

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

ΤΟΝ ΞΕΡΟΥΜΕ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΑ
ΚΙ ΕΙΝΑΙ ΓΝΟΣΤΗ ΛΑΪΑ

ΜΕΤΕΡΙΑΣ ΑΙΜΑΤΑ
ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΝΕΚΡΟΙ

ΟΡΓΑΝΙΣΤΕΣ ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΖΕΙ
Ο ΛΑΟΣ ΔΕΝ ΕΧΝΑ
ΟΡΓΑΝΙΣΤΕ ΝΙΚΑ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΕΜΠΛΙΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΕΜΠΛΙΝ

● Μικρές αποκαλύψεις
που φωτίζουν
το υπόβαθρο της κρίσης.

● Πώς διασπάστηκε η ΕΦΕΕ
στα χρόνια της δικτατορίας.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΣΠ. ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ: Πολιτική ανασκόπηση	4	Γ. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΥ: Πώς διασπάστηκε ή	
Σχόλια	5	ΕΦΕΕ στα χρόνια της δικτατορίας	36
Τ. ΠΡΟΚΑ: Φόβοι και ελπίδες στο Αιγαίο	7	Δ. ΜΑΡΩΝΙΤΗ: Δυο αιχμές για την	
Γ. ΚΑΤΡΗ: 'Η στρατηγική διχοτόμησης		Ανώτατη Παιδεία	42
της Κύπρου	9	ο ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ απαντά στο ΑΚΕΛ	45
ΜΠΟΣΤ: Αί απεργίαι	11	Θ. ΦΩΤΙΑΔΗ: 'Ο κ. 'Αβέρωφ και	
Μ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ: 'Η οικονομική		το βιβλίο του	47
κρίση του καπιταλισμού	13	Α.Γ. ΞΥΔΗ: Για μιὰ πολιτική τών τεχνών	49
Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ: 'Η πανάκεια της ΕΟΚ	20	Βιβλιοπαρουσίαση	50
RENZO FOA: 'Ο προστατευόμενος		Δίσκος (επιμέλεια Μ. ΤΑΞΙΔΗ)	52
προστάτης	25	ΧΡ. ΝΤΟΚΑ: Κριτική σε μιὰ ταινία	
Μ. ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ: Γύρω από τους ξένους		του Ν. Κούνδουρου	52
εργάτες στην Ευρώπη	29	Επιστολές	53
Α. ΦΑΚΙΝΟΥ: Έξελξεις κι αναζητήσεις		Έπανάρθωση	54
στην Πορτογαλία	34		

Κεντρική διάθεση για τα βιβλιοπωλεία Βορείου Ελλάδος:
Βιβλιοπωλείο «ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ» Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279-720, Θεσσαλονίκη

Κεντρική διάθεση του ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ
Βιβλιοπωλείο «δέντρο», Χαρ. Τρικούπη 13, τηλ. 606-393

Έπικαιρο όσο ποτέ

**Αποστέλλεται ταχ/κώς
αμέσως στο σπίτι Σας**

Ταχυδρομήστε μας
μιὰ επιταγή 50 δρχ.
ή τηλεφωνήστε : 619-085-621-793
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΥΤΡΑΚΗ • Σόλωνος 114 ΑΘΗΝΑΙ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

κώστας βεργόπουλος

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

τό πρόβλημα της κοινωνικής
ένωμότητας της γεωργίας

εξάντας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: ΑΘΑΝ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ
Πανεπιστημίου 39, τηλ. 32.46.633
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: ΧΡ. ΚΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Έρμου 44, τηλ. 229.493

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 62, Αθήνα, ΤΤ. 601, Τηλ: 732.819-732.713 • Περίοδος Β', Χρόνος 1ος, Τεύχος 14 • Εκδότης Διευθυντής: ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Δεινοκράτους 131, Μαρσάλειο • Διευθ. Σύνταξης: ΑΣΤΕΡΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ, Αγίου Νικολάου 8, Μαρούσι • Αρχισυντάκτης: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΑΡΑΝΙΔΗΣ, Διοχάρους 15, Ίλιστα • Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΟΣ, Καλοκαιρινού 15 • Συνδρομή εξέδωρη: Εσωτερικού Δρχ. 260, Εξωτερικού Δρχ. 300. Συνδρομή επίσημα: Εσωτερικού Δρχ. 520, Εξωτερικού Δρχ. 600 • ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: Δρχ. 20.

Όταν στις 23 'Ιουλίου του '74 χτύπησαν οι «καμπάνες της αλλαγής», μερικοί είχαν την αυταπάτη ότι αυτό ήταν και το τέλος του φασισμού – και της ξενοκρατίας – στη χώρα μας. Γιατί δεν ήθελαν να δουν ότι η αλλαγή εκείνη δεν αποτέλεσε τομή ανάμεσα στο χουντικό παρελθόν και στο παρόν, αλλά μιά «όμαλη» μεταβίβαση των κυβερνητικών εξουσιών από τους στρατιωτικούς στους πολιτικούς. Μιά μεταβίβαση εξουσιών που ήρθε, βέβαια, την ώρα της ψυχολογικής κατάρρευσης της χούντας, αλλά υπήρξε, ταυτόχρονα, και προϊόν ενός επικίνδυνου συμβιβασμού ανάμεσα στις δυνάμεις που ενέπνεαν τη χούντα – τις χούντες, σωστότερα – και στο παλιό συντηρητικό (ή και αντιδραστικό) και κεντρώο πολιτικό κατεστημένο. Ένός συμβιβασμού στον οποίο συνέβαλαν «φυσικά» και «συμμαχικοί» παράγοντες.

Προϊόν αυτού του συμβιβασμού υπήρξε ο αποφασιστικός ρόλος που έπαιξαν στις μεταχουντικές κυβερνήσεις άνθρωποι που μόνο ανησυχίες μπορούσαν να προκαλούν στις δημοκρατικές δυνάμεις και γενικότερα στο λαό. Άνθρωποι όπως ο κ. Αβέρωφ – ή Γεφύρωφ, κατά την κ. Ελένη Βλάχου – ο κ. Δ. Μπίτσιος, ο κ. Σόλων Γκίκας, ο κ. Αγγ. Βλάχος και άλλοι. Και προϊόν αυτού του συμβιβασμού υπήρξε, επίσης, η απροθυμία αναζήτησης λύσης του Κυπριακού έξω από τα πλαίσια των «συμμαχιών» μας – που το είχαν δημιουργήσει και οδηγήσει στην επικίνδυνη δυνάμει του – και η απροθυμία να προωθηθεί αποφασιστικά η κάθαρση, και η όλη πολιτική του κ. Αβέρωφ, που μάς βεβαίωσε ακούραστα ότι «όλα βαίνουν καλώς» στις Ένοπλες Δυνάμεις.

Για όσους είχαν τα μάτια ανοιχτά, φανερό ήταν ότι στους κόλπους της κυβέρνησης διεξάγονταν ένας σιωπηρός και σκληρός αγώνας ανάμεσα σε κείνους που ήθελαν να σταθεροποιήσουν, μονιμοποιήσουν και θεσμοποιήσουν το «καθεστώς της γέφυρας» και σε κείνους που, παραμένοντας συντηρητικοί, διέβλεπαν, ταυτόχρονα, τους σοβαρότατους κινδύνους που έμπειριζε αυτή η κατάσταση. Και φανερό ήταν, επίσης, ότι οι χουντικές δυνάμεις – με τη βοήθεια και των γνωστών «συμμαχικών» υπηρεσιών – ανασυντάσσονταν και ετοιμάζονταν για τον επόμενο γύρο, που, βέβαια, θα υπηρετούσε και τις βασικές στρατηγικές επιδιώξεις και των «συμμάχων».

Δεν θα αναφερθούμε στις λεπτομέρειες της κρίσης – που είναι γνωστή από τα δημοσιεύματα του τύπου. Ούτε και θα επεκταθούμε στην επιμέρους πολιτεία των διαφόρων κυβερνητικών «γεφυροποιών» και υπερασπιστών των «συμμαχιών» (λεπτομέρειες της οποίας δημοσιεύονται σε άλλες στήλες του ΑΝΤΙ). Θα υπογραμμίσουμε, όμως, την αυθόρμητη και έντυπωσιακή αντίδραση του λαού – «όλων των στρωμάτων του λαού» – και ένα φαινόμενο που θεωρούμε σημαντικό και που πιστεύουμε ότι μπορεί να αποδειχτεί ιστορικής σημασίας.

Εννοούμε την επικράτηση, αυτές τις μέρες της κρίσης και της γενικής ανησυχίας, μιάς ατμόσφαιρας πλατιάς αντιφασιστικής ενότητας. Μιάς ατμόσφαιρας που εκδηλώθηκε στους δρόμους της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και άλλων πόλεων (συμμετοχή της νεολαίας της «Ν.Δ.» στις αντιφασιστικές πορείες και διαδηλώσεις), στις στήλες όλων των εφημερίδων (με εξαίρεση, φυσικά, του νοσταλγού άλλων καιρών «Ελεύθερου Κόσμου», μέσα στην αϊθουσα της Βουλής. Όχι, απλώς, γιατί ήταν καταφανής η απομόνωση – και καταδίκη – κυρίως του κ. Αβέρωφ (και σε μικρότερη κλίμακα του κ. Μπίτσιου και του κ. Γκίκα), αλλά γιατί για πρώτη φορά διαδηλώθηκε μέσα στη Βουλή – διαδηλώθηκε απροκάλυπτα, με έμφαση σε μερικές περιπτώσεις – η προθυμία όλων των παρατάξεων να απαλλαγεί, επιτέλους, η χώρα από τον εφιάλτη μιάς επιστροφής – πολύ όδυνηρότερης και αιματηρότερης, τούτη τη φορά – στο παρελθόν.

Δεν τρέφουμε, φυσικά, αυταπάτες. Η σφυρηλάτηση μιάς πλατιάς αντιφασιστικής ενότητας που θα κατοχύρωνε, επιτέλους, την άστική δημοκρατία, δεν αποτελεί εύκολο έργο. Και προϋποθέτει πολλή γενναιότητα, καθαρή σκέψη από όλες τις αντιδικτατορικές παρατάξεις. Ιδιαίτερα από εκείνη που μέχρι σήμερα έδειξε στην πράξη ότι δεν έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό της και στην ιδεολογία της, ότι θεωρεί απαραίτητη για την επιβίωσή της και την άσκηση βίας και την κυριαρχική παρουσία των ξένων – «συμμάχων» ή «προστατών», όπως της άρεσε να τους αποκαλεί – στη χώρα.

Όμως, πιστεύουμε ότι το καρκίνωμα, όπως απέδειξαν και τα τελευταία δραματικά γεγονότα, έχει προχωρήσει πολύ. Τόσο πολύ ώστε όλοι να καταλαβαίνουν ότι δεν μπορεί πια να αντιμετωπιστεί – αν, φυσικά, θέλουμε ειλικρινά να αποφύγουμε καινούργιες εθνικές καταστροφές που οι «σύμμαχοί» μας απεργάζονται – παρά με έγχείριση. Η οποία δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο στη βάση μιάς τέτοιας πλατιάς αντιφασιστικής ενότητας. Που προϋποθέτει σοβαρές υποχωρήσεις από όλους. Και, προπαντός, από τη Δεξιά. Ιδιαίτερα σε ό, τι αφορά στην κατοχύρωση της εθνικής ανεξαρτησίας και της λαϊκής κυριαρχίας.

Οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης έδειξαν ότι είναι έτοιμες να προχωρήσουν προς αυτή την κατεύθυνση. Και κάτι παρόμοιο υπαινιχθηκε και η κυβερνητική παράταξη. Εκείνο που χρειάζεται τώρα είναι να προχωρήσει αυτή η τελευταία και σε έργα. Το πρώτο από τα όποια πρέπει να είναι η αποφασιστική προώθηση της κάθαρσης. Κυρίως στις Ένοπλες Δυνάμεις (άλλα όχι μόνο σ' αυτές). Και, φυσικά, η αποπομπή από την κυβέρνηση πρώτα του κ. Αβέρωφ και μετά των κ.κ. Μπίτσιου, Γκίκα κ.λπ. Για να ακολουθήσουν άλλα. Όπως εκείνο της αναθεώρησης των κυβερνητικών αντιλήψεων για το γύνταγμα. Που με τη σημερινή τους μορφή αποτελούν ανυπερβλήτο εμπόδιο για την πραγματοποίηση αυτής της επιδιωκόμενης, εύχομαστε, πλατιάς αντιφασιστικής ενότητας. Και άλλα ακόμη, στα όποια θα αναφερθούμε σε επρχόμενα σημειώματά μας.

Δυνατή ή Έθνική - Αντιφασιστική Ένότητα άν ή Κυβέρνηση τὸ θελήσει

Ἡ τάση τῶν στρατιωτικῶν νὰ ἀναμιχθοῦν στὴν πολιτική, νὰ κυβερνήσουν δικτατορικά καὶ νὰ «σώσουν» τὸ ἔθνος δὲν εἶναι φαινόμενο μόνο σημερινό, οὔτε μόνο ἑλληνικό. Παρουσιάσθηκε στὴν Ἑλλάδα καὶ σ' ἄλλες ἐποχές καὶ τὸ ἔζησαν καὶ τὸ ζοῦν πολλὲς ἄλλες χώρες, ἀναπτυσσόμενες, ὑπερανπτυσσόμενες, ὑπὸ ἀνάπτυξη ἢ ὑπανάπτυκτες. Οἱ μορφές, οἱ ὑποκινήσεις καὶ τὰ κίνητρα ἴσως εἶναι διαφορετικά. Ποτέ ἄλλοτε πάντως οἱ στρατιωτικοὶ –τόσο στὶς δημοκρατίες, ὅσο καὶ στὰ αὐταρχικὰ καθεστώτα– δὲν εἶχαν συγκεντρώσει στὰ χέρια τους τέτοια τεράστια δύναμη καταστροφῆς, τέτοιους μηχανισμούς πληροφοριῶν, ἐλέγχου τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, κινητοποίησης καὶ αἰφνιδιασμοῦ. Ἡ πρὸ σύγχρονη τεχνολογία πρὸς διαθέτει κάθε χώρα καὶ ἓνα μεγάλο μέρος τῶν κρατικῶν πόρων στοὺς σημερινούς προϋπολογισμούς-μαρμὸθ εἶναι στὴ διάθεση τῶν στρατιωτικῶν.

Ἡ χώρα μας δὲν εἶναι τὸ μοναδικὸ παράδειγμα, ἀποτελεῖ ὅμως ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ χαρακτηριστικά, τοῦ πῶς αὐτὴ τὴν τεράστια δύναμη πρὸς τοὺς διαθέτει μὲ μεγάλες θυσίες τὸ ἔθνος γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ –ὑποτίθεται– τὴν Ἐλευθερία καὶ τὴν Ἀνεξαρτησία του, ὁρισμένοι στρατιωτικοὶ ἢ μερικὲς милитаристικές ὁμάδες, τὴ χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ ὑποδουλώσουν τὸ Λαό, νὰ τὸν ὑποτάξουν στοὺς σκοποὺς ἐγχώριων ἢ ξένων συμπλεγμάτων ὀλιγαρχικῶν συμφερόντων καὶ νὰ ὀδηγήσουν στὸ τέλος, σὲ ἐθνικὲς συμφορές.

«Τὸ πρόβλημα τῆς στρατιωτικῆς δύναμης –γράφει ὁ Γκαλμπρέιθ στὸ βιβλίο του «Πῶς νὰ ἐλέγξουμε τοὺς στρατιωτικούς»– εἶναι (...) ἓνα τρομακτικὸ παράδειγμα τοῦ πῶς σὲ μιὰ ἐποχὴ πρὸς κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν ὀργάνωση, ὑπάρχει ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἰδίας τῆς ὀργάνωσης ἢ τὰση νὰ ἀναπτύξει μιὰ δική της ζωὴ, ἓνα δικό της σκοπὸ, μιὰ δική της ἀλήθεια. Αὐτὴ ἡ τάση ἀνθίζει σὲ ὅλες τὶς μεγάλες γραφειοκρατίες, δημόσιες ἢ ἰδιωτικές...». Ἔτσι ἡ δράση γιὰ τὸ συμφέρον τῆς ὀργάνωσης, ἢ σὲ ἀνταπόκριση πρὸς μιὰ γραφειοκρατικὴ ἀλήθεια, μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ γιὰ πολὺ κακὴ ὑπηρεσία ἀπέναντι στὸ σύνολο ἢ ἀκόμα καὶ ἡ αἰτία αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς συμφορᾶς» (ἐκδοση στὰ ἰταλικά, Mondadori 1969, σ. 17).

Ὁ Γκαλμπρέιθ δὲν γράφει γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Γράφει γιὰ μιὰ ὑπερανπτυσσόμενη βιομηχανικὰ καὶ τεχνολογικὰ χώρα, τὶς Ἠνωμένες Πολιτείες, τὸ παλλάδιο τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ. Ἡ Ἑλλάδα δὲν ἔχει πολεμικὲς βιομηχανίες μεγαθήρια, οὔτε «στρατιωτικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα». ἔχει ὅμως παράδοση στρατιωτικῶν κινημάτων καὶ παραστρατιωτικῶν ὀργανώσεων (ΣΑΝ, ΙΔΕΑ, ΕΕΝΑ κ.λπ.), γειτονεῖ μὲ τὴ Μέση Ἀνατολή, ἔζησε ἐφτά χρόνια στρατιωτικῆς Δικτατορίας λατινοαμερικανικοῦ τύπου, καί, πάντως ἀπ' ὅλα: εἶναι ἐξαρτημένη ἀπὸ τὸ «στρατιωτικοβιομηχανικὸ σύμπλεγμα» τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, πρὸς βρίσκονται ἐδῶ παρούσες, μὲ τὶς ἀποστολὲς τους, τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ Πενταγώνου καὶ τοὺς πράκτορες τῆς CIA.

«ΕΛΙΓΜΟΙ» ΚΑΙ ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ

Ὁ Γκαλμπρέιθ, ὅταν ἔγραφε, δὲν εἶχε ὑπόψη του τὴν ἑλληνικὴ Χούντα καὶ τὰ ἔργα της. Δὲν εἶχε τότε συντελεστῇ ἡ καταστροφὴ στὴν Κύπρο. Τὰ εἶχε ὅμως ὅλα αὐτὰ ὑπόψη του ὁ κ. Καραμανλῆς, ὅταν γίνονταν καὶ πάλι πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδας, καὶ τὰ ἔξερε καλὰ ὁ κ. Ἀβέρωφ, ὅταν ἀναλάμβανε τὸ ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Στὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «ΑΝΤΙ», στὶς στήλες αὐτὲς γράφαμε:

«Ὁρισμένοι βουλευτὲς τῆς «Νέας Δημοκρατίας» ἐκφράζονται ἀνοιχτὰ ἐναντίον τῶν «περίεργων καὶ ἐπικίνδυνων ἐλιγμῶν» τοῦ κ. Ἀβέρωφ καὶ τῆς «μικροπολιτικῆς» πρὸς ἐφαρμόζει στὸν τομέα τῆς ἀρμοδιότητάς του. Καὶ διατυπώνουν ἀνησυχίες γιὰ πληροφορίες ἢ ὑπόνοιες, ὅτι χουντικοὶ συμμαχοῦν μὲ φιλομοναρχικούς σὲ καίριους τομεῖς τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ μὲ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ τῆς δημοκρατικῆς πορείας τῆς χώρας».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι κυβερνητικοὶ βουλευτὲς ἔλεγον στοὺς διαδρόμους τῆς Βουλῆς λίγες μέρες πρὶν νὰ ἀποκαλυφθεῖ ἡ συνωμο-

σία: «ἔτσι πρὸς τὸ πάει ὁ κ. Ἀβέρωφ, γρήγορα θὰ μᾶς δέσουν ὅλους». Καὶ ὁρισμένοι μάλιστα, μὲ τρόπο πρὸς διπλωματικὸ, ἀλλὰ καθαρὸ, τὸ ἔγραψαν: ἡ κ. Βλάχου προειδοποιεῖ γιὰ τὸ πρὸς μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει ἡ πολιτικὴ τοῦ «κ. Γεφύρωφ». Καί, ἓνας ἄλλος βουλευτὴς τῆς «Νέας Δημοκρατίας», ὁ κ. Βάσος Βασιλείου, σὲ ἄρθρο του, πρὸς δημοσιεύθηκε κατὰ σύμπτωση τὴν ἰδία μέρα πρὸς ἀποκαλύφθηκε ἡ συνωμοσία, κατὰγγελλε ὅτι μὲ τὴν τακτικὴ Ἀβέρωφ:

«... οἱ μὲν συνδεθέντες ἐνεργῶς μὲ τὸ δικτατορικὸ κύκλωμα δὲν ἀποθαρρύνονται, οἱ δὲ ὑποσάντες τὴν βραχυκύκλωση, χωρὶς νὰ τὴν εὐλογοῦν, δὲν ἐνθαρρύνονται νὰ συμβάλουν ὅσο μποροῦν στὴν ἄμυνα τῆς Δημοκρατίας...».

Ἐπέκρινε τὴν «ἀνεκτικότητα πρὸς κάποιους θερμοκεφάλους πρὸς εἶχαν πάρει τὸν κακὸ δρόμο καὶ δὲν ἐννοοῦν οὔτε τώρα νὰ βάλουν γνώση» καὶ ἀποκάλυπτε ὅτι γίνονταν «κάποιες παρασυναγωγές, ἀπριλιανῆς Μαύρης Μαγείας...».

Αὐτὰ πρὸς κατὰγγελλαν ὁρισμένοι κυβερνητικοὶ βουλευτὲς, ὅσα διαμήνυαν φιλοκυβερνητικοὶ δημοσιογράφοι στὸν κ. Πρωθυπουργὸ γιὰ τὶς συσκέψεις καὶ τὶς προπαρασκευὲς τῶν κινηματιῶν, ὅσα ἔξερε ἡ ἀπλῶς πρόβλεπε ἡ Ἀντιπολίτευση ὅτι θὰ συμβοῦν μὲ τὴν συνεχιζόμενη πολιτικὴ τῆς «γέφυρας», ἰσχυρίστηκε στὴ Βουλὴ, ὅτι τὰ γινώριζε καὶ τὰ παρακολουθοῦσε καὶ ὁ ὑπεύθυνος ὑπουργός. Καὶ ὅτι προτιμοῦσε νὰ σιωπᾷ –καὶ νὰ μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι «ὅλα βαίνουν καλῶς» καὶ ὅτι «ἡ δημοκρατικὴ νομιμότης ἔχει ἀποκατασταθεῖ εἰς τὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις»... – γιὰ νὰ πάρει τὰ μέτρα τοῦ τὴν κατὰλληλη στιγμή.

Ἀν πιστέψουμε τὶς περιγραφὲς πρὸς δημοσιεύθηκαν στὶς φιλοκυβερνητικὲς ἐφημερίδες– πρὸς πιθανὸ ξέρουν τὰ πράγματα «ἀπὸ μέσα» –ὁ κ. Ἀβέρωφ πληροφορήθηκε τὴ συνωμοσία, ὅταν τὸν κάλεσε ὁ κ. Καραμανλῆς γιὰ νὰ τοῦ ζητήσει νὰ κηρυχθεῖ ἐπιφυλακὴ. Αὐτὸ ὅμως πρὸς ἔχει μεγαλύτερη σημασία εἶναι, ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐμφανίστηκε πάλι ἀπόλυτα ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ του καὶ πιστὸς στὴ θεωρίᾳ τῆς «γέφυρας» καὶ προσπαθῆσε ταυτόχρονα νὰ μειώσει τὴ σημασία τῆς συνωμοσίας, παριστάνοντάς τὴν ὡς ἀντιπειθαρχικὴ ἐκδήλωση ὁρισμένων ἀξιωματικῶν. Ἡ τακτικὴ τῆς «πειθοῦς» καὶ τῆς δημοκρατικῆς «διαπαιδαγωγήσεως» τῶν χθεσινῶν συσλοβαντῶν τῆς Δικτατορίας, πρὸς ἀνέπτυξε ὁ κ. Ἀβέρωφ στὴ Βουλὴ, ἀποτελεῖ τὴ θεωρητικὴ θεμελίωση τῆς προσπάθειας πρὸς καταβάλλεται σήμερα σὲ πολλοὺς τομεῖς τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ νὰ ἀφομοιωθοῦν οἱ χουντικοὶ στὴ νέα Δεξιὰ. Αὐτὴ ἡ τακτικὴ εἶναι, ὅπως ἀποδείχθηκε, ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνη ὅταν ἐφαρμόζεται στὶς Ἐνοπλές Δυνάμεις.

Ἡ Ἀντιπολίτευση, ὅπως ἐπανειλημμένα τὸ διακήρυξαν οἱ ἐγκυρότεροι ἐκπρόσωποί της, δὲν κατέχεται ἀπὸ ἐκδικητικὴ διάθεση. Δὲν ζητεῖ νὰ ἐξαπολυθοῦν ὁμαδικοὶ διωγμοὶ ἐναντίον ὅλων ὅσων μὲ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο συνεργάστηκαν μὲ τὴ Χούντα. Ἀξιώνει νὰ τιμωρηθοῦν οἱ πρωταίτιοι τῆς Δικτατορίας, οἱ πρωτεργάτες τῆς ἐθνικῆς προδοσίας ἐναντίον τῆς Κύπρου καὶ οἱ βασανιστές, νὰ ἀποκατασταθοῦν ὅσοι ἀδικήθηκαν καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν τὰ φασιστικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν κρατικὸ μηχανισμό.

Ὅπως εἶχε τόνισει σ' ἓνα ἄρθρο του πρὶν ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς ὁ Πρόεδρος τῆς ΕΔΑ κ. Ἡλιόυ, ἡ καθάρση αὐτὴ θὰ ἐπρεπε νὰ εἶχε γίνε γρήγορα, ὥστε νὰ μὴν ἐξακολουθοῦν νὰ δηλητηριάζονται οἱ σχέσεις Λαοῦ καὶ Στρατοῦ, σὲ στιγμὲς πρὸς μᾶς ἀπειλοῦν σοβαροὶ ἐξωτερικοὶ κίνδυνοι. Ἀντὶ γι' αὐτὸ ὅμως, ἡ Κυβέρνηση προτίμησε νὰ ἀφήσει νὰ πυορροεῖ ἡ πληγὴ, νὰ διατηρεῖ στὸ στράτευμα πρωτοπαλλήκα τοῦ Ἰωαννίδη, πρὸς δὲν δίσταζαν νὰ προπαγανδίζουν τὶς δικτατορικὲς πεποιθήσεις τους καὶ τὴν ἀφοσίωσή τους στὸν «ἀρχηγὸ» (στὸ «σκύλο τῆς ΕΞΑ»), ἀρχισυνωμότες πρὸς ὀργάνωσαν καὶ ἐκτέλεσαν τὸ πραξικόπημα ἐναντίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ ἐπίδοξους Καντάφηδες.

Ὁ τρόπος πρὸς ἐγίνε ἡ ἀλλαγὴ στὶς 23 Ἰουλίου 1974, ὁ ρόλος πρὸς ἐπαιζάν ὁ κ. Ἀβέρωφ καὶ ὁρισμένοι κορυφαῖοι στρατιωτικοὶ ἡγέτες τοῦ πραξικοπήματος τῆς 25ης Νοεμβρίου στὴν ἀνάθεση τῆς ἐντολῆς στὸν κ. Καραμανλῆ, μποροῦσαν ν' ἀποτελοῦν ἐξήγηση γιὰ ὅλα αὐτὰ. Μόνο ὅμως ὡς τὶς 17 Νοεμβρίου 1974. Γιατὶ ἀπὸ τότε,

όπως όρθά υπογράμμισε ό άρχηγός τής Ε.Κ.Ν.Δ., κ. Γ. Μαύρος, στη Βουλή, ό κ. Καραμανλής ήταν ό λαοπρόβλητος Πρωθυπουργός, με τήν πλειοψηφία του 54 %, τούς 220 βουλευτές και τή συμπαράσταση όλόκληρου του πολιτικού κόσμου και του Λαού σέ κάθε μέτρο που θά έτεινε στήν άποχουντοποίηση, στή στερέωση τής Δημοκρατίας και στήν κατασφάλιση τής Έθνικής Άνεξαρτησίας.

ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΟΔΟΣΙΑ

Η 24η Φεβρουαρίου μπορεί, με όρισμένες προϋποθέσεις νά αποτελέσει σταθμό στις σχέσεις Στρατού και Λαού και στή στερέωση τής Δημοκρατίας στή χώρα μας. Παρ' όλο που δέν μπορούμε έμεις νά ξέρουμε τί έκταση είχε τό δικτυ τής συνωμοσίας στο στρατεύμα και τί άλλες «παρασυναγωγές» ή «δικτυώσεις» μπορούν νά υπάρχουν ή νά κυφοροούνται, είναι γεγονός πώς ή πλειοψηφία τών άξιωματικών είναι πιστή στο δημοκρατικό πολίτευμα. Είναι επίσης γεγονός, ότι ό κ. πρωθυπουργός, παρ' όλο ότι τυπικά κάλυψε με τή συλλογική κυβερνητική ευθύνη τις ενέργειες ή μάλλον τις παραλείψεις του κ. ύπουργού Έθνικής Άμύνης, δέν υιοθέτησε τις δακρύβρεκτες θεωρίες του κ. Άβέρωφ γιά «πειθάν» και «συμφιλιώσεις». Καί εξέγγειλε δραστικά μέτρα αναδιαρθρώσεων στις διοικήσεις, παραδειγματικής και σκληρής τιμωρίας τών συνωμοτών, άποκατάστασης πολλών άποστράτων κ.λπ. γιά τά όποια όλόκληρη ή Άντιπολίτευση διακήρυξε τή συμπάραστάσή της πρός τήν Κυβέρνηση.

Όρθά ή Άντιπολίτευση ζητεί τά μέτρα αυτά νά εφαρμοστούν με τή μεγαλύτερη δυνατή ταχύτητα και άποφασιστικότητα. Γιατί από αυτά θά έξαρτηθεί όχι μόνο αν θά επιβιώσει ή Δημοκρατία, αλλά και αν θά άποφύγουμε νέες και γενικότερες έθνικές συμφορές. Όσα κατάγγειλε ό Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου στη Βουλή, όσα καταγγέλλουν οι Κύπριοι γιά σχέδιο τής CIA, δέν είναι άπλά σχήματα λόγου. Υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες ότι ή συνωμοσία τών «Ιωαννιδικών» ήταν μέρος γενικότερου σχεδίου, Άμερικανών και άλλων παραγόντων του ΝΑΤΟ (δέν είναι τυχαίο πώς άκριβώς τις ίδιες μέρες ό γενικός γραμματέας τής Άτλαντικής Συμμαχίας κ. Λούνς έξαπέλυσε τις φιλοχουντικές και άνθελληνικές δηλώσεις του από τις Ήνωμένες Πολιτείες). Τό σχέδιο είχε μέγιστη επίδιωξη νά ανατρέψει τή δημοκρατική πορεία στή χώρα μας και νά μάς υποδουλώσει όλόκληρωτικά στήν πολιτική του κ. Κίσιγκερ και του Πενταγώνου και έλάχιστη νά μειώσει τό κύρος του Έλληνικού Στρατού, του Πρωθυπουργού, τής Κυβέρνησης, τής χώρας μας γενικά και νά μάς υποχρεώσει νά δεχτούμε τήν ουσιαστική διχοτόμηση τής Κύπρου (ή δύο καντόνια, με κάποιες τουρκικές «παραχωρήσεις», ή περισσότερα με 40 % τής Κύπρου τουρκικό μερίδιο). Είναι πιθανό, ότι και οι τελευταίες έρωτοτροπίες τών Δυτικογερμανών με τήν Τουρκία, εκτός από τήν έξυπηρέτηση τών συμφερόντων τών γερμανικών μονοπωλίων και τών Άμερικανών, άποβλέπουν επίσης και στο νά μάς άσκηθεί πίεση γιά νά επιστρέψουμε στο ΝΑΤΟ.

ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΤΑ

Τό έργο που έχει νά επιτελέσει ή κυβέρνηση στο Στρατό, σέ στιγμές που είναι αναγκαία ή μεγαλύτερη δυνατή έτοιμότητα και ή ύψηλότερη ποιητική στάθμη τών Ένόπλων μας Δυνάμεων, είναι κολλοσιαίο. Πρέπει νά ξεριζώσει τούς συνωμότες, που, όπως έχει άποδειχθεί, άλλοι συνειδητά, άλλοι άσυνειδητά, έξυπηρετούν τά σχέδια τών ξένων έχθρών τής Πατρίδας μας. Πρέπει νά άποκλείσει, με δραστικά μέτρα, τή δυνατότητα τών ξένων υπηρεσιών νά έλέγχουν ομάδες ή άτομα. Πρέπει νά άποκαταστήσει τόν άπόλυτο έλεγχο τής πολιτικής έξουσίας στο στρατεύμα. Πρέπει νά έμπνεύσει στους άξιωματικούς τήν πίστη στο δημοκρατικό πολίτευμα, με μιά καινούργια άληθινά έθνική και δημοκρατική διαπαιδαγώγηση.

Η αντίδραση στή συνωμοσία και ή συζήτηση στή Βουλή έδειξαν πώς έχει γίνει κατανοητό από όλες τις πολιτικές δυνάμεις τής χώρας ότι είναι έθνικά άπαραίτητη γιά τή σωτηρία τής Δημοκρατίας και γιά τήν αντιμετώπιση τών «θανάσιμων», κατά τήν έκφραση του Πρωθυπουργού, έξωτερικών κινδύνων, ή μεγαλύτερη δυνατή συσπείρωση στα βασικά αυτά θέματα. Η ένότητα αυτή τών πολιτικών δυνάμεων κατά τών έξωτερικών και έσωτερικών έχθρών του Έθνους, κατά τών κάθε είδους φασιστικών στοιχείων και χουντικών ύπολειμμάτων, δέν άποκλείει, αλλά αντίθετα επιβάλλει τή συνεχή κριτική στήν Κυβέρνηση γιά τις παραλείψεις της. Επιβάλλει επίσης τή μεγαλύτερη δυνατή επαγρύπνηση και τήν έπίσπευση στις διαδικασίες γιά τήν όργάνωση τών κομμάτων και τών λαϊκών όργανώσεων, που άποτελούν θεμέλια και όχυρά τής Δημοκρατίας.

Η συμπάρασταση πάντως που διακήρυξε ή Άντιπολίτευση πρός τήν κυβέρνηση γιά όποιοδήποτε μέτρο που θά άποσκοπεί στήν ενίσχυση τής Δημοκρατίας και τής Έθνικής Άνεξαρτησίας είναι ένα ίσχυρό όπλο στα χέρια του κ. Καραμανλή, που έλπίζουμε νά μήν παραλείψει νά τό αξιοποιήσει.

Σπύρος Ν. Λιναρδάτος

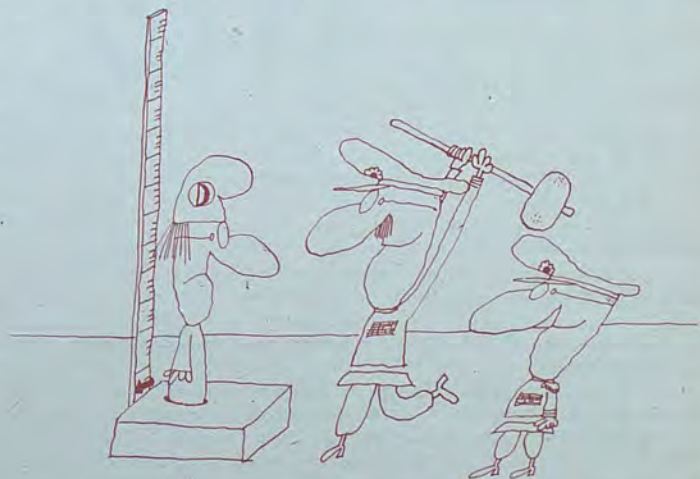
άντι

θέσεις

ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΑΣ ΠΑΡΑΙΤΗΘΕΙ

Χωρίς ν' άπολογηθεί μπροστά στή λαϊκή άντιπροσωπεία, ό ύπουργός Άμύνης έδωσε τις προάλλες συνέντευξη τύπου και προσπάθησε νά πείσει, σέ σκληρό τόνο, ότι «δέν παίζει». Όστόσο, ή άποφασιστικότητα και ή σκληρότητά του αυτή καλό θά ήταν νά είχαν μεταφραστεί σέ ρωμαλέα έθνική και άντιστρατοκρατική διαχείριση τών ύποθέσεων του ύπουργείου του και όχι νά έξαντλείται σέ θεαματικά και «πνηγρά» λόγια σέ άκίνδυνες συνεντεύξεις. Κι αν δέν κατάρθωσεν νά πείσει, γι' αυτό δέν φτάνει ή δικιά μας κακή πίστη, αλλά του ίδιου τά έργα και οι παραλείψεις.

Είναι σαφές πώς, στήν καλύτερη περίπτωση, ό κ. Άβέρωφ παίζει με τούς ύποψήφιους τυραννίσκους άξιωματικούς, που και τή στολή τους, αλλά και τήν πατρίδα τους προδίνουν. Γιατί, βέβαια, τί άλλο παρά παιχνίδια και χαριεντισμοί με τή φωτιά είναι όλα αυτά τά περι έπετηρίδων, συμφορήσεως άνωτάτων βαθμών, ευαίσθητων χορδών τών κάποιων άξιωματικών και ένότητας στρατού, πίσω από τά όποια καλύπτεται γιά νά δικαιολογήσει τή μέχρι σήμερα πολιτική του; Και τί άλλο παρά λογοπαίγνια άπαράδεχτα είναι οι κομπασμοί του γιά τά δήθεν σατανικά σχέδιά του γιά παγίδευση τών χουντικών, οι ταχτικές του σαλαμού και οι διαβεβαιώσεις του γιά τό άσφαλές τής δημοκρατίας;

Πατριώτες άξιωματικοί, καθόλου λιγότερο άπ' τόν κ. Άβέρωφ γνώστες του στρατεύματος, άρθρογραφώντας σέ φιλικές πρός τήν κυβέρνηση έφημερίδες, είχαν έπανέλημμένα έισηγηθεί συγκεκριμένα μέτρα. Καί είχαν έπισημάνει, μέσα στα άλλα, ότι:

1. Οι άξιωματικοί θέλουν τήν κάθαρση περισσότερο από κάθε άλλο (Όπρόπουλος).
2. Μόνον ή κάθαρση θά άποκαθιστούσε τούς άξιωματικούς στα μάτια του λαού (ύπόμνημα 12 άξιωματικών).
3. Η έθνική άκριβώς κρίση άπαιτούσε «Ένοπλες Δυνάμεις άπαλλαγμένες από σεσημασμένους σκευωρούς και τοξικομανείς τών πραξικοπημάτων» (Όπρόπουλος).
4. Αφήνονται έλεύθεροι οι συνωμότες νά βυσοδομούν και νά μηχανορραφούν, κρατώντας νευραλγικές θέσεις στις Ένοπλες Δυνάμεις (Κουμανάκος).

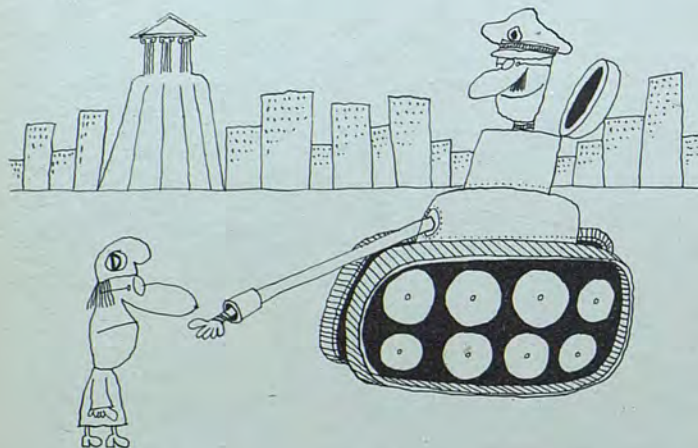
Αν αυτά και τόσα άλλα, καθώς και τις συγκεκριμένες προτάσεις εκτάκτων μέτρων που έισηγήθηκαν οι Όπρόπουλος, Σπανίδης, Κουμανάκος κ.λπ., είχε λάβει υπόψη του και προσπαθούσε νά ύλοποιήσει ό κ. ύπουργός, θά είχε γίνει ήδη άρχή μιάς, έστω μακριάς, διαδικασίας, στο πέρας τής οποίας ό στρατός, πέρα τών γνωστών άρμοδιοτήτων του στα πλαίσια μιάς εύνομουμένης πολιτείας, θά άποκτούσε μιά νέα διάσταση και θά μετεξέλιετο σέ έγυπητή τών δικαιωμάτων του λαού, άπ' τόν όποιον και προέρχεται. Αυτό τό ρόλο του έπιτάσσει ό πατριωτισμός τών Έλλήνων και ή πραγματική ένότητα ανάμεσα σέ στρατό και λαό.

«Αν αυτά τὰ λίγα και ἀπλὰ δὲν θέλει ἢ δὲν μπορεῖ νὰ πραγμα-
τώσει ὁ κ. ὑπουργός, μπορεῖ, τουλάχιστον, ἐλπίζουμε, νὰ παραι-
τηθεῖ. Ἡ δημοκρατία, πάντως, δὲν μπορεῖ ἐξ ὀρισμοῦ νὰ στηρίζε-
ται σὲ ἰσορροπίες χουντῶν.

ΝΑ ΦΤΑΣΟΥΜΕ ΣΤΙΣ ΡΙΖΕΣ

Τὰ καρκινώματα τὰ ἀποβάλλει ἡ ἴδια ἡ ζωὴ. Καὶ οἱ προδότες
αὐτοδίκαια ἔχουν τὸ γνωστὸ τέλος. Ἡ κοινωνία ἀμύνεται νόμιμα
πρὸς τὰ συγκεκριμένα ἄτομα μὲ τὶς ἀνάλογες κυρώσεις, ἀλλὰ
ἐκεῖνο πού τὴν ἐνδιαφέρει, μακροπρόθεσμα καὶ οὐσιαστικά, εἶναι ἡ
πηγὴ τοῦ κακοῦ, ἡ ἀποκάλυψή της καὶ ἡ ἀποδόσμευση ἀπὸ αὐτὴν
καὶ τὰ πυῶδη ἐκχύματά της.

Ἐκεῖνο λοιπὸν πὺν περιμένουμε, τούτῃ τῇ φορᾷ, ἀπ' τῇ διεξα-
γόμενη ἔρευνα, εἶναι ἡ ἀνακάλυψη καί, φωτισμὸς τῶν σχέσεων καὶ
τῶν συνδέσμων τῶν ἐθνοπροδοτῶν μὲ τὸν ξένο παράγοντα. Ἡ
ἱστορία εἶναι γνωστὴ. Περιμένουμε πλέον τὰ συγκεκριμένα στοιχεῖα
ἀπὸ τὰ ἐπίσημα ὄργανα. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ εὐημερία μιᾶς κοινωνίας
ταυτίζονται μὲ τὴν ἀσφάλειά της. Καὶ ἡ ἀσφάλειά της εἶναι, στὴν
προκειμένην περίπτωσι, συνώνυμη μὲ τὴν ἀπομόνωση καὶ ἀποδυ-
νάμωση τῶν κέντρων τῆς ἀστυνόμευσή της.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗ

Διάφορα, βέβαια, μπορεῖ νὰ συζητιῶνται ἀκόμα σχετικὰ μὲ τὸ
ἂν ὁ πρωθυπουργὸς κάλυψε πλήρως ἢ ὄχι τὸν ὑπουργό του ἐπὶ
τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Οἱ καιροὶ οὐ μενετοὶ καὶ οἱ λεπτομέρειες, τὰ
παρασκήνια καὶ τὸ βάθος τῆς εὐφύιας τῶν τακτικῶν τοῦ ὑπουρ-
γοῦ, πολυτέλεια.

Τὸ θέμα εἶναι πῶς, ἡθελήμενα ἢ ἀθέλητα, ὁ κ. Ἀβέρωφ ἀκο-
λούθησε πολιτικὴ πὺν χωρὶς νὰ προσπαθοῦμε νὰ τὴ συσχετίσουμε
μὲ τὸ χαρακτῆρα τῆς μεταβολῆς τῆς 23ης Ἰουλίου '74 τὸν ἐξέθεσε,
ἔτσι ἢ ἄλλιως, στὰ μάτια τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀντιπολίτευσης. Ὅσο ὁ
κ. Ἀβέρωφ παραμένει στὴ θέση του, παρὰ τὰ λάθη του καὶ τὶς
ὑποψίες ὄλης ἀνεξάρτητα τῆς ἀντιπολίτευσης, ἀλλὰ καὶ τῆς συμπο-
λίτευσης καὶ προφανῶς τῆς κυβερνήσεως, ὅπως ὑποδηλώνει ἡ ἐνὸς
μόνο λεπτοῦ ἐμφάνισή του στὴν Τηλεόραση τὴν ἡμέρα τῆς συζήτη-
σης στὴ Βουλὴ, θὰ ἔναι πρόκληση καὶ πηγὴ ἀνησυχίας γιὰ τὴν
κοινὴ γνώμη, πειρασμὸς γιὰ τὸ θράσος τῶν συνωμοτῶν.

ΑΣ ΤΟΛΜΗΣΕΙ

Μέτρα ἀναδιάρθρωσης καὶ δημοκρατικῆς πατριωτικῆς ἀνά-
πλασης τοῦ στρατεύματος ἐξαγγέλλονται ἀπὸ τὴν κυβέρνησι. Καὶ
εἶναι αὐτὸ αἰσιόδοξο καὶ ἀξιοσημείωτο. Ἀκόμα περισσότερο μιᾶς
κι ὕστερα ἀπὸ τόσες πικρὲς περιπέτειες, τέτοιες ἀνάγκες συνειδη-
τοποιοῦνται καὶ ἐξαγγέλλονται ἀπὸ κυβέρνησι πὺν μὲ τὴν ἴδια
ἡγεσία καὶ παραπλήσιο προσανατολισμό, ἔφερε τὸ βάρος τῆς εὐ-
θύνης – ἀλλὰ καὶ τῶν συνεπειῶν, πὺν καὶ τὴν ἴδια ἐθίξαν – τῆς
ἐπιβολῆς τῆς ψυχροπολεμικῆς ἰδεολογίας καὶ τῆς ὑπόθαλψης δο-
μῶν πὺν ἐπέτρεπαν στὸ παρακράτος τὶς δολοφονίες καὶ τὴν πα-
ραγωγή Παπαδόπουλων.

Ἐλπίζοντας πῶς κάτι μπορεῖ ν' ἀρχίσει νὰ κατοχυρώνεται στὴ
δημοκρατικὴ συνέχεια τοῦ καθεστώτος αὐτῆς τῆς χώρας, περιμέ-
νουμε ἀπὸ τὴν κυβέρνησι νὰ ἀποδώσει στὸ στράτευμα τοὺς
ἐπεύθυνους ἡγέτες τοῦ ἱκανοῦ καὶ ἀποφασιστικοῦ γιὰ τὴ δημο-
κρατικοποίηση καὶ τὴν πατριωτικὴ ἀνάπλασι.

Στὴν παραδειγματικὴ τιμωρία ἐκείνων πὺν ἐπιβουλεύθηκαν τὸ
ἔθνος σὲ κρίσιμες στιγμὲς καὶ στιγμὲς ἀνασυγκρότησης, στὴ δικαι-

οσύνη πρὸς τοὺς συνωμότες καὶ στὰ μέτρα πὺν θὰ λάβει γιὰ τὴν
κάθαρσι, θὰ δεῖξει ἡ κυβέρνησι τὸ βαθμὸ τῆς δύναμὴ της καὶ τῆς
εὐθύνης της.

Ἄν λιποψυχήσει καὶ γιὰ μιὰν ἀκόμα φορὰ ὀλιγωρήσει, θὰ ἔναι
συνένοχη στὴν ἐπερχόμενη σταύρωση τοῦ λαοῦ ὀλόκληρου, ἀλλὰ
καὶ αὐτῆς τῆς ἴδιας. Ἄν δεῖξει τὸ πολιτικὸ θάρρος καὶ τὸ πατρι-
ωτικὸ κουράγιο νὰ προχωρήσει στὸ δρόμο γιὰ ἀνεξαρτησία καὶ
δημοκρατία πὺν τῆς δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀρχίσει τᾶρα, θὰ ἔχει
συμπαραστάτῃ κάθε Ἑλληνα πολίτη, ὅπως καὶ ἡ ἀντιπολίτευσι
στὴ Βουλὴ τόνισε.

ΑΣ ΤΟ ΔΩΣΕΙ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

Λέγεται ὅτι πρῶτος πρωθυπουργὸς τῆς μεταπολίτευσης ἐπρό-
κειτο νὰ εἶναι ὁ κ. Παν. Κανελλόπουλος. Ἀλλὰ ὅτι τὴν τελευταία
στιγμὴ, μὲ τὴ μεσολάβηση καὶ ὀρισμένων γνωστῶν συνταγματατῶ-
ν πὺν «δὲν ἐκινήθησαν» κατὰ τὰ δραματικὰ γεγονότα τῶν τε-
λευταίων ἡμερῶν, ὁ κ. Ἀβέρωφ «ἔπεισε» τὸν τότε «Πρόεδρο» Γκι-
ζίκη νὰ καλέσει τὸν κ. Καραμανλῆ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξασφαλίσει
ἔτσι γιὰ τὸν αὐτὸ τοῦ τὸ Ὑπουργεῖο Ἀμύνης. Λέγεται, ἐπίσης, ὅτι
στὶς ἀρχὲς τοῦ '74, ὁ κ. Ἀβέρωφ ὑπέβαλε στὸν Γκιζίκη – μέσω τοῦ
γραμματέα τοῦ Προέδρου καὶ στενοῦ «φίλου» τοῦ Ἰωαννίδη συν-
ταγματάρχῃ Μπραβάκου – πολυσέλιδο ὑπόμνημα μὲ τὸ ὁποῖο
πρότεινε διαδικασία μεταβίβασης τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας ἀπὸ
τοὺς στρατιωτικοὺς στοὺς πολιτικούς. Καὶ ὅτι, μάλιστα, στὸ λε-
πτομερὲς ἐκεῖνο ὑπόμνημα ὁ κ. Ἀβέρωφ πρότεινε τὴν «ἐντιμον
ἀποστρατεῖαν» τῶν πὺν προκλητικῶν χουντικῶν, τὴν ἐκδοσι ἀπὸ
τοὺς πολιτικούς διακήρυξης μὲ τὴν ὁποία θὰ διατηρώνονταν ἡ
ἐκτίμησή της τοὺς γιὰ καὶ ἡ ἀφοσίωσή τοὺς στὶς Ἐνοπλεις Δυνά-
μεις, ἡ ἀντικατάστασι τῶν χουντικῶν δημάρχων ἀπὸ δικαστικούς
καὶ διάφορα ἄλλα.

Σήμερα, μετὰ τὴν παραμονὴ τοῦ κ. Ἀβέρωφ στὸ ὑπουργεῖο
Ἀμύνης ἐπὶ ὀκτῶ σχεδὸν μῆνες καὶ τὴ γνωστὴ του πολιτεία στὰ
θέματα πὺν καίνε τούτῃ τὴν ὥρα ὅλους τοὺς Ἕλληνες, πολλὰ λέ-
γονται γιὰ τὶς πραγματικὲς του προθέσεις. Πολλὰ γιὰ τὰ ὁποία ὁ
ἴδιος καταφανῶς δὲν συμφωνεῖ. Εἶναι ἄραγε πολὺ νὰ ὑποθέσουμε
ὅτι ἡ δημοσίευσή τοῦ πρὸς Γκιζίκην ὑπομνήματος, ἂν αὐτὸ ὑπάρ-
χει, θὰ βοηθοῦσε σημαντικὰ γιὰ νὰ φωτιστεῖ σωστὰ καὶ νὰ ἐρμη-
νευτεῖ ὅπως πρέπει ἡ πολιτικὴ τοῦ κ. ὑπουργοῦ; Ἰδιαίτερα, μάλι-
στα, ἀφοῦ, ὅπως λέει κι ὁ Λαὸς κι ἐπιμένει καὶ ὁ κ. Ἀβέρωφ, «κα-
θαρὸς οὐρανὸς ἀστραπὲς δὲν φοβάται»;

ΤΙ ΛΕΕΙ Ο Κ. ΒΛΑΧΟΣ;

Ὁ κ. Βλάχος, πὺν προϊστάται τοῦ ΕΙΡΤ, κάλεσε, ὅπως λέγεται
στοὺς δημοσιογραφικοὺς κύκλους, τρεῖς γνωστοὺς ἐκφωνητὲς τῆς
χουντικῆς περιόδου γιὰ νὰ τοὺς ἀναθέσει καὶ πάλι τὴν ἐκφώνησι
τῶν εἰδήσεων. Καὶ ὅτι, κατὰ τοὺς ἴδιους πάντοτε κύκλους, «ὁ οὐ-
ρανὸς σκοτείνιασε» ὅταν τὶς προθέσεις τοῦ κ. Βλάχου τὶς πληρο-
φορήθηκε ὁ κ. Λαμπριάς. Μὲ ἀποτέλεσμα οἱ τρεῖς ἐκφωνητὲς νὰ
μὴν ἀναλάβουν τὴν ὑπηρεσία πὺν ἀσφαλῶς ὄνειρεύονταν.

Ἀσήμαντὴ εἰδησι, θὰ ἔλεγε κανεὶς. Πὺν ὅμως ἀποκτᾷ ἄλλη βα-
ρύτητα, ἂν σ' αὐτὴν προστεθεῖ καὶ μιὰ ἀκόμη εἰδησι: ὅτι ὁ πολὺς
Βύρων Σταματοπούλος βρίσκεται πάντα στὴ «διάθεσι τῆς Γενικῆς
Διεύθυνσης τοῦ ΕΙΡΤ» καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μισθοδοτεῖται κανονικὰ
ἀπ' τὸ ἴδρυμα. Καὶ λογικὸ, συνεπῶς, νὰ ρωτήσουμε τὸν κ. Βλάχο τί
σκεφτεται γιὰ τὴν – κακὴν, ἄραγε; – λέξι «κάθαρσι».

τετραδιο

μηνιαία ἐπιθεώρησι
γραμμάτων καὶ τεχνῶν

● ἔρευνες	● ἀποκαλύψεις
● ρεπορτάζ	● ἀποκλειστικότητες
● συνεντεύξεις	● μαχητικὰ σχόλια

τετραδιο

γιὰ ὅσους ἀπαιτοῦν
μιὰ ζωντανὴ ἐνημέρωσι

4 ΦΟΒΟΙ ΚΑΙ 4 ΕΛΠΙΔΕΣ

Έλληνική άνοιξη
στο Αίγαίο

Του Τ. Πρόκα

Το δεκαπενθήμερο που πέρασε ήταν μεστό σε γεγονότα. Το κυριακάτικο εκείνο χιόνι, τελευταίος σπασμός του χειμώνα, ήδη έδωσε τη θέση του σε μέρες λαμπερές. Στο Αίγαίο, τα μπωφόρ κατεβαίνουν και το νερό ξερυτιδώνεται. Η άνοιξη —και τα επακόλουθά της— έρχεται.

Τα γεγονότα που κατά σειρά δέσποσαν στην πολιτική ειδησεογραφία των δύο τελευταίων εβδομάδων είναι:

- 1) Η πτώση του γερμανικού αεροσκάφους στα Λευκά Όρη της Κρήτης.
- 2) Η εκπληκτική συνεδρίαση της Βουλής των Ελλήνων, της Δευτέρας, 10 Φεβρουαρίου.
- 3) Η λύση του συμβολαίου και η αναχώρηση του Λόγκβα και
- 4) Η πραξικοπηματική αναγγελία από τον Ντεκτάρ χωριστού Τουρκοκυπριακού Κράτους.

Κρήτη — Έλευσίνα:

1 βάσεις και διαπραγματευ- τικά όπλα

ΤΟ ANTI είναι νομίζω το μόνο περιοδικό που ήδη από τις 30 Νοεμβρίου φιλοξένησε ένα άρθρο στο οποίο εξετάζονταν η θέση της Ελλάδος στο NATO και η οργάνωση και συν-έχιση της λειτουργίας του Πεδίου Βολής Κρήτης (ΠΒΚ). Ο συντάκτης του ανέφερε ότι «άσχετα με τις εντυπώσεις που όπωσδήποτε θα προκαλέσει μια τυχόν επανένταξη της χώρας μας στο NATO, την αντίδραση που θα υπάρξει από τη συναίσθηση της άπατης στο εσωτερικό και της ανυποληψίας στο εξωτερικό, ή αν ά-γ κ η θα είναι εκείνη που τελικά θα υπαγορέ-ψει το πρίσμα κάτω από το οποίο θα ληφθούν οι αποφάσεις». Συμφωνώ και παρατηρώ πως η ανάγκη της παροχής των υπηρεσιών του ΠΒΚ στην Ατλαντική Συμμαχία αποκαλύφθηκε με την πρόσκρουση του C-130 στο χιονισμένο βουνό. Η απρόσκοπτη και χωρίς ανάπαυλα λειτουργία του Πεδίου Βολής είναι πια αναμ-φισβήτητο γεγονός. Η εκπαίδευση των ξένων μονάδων σε πυραύλους εδάφους —αέρος και εδάφους— εδάφους για χάρη του NATO φαί-νεται ότι έχει περισσότερη σημασία από την εθνική μας αξιοπρέπεια. Κατά τη γνώμη μου τόσο η βάση στο Ακρωτήριο, όσο και οι άλλες στο Ηράκλειο και στον Λαγκαδά— για να αναφέρω μόνο τις κυριότερες — αποτελούν ένα διαπραγματευτικό όπλο για την Έλληνική Κυβέρνηση. Ένα όπλο που θα έχανε αν με μια μονοκοντυλιά διέταζε την κατάργησή τους. Όπωσδήποτε, από τις 10 Φεβρουαρίου αρχί-

σαν συσκέψεις, «επί τεχνικού επιπέδου», με-ταξύ της Ελληνικής Κυβερνήσεως και εκπρο-σώπων των Ήνωμένων Πολιτειών. Αυτός ο κύκλος των συσκέψεων δεν έχει βέβαια σκοπό ούσιαστικότερο, ούτε καν να δείξει ότι η κυ-βέρνηση στοιχίζεται με το λαϊκό αίσθημα, αφού ελάχιστη δημοσιότητα είδε η αρχή αυτών των συνομιλιών, σκόπιμα ίσως. Αυτό το οποίο θα επιδιωχθεί είναι να μην αποτελούν οι Αμε-ρικανικές Βάσεις κράτος εν κράτει. Η συνδι-οίκηση των βάσεων θα είναι ο αντικειμενικός σκοπός, με συνυπεύθυνους διοικητές Αμερι-κανό και Έλληνα. Αφού μάλιστα η αμερι-κανική πλευρά προβάλλει το επιχείρημα ότι οι βάσεις αποτελούν όφελος στην υπόθεση της Έλληνικής άμυνας, η κοινή διοίκηση δεν είναι μόνο λογικό αίτημα, αλλά και αυτονόητο από πλευράς στρατιωτικής εκτίμησης. Δεν ξέρω όμως αν θιγεί στις συνομιλίες αυτές και το απαράδεκτο από κάθε άποψη καθεστώς των λιμενικών διευκολύνσεων (home port) της Έλευσίνος. Σ' αυτή την περίπτωση, χρήσιμη θα ήταν μία, ανεπίσημη έστω, σφνυμομέτρηση των κατοίκων της περιοχής από Έλευσίνα μέ-χρι Σκαραμαγκά και Δαφνί, που είδαν να με-ταβάλλεται η βιομηχανική περιοχή σε καμπα-ρεδοπεριοχή, με όλα τα επακόλουθα...

2 Ένωμένη Βουλή: Τείχος στον τουρκικό ιμπεριαλισμό

Στις 10 Φεβρουαρίου, η Βουλή των Ελλήνων είχε την τιμητική της. Στην διεξαχθείσα συζή-

τηση επί της Έξωτερικής Πολιτικής, αισθαν-θήκαμε όλοι οι Έλληνες περήφανοι για τους ανθρώπους που στείλαμε στο Κοινοβούλιο. Με αίσθημα ευθύνης ο πρωθυπουργός διέγραψε τη σειρά των γεγονότων και κατηγορήσε ευ-θέως την Μ. Βρετανία για τη στάση της στο Κυπριακό. Ο κ. Μαύρος έκανε ένα σημαντικό ερώτημα: μήπως η τύχη της Ελλάδος έχει προαποφασιστεί, στη μοίρασιά του κόσμου σε ζώνες επιρροής; Βέβαια, η πατρότητα του ερωτήματος ανήκει στον καθηγητή κ. Δεβλέ-τογλου, αλλά τέλος πάντων. Ο κ. Παπαν-δρέου, τά 'πε κατά τη γνώμη μου καλύτερα. Με την παραδοσιακή του πιά τόλμη στη σκέψη και την έκφραση, κατηγορήσε την Αγγλία, αλλά όχι μόνον αυτή. Γιατί, δηλαδή, οι Ήνωμένες Πολιτείες είναι άμετοχες στο δράμα που ακόμη παίζεται στη Μεγαλόνησο; Και ο πολὺς Κίσιγκερ είναι άθωα περισσότερά; Είναι γελοίο να πιστεύουμε πως η Βρετανία, ή όποια όχι μόνο μεγάλη δεν είναι πια, αλλά και σπαράζε-ται από πολλά και δυσεπίλυτα προβλήματα, δεν παίρνει «γραμμή» απ' την Ούάσιγκτον. Τό θέλουμε ή όχι, η στάση της Αγγλίας είναι ή στάση της Αμερικής. Βέβαια, το Φόρεν Όφ-φισ σε σύγκριση με το Στέιτ Ντηπάρτμεντ, μπορεί να καυχείται για μία τεράστια και μα-κρόχρονη πείρα επί παγκοσμίου επιπέδου στο κεφάλαιο της δολοπλοκίας. Άλλ' αν το πρώτο υπήρξε ο καθηγητής του δευτέρου, δεν διατά-ζουμε να παραδεχτούμε την επιδεκτικότητα του μαθητού...

Δυο πράγματα χαράχτηκαν στο νου μας ανεξίτηλα από κείνη τη μέρα. Πρώτα, ότι, όπως χαρακτηριστικά τόνισε ο κ. Καραμαν-λής, ή χώρα δεν πρόκειται να άνεχτεί άλλες ταπεινώσεις. Είναι αποφασισμένη να άπαντά στις προκλήσεις, όσο και αν καταλαβαίνει ότι οι περισσότερες απ' αυτές προσφέρονται για εσωτερική κατανάλωση. Δεν πρέπει να λησμο-νούμε ότι ή Κυβέρνηση Ιρμάκ δεν έχει πάρε ψήφο έμπιστοσύνης από την Τουρκική Βουλή, κι όμως εξακολουθεί να βρίσκεται στην έξου-σία. Αυτό δεν άποδεικνύει άπλώς ότι ή Τουρ-

κία στρατοκρατείται· σημαίνει ακόμα ότι δεν είναι δυνατόν μια τέτοια κυβέρνηση να χειριστεί με αποφασιτικό τρόπο σημαντικά ζητήματα, τη στιγμή μάλιστα που έχει απέναντί της τον Μπουλέντ Έτσεβίτ, του οποίου το γόητρο μετά την απόβαση των όρδων του στη Μεγαλόνησο, έχει κατακόρυφα ανέβει.

Δεύτερον, ότι η Ελλάδα ολόκληρη βρίσκεται απόλυτα ενωμένη στην αντιμετώπιση του Έθνικού θέματος και των τυχόν επιπλοκών που μπορεί να γεννηθούν. Από την άρχη της λειτουργίας της, η Βουλή δεν μπόρεσε να ενώσει με τόση σύμπνοια όλες τις πτέρυγές της άλλη φωνά. Η Δεξιά, η Ένωση Κέντρου, το ΠΑΣΟΚ και η Αριστερά συμφώνησαν ότι είναι απαραίτητο οι Έλληνες να είναι και να κρατηθούν ενωμένοι μπροστά στην πιθανότητα να χρειασθεί να αντιμετωπίσουν τον Τουρκικό ιμπεριαλισμό.

3

Έρευνες των Τούρκων στο Αιγαίο: Γιαγνίς όλντού...

Όποτε λοιπόν, το «Λόγκβα» έφυγε. Αρνήθηκε να βγάλει αυτό τα κάστανα απ' τη φωτιά. Είναι αλήθεια ότι το συμβόλαιο που είχε υπογράψει για τη χρησιμοποίηση του σκάφους, έλεγε ρητά ότι η πλοιοκτήτρια εταιρία κρατούσε το δικαίωμα να απαγορεύσει τον πλοΐ του σε «άμφισβητούμενα ύδατα». Το σκάφος ξεκίνησε από την Μερσίν και, με συνοδεία 32 (!) πολεμικά του Τουρκικού Στόλου, έφτασε στη Σμύρνη όπου... έδεσε κάβο. Ο πλοίαρχος έλαβε την εντολή να πλεύσει στο Αιγαίο για σεισμογραφικές έρευνες, αλλά αυτός, φρονίμως ποιών, προτίμησε να ρωτήσει την εταιρία. Πέρασε άρκετος καιρός και στο τέλος η εταιρία φρόντισε να τον ανακαλέσει. Κι έτσι έφυγε.

Βέβαια, το «Λόγκβα» δεν είναι το μοναδικό καράβι για τέτοιους σκοπούς. Υπάρχουν κι άλλα, και μεταξύ αυτών και το γραφικό «Τσανταρλί». Αλήθεια, το θυμάστε; Αυτό το πλοίο ήταν στην επικαιρότητα, όταν οι Τούρκοι πρωτοθέλησαν ν' ανοίξουν ρότα για τη θάλασσα των νησιών μας. Δεν πρέπει ακόμα να ξεχνάμε ότι οι Τούρκοι έχουν και το κατάλληλο υλικό, αλλά και το κατάλληλο εκπαιδευμένο προσωπικό, από Τούρκους υπηκόους, για θέματα αναζήτησης πετρελαίων. Σ' αυτό τον τομέα, θα παραδεχτούμε ότι βρισκόμαστε πιά πίσω απ' την Τουρκία. Όποσδήποτε, δεν θα έβλαπτε να καλλιεργήσουμε λίγο τις σχέσεις μας με τα Αραβικά Κράτη και ιδιαίτερα με τη Λιβύη, με την οποία υποτίθεται ότι έχουμε τόσο καλές σχέσεις ώστε να εκπαιδεύονται στο Έλληνικό Ναυτικό οι Αξιωματικοί του Λιβυκού. Αναρωτιέμαι μόνον έναντι ποίων όρων και άοράτων αντάλλαγμάτων...

4 Αιγαίο - Μαύρη θάλασσα: όπλα και διχοτόμηση

Μόλις η Έλληνοκυπριακή πλευρά έτοιμασε ένα σχέδιο για την ειρηνική συμβίωση των δύο κοινοτήτων στο νησί, ο Ραούφ Ντεκτάς, αντιπρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας και αρχηγός της Τουρκοκυπριακής μειονότητας, άγγηξε τη δημιουργία του Τουρκοκυπριακού Κράτους. Το θέαμα είναι πρωτοφανές. Η Ελλάδα είχε εξαντλήσει την επίδειξη καλής θέλησής. Το αντίσπασμα υπήρξε ή από της πλευράς της Αγκύρας περιφρόνηση της Λευκωσίας και της Αθήνας. Η Ελλάδα είχε προηγουμένως καταφύγει, για τη ρύθμιση του θέματος της ύφαλοκρηπίδας του Αιγαίου, στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, ένα όργανο που έχει αίσλη, αλλά όχι και αποφασιστική αρμοδιότητα. Δεν έχει τα μέσα να επιβάλει και να εκτελεί τις αποφάσεις του. Το αντίθετο θα μās ξένιζε, επ' όσον ούτε καν ο Ο.Η.Ε. και το Συμβούλιο Ασφαλείας δεν έχουν τη δύναμη αυτή.

Καμιά άμφισβησία δεν έχουμε ότι ένα γενικότερο σχέδιο εκτελείται, εν αγνοία και εις βάρος της Ελλάδος και της Κύπρου. Ο Ντεκτάς δεν θα προχωρούσε στην ανακήρυξη, αν δεν συμφωνούσε η Αγκυρα· και ούτε αυτή θα συγκατένευε, αν δεν στηριζόταν στις πλάτες των Ηνωμένων Πολιτειών και της Μεγ. Βρετανίας. Στις 5 Φεβρουαρίου, μετά την απόφαση του Κογκρέσου, διακόπηκε η Αμερικανική βοήθεια στην Τουρκία. Ο Κίσσινγκερ δήλωσε τότε ότι το Κογκρέσο πρόσφερε χειρότερη βοήθεια για το χειρισμό της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ και ο Ισμακ ότι η χώρα του δεν θα είναι σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της σαν μέλος του ΝΑΤΟ. Το αποτέλεσμα είναι ότι μόλις στις 14 Φεβρουαρίου ο Αρχνγός Αεροπορίας της Ιταλίας έκανε ένα ταξιδάκι στην Αγκυρα, όπου παρέδωσε στον Τούρκο συνάδεφό του 18 F-104 S, αεροσκάφη που κατασκευάζονται στην Ιταλία από την «Αεροϊτάλια», που ανήκει στη FIAT, μετά από ειδική σύμβαση Ανιέλλι και Λόκχιντ. Αυτά τα δεκαοκτώ αεροσκάφη είναι μόνο η πρώτη παρτίδα· να έλτε βέβαιοι ότι σύντομα θ' ακολουθήσουν κι άλλες. Έτσι, αυτό που η Τουρκία δεν μπορεί πιά να πάρει ευθέως από την Αμερική, το παίρνει πλαγίως από άλλο. Όχι, παίζουμε!...

Η αλήθεια είναι ότι δεν δυσκολευόμαστε να εξηγήσουμε γιατί η Αμερικανική πολιτική θεωρεί την Τουρκία το χαϊδεμένο της παιδί. Δεν είναι μόνο που η Τουρκία είναι το πιά άπομακρυσμένο κράτος στην Ν.Α. πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Τουρκία θα είναι εκείνη που θα δώσει τη μάχη στη Μαύρη Θάλασσα, σε περίπτωση πολέμου, και

θα προσπαθήσει να κρατήσει το έχθρικό Ναυτικό από την άλλη μεριά των Δαρδανελίων. Και όσο το Αιγαίο θεωρείται διεθνώς Έλληνική λίμνη, τόσο η Μαύρη Θάλασσα θεωρείται -και όρθα- λίμνη Σοβιετική. Μετά, στο τουρκικό έδαφος οι Η.Π.Α., μέσω του ΝΑΤΟ, έχουν εγκαταστήσει βάσεις ανιχνευτικές και κρούσεως πολύ σημαντικότερες από τις υπάρχουσες στο Έλληνικό έδαφος. Θυμάστε, αλήθεια, γιατί ο Νικήτας Χρυσόσφ έβγαλε το παπούτσι του -προφανώς το αριστερό!... - και χτύπαγε τα έδρανα του ΟΗΕ; Ήταν ο γραφικότερος τρόπος για να υποδηλώσει την αγανάκτηση τη δική του και της χώρας του στις κατασκοπευτικές δραστηριότητες των ΗΠΑ στο Ρωσικό έδαφος. Η Ρωσία είχε μόλις καταφέρει να καταρρίψει ένα κατασκοπευτικό αεροσκάφος U-2, το οποίο με πιλότο τον Πάουερς πέταγε σε μεγάλα ύψη φωτογραφίζοντας τα στρατηγικά σημεία της Σοβιετικής Ένωσης. Αν αναρωτιέστε από που ξεκίνησε το αεροσκάφος για την αποστολή του, ξεκίνησε από μια βάση «ανεφοδιασμοῦ» κάπου στην Τουρκία.

Οι Τούρκοι έχουν μερικά άλλα, έσωτερικής φύσεως, προβλήματα. Είναι το πρόβλημα των Κούρδων, των Αρμενίων και των άμφισβητούμενων περιοχών της από τη Συρία. Σ' αυτά τα προβλήματα χρειάζονται και απαιτούν τη Νατοϊκή υποστήριξη. Ίδιως μετά την αποχώρηση -στά χαρτιά, τουλάχιστον- της Ελλάδος από το στρατιωτικό μέρος της συμμαχίας, γιατί έτσι βρέθηκαν ξεκομμένοι, σφήνα στην Ασία και στις Σοβιετικές ζώνες επιρροής. Το θέμα, για τους Τούρκους, είναι άλλο: η μου δίνετε αυτό που θέλω, ή κλείνω το μάτι μου στη Ρωσία. Και είναι γνωστό τι έπακολουθεί όταν ένα χανουμάκι σου κλείνει το μάτι...

Μετά την ανακήρυξη του τουρκοκυπριακού κράτους, άλυσιδωτές υπήρξαν οι αντιδράσεις. Αναβλήθηκε η συνάντηση Μπίτσιου-Κίσσινγκερ και Μπίτσιου-Έξμπελ. Διεκόπη η παρωδία των διακοινοτικών συνομιλιών Κληρίδη-Ντεκτάς. Ήρθε στην Αθήνα αντιπροσωπεία της Κύπρου υπό τον Κληρίδη, έγιναν συνεννοήσεις στο Υπουργείο Έξωτερικών και έφυγε για τη Νέα Υόρκη, για να υποστηρίξει τα κυπριακά δίκαια στον ΟΗΕ. Το Συμβούλιο Ασφαλείας συνήλθε την Τρίτη. Ουσιαστικό αποτέλεσμα; Κανένα.

Σ' αυτό το περιοδικό είχα κάποτε γράψει ότι δεν ήμουν βέβαιος αν η Ελλάδα, σαν αδέσμευτο κράτος μετά την αποχώρησή μας από την Ατλαντική Συμμαχία, θα μπορούσε να κινηθεί στο διπλωματικό στίβο με μεγαλύτερες ελπίδες επιτυχίας. Για τα μικρά και όχι αυτόνομα κράτη, η αδέσμευσή τους καταλήγει να είναι περιττή πολυτέλεια. Σήμερα αναγκάζομαι να το επαναλάβω. Θά περάσει καιρός έως ότου το Έλληνικό Υπουργείο Έξωτερικών κατανοήσει τον καινούργιο του ρόλο στο διεθνή χώρο. Και αυτές τις ώρες δεν μπορούμε να μη σκεφτόμαστε με αγωνία τους κ.κ. Δούντα και Κοσμαδόπουλο, πρεσβευτές της Ελλάδος στη Λευκωσία και την Αγκυρα.

Τάκης Πρόκας

ΘΟΥΡΙΟΣ

Δημοκρατική έφημερίδα της Νεολαίας

Η φωνή της εργαζόμενης και σπουδάζουσας Νεολαίας

Ἡ στρατηγικὴ τῆς διχοτόμησης τῆς ΚΥΠΡΟΥ

Τοῦ Γ. Κάτρη

τίς πληρώνουν ὄχι οἱ ὑπεύθυνοι δράστες, ἀλλὰ μερικὲς ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄθωα θύματα, χώρια τὰ ἐρείπια, οἱ νεκροί, οἱ ἀκρωτηριασμένοι καὶ τὰ ἀτιμασμένα κορίτσια τοῦ κυπριακοῦ ἑλληνισμοῦ. Δὲν χρειάζεται νὰ ἐξηγήσουμε τὰ ἐλατήρια τῆς πεισματικῆς ἐπιμονῆς τοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ στὸ νὰ πετύχει τὴ διχοτόμηση. Γιὰ τοὺς ἀρρωστημένους ἐγκεφάλους τοῦ Πενταγώνου, τῆς CIA καὶ τῆς Ἰντέλιτζενς Σέρβις δὲν ἔχει κανένα ἀπολύτως ἠθικὸ βάρος ἡ ἐννοία «λαός», ἡ «λαοί» ποὺ τοὺς βλέπουν σὰν ἓνα ἄθροισμα ἀπὸ «δίποδα ὄντα» μὲ ἀλυσσοδεμένη τὴ μοίρα τους στὰ στρατηγικὰ συμφέροντα τῶν «περιούσιων».

Τὴν Ἑλλάδα τὴν εἶδαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ τὴν ἐκτιμῶν σὰν ἓνα «οἰκόπεδο εὐκαιρίας» (τὸ εἶπαν ἄλλωστε μὲ περισσὴ εἰλικρίνεια. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1970 ἡ Ἑλλάδα χαρακτηρίσθηκε ὑπεύθυνα ἀπὸ τὸ Συμβούλιο Ἐθνικῆς Ἀσφαλείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν σὰν «the most valuable piece of real estate we've got in Europe», δηλ. τὸ πιὸ πολύτιμο κομμάτι ἐγγείας ἰδιοκτησίας ποὺ ἔχουμε στὴν Εὐρώπη). Τὸ ἴδιο καὶ τὴν Κύπρο. Τὴν ἀτενίζουν σὰν ἓνα ἀκίνητο ἀεροπλανοφόρο σὲ ζωτικό

χώρο ποὺ θὰ μπορεῖ νὰ ἀλλάξει τὴν παγκόσμια ἰσορροπία στὴν πιὸ νευραλγικὴ – λόγω πετρελαίων – περιοχὴ τῆς γῆς.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ στρατηγικὸ πρῶμα ξεκίνησε ἡ πολιτικὴ τῆς διχοτόμησης, τῆς διπλῆς ἐνώσης καὶ τῆς «διζωνικῆς ὁμοσπονδίας», ποὺ παραδίνει ἓνα ἐλεύθερο, ἀνεξάρτητο καὶ εἰρηνικὸ κράτος στὴν ἀρπὰγὴ τοῦ ΝΑΤΟ, δηλαδή στὸν ἀνεξέλεγκτο ἐλεγχὸ τοῦ ἀμερικανικοῦ πενταγώνου.

Τὸ ὅτι βρέθηκαν – καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη – πουλημένοι πράκτορες (καὶ κάμποσοι ἀνιδιοτελεῖς ἡλίθιοι) Σαμφώνες καὶ Γριβαῖοι, ποὺ μπῆκαν στὴν ὑπηρεσία τοῦ ξένου ἐχθροῦ, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐντυπωσιάζει. Ἡ μακράων ἱστορικὴ πορεία τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶναι κατὰ πυκνὰ διαστήματα σπλωμένη ἀπὸ Ἐφιάλτες, Ἰουδες, κερχόπορτες, δοσιλόγους τῆς Κατοχῆς καὶ νεοδοσιλόγους τῆς χούντας.

Ἐπειτα στὴν τραγικὴ ὑπόθεση τῆς Κύπρου, ἔξω ἀπὸ τοὺς καθαρόαιμους προδότες, ἀφθονο νερὸ στὸν μύλο τοῦ ξένου κατακτητῆ, ἔριξαν πολλὲς Ἑλληνικὲς Κυβερνήσεις καὶ ἀρκετοὶ Κύπριοι «μετριοπαθεῖς», συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ ὄργανα τοῦ ἐχθροῦ. (Τώρα ποὺ τὸ δράμα ἐφθασε στὴν ἀποκορύφωσή του, ἡ κρίσιμὴ τῆς ἱστορίας – τουλάχιστον – πρέπει νὰ εἶναι ἀμελικτῆ).

Ἐκεῖνες οἱ ἱστορικὲς κραυγὲς στὴν κυπριακὴ Βουλὴ καὶ στὸν τύπο (κυπριακὸ καὶ ἑλληνικὸ) γιὰ τὸ ἀλάθητο τοῦ «ἐθνικοῦ κέντρου» (δηλαδή τῆς Ἀθήνας, ἀρα τῆς χούντας) καὶ ὑπὲρ τῶν φασιστῶν ἀξιωματικῶν τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς ἦταν τὸ ἀσφαλὲς προανάκρουσμα καὶ οἱ πρόδρομοι τῆς σημερινῆς τραγωδίας. Τὸ πρᾶξικόπημα τοῦ Ἰωαννίδη στὶς 15 Ἰουλίου, ἀπλὰ καὶ προμελετημένῃ ἀνοίξε τὸ πρᾶσινο φῶς στὶς ὁρδὲς τοῦ Ἐτζεβὶτ καὶ τὶς μηχανορραφίες τοῦ Κίσιγγκερ. Ὁ δρόμος γιὰ τὴ διχοτόμηση, ἔπειτα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ἐντατικῆς προεργασίας, ἦταν ἐλεύθερος. Ἐπὶ τέλους...

Οἱ εὐθύνες, τὸ ξαναλέμε, δὲν εἶναι μόνο σημερινές. Οὔτε μόνο χουντικές. Ὅπως ἡ ἐφτάχρονη κατάρα στὴν Ἑλλάδα δὲν ἦρθε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ἀλλὰ ὑπῆρξε ἡ λογικὴ ἀπόφασή τοῦ ἀδυσώπητου ἀντιδημοκρατισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς Δεξιᾶς, ἐτοί καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Κύπρου χρειάστηκε τὸ λιμάρισμα καὶ τὶς διεργασίες μᾶς εἰκοσαετίας. Καμιά, μὰ ἀπολύτως καμιά ἑλληνικὴ Κυβέρνηση δὲν εἶχε συλλαβεῖ – ἢ δὲν ἤθελε νὰ συλλαβεῖ – τὴ βαθύτερη οὐσία τῆς ἀτλαντικῆς στρατηγικῆς. (Καὶ ὁ λόγος εἶναι ὅτι ὅλες οἱ Κυβερνήσεις ἦταν καὶ εἶναι ἀφιονομιμένες μὲ τὸ ληθαργικὸ πνεῦμα τῆς νατοϊκῆς συμμαχίας. «Ἡ Ἑλλάς ἀνήκει εἰς τὴν Δύσιν»...)

Δυστυχῶς ὁ θλιβερός αὐτὸς κανόνας δὲν εἶχε οὔτε μίαν ἐξαίρεση. Οὔτε κἀν τὴν ἐξαίρεση τῆς δημοκρατικῆς Κυβερνήσεως τοῦ Κέντρου (1963-1965). Διατηρῶ ζωερὴ στὴ μνήμη μου μιά στιχομυθία μὲ τὸν τότε πρωθυπουργὸ Γεώργιο Παπανδρέου. Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ πιεζόταν

Φαρισαϊσμός τῆς ἀδιαστικότερης ποιότητος εἶναι ἡ δῆθεν ὀργανωμένη ἐκπληξὴ Ἀμερικανῶν, Εὐρωπαίων καὶ Ἑλλήνων ἀρμοδίων, ὅλων τῶν ἐταίρων τοῦ νατοϊκοῦ κλάμπ γιὰ τὸ τελευταῖο (;) τουρκικὸ πρᾶξικόπημα στὴν Κύπρο. Ἀκόμη καὶ ὁ φιλοχουντικὸς τύπος στὴ χώρα μας (ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ, νὰ βασιλεύει καὶ νὰ προκαλεῖ) δὲν αἰσθάνεται κανένα αἰσθημα ἐνοχλῆς ἀναλύμενος σὲ κροκοδείλιους ὀλοφυρμούς γιὰ τὴν ἐπιθετικότητά τῆς Τουρκίας καὶ τὴν ἀπειλὴ διχοτόμησης τῆς Κύπρου καὶ ἀποφεύγοντας φυσικὰ κάθε ἀναφορά στὸ ἀληθινὸ Ἰωαννίδειο ἐγκλημα τῆς 15ης Ἰουλίου, ἢ στὶς δικές του φιλότιμες προσπάθειες γιὰ τὸν ἀφανισμό τῆς Μεγαλονήσου.

Ἡ ἱστορικὴ ὁμως πραγματικότητα γιὰ ὅσους τὴν ἐξῆσαν ἀπὸ κοντά, δὲν ξεχνιέται εὐκολά. Καὶ μᾶς θυμίζει ὅτι κλαψουρίζοντες καὶ ἀγανακτοῦντες σήμερα, ντόπιοι καὶ ξένοι, ἔχουν ρίξει τὸ λιθαράκι τους στὸ στρώσιμο τοῦ δρόμου γιὰ τὴ διχοτόμηση. Καὶ αὐτὸς ὁ δρόμος ποὺ χαράσσεται καὶ μολύνεται τοὺς τελευταίους μῆνες ἀπὸ τὶς τουρκικὲς μεραρχίες δὲν εἶναι τωρινός. Ἐχει χαραχθεῖ μεθοδικὰ καὶ ὑπόουλα ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς «συμμάχους», ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε λογῆς ἰθαγενεῖς ἐθνικόφρονες (Κυβερνήσεις, πρεσβευτές, ἐθνοφρουρά, ΕΟΚΑ Β', χρηματοδότες, τύποι) ποὺ φορώντας τὴ μάσκα τῆς «Ἐνώσεως» (ὄχι βέβαια τῆς μονῆς) δούλευαν συνειδητὰ γιὰ τὴ διχοτόμηση. Καὶ σχεδὸν τὸ κατὰφεραν.

Ἡ στρατηγικὴ τῆς διχοτόμησης τῆς Κύπρου ἔχει μπεῖ στὸ καλοῦπι τῆς ἐφαρμογῆς ἀπὸ τὸ 1964, δηλαδή ἐδῶ καὶ ἑντεκα χρόνια. Ἐμπνευστὴς καὶ ἀρχιτέκτονας ὁ Ντὴν Ἀτσεσον, ἡ ἀποκρουστικὴ αὐτὴ μορφὴ τοῦ ἀμερικανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, φανατικὸς ἐχθρὸς τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ (ἐμμισθος) δικηγόρος, μὲ τὸ γραφεῖο του στὴ Νέα ὸρκοκ, τῆς Τουρκίας. Βέβαια τὸ ἀρχικὸ σπέρμα ρίχτηκε κάμποσα χρόνια πρὶν, τὸ 1954, ἀπὸ τοὺς Βρετανούς ποὺ ἐξύπνησαν τὸ ναρκωμένο σωβινισμὸ τῆς Ἀγκυρας, τοὺς ἀνοίξαν τὴν ὁρεγὴ καὶ τοὺς ἔδωσαν διεθνὴ ὑπόσταση. Ἐτοί φθάσαμε, σὲ πρῶτο στάδιο, στὶς συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου, δηλαδή στὴν ἀναγνώριση ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πλευρὰ τοῦ δικαιώματος νὰ συγχυριαρχοῦν οἱ σημερινοὶ Ἀττίλεις στὴν Κύπρο μὲ Τουρδὺν, ΕΛΔΥΚ καὶ βέτο.

Ἀλλὰ τὰ «λάθη» καὶ οἱ «ἀφροσύνες», ἢ γιὰ νὰ κυριολεκτοῦμε, οἱ συναλλαγματικὲς τῶν ἐθνικῶν ἐγκλημάτων, δὲν μένουν ποτὲ ἀνεξόφλητες. Ἡ δραματικὴ οὐσία ὁμως στὴν περίπτωσή τῆς Κύπρου, εἶναι ὅτι

σκληρά - ακόμη και από τον ιδιαίτερο διπλωματικό του σύμβουλο - να αποδεχτεί το σχέδιο "Ατσεσον, που προέβλεπε την παραχώρηση ή εκμίσθωση ενός τμήματος του κυπριακού εδάφους στην Τουρκία ή στο ΝΑΤΟ (που ήταν ένα και το αυτό).

Κατά την ταπεινή μου άποψη, μία τέτοια «λύση» ισοδυναμούσε με την αναγνώριση κυριαρχικού δικαιώματος στην Τουρκία και οδηγούσε στην κλιμακωτή καταβρόχθιση της Κύπρου.

Η αντίδραση του Γ. Παπανδρέου ήταν άποστομωτική στην επιφάνεια, αλλά και κάπως απλοϊκή στο βάθος.

«Τί είναι αυτά που λές; Σου χαρίζουν μία πολυκατοικία και εσύ αρνείσαι να την πάρεις επειδή ζητούν να κρατήσουν ένα μικρό διαμέρισμα στο υπόγειο;»

Αν δεν δόθηκε το «διαμέρισμα» τότε και αν χρειάστηκαν δέκα χρόνια με χοϊντες, εθνοφρουρές, δολοφονίες, ιωαννινδικούς γκαγκατερισμούς και Άτιλεις, για να κατακτηθεί το 40% της «πολυκατοικίας», αυτό ή ιστορία και η Κύπρος το όφειλουν μόνο στους αγώνες του κυπριακού λαού και στον Μακάριο. Σέ κανέναν άλλον.

Αυτός ο Μακάριος και μόνον αυτός στάθηκε βράχος ακλόνητος σε όλες τις φοβερές πιέσεις να προσφέρει τον ορεκτικό «μεζέ» στο στόμα του λύκου.

Δεν ήταν και πολύ δύσκολο για τους ηλεκτρονικούς και ανθρώπινους (;) έγκεφάλους της Ούάσιγκτον, των Βρυξελλών και της Αθήνας να ξεχωρίσουν και επισημάνουν τον πραγματικά μοναδικό στόχο. Το μεγάλο εμπόδιο στα σχέδιά τους. Και με τον κτηνώδη ρεαλισμό που χαρακτηρίζει τους άδιστακτους έγκληματιες, προσπάθησαν να βγάλουν από τη μέση τον Έθναρχη Μακάριο και να αποκεφαλίσουν τον ελληνικό κυπριακό λαό. Το ότι οι αλλεπάλληλες απόπειρες δολοφονίας απέτυχαν δεν δείχνει ανικανότητα της CIA ούτε ήθικους δισταγμούς των ντόπιων φονιάδων ή των χουντικών αξιωματικών. Δείχνει απλώς, οτι ο Μακάριος είναι πολύ σκληρό καρύδι, πιο σκληρό από τους αδελφούς Κένεντυ, τον Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ και τα άλλα πολυάριθμα θύματα του «ειδικού τμήματος» των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών.

Το ότι ο Μακάριος βγήκε αλώβητος από του χάρου τα δόντια τόσες φορές, δεν σημαίνει οτι έχει εξασφαλίσει την αθανασία. Η κισινγκερική μεγαλοφυΐα του εγκλήματος έχει συνειδητοποιήσει οτι και σήμερα, ύστερα από είκοσι χρόνια, με τις τουρκικές όρδες στην Κύπρο, με την Ελλάδα ελεύθερη (αλλά νατοκρατούμενη), με τη διχοτόμηση και εν συνεχεία την καταβρόχθιση φτασμένη στην κόψη του ξυραφιού, διατηρείται ζωντανό, άκαϊο και ανυποχώρητο το εμπόδιο Μακάριος. Και αυτό το εμπόδιο, για να ολοκληρωθεί το έγκλημα χωρίς πολέμους και ανταρτοπολέμους, πρέπει να βγει από τη μέση. Νά γιατί ή απειλή για τη φυσική εξόντωση του Μακαρίου εξακολουθεί να υφίσταται όσο υπάρχει Κύπρος. Και νά γιατί ή απειλή για τη διχοτόμηση και εν συνεχεία την άρπαξη της νήσου θα είναι δύσκολο να άχθει εις «αίσιον πέρας» όσο υπάρχει Μακάριος και διατηρείται το αδάμαστο πνεύμα του Κυπριακού Λαού.

Γιάννης Κάτρης

Η ΑΥΓΗ

ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

- Ζωντανή ενημέρωση στην εξέταση όλων των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων
- Τα προβλήματα της ελληνικής Αριστεράς και του παγκόσμιου προοδευτικού κινήματος
- Πνευματική και καλλιτεχνική ζωή
- Οι πιο έγκυρες απόψεις

...με διην προσοχή

ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ ΚΟΥΤΡΟΥΛΑΡΗ

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ
ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΠΟΥ ΘΑ ΛΥΘΕΙ....

...ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ
ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ
Ν.Α. ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ!

ΟΙΑΔΗΠΟΤΕ
ΞΕΝΗ
ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ....

ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ
ΝΑ ΑΝΑΤΡΕΨΕΙ
ΤΗΝ ΝΟΜΙΜΟΝ
ΤΑΞΙΝ, ΕΙΝΑΙ
ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ!

ΕΤΙ ΤΕΛΟΥΣ, ΚΥΠΡΙΟΙ,
ΠΑΨΤΕ ΠΙΑ, ΝΑ
ΕΠΕΜΒΑΙΝΕΤΕ
ΣΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ
ΜΑΣ!

Μεγάλην ἀνησυχίαν προεκάλεσεν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἡ ἐσχάτη ἀπεργία τῶν 37 (πρὸς τὸ παρὸν) ἀξιοματικῶν, πού ἠρνήθησαν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Δημοκρατείας. Ὅλοι ἄφτοί οἱ ἄνθρωποι, εἶχον τὸν ἀσβεστον κέ ἐνδόμυχον πόθον νὰ τοὺς γράψῃ ἡ Ἱστορία. Καὶ ἡ Ἱστορία, πρὸ ἀφτῆς τῆς δησκόλου καταστάσεως, ἠναγκάσθη νὰ ἀγοράσῃ πολὺγραφον, διὰ νὰ ἀνταπεξέλθῃ εἰς τόσον φορτον ἐργασίας.

Ποιοὶ ὅμος ἦσαν οἱ βαθύτεροι λόγοι πού ἠνάγκασαν ἀφ- τοὺς τοὺς καλῶς πληρονομένους Ὀθωμανοὺς βαθμοφόρους νὰ ἀπεργήσουν; Κατὰ τοὺς Τούρκους ἰθύνοντας, ἠπέφθηνοι εἶναι κυρίως δύο φυσιολογικῶς τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους: Ὁ Ὑπουργὸς Δημοσείας τάξεως καὶ ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ὁ πρότος, διότι, ἅμα τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων του διεκήρυξεν μετ' Ὀθωμανικῆς πραότητᾶς ὅτι «ὅσοι ἐταλεπόρησαν, θὰ ταλεπορηθοῦν», καὶ ὁ δέφτερος διότι ἐν τῇ προσπάθειά του νὰ διαψέψῃ τοὺς πόθους τῶν Ὀθωμα- νῶν διὰ κάθαρσιν, ἀνῆγκειλε ὅτι οὐδεὶς Βασιβουζοῦκος κρα- τεῖται κέ «ὅτι ὅλοι ὅσοι ἐβασάνισαν καὶ ἀσέλγησαν ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν Τούρκων ἐπὶ μίαν ἐπταετίαν, εἶναι ἐλέφτεροι νὰ φήγουν». Ἡ προτοφανὴς ἀφτῇ δήλωσις ἀπὸ ἀνότατον ἀξιοματοῦχον τοῦ Διβανίου πού ἀπὸ τὸ Διβάνιον του εἶχεν συρθῇ μέχρι τοῦ στρατοδικίου εἰς ἡμέρας χαλεπάς, ἀφῆσεν ἐμβρόντητους τοὺς Δημοκρατικὸς πολίτας. Καὶ ὅλοι οἱ Ὀθωμανοὶ σταβροκοποῦνται σήμερον καὶ ἀποροῦν πῶς τε- λικῶς μόνον δύο εἶναι οἱ δραπετέψαντες καὶ δὲν δίδουν μέγα βάρος εἰς τὴν ἀπιστον Ἰντερπόλ.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνον ἀφτὸς ὁ λόγος πού ἀπεθράσυνε τοὺς ἀμετανοήτους κέ ἀφρονας ἀπεργούς. Ὁ ἐχέφρων ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὁσάκις τοῦ ἐγένοντο σηστάσεις διὰ κά- θαρσιν ἢ κατάργησιν τῆς ΥΕΝΕΔ, πού ἦτο κράτος ἐν Δο- βλετίῳ, ἠρνεῖτο μετ' ἡν δίκαιοι λόγον ὅτι «θὰ στενοχορηθῇ ὁ Στρατός», κέ τοιοῦτοτρόπος, μετ' ἡν δίκαιοι λόγον ὅτι θὰ στε- νοχορηθοῦν 100 ἀξιοματικοί, ἐστενοχῶρει τὸ σύνολον τῆς Τουρκίας. Μόνον ὅταν ἐξεράγη ἡ ἄφρων ἀπεργία τῶν ἐλα- χίστων βαθμοφόρων, ἐνεφανίσθη ὡς σώφρων Χότζας κέ κο- σμῶς ἐνδεδημένος πρὸ τῶν πιστῶν τῆς τηλεοράσεως καὶ ἀνῆγκειλεν εἰς τὸ ἔθνος διὰ χιλιοστήν φοράν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀνησυχῇ διότι οἱ ἀπεργοὶ ἀνέρχονται εἰς χιλιοστά. Οἱ Ὀθωμανοὶ ἀκροαταὶ ὅμος πού ἀνέμενον ὅτι διὰ τὰ χιλιοστά ἀφτὰ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνοιχτοῦν 37 τάφοι πολλῶν ἐκατοστῶν διὰ νὰ δεχθοῦν τὰ πτόματα τῶν ἰσαριθμῶν ἀπεργῶν κέ ἀκο- λούτως νὰ σκεπασθοῦν μετ' ἀρκετὰ κυβικὰ χώματος διὰ νὰ

μὴν ἐξαπλοθῇ ἡ ἐπιδημία τῆς ἀπεργίας κέ ἐπὶ ἄλλων στρω- μάτων πού εἶχον ἐπιρρέπειαν εἰς ἀφτὴν τὴν ἐπάρατον νόσον, μετὰ τὴν ὁμιλίαν, εἶχον ἀνησυχίαν πολλῶν ὑποδιαιρέσεων τοῦ μέτρου διὰ τὸ Ὀθωμανικὸν ἀφτὸ ἄδικον.

Συνομίλησα μετ' ὁλοὺς Τούρκους τηλεθεατὰς πού εἶχον ἀκούσῃ ἀφτὴν τὴν ἐκπομπὴν κέ ἦσαν ἀγανακτισμένοι. Εἰς συνομίλιαν πού εἶχα μετ' ὁλοῦν φοιτητὴν, ἐπέτυχον τὴν ἐξῆς στιχομυθείαν.

— Δὲν με λέγῃς; τὸν ἠρότησα. Τί κατὰ τὴν γνώμην σου πρέπει νὰ γίνῃ;

— Νὰ σὲ πῶ, με εἶπεν. Πρέπει νὰ πάψωμεν νὰ εἴμεθα ἐπιεικεῖς. Εἶναι ἀνεπίτρεπτον νὰ φορολογούμεθα ἀγρίως διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἐδρέουν τῆς Δημοκρατείας κέ ἀφτοὶ οἱ ἀθλοὶ νὰ ἀμείβονται ἀδρά ἐκ τοῦ ὑστερήματός μας διὰ νὰ μᾶς διαφηλάξουν δῆθεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ κέ νὰ ἀρ- νοῦνται εἰς κρισίμους στιγμὰς τὰς ὑπηρεσίας των εἰς ἡμᾶς πού τοὺς ταῖζομεν κέ τοὺς δίδομαι κέ ἀφτοκίνητα.

Κέ ἐνῷ ἔλεγεν ἀφτὰ, ἔστρεψεν τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὸν Βόσπορον κέ μετ' ἑνῶ μανδῆλι ἐσφόνγισεν ἑνὰ δάκρυ πού ἐνε- φανίσθη εἰς τοὺς μελαγχολικοὺς τοῦ ὀφθαλμοῦς.

— Σὺ ὡς μορφομένος, τὸν λέγω, τί προτίνεις νὰ γίνῃ;

— Ἐσκέφθη ὀλίγον κυτᾶζων τὸ Πέραν κέ κατόπιν μετ' ἔλεγε.

— Πρέπει πάραφτα νὰ ψηφισθῇ Νόμος ἀφστηρός, ὥστε πᾶς τοιοῦτοτρόπος ἀπεργῶν νὰ στέλεται ἀστραπιέως εἰς τὸ ἀπόσπασμα καὶ ἡ περίουσία του νὰ δημέβεται. Καὶ ὅχι μόνον ἀφτό, ἀλλὰ νὰ στερεῖται τῆς συντάξεως καὶ ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ ἀπεργοῦ. Καὶ ἴσως ἀναλογιζόμενος τὰς συνε- πείας τῆς πράξεώς του πού εἰς περίπτωσιν ἀποτυχίας θὰ παρασύρουν εἰς ἀφανισμόν κέ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, τὸν καταστήσουν περισσότερον προσεκτικὸν εἰς τὴν κήρησιν τῆς ἀπεργίας. Ἐξέρρει ὅτι οἱ 12 προταῖτιοι πού ἔχομαι εἰς τὰς φηλακάς, λαμβάνουν σήνταξιν;

— Ποῦ νὰ τὸ ξέρω; τὸν εἶπα. Μήπως εἶμε Ὀθωμανὸς διὰ νὰ γνωρίζω;

— Ἐ, λοιπὸν μάθε το. Κέ σήνταξιν λαμβάνουν κέ διάγουν πλουσιοπαρόχως. Κέ βυσοδομοῦν. Κέ εἶναι ὑπερήφανοι. Κέ εἶναι ἀμετανοήτοι. Κέ νὰ σὲ πῶ κέ κἀτῇ ἄλλο;

— Νὰ με πῇς.

— Ἐὰν οἱ 12 πού ἦσαν ἐλάχιστοι ἐκάθησαν ἐπὶ μίαν ἐπτα- ετίαν εἰς τὸν τράχηλόν μας, οἱ 37, πού εἶναι τριπλάσιοι τῶν 12, θὰ ἐκάθητο 21 ἔτη ἐπὶ τὴν βασανισθεῖσαν ράχην μας. Ἀφτό ἡμπορῶ νὰ σὲ τὸ ἀποδείξω μετ' ἀκριβίαν χιλιοστῶν. Ἐλα κάθησε πλησίον μου, νὰ ἰδῇς.

Ἐκαθήσαμε στραβροπόδι ὅπως σηηθίζεται ἐκεῖ κὲ κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰν ποὺ ἐδημιούργει ὁ Ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, μοῦ ἔκαμε πολλοὺς λογαριασμοὺς διὰ νὰ μοῦ ἀποδείξῃ πόσον κέρδος θὰ εἶχεν ἡ Τουρκικὴ Ἐθνοσυνέλευσις, ἐὰν περιέκοπτε τὰς συντάξεις τῶν ἀπεργῶν - κρατουμένων βασανιστῶν καὶ ἀπεργῶν - καὶ πόσῃ ἀνακούφισιν θὰ ἡσθάνοντο αἱ μισθοσυντηρήτοί τάξεις ἐξ ἀφτῆς τῆς κεραυνοβόλου οἰκονομίας, καὶ ἐκ τῆς κατασχέσεως τῶν ἀφτοκινήτων καὶ πολυτελῶν κατοικιῶν τῶν ἀχαρίστων βαθμοφόρων, ποὺ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός των ὑποδείγματα πειθαρχίας καὶ ἀφοσιώσεως, ἐν τούτοις ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τοῦ «ἀνοιγματος πρὸς ἀριστερὰ» ἐμφανίζουν εἰς τὰ ὄμματα τῆς ἡφελίου μίαν εἰκόνα κράτους ξεχαρβαλομένου καὶ ἀπειθάρχου ἐξ αἰτίας τῶν φρουρῶν τῆς πειθαρχίας κὲ ἐνότῃτός του. Ἀγναντῇν, μὲ ἡρότησε;

— Ἀγναντῇν, τὸν εἶπα μὲ τὰ ὀλίγα Τουρκικὰ ποὺ ἐγνόριζα.

— Ἡ Δημοκρατεία μας, συνέχισεν, κυκλοφορεῖ ἀκόμα μὲ τὸν φερετζέν. Ὅσον δὲ κυκλοφορεῖ ἔτσι, ὅλοι οἱ ἐπίδοξοι ἀπεργοὶ τὴν φαντάζονται ὡς νωχελὴ ὁδάλισκην, ἐνδοτικὴν, ἀνεξίκακον καὶ ἐφκολοπαράδοτον. Πρέπει λοιπὸν ἐπὶ τέλους κάποιος τολμηρὸς νὰ τραβήξῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπόν της ἀφτὸν τὸν πέπλον, διὰ νὰ ἀντιληφθῶν ὅλοι ὅτι πρόκειται διὰ κόρην ὀπτασίας καλλονῆς, ἀλλ' ἀφστηράν, σοβαρὰν καὶ ἀνελέητον ποὺ δὲν χαρίζει κάστανά. Μία ἀποφασιστικὴ κίνησις χρειάζεται διὰ νὰ δείξῃ τὸ ἀληθινὸν της πρόσωπον. Καὶ ἐπὶ τῇ θεᾷ ἀφτῆς τῆς ντερμπεντέρησας, θὰ ἴστανται κλαρῖνον ὅλοι οἱ ἐπίδοξοι ἀπεργοί.

Ἀφτὰ τὰ ὀλίγα μὲ εἶπεν ὁ Τούρκος φοιτητὴς κὲ μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν τὰ μεταφέρω πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ ANTI ποὺ ἐνδιαφέρονται νὰ μάθουν κὲ τὰς ἀπόψεις ἄλλων σχετικῶς μὲ τὰς ἀπεργίας.

ΜΠΟΣΤ

ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΣΙΩΠΗ... ἂν φυσικά, ἀληθεύει

Οἱ ἐρχόμενες 15 μέρες θὰ εἶναι, ἴσως, κρίσιμες γιὰ τὸ Κυπριακό. Ὅλα δείχνουν ὅτι οἱ «συμμαχικὲς» πιέσεις πάνω στὸ Μακάριο καὶ στὴν Ἀθήνα ἔχουν φτάσει στὸ ἀποκορύφωμά τους. Μὲ σκοπὸ νὰ ἀποσπᾶσουν καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ ἀπὸ τὴν Λευκωσία μιὰ ἀποφασιστικὴ ὑποχώρησις: τὴν οὐσιαστικὴ ἀποδοχὴ τῆς διχοτόμησης.

Στὴν προσπάθειά τους αὐτὴ οἱ Ἀγγλοαμερικάνοι καὶ τὸ NATO χρησιμοποιοῦν ἓναν ἐκβιασμό: ἂν ἡ ἑλληνικὴ πλευρὰ δεχτεῖ τὰ δυὸ καντόνια, οἱ Τούρκοι «μπορεῖ νὰ πειστούν» νὰ περιορίσουν τὸ δικό τους τμήμα στὰ 25 τοῖς ἑκατὸ τῆς συνολικῆς ἔκτασης τοῦ νησιοῦ. Καὶ «ἐπιπλέον», νὰ παραχωρήσουν ὁλόκληρὴ τὴν Ἀμμόχωστο στὴν ἑλληνικὴ πλευρά. Ἄν δὲν δεχτοῦν, τότε ἀπειλοῦν ὅτι ἡ συνολικὴ ἔκταση τῶν τουρκικῶν καντονίων θὰ ξεπεράσει τὰ 40 τοῖς ἑκατὸ τῆς ἔκτασης τοῦ νησιοῦ.

Κύκλοι καλὰ πληροφορημένοι πιστεύουν ὅτι ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος. Γιατὶ ἔχουν λόγους νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ ἀντοχὴ τοῦ Μακαρίου ἐξαντλεῖται. Ἐπειδὴ δὲν τολμᾷ νὰ ἀναζητήσῃ καινούργια σηρίγματα μὲ τὴν ἀποφασιστικότητά ποὺ πρέπει. Καὶ ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι ὁ κ. Μπίτσιος ἔχει ἀποδεχτεῖ ἤδη κατὰ τὴ μετάβασή του στὶς Βρυξέλλες τὴν βάσει μιᾶς τέτοιας «λύσης». Ἐνδείξεις ἡ σημαντικότερη ἀπὸ τίς ὁποῖες εἶναι ἡ βεβαίωσις τοῦ κ. Κάλλαχαν - στὴ γνωστὴ ἐπιστολὴ του, στὴν ὁποία καὶ παλιότερα ἀναφερθήκαμε - ὅτι τὸν εἶχε εἰδοποιήσῃ πῶς οἱ Τουρκοκύπριοι πρόσφυγες θὰ μεταφέρονταν ἀπὸ τίς ἀγγλικὲς βάσεις στὸ τουρκοκρατούμενο βόρειο τμήμα τοῦ νησιοῦ. Καὶ ὁ κ. Μπίτσιος, ἂν καὶ καταλάβαινε ὅτι αὐτὸ θὰ ἀποτελοῦσε τὴν βάση γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς διχοτόμησης στὴν πράξιν, σιῶπησε ἀπαράδεκτα ὡς τὴν ὥρα ποὺ οἱ Βρετανοὶ προχώρησαν στὴν ὑλοποίησιν τῆς ἀπόφασής τους.

Νικοκρέων

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 615.783

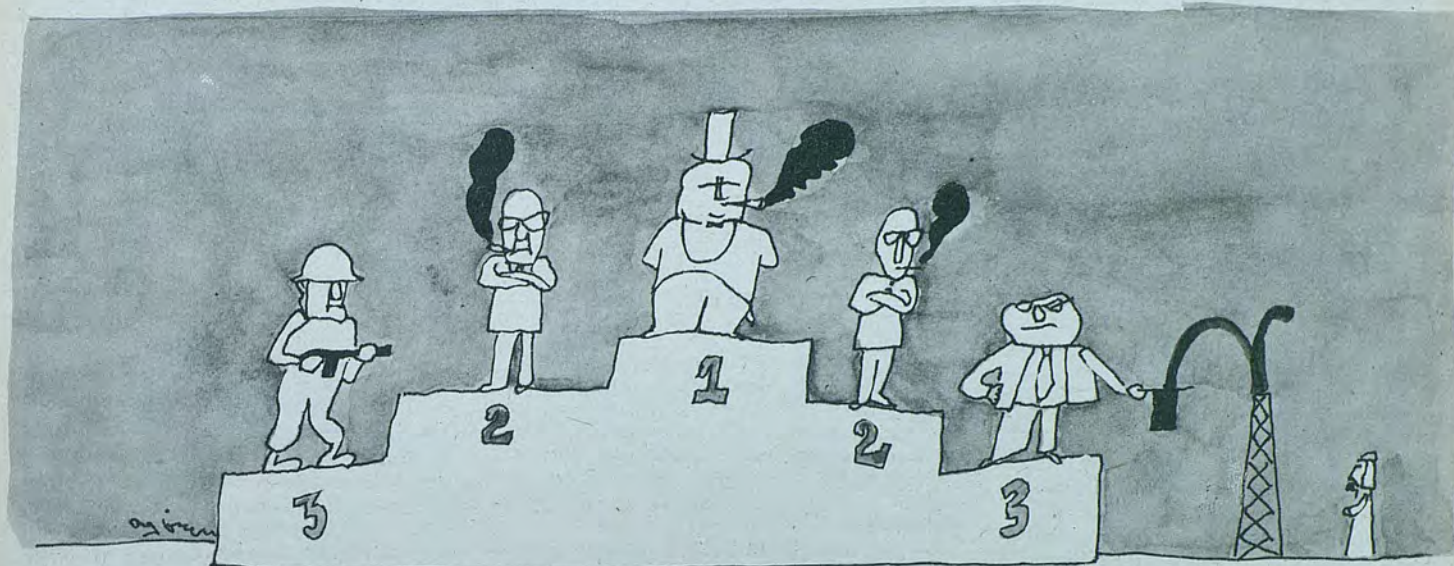
ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ
Ἀκυβέρνητες Πολιτεῖες
(Τριλογία):

I Ἡ Λέσχη
II Ἀριάγνη
III Ἡ Νυχτερίδα

Τὰ ἡμερολόγια τῆς Τριλογίας
Ὁ Καβάφης καὶ ἡ ἐποχὴ του
Ὁ Πολιτικὸς Καβάφης
Νουρεντὶν Μπόμπα (διηγήματα)

Ἐνῶ ἡ τελευταία φάση τῆς κρίσης τοῦ καπιταλισμοῦ

δὲν εἶναι οὔτε “ἐνεργειακὴ” οὔτε “νομισματικὴ” Τώρα τὴ λένε ΣΤΑΣΙΜΟΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ

Τοῦ Μ. Παπαγιαννάκη

Παρὰ τὶς θεωρητικὲς κατασκευὲς καὶ τὶς ἐπίσημες διαβεβαιώσεις πού γιὰ πολλὰ χρόνια μᾶς ἐγγυόνταν τὸ ἀδιανόητο μιᾶς οικονομικῆς κρίσης στὰ πλαίσια τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου, βρισκόμαστε σήμερα μπροστὰ σὲ μιὰ κατάσταση πού ἐπίμονα καὶ βασανιστικὰ ἐμφανίζει ὅλα τὰ χαρακτηριστικά της, τὰ γνωστὰ καὶ τὰ λιγότερο γνωστὰ, τὰ ἀναμενόμενα καὶ τὰ ἀπρόβλεπτα, χωρὶς κανεὶς νὰ εἶναι βέβαιος γιὰ τὶς συνέπειές της στὸ μέλλον. Ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ θὰ ἀπαριθμήσουμε τὰ κυριότερα:

1. Ὁ πληθωρισμός, δηλ. ἡ συνεχὴς καὶ σημαντικὴ αὐξηση τοῦ μέσου ἐπιπέδου τῶν τιμῶν σὲ ὅλες τὶς καπιταλιστικὲς χώρες (ἀν καὶ σὲ ποσοστὰ πού παρουσιάζουν ἀξιόλογες διαφορὲς ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη). Ὁ πίνακας 1 δίνει τὰ σχετικὰ στοιχεῖα πού ἀφορροῦν τὶς πρὶν ἀναπτυγμένες ἀπὸ αὐτὲς τὶς χώρες, καὶ μπορούμε μὲ τὴ βοήθειά του νὰ ἐκτιμήσουμε ὄχι μόνο τὸ μέγεθος τῆς αὐξησης τῶν τιμῶν, ἀλλὰ καὶ (κυρίως) τὴν ἐπι-

τάχυνση τῆς αὐξησης ἀπὸ περίοδο σὲ περίοδο, καὶ ἰδίως τὰ δυὸ τελευταῖα χρόνια. Ἀπὸ ἄλλες πηγὲς γνωρίζουμε ὅτι ἀνάλογοι καὶ πολὺ ὑψηλότεροι ρυθμοὶ παρατηρήθηκαν καὶ σὲ ὅλες τὶς ἄλλες χώρες, τόσο τοῦ ἀνεπτυγμένου ὅσο καὶ τοῦ «ὕπαναπτου» τμήματος τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος.

2. Ἡ ἐμφάνιση καὶ ἡ αὐξηση τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς ὑποαπασχόλησης. Τὸ φαινόμενο δὲν

εἶναι δυστυχῶς καινούργιο γιὰ τὶς λεγόμενες «ὕπαναπτुकτες» χώρες.

Ἀντίθετα, στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερικὴ πρόκειται γιὰ τὴν ἀναβίωση ἑνὸς παρελθόντος πού ἡ ἐπίσημη ἀκαδημαϊκὴ σκέψη καὶ ἡ πολιτικὴ προπαγάνδα εἶχαν λίγο βιαστικὰ ἀπωθήσει στὸ ἱστορικὸ μουσεῖο τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας.

Ὁ πίνακας 2 δίνει καὶ πάλι μιὰ γενικὴ εἰκόνα τοῦ φαινομένου τόσο στὸ ἀπόλυτο μέγεθος του ὅσο (καὶ εἶναι τὸ σημαντικότερο) καὶ στὴν ἐπιτάχυνσή του τὸν τελευταῖο χρόνο.

Ἀς σημειωθεῖ ὅτι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ξεπερνοῦν σχεδὸν παντοῦ τὰ ποσοστὰ ἀνεργίας πού συνήθως χαρακτηρίζονται «ὀμαλὰ» καὶ πού ἀποδίδονται στὴ λεγόμενη «ἀνεργία τριβῆς», ἐκείνη πού προκύπτει ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἕνας ἀριθμὸς ἐργαζομένων περνᾷ μιὰ περίοδο ἀνεργίας ἀνάμεσα στὴ στιγμή πού ἐγκαταλείπει ἡ χάνει μιὰ θέση καὶ στὴ στιγμή πού ξαναρχίζει νὰ ἐργάζεται σὲ μιὰν ἄλλη.

Ἀς σημειωθεῖ, ἐπίσης, ὅτι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι πιθανότατα σημαντικὰ κατώτερα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Στὴ Γαλλία, π.χ., ἡ στατιστικὴ καταχωρεῖ σὰν ἀνέργους ἕνα μόνο τμήμα τοῦ συνόλου τῶν πραγματικῶν ἀνέργων, χρησιμοποιώντας ὁρισμούς καὶ διαδικασίες πού τὰ συνδικάτα καταγγέλλουν καθημερινά. Σύμφωνα μὲ ὁρισμένους ὑπολογισμούς, ἡ διαφορὰ φτάνει τὰ 40% (ἀνάμεσα στὰ πραγματικὰ καὶ τὰ ἐπίσημα στοιχεῖα). Ἀς σημειωθεῖ τέλος, ὅτι καμιά πρόβλεψη δὲν ὑπάρχει πού νὰ ἐπιτρέψει νὰ ἐλπίζει κανεὶς ἀντιστροφή τῶν παραπάνω ἀριθμῶν γιὰ τὸ 1975.

3. Ἡ ἐπιβράδυνση τῆς ἀνάπτυξης τῆς

Πίνακας 1

Μέση αὐξηση τιμῶν (σὲ %)

ΧΩΡΕΣ	1963-68	1969-72	1973	1974*
ΗΠΑ	2,7	4,6	9,2	11,6
Γαλλία	3,3	5,5	8,7	17,6
Μ. Βρετανία	3,7	7,8	13,2	22,4
Ἰταλία	3,4	6,4	12,2	20,2
Δ. Γερμανία	2,5	6,7	7,9	6,4
Ὁλλανδία	4,4	7,6	7,5	10,8

* στὸ ρυθμὸ τοῦ α' ἐξαμήνου

(Πηγή: Le Monde 12/11/74)

παραγωγής, ή ακόμα και ή απόλυτη πτώση της στις παραπάνω χώρες. Το φαινόμενο είναι λιγότερο σαφές από τα προηγούμενα. Δεν έχουμε ακόμη επίσημα στοιχεία για ένα μεγάλο αριθμό χωρών, ώστε να μπορούμε να κάνουμε συγκρίσεις. Δεν φαίνεται ακόμη βέβαιο ότι θα έχουμε γι' αυτό το χρόνο απόλυτες πτώσεις της παραγωγής στις περισσότερες χώρες. Ήδη όμως είναι βέβαιο ότι στη σημαντικότερη από αυτές, στις ΗΠΑ, η παραγωγή βρίσκεται οντως σε απόλυτη πτώση. Στο α' εξάμηνο του 1974 έπεφτε με 7% το χρόνο, στο β' τρίμηνο 1,6%, στο γ' τρίμηνο 2,9%... Η δε βιομηχανική παραγωγή τον Σεπτέμβριο του 1974 βρισκόταν σε επίπεδο 1% κάτω από το επίπεδο του ίδιου μήνα το 1973 (1). Η επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης είναι πάντως βέβαιη για τη μεγάλη πλειοψηφία των λοιπών χωρών. Για να κατανοήσουμε δε τη σημασία του φαινομένου, πρέπει να γνωρίζουμε ότι κάθε φορά που η ανάπτυξη του «καθαρίστου εθνικού προϊόντος» (ΑΕΠ) επιβραδύνεται κατά 1%, η ανεργία ανεβαίνει κατά ένα ποσοστό ή ένα αριθμό χιλιάδων ανέργων, που εύκολα υπολογίζεται, ανάλογα με την κάθε περίπτωση: 70-100 χιλιάδες άτομα στη Γαλλία πριν 2-3 χρόνια.

4. **Υλιγκώδης αύξηση των τιμών του πετρελαίου καθώς και πολλών άλλων πρώτων υλών και βασικών γεωργικών προϊόντων.** Σε λιγότερο από δυο χρόνια (τα δυο τελευταία) η τιμή του πετρελαίου τετραπλασιάστηκε, του ξύλου, πολλών μετάλλων κ.λπ. διπλασιάστηκε ή τριπλασιάστηκε, του σταριού τριπλασιάστηκε. Πολλοί μιλούν για «ενεργειακή κρίση» ή «κρίση πρώτων υλών» ή και «κρίση τροφίμων ή γεωργική». Σ' αυτό το σημείο θα επανέλθουμε.

5. **Κρίση στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις,** που εκφράζονται με ένα λιγότερο ή περισσότερο σημαντικό έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου, που γνωρίζουν σήμερα οι περισσότερες ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, με εξαίρεση τη Δ. Γερμανία, το Βέλγιο και την 'Ολλανδία. Ίσως, δε, για τους τελευταίους μήνες, τη Γαλλία και τις ΗΠΑ, που φαίνεται ότι πλησιάζουν προς κάποια ισορροπία του ισοζυγίου τους (2).

Η κρίση αυτή εντάθηκε, φυσικά, από τη σημαντική αύξηση του πετρελαίου και άλλων πρώτων υλών, που οι χώρες αυτές εισάγουν σε μεγάλες ποσότητες. Μά θα ήταν λάθος να αποδώσουμε το έλλειμμα τους αποκλειστικά στο πετρέλαιο κ.λπ.

Για το α' εξάμηνο του 1974, π.χ., η Γαλλία είχε ένα εμπορικό έλλειμμα 6,1 δισ. φράγκα απέναντι στη Γερμανία, 5 δισ. απέναντι στις ΗΠΑ, 6 δισ. απέναντι στη Σαουδική Αραβία και 2,2 δισ. απέναντι στο 'Ιράκ (3).

Τα παραπάνω φαινόμενα, καθώς κι άλλα που θα μπορούσαμε ν' απαριθμήσουμε, «συναντιώνται» και συνθέτουν την «οράτη» εικόνα της σημερινής κρίσης. Η έρμηνεία της και η έρμηνεία της «συνάντησής» τους δεν συγκεντρώνει καθόλου την όμοφωνία ανάμεσα στους παρατηρητές και σε όσους ασχολήθηκαν με την ανάλυσή τους. Μας λένε συχνά ότι η κρίση οφείλεται σε αιτίες «έξωγενείς» (έξω δηλ. από το καπιταλιστικό σύστημα και τη λειτουργία του), όπως το πετρέλαιο και η αύξηση των τιμών του, ή σε αιτίες έσωτερικές μεν στο σύστημα, αλλά που αποτελούν μία παροδική περιπέτεια ή ένα άλλο λάθος της οικονομικής πολιτικής και διαχείρισης, όπως π.χ. η «πληθωριστική» πολιτική ορισμένων κυβερνήσεων κ.λπ. Τέτοιες απόψεις δεν αντέχουν για πολύ στην κριτική ανάλυση.

«Ενεργειακή» κρίση;

Σύμφωνα με μία πρώτη άποψη, η σημαντική κρίση οφείλεται στην «κρίση του πετρε-

Πίνακας 2
Η ανεργία στην Εύρώπη και στις ΗΠΑ

Χώρα	Μήνας		% ανέργων πάνω στον ενεργό πληθυσμό	Αύξηση σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 1973
Γερμανία	Νοέμβρης	1974	3,5	+ 140,9%
Βέλγιο	»	»	4,9	+ 31,5%
Δανία	Οκτώβρης	1974	7,9	+ 450 %
Γαλλία	»	»	3,8	+ 39,4%
Ιταλία	Σεπτέμβρης	1974	5,2	+ 5,4%
Ιρλανδία	Νοέμβρης	»	7	+ 22,7%
Ολλανδία	»	»	3,9	+ 40,5%
Μ. Βρετανία	»	»	2,7	+ 26 %
ΗΠΑ	Σεπτέμβρης	1974	5,8	-

(Πηγή: Le Monde 19/12/74 και 19/10/74)

λαίου». Δεν υπάρχει λόγος (ούτε χώρος) για να συζητήσουμε εδώ κι αυτή τη στιγμή τα πραγματικά προβλήματα που θέτουν οι αυξημένες ανάγκες για ενέργεια και οι «πεπερασμένες» ποσότητες ορισμένων ενεργειακών πηγών. Άς δούμε, για την ώρα, τη σχέση της σημερινής κρίσης με την απότομη αύξηση των τιμών του πετρελαίου.

α. Η απότομη αύξηση των τιμών του πετρελαίου ξεκίνησε, όπως όλοι γνωρίζουμε, μετά τον πόλεμο του Κιμπούρ, το φθινόπωρο του 1973. Είναι όμως προφανές (και από τον πίνακα 1) ότι ο πληθωρισμός και τα άλλα σημαντικά χαρακτηριστικά της σημερινής κρίσης έχουν αρχίσει να διαφαίνονται καθαρά πολύ πριν απ' αυτή την ήμερομηνία. Χωρίς να ασχοληθούμε λεπτομερώς με τις διάφορες απόψεις, μπορούμε να πούμε εδώ ότι σαν σημαντικές χρονολογίες της κρίσης αναφέρονται συνήθως το 1965, το 1969 και το 1971 (πόλεμος του Βιετνάμ, χρόνος πολιτικής νομισματικής «αυστηρότητας» στις ΗΠΑ, απόφαση για την κατάργηση της μεταρρησιμότητας του δολλαρίου...) (4). Θα ήταν, επομένως, άστοχο να αποδώσουμε την εμφάνιση της κρίσης σ' ένα φαινόμενο πολύ μεταγενέστερο.

β. Είναι προφανές βέβαια ότι η αύξηση της τιμής του πετρελαίου είχε σημαντικές συνέπειες πάνω στην πορεία και την εξέλιξη

σε μία πρόσθετη αύξηση των τιμών που φτάνει γύρω στα 2-3% (6). (Η συνολική αύξηση στη Γαλλία ήταν το 1974 ανάμεσα στα 15 και 17%).

γ. Ο παραπάνω υπολογισμός ενισχύεται και από την ανάλυση της λιανικής τιμής των καυσίμων στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, ανάλυση που δείχνει αρκετά καθαρά το σχετικό βάρος του κάθε παράγοντα που συμβάλλει στο σχηματισμό της τιμής αυτής. Στη Γαλλία π.χ., πριν από τις τελευταίες αυξήσεις των τιμών των καυσίμων, το λίτρο της βενζίνης στοιχίζει 135 εκατοστά του φράγκου και η ανάλυση αυτής της τιμής έδινε την παρακάτω εικόνα (πίνακας 3):

Στο βαθμό που τα στοιχεία αυτά είναι ακριβή, μάς δείχνουν την σχεδόν άσημαντη επίπτωση του κόστους παραγωγής (που περιλαμβάνει κι ένα ποσοστό κέρδους της εταιρίας πετρελαίου) και της φορολογίας του παραγωγού κράτους πάνω στη λιανική τιμή που ίσχυε στο καταναλωτικό κράτος: Κάτι παραπάνω από 7%.

Αντίθετα, το καταναλωτικό κράτος εισπράττει τη μερίδα του λέοντος και οι εταιρίες πετρελαίου (που ελέγχουν σε σημαντικό βαθμό τις μεταφορές, τη διύλιση και τη διανομή) μέγα μέρος του υπόλοιπου. Πάνω σε μία τέτοια βάση ακόμα κι αν η μερίδα του

Πίνακας 3 (7)

Σε εκατοστά του γαλλικού φράγκου		Τα % της συνολικής τιμής
- Κόστος παραγωγής	1	0,74
- Έσοδα του παραγ. Κράτους	9	6,67
- Μεταφορά	8	5,93
- Διύλιση	12	8,89
- Διανομή (λιανική πώληση)	15	11,11
- Φόρος Γαλλικού Κράτους	90	66,67
	135	100

της κρίσης και κυρίως του πληθωρισμού. Άλλα δεν θα έπρεπε να υπερβάλουμε την επίδραση αυτή. Πρώτα-πρώτα γιατί, για να εξηγηθεί ο πληθωρισμός αποκλειστικά από την τιμή του πετρελαίου, θα έπρεπε η αύξηση αυτή να είναι όχι μόνο σημαντική, αλλά και συνεχής. Διαφορετικά η αύξηση των τιμών του πετρελαίου δίνει μία ώθηση στον πληθωρισμό, αλλά τα αποτελέσματά της εξαντλούνται εκεί, ενώ ο πληθωρισμός συνεχίζεται (5). Όσο για τη σημασία της «ώθησης» αυτής για το μέγεθος του πληθωρισμού, ορισμένοι υπολογισμοί (κυρίως στη Γαλλία, αλλά και αλλού) την ανεβάζουν

παραγωγού κράτους αύξηθηκε σημαντικά, ή επίδραση στην τελική τιμή του καταναλωτικού κράτους μένει κυριαρχική. Όσο για τις εταιρίες, παρουσίασαν όλες σημαντικές αυξήσεις των κερδών τους από την «κρίση του πετρελαίου» και μετά (8). Η καταπολέμηση της αύξησης των τιμών θα μπορούσε, επομένως, να περάσει από δραστικά μέτρα κατά των εταιριών και από μείωση της φορολογίας. Άλλα είναι συμπερότερο και συντομότερο για τις κυβερνήσεις των καταναλωτικών χωρών να φορτώνουν την αύξηση (άμεση, των καυσίμων, και έμμεση των λοιπών τιμών, στο βαθμό που

έξαρτώνται από την αύξηση των καυσίμων) στην πλάτη των καταναλωτών. Καταναλωτών που είχαν συνθηθεί σε μία πολιτική χαμηλών τιμών του πετρελαίου και των παραγώγων του και που πληρώνουν τώρα την πολιτική των 20 τελευταίων ετών (9). "Όσο για τις παραγωγές χώρες, το «κέρδος» τους, όσο έντυπωσιακό κι αν είναι στη συγκεκριμένη στιγμή, θα έπρεπε να συγκριθεί με τη συνολική «απόλωση» που έχουν υποστεί στο ίδιο διάστημα από τη διαρκή αύξηση των ειδών που εισάγουν από τις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, αύξηση που συμβάδιζε με στασιμότητα ή και πτώση των τιμών του πετρελαίου (10).

Έτσι βλέπουμε τελικά ότι η «κρίση πετρελαίου» δεν είναι τίποτε άλλο παρά κρίση στο σύστημα σχέσεων ανάμεσα στους συνδετικούς παράγοντες της τιμής του: τα κράτη παραγωγής, τα κράτη κατανάλωσης και τις πανίσχυρες εταιρίες πετρελαίου (σε μέγιστο βαθμό αμερικάνικες).

«Νομισματική» κρίση;

Σύμφωνα με μία άλλη σειρά απόψεων και έρμηνειών η σημερινή κρίση είναι κρίση «νομισματική». Ο πληθωρισμός, που είναι κεντρικό της πρόβλημα, και η άμεση ή έμμεση εξέγηση όλων των άλλων φαινομένων που τη χαρακτηρίζουν, οφείλεται σε μηχανισμούς που έχουν σχέση με τη συνολική ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί στο εσωτερικό κάθε χώρας, καθώς και στο διεθνές επίπεδο και στους χειρισμούς αυτής της (αυξανόμενης) ποσότητας από τις επίσημες αρχές και τους ιδιώτες. Είναι, φυσικά, αναντίρρητο γεγονός ότι η συνεχής αύξηση των τιμών δεν μπορεί να συντηρηθεί, αν δεν υπάρχει συνεχής αυξανόμενη ποσότητα χρήματος. Είναι, όμως, πολύ συζητήσιμη ή άποψη ότι η αυξανόμενη ποσότητα χρήματος προκαλεί την αύξηση των τιμών. Μετά και η αντίθετη άποψη μπορεί εξ ίσου καλά να υποστηριχτεί: ότι δηλ. η συνεχής αύξηση των τιμών προκαλεί, άμεσα ή έμμεσα, την αύξηση της ποσότητας του χρήματος, ώστε να γίνει δυνατή η απορρόφηση σταθερής ποσότητας έμπορευμάτων. Και εν πάση περιπτώσει, κι αν δεχτούμε την πρώτη άποψη, θα 'πρεπε κάποιος να μάς εξηγήσει γιατί και πώς αυξάνεται η ποσότητα του χρήματος και γιατί και πώς η αύξησή της προκαλεί συνεχή αύξηση των τιμών.

Ο στόχος αυτού του άρθρου δεν είναι να αναλύσει σε βάθος και πλάτος τη νομισματική θεωρία και όλη την, καθιερωμένη πιά, δυσνόητη και εξεζητημένη ορολογία της. Άς σημειώσουμε μόνο εδώ ότι, παρά τη σχετική αυτόνομη κίνηση των νομισματικών φαινομένων, το νόμισμα δεν μπορεί, σε τελευταία ανάλυση, παρά να εκφράζει τη δομή και την εξέλιξη της πραγματικής κατάστασης, των πραγματικών κοινωνικών και οικονομικών αντιθέσεων και αντιφάσεων. Η νομισματική όψη δεν είναι παρά μόνο μία όψη της πραγματικότητας. Και η πλήρης αυτόνομησή της σε σχέση με αυτήν την πραγματικότητα μπορεί να οδηγήσει σε αδιέξοδα, τόσο στην κατανόηση των φαινομένων, όσο και στην πρακτική αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα ενός τέτοιου αδιέξοδου είναι η σημερινή άδυναμία της άποψης αυτής να μάς εξηγήσει ένα πρωτοφανές πρόβλημα: τη συνύπαρξη του πληθωρισμού με την ανεργία και γενικότερα την υποαπασχόληση του παραγωγικού δυναμικού, με μία λέξη του περίφημου πιά «στασιμοπληθωρισμού». Σύμφωνα με τα θέσφατα της παραδοσιακής ανάλυσης, που σύρει την έμπνευσή της από την κευνσιανή θεωρία και τους πιστούς της, η αύξημένη ποσότητα χρήματος και οι πληθωριστικές

Του Άλέξη Κυριτσόπουλου

τάσεις μέσα από μία σειρά μηχανισμούς δεν μπορούν παρά να καταλήξουν στην απορρόφηση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης. Όσο, εξάλλου, υπάρχει ανεργία και υποαπασχόληση, οι πληθωριστικές τάσεις συγκρατούνται (για να μην πούμε εξουδετερώνονται), αφού η αυξημένη ζήτηση αγαθών οδηγεί σε αυξημένη παραγωγή και προσφορά της στην αγορά. Μόνο όταν η οικονομία αρχίζει και πλησιάζει την πλήρη απασχόληση, οι πληθωριστικές τάσεις μεταφράζονται σε άνοδο των τιμών, κι αυτό βραχυχρόνια, γιατί μακροχρόνια οι προηγούμενα αυξημένες επενδύσεις προκαλούν

αύξηση του παραγωγικού δυναμικού και επομένως της παραγωγής και της προσφοράς. Ο σημερινός στασιμοπληθωρισμός είναι, λοιπόν, σε μεγάλο βαθμό «άκατανόητος». Και η νομισματική πολιτική απέναντί του δίκαιο μαχαίρι: ενισχύοντας τη συνολική ποσότητα χρήματος, επιτρέπουμε την αύξηση των τιμών μειώνοντάς την, ενισχύουμε την ανεργία και την υποαπασχόληση. Αν δεχτούμε δε ότι είναι μάταιη μία συνολική και αδιαφοροποίητη νομισματική πολιτική αυτού του τύπου και αρχίσουμε να διακρίνουμε κατά περιπτώσεις, ανάλογα με το αν υπάρχει δυνατότητα ή όχι για αύξηση του παραγωγικού δυναμικού και απορρόφηση μέρους της ανεργίας και της υποαπασχόλησης κ.λπ., κάνουμε το πρώτο βήμα για την αναγνώριση του γεγονότος ότι πίσω από τη νομισματική κατάσταση υπάρχει και τη θεμελιώνει η πραγματική διάρθρωση της οικονομίας.

Στην πραγματικότητα, αυτήν που αγνοεί θεωρητικά αν όχι πάντα και πρακτικά, η «νομισματική» άποψη, η αξιοπιστία και η αποτελεσματικότητα της τελευταίας ελαττώνεται σε μεγάλο βαθμό από τη μονοπωλιακή διάρθρωση της σύγχρονης καπιταλιστικής οικονομίας. Άπτοτα δεν εγγυάται ότι το μονοπώλιο θα άπαντήσει στην αυξημένη ζήτηση με αύξηση της παραγωγής του (κι επομένως της απασχόλησης) κι όχι με αύξηση των τιμών του (μια και είναι άπαιταγμένο σε μεγάλο βαθμό από τον άμεσο, αλλά ακόμα και από τον έμμεσο συναγωνισμό). Και από την άλλη μεριά, με την πολιτική της αυτόχρηματοδότησης, που από τη φύση του μπορεί να εφαρμόσει σε μεγάλη κλίμακα, το μονοπώλιο μπορεί σε μεγάλο βαθμό, επίσης, να άπαιταγει από τις έμμεσες πιέσεις που του άσκει η επίσημη νομισματική πολιτική, όταν π.χ. προσπαθεί να περιορίσει τη γενική χρηματοδότηση της οικονομίας, για να επιτύχει επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας ή και πτώση των τιμών.

Άς σημειωθεί ότι άρκετες πρόσφατες έμπειρικές και στατιστικές μελέτες καταλήγουν στη διαπίστωση ότι η αύξηση των τιμών μπορεί να είναι άνεξάρτητη από τη συνολική ποσότητα χρήματος και την εξέλιξή της, χωρίς να προχωρούν πάντα μέχρι και στη διατύπωση μίας εναλλακτικής εξέγησης του φαινομένου (11). Είναι προφανές από τα παραπάνω ότι η μονοπωλιακή διάρθρωση της οικονομίας και η επέκτασή της είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες της μακροπρόθεσμης αύξησης των τιμών και ένας από τους κυριότερους λόγους για την άπώριψη της «νομισματικής» έρμηνείας της κρίσης.

Από τις παραπάνω συνοπτικές παρατηρήσεις και κριτικές είναι φανερό η άνάγκη για μία άνάλυση της κρίσης που να ξεπερνά τις μερικές αναλύσεις «ένεργειακού» ή και «νομισματικού» τύπου, που να ξεπερνά τα φαινόμενα και τη συγκυρία.

Αναλύσεις τέτοιου τύπου άπάρχουν πολλές και με περισσότερες άποχρώσεις. Άκόμη μία φορά δεν είναι δυνατό να γίνει εδώ μία πλήρης παρουσίαση και συζήτησή τους. Άντίθετα είναι χρήσιμη μία συνοπτική άπαρίθμηση των βασικότερων γενικών σημείων για τον προσανατολισμό της προβληματικής και τη λεπτομερέστερη τοποθέτηση των συγκεκριμένων προβλημάτων:

Το πλαίσιο του διεθνούς 1. καπιταλιστικού συστήματος

Δεν είναι δυνατόν να γίνει άνάλυση της κρίσης έξω από ένα κατάλληλα έπεξεργασμένο πλαίσιο του διεθνούς καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος. Σύστημα από τη φύση του και την εξέλιξή του ενίαίο και

ανομοιογενές, γιατί η επέκτασή του και η εισχώρησή του σε κάθε χώρα και στο εσωτερικό της, σε κάθε οικονομικό κλάδο, έχει γίνει και γίνεται σε ρυθμούς άνισους, σε συνθήκες διαφορετικές κ.λπ. Η έννοια του συστήματος εξασφαλίζει τη διάδοση στο σύνολο κάθε μεταβολής σε μέρος του, η ανομοιογένεια όριζε χώρες ή ομάδες χωρών, κλάδους ή ομάδες κλάδων και βιομηχανιών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ιδιαίτερη θέση στην ιεράρχηση της οικονομικής δύναμης και κυριαρχίας.

2. Ο ρόλος του «ήγεμονικού» κεφαλαίου

Στα πλαίσια του συστήματος, η κατανομή της εργασίας, εσωτερική σε κάθε χώρα ή διεθνής, εξελίσσεται και μεταβάλλεται σε ρυθμούς που εξαρτώνται από τον ανταγωνισμό κεφαλαίου – άμεσων παραγωγών, από τον ανταγωνισμό των διαφόρων τμημάτων του συνολικού κεφαλαίου και από τον ανταγωνισμό εθνικού κεφαλαίου – ξένου ή διεθνούς κεφαλαίου.

Ο ανταγωνισμός αυτός όριζε, σε μεγάλο βαθμό, μέσα στην εξέλιξη της κατανομής της εργασίας φάσεις που κάθε φορά χαρακτηρίζονται από ένα ήγεμονικό κεφάλαιο, ένα σύνολο πρωτοπόρων κλάδων και βιομηχανιών, που αποτελούν, εξάλλου, την κύρια «τεχνική» βάση για την ανάπτυξη, και από συγκεκριμένες ταξικές και διεθνείς «συμμάχους».

3. Το ποιοτικό πέρασμα της κρίσης από διάφορες «φάσεις»

Η κρίση εμφανίζεται και προαναγγέλλει το ποιοτικό πέρασμα από τη μία φάση στην άλλη. Και εννοείται, φυσικά, ότι το πέρασμα αυτό μπορεί να εγγράφεται μέσα στα πλαίσια της γενικής εξέλιξης κι ανάπτυξης του συστήματος, όπως μπορεί να καταλήγει σε τομές και ασυνέχειες επαναστατικής μορφής. Τούτο κρίνεται τελικά από την ένταση και τον ένσυνείδητο προσανατολισμό των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών αντιφάσεων. Δεν είναι δηλ. με κανένα τρόπο διλήμμα που δέχεται αποκλειστικά «αντικειμενική» ανάλυση.

4. Τα χαρακτηριστικά των κυριότερων «φάσεων»

Η φάση που φαίνεται να τελειώνει μέσα στην εξέλιξη του συστήματος, οριοθετείται από τον β' παγκόσμιο πόλεμο και τα τέλη της δεκαετίας 1960-70, η τις άρχες της τωρινής. Τα κύρια χαρακτηριστικά της:

α) Σημαντική, ταχύρρυθμη, αλλά και άνιση ανάπτυξη του συστήματος, με άρχικα απόλυτη κυριαρχία του αμερικανικού κεφαλαίου και των ΗΠΑ σε παγκόσμιο επίπεδο. Κυριαρχία που εκφράζεται σ' όλα τα επίπεδα: οικονομικό (μαζική οικονομική «βοήθεια» και επενδύσεις, κυριαρχικός ρόλος στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις κ.λπ.), νομισματικό (οι συμφωνίες του Μπρέτον-Γούντς καθιερώνουν το δολλάριο σαν διεθνές νόμισμα σχεδόν ισάξιο του χρυσού), πολιτικό (ΝΑΤΟ και άλλα «περιφερειακά» σύμφωνα, βάσεις σε όλο τον κόσμο, ανοιχτές ή μολις καλυμμένες επεμβάσεις στην πολιτική ζωή των χωρών του συστήματος κ.λπ.), πολιτιστικό (άρδευση του κόσμου όλου με τις συνταγές και τις επιπτώσεις του «αμερικανικού τρόπου ζωής»).

β) Στα πλαίσια αυτής της ανάπτυξης, σύντομα το σχετικό βάρος της ευρωπαϊκής και ιαπωνικής οικονομίας αρχίζει να γίνεται όλο και σημαντικότερο, όπως θα δούμε παρακάτω, ενώ αντίθετα το «υπανάπτυκτο» τμήμα του συστήματος μένει στάσιμο ή βυθίζεται όλο και περισσότερο στις αντιφάσεις της εξάρτησής του. Σε όρισμένα όμως ση-

μεία του τμήματος αυτού οι αντιδράσεις δεν άργούν να εμφανισθούν σε όλα τα επίπεδα και να συμβάλουν, με τον τρόπο τους, στην ώριμηση της κρίσης.

γ) Η ανάπτυξη του συστήματος πέρα από τις ανάγκες της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης, στηρίχτηκε σε μια διευρυμένη βάση για τη συσσώρευση του κεφαλαίου: παραγωγή νέων μέσων παραγωγής και κυρίως νέων «διαρκών καταναλωτικών αγαθών» (αυτοκίνητα, οικιακοί εξοπλισμοί κ.λπ.). Ανάλογη σημασία πρέπει να δοθεί και στην εισχώρηση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής (τόσο από κοινωνική όσο και από τεχνική πλευρά) σε οικονομικές δραστηριότητες που μέχρι τότε χαρακτηρίζονταν από βιοτεχνικούς και οικογενειακούς τρόπους παραγωγής: γεωργία και διατροφή, εμπόριο, διοίκηση, τουρισμός και αναψυχή, οργάνωση και διαχείριση κ.λπ. Η εισχώρηση αυτή, ιδιαίτερα σημαντική στις ΗΠΑ και όλο και πιο γενικευόμενη στην Ευρώπη, προσφέρει νέα πεδία συσσώρευσης του κεφαλαίου και των κερδών, είναι δε από την άλλη μεριά ένας ακόμη παράγοντας μακροπρόθεσμης αύξησης των τιμών.

δ) Η ανάπτυξη αυτή χαρακτηρίστηκε, επίσης, από την επιτάχυνση στη συγκέντρωση του κεφαλαίου και την ευρεία διάδοση των μονοπωλιακών μορφών οργάνωσης της οικονομίας με τις γνωστές συνέπειές της (δές και παρακάτω).

ε) Τέλος, η τάση προς τη δημιουργία μονοπωλίων και η τάση διεθνοποίησης των οικονομικών σχέσεων, δηλ. οργάνωσης της παγκόσμιας οικονομίας και της κατανομής της εργασίας σε σχέση με τη στρατηγική και τις ανάγκες της αμερικανικής οικονομίας, οδήγησαν στην εμφάνιση ενός νέου φαινομένου στη διεθνή οικονομική σκηνή: των «πολυεθνικών» συγκροτημάτων (στη μέγιστη πλειοψηφία τους αμερικανικής καταγωγής και ιδιοκτησίας). Πολλά από αυτά τα συγκροτήματα έχουν «τζιρό» μεγαλύτερο από το ΑΕΠ πολλών χωρών. Η συνολική τους παραγωγή αντιπροσωπεύει τα 13% του παγκόσμιου ΑΕΠ και η αύξηση της παραγωγής τους τοποθετείται γύρω στα 12-13% το χρόνο, είναι δηλαδή ταχύτερη από την αύξηση όλων σχεδόν των χωρών του κόσμου (12). «Μεγαλύτερη οικονομική δύναμη του κόσμου» – οι λυρικές εξάρσεις δεν έλειψαν για να τα χαρακτηρίσουν. 'Αν και είναι βέβαιο ότι για ένα μεγάλο διάστημα έπαιξαν το παιχνίδι της 'Αμερικής (επαναπατριζοντας μέσα μέρος των κερδών τους, προσανατολίζοντας προς την 'Αμερική το εμπόριο των χωρών όπου είναι εγκατεστημένα κ.λπ.) δεν είναι πάντοτε απαλλαγμένα από την υποψία ότι κατά καιρούς συμποτάρουν την οικονομική πολιτική των ΗΠΑ και τη διεθνή θέση του δολλαρίου, όταν τα συμφέροντά τους το υπαγορεύουν. Στην πραγματικότητα είναι αποδειγμένο πια σήμερα ότι μια τέτοια πολιτική ακολούθησαν στα πιάτα αποφασιστικά σημεία της κρίσης του δολλαρίου, οργάνωνοντας σε μεγάλο βαθμό την κερδοσκοπία σε βάρος του και τη διαταραχή των ευρωπαϊκών νομισμάτων και ιδίως του μάρκου.

5. Πρωταρχική αιτία της κρίσης, ή οικονομία των ΗΠΑ

Στην πορεία αυτής της ανάπτυξης και από την άποψη των κοινωνικών συνθηκών και αντιφάσεων στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, δύο παρατηρήσεις επιβάλλονται. Από τη μία μεριά εμφανίζεται αντικειμενικά η ανάγκη για μια συνεχή αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων των μισθωτών, συνθήκη απαραίτητη για τη διευρυση της εσωτερικής αγοράς απέναντι στη διαρκώς διευρυμένη μαζική παραγωγή έμ-

πορευμάτων. Από την άλλη μεριά και ανάλογα με την εξέλιξη της παραγωγικότητας, παραμένει πάντοτε η ανάγκη για επιβράδυνση, στασιμότητα ή και σχετική μείωση στην πορεία των αμοιβών των μισθωτών που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τα παραδεκτά ύψη των ποσοστών κέρδους των επιχειρήσεων στο σύνολό τους. Είναι δε «ιστορικά» αδιανόητο στις χώρες αυτές να επιδιωχθεί αποκατάσταση της «ισορροπίας» μισθών, κερδών κ.λπ. με μια άμεση μείωση των ονομαστικών αμοιβών. Διαπίστωση που ήδη έχει γίνει γενικά παραδεκτή, ακόμα και πριν από τον πόλεμο (βλέπε π.χ. κενυσιανή θεωρία κ.λπ.) και της όποιας η βαθύτερη σημασία δεν έχει ακόμα πολύ ερευνηθεί. 'Εν πάση περιπτώσει, το φαινόμενο αυτό οδήγησε κατ' εθεώρητο στην ανάγκη των «προσαρμογών προς τα πάνω», όπως λένε, δηλ. στην ανάγκη του πηληθαρισμού, ώστε με την αύξηση των τιμών το γενικό επίπεδο των κερδών να ανεβεί ξανά στα επίπεδα απ' όπου το είχαν κατεβάσει οι ονομαστικές αυξήσεις των μισθών, που οι επιχειρήσεις αναγκάζονται να παραχωρήσουν. Πρόκειται για ένα μηχανισμό που είναι κι αυτός παράγοντας μακροπρόθεσμης αύξησης των τιμών, όταν η παραγωγικότητα τείνει να πέσει ή να λιμνάσει. Πράγμα που χαρακτηρίζει την αμερικανική οικονομία από το 1966 και μετά, και που εξηγεί σε μεγάλο βαθμό τις πρωταρχικές αιτίες της σημερινής κρίσης.

6. Οι φυγόκεντρες τάσεις μέσα στο «σύστημα»

Στην ίδια περίοδο, στο «υπανάπτυκτο» τμήμα του διεθνούς καπιταλιστικού συστήματος σημειώνονται σημαντικές εξελίξεις και αλλαγές. Τα έθνικοαπελευθερωτικά κινήματα και η απο-αποικιοποίηση, οι απόπειρες για κοινωνικές επαναστάσεις, το κίνημα των «άδελφών» και η ιδεολογία του, η βασανιστική αναζήτηση των δρόμων και των μέσων της, συχνά μυθικής, «ανάπτυξης», εισάγουν στο σύστημα διαταραχές και επικίνδυνες φυγόκεντρες τάσεις. Σ' αυτό το πλαίσιο εγγράφεται ο όλο και αυξανόμενος ρόλος των ΗΠΑ σαν κράτους - χωροφύλακα, για τη διατήρηση της συνοχής του συνόλου του συστήματος, πορεία αρκετά γνωστή ώστε να μην είναι αναγκαίο να την εκθέσουμε λεπτομερέστερα. Στο ίδιο πλαίσιο εγγράφονται όμως και οι αντιθέσεις σε μια τέτοια πολιτική, οι τοπικοί πόλεμοι και τα πραξικοπήματα, οι έκβιασμοί και οι οικονομικοπολιτικές απειλές, μέχρι και την πρόσφατη άραβική πολιτική πάνω στο πετρέλαιο (όσο και αν αυτή τελικά χρησιμοποιήθηκε με μεγαλοφυΐα από τους 'Αμερικανούς υπευθύνους).

Ο ειδικός αυτός ρόλος των ΗΠΑ στοιχίζει, βέβαια, ακριβά, σε βαθμό που να θεωρείται, άμεσα κι έμμεσα, ένας από τους σημαντικούς παράγοντες του ελλείμματος του αμερικανικού ισοζυγίου πληρωμών και της «πτώσης» του δολλαρίου.

7. Οι δύο όψεις του νομίσματος

Τα παραπάνω σημεία, και πέρα από τις διαφορές, επί μέρους ή γενικές, αναλύσεις μπορούν να στοιχειοθετήσουν δυο όψεις της σημερινής κρίσης:

Πρόκειται, πρώτα-πρώτα, για κρίση αυτού καθαυτού του καπιταλιστικού συστήματος και του τύπου της ανάπτυξης που ακολούθησε στη φάση που τελειώνει. Η νέα διευρυμένη τεχνική βάση για τη συσσώρευση του κεφαλαίου, οι δυνατότητες παγκόσμιας εξάπλωσης που ανοίγονταν από τη διάρθρωση του συστήματος διεθνών σχέ-

σεων και την εξάρτηση, ή ανάγκη να έκτη-
χανίζεται διαρκώς ή παραγωγική διαδικα-
σία για να άπλωθείται όλο και περισσότερο ή
(άκριβη) εργατική δύναμη, οι είδικες συνθη-
κες της μονοπωλιακής διάρθρωσης της οί-
κονομίας («κατάληψη» νέων κλάδων της οί-
κονομίας και μονοπωλιακή αναδιοργάνωσή
τους), προκαλούν για ένα μεγάλο διάστημα
ρυθμούς πρωτοφανείς στη συσσώρευση
του κεφαλαίου στις αναπτυσσόμενες καπιτα-
λιστικές χώρες. Ρυθμοί που σχεδόν παντού
ξεπέρασαν τους ρυθμούς αύξησης της κα-
τανάλωσης, έτσι ώστε να είναι γενικά πα-
ραδεκτό ότι η φάση αυτή χαρακτηρίστηκε
από έντονη «υπερ-επένδυση». Τούτο σημαί-
νει ότι οι νέες επενδύσεις γίνονται όλο και
πιό «άκριβες», μιὰ και είναι όλο και πιο δύ-
σκολο να συναγωνιστούν τόσο στην παρα-
γωγή όσο και στη διάθεση των εμπορευμά-
των τὰ ήδη επενδυμένα κεφάλαια: όλα τὰ
«στοιχεία του κόστους» αυξάνονται και
ιδίως εκείνα που προσορίζονται να ενισχύ-
σουν τη συναγωνιστικότητα αυτή (έρευνα,
προγραμματισμός, διαφήμιση, «γενικά
έξοδα», κ.λπ.). Τὰ αναμενόμενα κέρδη πα-
ρουσιάζουν, αντίθετα, καθοδικές τάσεις,
ιδίως αν η παραγωγικότητα τείνει να πέσει.
Και τείνει όντως να επιβραδυνθεί ή να μείνει
στάσιμη η παραγωγικότητα, όπως διαπι-
στώνεται εμπειρικά στις ΗΠΑ, στη Γαλλία
και άλλοι, άλλο αν οι ρυθμοί της εξέλιξης
της είναι διαφορετικοί και οι έρμηνειες του
φαινομένου άσφαεις ή και αντιφατικές
(φταίει ο άκρατος ρυθμός αντικατάστασης
της εργασίας από το μηχανικό έξοπλισμό,
πρόκειται για «εξάντληση» των τεχνικών
δυνατοτήτων της φάσης που τελειώνει;...).

Πτώση στην εξέλιξη της παραγωγικότη-
τας και των κερδών σημαίνει καθολική
πτώση των επενδύσεων και έπομένως
πτώση στην εξέλιξη της άπασχόλησης του
παραγωγικού δυναμικού και της εργατικής
δύναμης. Σε άλλες συνθήκες αυτό θα σή-
μαινε πτώση της συνολικής ζήτησης (άφου
η συνολική αγοραστική δύναμη λιμνάζει ή
υποχωρεί) και αποκλεισμό από την παρα-
γωγική διαδικασία των επιχειρήσεων που
δεν θα μπορούσαν να υποστούν το συν-
αγωνισμό, μέσω των χαμηλότερων τιμών
που θα τους επέβαλλαν οι «υγιέστερες» (οί
πιο αποδοτικές) επιχειρήσεις του κλάδου.
Στις μονοπωλιακές συνθήκες τέτοια αντί-
δραση του συστήματος είναι ξεπερασμένη.
Τὰ μονοπώλια σε συνθήκες στασιμότητας
προσπαθούν να κρατήσουν τὰ «παραδε-

κτά» ύψη των κερδών τους με την αύξηση
των τιμών (με τον πληθωρισμό), περικό-
πτοντας την πραγματική αγοραστική δύ-
ναμη των μισθωτών, προκαλώντας νέα
υποαπασχόληση του παραγωγικού δυνα-
μικού κ.λπ. Έτσι εμφανίζεται ο διαβόητος
«στασιμοληθωρισμός».

Και τί γίνεται τότε με τις μάζες των κεφα-
λαίων που γεννά άδιάκοπα ή διαδικασία της
παραγωγής; Ανάλογα με τη σκοπιά από
την όποια θὰ τὰ κοιτάξουμε, μπορούμε να
πούμε ότι το σύνολό της ξεπερνά τις δυνα-
τότητες που υπάρχουν για επένδυση και
νέα κέρδη, άφου τὰ αναμενόμενα ποσοστά
κέρδους δεν είναι ικανοποιητικά για να τὰ
κινητοποιήσουν ή, αντίθετα, ότι το σύνολό
τους δεν είναι αρκετό για να αντιμετωπίσει
τις ανάγκες για νέες επενδύσεις που θα ξα-
νακατεβάσουν τὰ ποσοστά και τη συνολική
ποσότητα των κερδών. Στην πρώτη περί-
πτωση τὰ κεφάλαια θὰ ριχτούν σε μεγάλο
μέρος τους σ' ένα ξέφρενο κερδοσκοπικό
(έξω από την παραγωγική επένδυση) συν-
αγωνισμό μέσα στη χώρα όπου βρίσκονται,
άλλα και στο διεθνές επίπεδο, προκαλώντας
«σπατάλη επενδύσεων», κερδοσκοπική
άνοδο των τιμών στα χρηματιστήρια, στην
αγορά της γης κ.λπ., άναταραχές στο δι-
εθνές νομισματικό σύστημα, «παίζοντας» το
ένα νόμισμα κατά του άλλου, κ.λπ. Στη δεύ-
τερη περίπτωση, τὰ μονοπώλια θὰ επιδι-
ώξουν να προμηθευτούν τὰ κεφάλαια που
τους λείπουν έξω από τη χώρα στην όποια
βρίσκονται, αντλώντας τὰ στις διεθνείς
αγορές, ανεβάζοντας έτσι τους τόκους και
το κόστος των επενδύσεων και προκαλών-
τας νέες πληθωριστικές τάσεις στη χώρα
τους και στο έξωτερικό, νομισματικές άνα-
ταραχές κ.λπ.

Παρουσιάζοντας μόνο τὰ σημεία που
υποβοηθούν τον προβληματισμό, δεν πρό-
κειται να προχωρήσουμε πάρα πέρα την
ανάλυση της παραπάνω συζήτησης. Άς
σημειωθεί μόνο εδώ ότι και στις δυο αναλύ-
σεις πρέπει να προστεθεί ή συγκεκριμένη οί-
κονομική πολιτική του κράτους και ή έρμη-
νεία που αυτό δίνει στις εξελίξεις της άνα-
πτυξης και των νομισματικών και οίκο-
νομικών φαινομένων. Έτσι που για την ώρα και
τις ανάγκες του άρθρου τούτου δεν είναι
ίσως άπαραίτητο να πάρουμε θέση για τή
μια ή την άλλη άποψη, τή στιγμή μάλιστα
που οι αντιδράσεις του συστήματος στις γε-
νικές τους γραμμές φαίνεται να μην αλλά-
ζουν πολύ: ανάγκη για επέκταση στους μή

μονοπωλιακούς κλάδους της οίκονομίας,
ανάγκη κάθε έθνικού υπο-συστήματος να
μεταφέρει το βάρος της κρίσης ή μέρος του
στα πλαίσια των άλλων, βραχυπρόθεσμη
και κερδοσκοπική πολιτική ενός τουλάχιστο
μέρους του συνολικού κεφαλαίου, νομισμα-
τικές άναταραχές και άνακατατάξεις κ.λπ.

Τέτοια, στις γενικές της γραμμές, είναι ή
κρίση που εμφανίζει ο άμερικανικός καπι-
ταλισμός από τις άρχες ή τὰ μέσα της δεκα-
ετίας 1960-70, με άμεσες επιπτώσεις στο
σύνολο του καπιταλιστικού κόσμου. Η
κρίση αυτή και ή διάδοσή της έγγράφεται
όμως μέσα στο πλαίσιο της διεθνούς καπι-
ταλιστικής οίκονομίας, με τις ιδιομορφίες
της και την άνιση ανάπτυξή της.

8. Άρνηση της ήγεμονίας του δολλαρίου των ΗΠΑ

Η δεύτερη όψη της κρίσης παρουσιάζε-
ται πράγματι σαν κρίση των σχέσεων που
ένώνουν και ίεραρχούν σ' ένα σύνολο τις
χώρες όπου το καπιταλιστικό σύστημα λει-
τουργεί κυριαρχικά. Πρόκειται πιο συγκε-
κριμένα για την κρίση ήγεμονίας που θέτει
σε κίνδυνο την πρωτάρχουσα θέση των
ΗΠΑ στο σημερινό κόσμο. Κρίση ήγεμονίας
τόσο στο έσωτερικό του αναπτυσσόμενου
τμήματος του καπιταλιστικού κόσμου, όσο
και στις σχέσεις του τμήματος αυτού με το
«υπανάπτυκτο» τμήμα.

Η κρίση αυτή εμφανίζεται από τις άρχες
κιάας της δεκαετίας 1960-70, κατά την
όποια σημειώνεται ή έντονη και έντυπωσι-
ακή ανάπτυξη του ευρωπαϊκού καπιταλι-
σμού, σε βαθμό που σύντομα γίνεται συν-
αγωνιστικός άπέναντι στον άμερικανικό. Ο
πρώτος άκολουθεί άνάλογο δρόμο άνα-
πτυξης με το δεύτερο, χαρακτηρίζεται
όμως από μιὰ ταχύτερη ανάπτυξη του συν-
όλου της οίκονομίας, από ταχύτερη αύξηση
της παραγωγικότητας και από πρωτοφα-
νείς ρυθμούς επέκτασης (έμπορικης και άλ-
λης) προς τὰ έξω. Πρωτοπορία στην εξέλιξη
αυτή αποτελούσε και άποτελεί ή Δ. Γερμα-
νία, που έχει, μαζί με την Ιαπωνία, τις ύψη-
λότερες άποδόσεις στις παραπάνω εξελί-
ξεις. Άν πάρουμε τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία, τη
Δ. Γερμανία, τη Γαλλία, τη Μ. Βρετανία και
την Ιταλία σαν ένα σύνολο, μπορούμε να
κάνουμε όρισμένες πολύ χαρακτηριστικές
διαπιστώσεις:

α) Το άκαθάριστο έθνικό προϊόν (ΑΕΠ) των

ΗΠΑ αποτελούσε το 71% του συνόλου στα 1950 και λιγότερο από το 50% στα 1973.

β) Οι εξαγωγές των ΗΠΑ αποτελούσαν το 50% των συνολικών εξαγωγών στο 1950 και κάτω παραπάνω από 23% στα 1973, ενώ, π.χ., το ποσοστό της Δ. Γερμανίας περνούσε από το 6,6% στα 1950, στα 24,6% στα 1973, ξεπερνούσε δηλ. το ποσοστό των ΗΠΑ.

γ) Οι εισαγωγές αποτελούσαν 5,2% του ΑΕΠ των ΗΠΑ στα 1950 και 4,2% στα 1973. Τα ανάλογα ποσοστά ήταν 8,3% και 9% για την Ιαπωνία, 8,7% και 17,2% για τη Δ. Γερμανία, 10,3 και 12,9% για τη Γαλλία κ.λ.π. (13). Έξάλλου, οι παραγωγικές επενδύσεις από το 1966 και μετά αποτελούσαν 5,5% ως 7% του ΑΕΠ των ΗΠΑ, ενώ το ποσοστό έφτανε κατά μέσο όρο το 11% για τη Γαλλία και τη Δ. Γερμανία, το 25% για την Ιαπωνία.

δ) Από το 1960 και μετά η παραγωγικότητα αυξήθηκε μ' ένα ρυθμό 2,5% στις ΗΠΑ, 5% στη Γαλλία και τη Γερμανία, πάνω από 10% στην Ιαπωνία (14).

Όλα τα παραπάνω δείχνουν μέχρις ένα βαθμό τη σχετική υποχώρηση της οικονομικής δύναμης των ΗΠΑ, και από το 1966 περίπου και μετά μία στασιμότητα της οικονομίας τους. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει να τοποθετήσουμε και κατανοήσουμε το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου που οι ΗΠΑ πρωτογωννίζονται από το 1971 και μετά. Έλλειμμα που έφτανε στα 2,7 δισ. δολ. το 1971, 6,4 δισ. το 1972, για να μετατραπεί σ' ένα ελαφρό περίσσευμα το 1973, χάρη στα χαμηλά επίπεδα στα όποια διατηρείται το δολλάριο σε σχέση με τα άλλα νομίσματα (15).

Η σχετική αυτή υποχώρηση των ΗΠΑ φαίνεται να οφείλεται από τη μία μεριά μόν στην άνοδο του ευρωπαϊκού και ιαπωνικού καπιταλισμού, αλλά κι από την άλλη μεριά στην αδυναμία των ΗΠΑ να άσκησουν ηγεμονική πολιτική σε όλα τα «μέτωπα» στο έσωτερικό, σταθερή ανάπτυξη και κοινωνική πολιτική, στο εξωτερικό διατήρηση της οικονομικής πρωτοπορίας, αστυνόμευση του πλανήτη για τη διατήρηση του STATUS QUO του συστήματος.

Πράγματι, η κυριαρχία των ΗΠΑ εξασφαλιζόταν, όπως είδαμε, στη διάρκεια αυτής της περιόδου με το διεθνές νομισματικό σύστημα (ΔΝΣ) που κατοχύρωνε τη διεθνή χρήση του δολλαρίου σαν διεθνούς και σαν αποθεματικού νομίσματος στη θέση του χρυσού, με τις μαζικές επενδύσεις στο εξωτερικό που εξασφάλιζαν τον έλεγχο πάνω σε στρατηγικές πρώτες ύλες και σημαντικές βιομηχανίες, αλλά και σημαντικά εισοδήματα που επέστρεψαν στις ΗΠΑ και μία πλανητική στρατιωτικοπολιτική στρατηγική και κυριαρχία.

Το σύνολο αυτής της πολιτικής χρηματοδοτείται στη διάρκεια της περιόδου αυτής από το περίσσευμα του εμπορικού ισοζυγίου των ΗΠΑ και από «πληθωριστικά» σ' ένα μέρος τους δολλάρια (πράγμα που μεταφράζεται με το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών των ΗΠΑ από πολλά χρόνια τώρα). Από τα μέσα της δεκαετίας 1960-70 η χρηματοδότηση της παγκόσμιας πολιτικής των ΗΠΑ γίνεται όλο και περισσότερο με πληθωριστικά δολλάρια (πόλεμος του Βιετνάμ κ.λπ.), δηλ. με δολλάρια που οι ΗΠΑ δεν είχαν «κερδίσει» ή «εισπράξει» από την οικονομική τους δραστηριότητα.

Το ΔΝΣ επέβαλλε στις χώρες όπου πήγαιναν αυτά τα δολλάρια να τα κρατούν σαν αποθέματα (και να παραδίδουν, σε αντάλλαγμα, ανάλογες ποσότητες εθνικού νομίσματος σε σταθερή τιμή ανταλλαγής) και να τα χρησιμοποιούν στις διεθνείς τους ανταλλαγές. Με τέτοια δολλάρια οι ΗΠΑ χρηματοδότησαν τον πόλεμο του Βιετνάμ, τις βάσεις τους στο εξωτερικό και τις αγορές των

ευρωπαϊκών και άλλων επιχειρήσεων. Πολύ διαμαρτυρήθηκαν για μια τέτοια πολιτική, όριμένοι μάλιστα ζήτησαν από τις ΗΠΑ να πάρουν πίσω τα δολλάρια τους και να τους δώσουν - σε αντάλλαγμα χρυσό, όπως οι κανόνες του ΔΝΣ το επέτρεπαν (Ντέ Γκώλλ, κ.λπ.). Αυτό σήμαινε άρνηση της αμερικανικής ηγεμονίας και μάλιστα με ανυπολόγιστες επιπτώσεις, αν κι άλλοι ακολουθούσαν το παράδειγμα: οι ΗΠΑ δεν είχαν αρκετό χρυσό για να πάρουν πίσω τα δολλάρια που κυκλοφορούσαν έξω από τα σύνορά τους, ούτε καν το τέταρτο, και σε λίγο το δέκατο της συνολικής ποσότητάς τους. Το παράδειγμα δεν ακολουθήθηκε, γιατί θα σήμαινε μιά αντανάκλαση «πτώχευσης» των ΗΠΑ, αλλά και γιατί η γενική τους πολιτική εξυπηρετούσε βασικά συμφέροντα του συνόλου του καπιταλιστικού κόσμου (βλέπε, π.χ., τον εκβιασμό των ΗΠΑ πάνω στη Δ. Γερμανία, σχετικά με τα εκεί αμερικανικά στρατεύματα). Μολαυτα, κανείς δεν είχε εμπιστοσύνη στο δολλάριο και όλοι ήταν βέβαιοι ότι οι ΗΠΑ θα συνέχιζαν την πολιτική έλλειμματος ισοζυγίου πληρωμών. Αναπτύχθηκε, επομένως, η τάση να αποφεύγεται το δολλάριο και να προσπαθεί ο καθένας να το ξεφορτωθεί, ανταλλάσσοντας το με άλλα νομίσματα, επιδίωξη που έριχνε την αξία του δολλαρίου στην διεθνή αγορά. Η τάση αυτή εντάθηκε όταν και το εμπορικό ισοζύγιο των ΗΠΑ άρχισε να γίνεται έλλειμματικό και κορυφώθηκε όταν οι ΗΠΑ άρνήθηκαν όριστικά ακόμα και τη θεωρητική δυνατότητα μετατροπής των δολλαρίων σε αμερικανικό χρυσό (Αύγουστος 1971).

Την πολιτική αυτή άσκησαν τόσο οι κυβερνήσεις όσο και οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες, καθώς και τα «πολυεθνικά» συγκροτήματα. Πτώση του δολλαρίου σε σχέση με τα άλλα νομίσματα σημαίνει, μεταξύ άλλων, διευκόλυνση του εμπορικού ισοζυγίου των ΗΠΑ, θέμα κεφαλαιώδες για την αμερικανική πολιτική απέναντι στον ευρωπαϊκό και ιαπωνικό συναγωνισμό και που ακόμη δεν έχει προκαλέσει όλα τα προβλεπόμενα αποτελέσματα (εμπορικοί πόλεμοι, προσπάθεια για άφοπλισμό της Κοινής Αγοράς κ.λπ.). Σημαίνει, όμως, και επιβάρυνση της υπόλοιπης οικονομικής και πολιτικής στρατηγικής των ΗΠΑ, αύξηση του «κόστους» της ηγεμονίας τους. Το δίλημμα αυτό είναι μία από τις κύριες ενδείξεις της αντίθεσης εσωτερικής - εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ και της αδυναμίας τους, όπως και του όποιου διόπουτε στις σημερινές συνθήκες, να ασκούν κυριαρχική πολιτική σε όλα τα μέτωπα.

Δεν θα έπρεπε να μας περισσόπε, αν και θα το αξίζει, σ' αυτή την ανάλυση. Ας σημειωθεί μόνο ότι η διεθνής κρίση που περιγράφεται εδώ συνδυάζει την εσωτερική κρίση των ΗΠΑ από τα μέσα του 1960-70 και μετά και τα αποτελέσματά της (πληθωριστικά τόσο στο εσωτερικό όσο και, με διάφορους μηχανισμούς, στο εξωτερικό), με την παράλληλη κρίση ή υποχώρηση τους στο διεθνές καπιταλιστικό σύστημα (εμπορικός συναγωνισμός των Ευρωπαίων και Ιαπώνων, δυσκολίες στην άσκηση παγκόσμιας συνολικής πολιτικής) για να καταλήξει στη νομισματική έκφραση των αντιφάσεων και των αδιεξόδων.

9. "Ως ποιο σημείο οι ΗΠΑ «κουμαντάρουν» την κρίση;

Στον παραγμένο τόπο των διεθνών σχέσεων όπως περιγράφεται παραπάνω εμφανίστηκε, απότομα, πριν από 18 μήνες, η λεγόμενη «κρίση του πετρελαίου», της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά ήταν: ο «άποκλεισμός» των δυτικών χωρών για ένα διάστημα, ο τετραπλασιασμός της τιμής του πετρελαίου και η επιβράδυνση (άλλοτε θεληματική και άλλοτε όχι) της αύξησης της

παραγωγής πετρελαίου (16). Η κρίση ξεκίνησε ασφαλώς από ένα πολιτικό - στρατηγικό πρόβλημα (Αραβο-ισραηλινός πόλεμος), αλλά και από την άργη ή καί βαθιά αλλαγή της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής ορισμένων Αραβικών χωρών και γενικότερα από μια όλο και πιο έντονη επιθυμία των περισσότερων τους να αποκτήσουν προοδευτικά τον έλεγχο (ή τμήμα του) πάνω στις εθνικές πλουτοπαραγωγικές πηγές και να αποκαταστήσουν την αγοραστική δύναμη των εσόδων τους, που γνώρισε συνεχή πτώση τις τελευταίες δεκαετίες (17).

Παρ' όλα ταύτα, είναι αναντίρρητο ότι η κρίση αυτή τείνει να εκμεκκεί (με τη βοήθεια των, σε πλειοψηφία τους, αμερικανικών εταιριών πετρελαίου και των «συμμάχων» αραβικών χωρών) ή όχι, στο οικονομικό «γονάτισμα» της Ευρώπης και της Ιαπωνίας, που εξαρτώνται πολύ - πολύ περισσότερο από, ή οι ΗΠΑ - από το εισαγόμενο πετρέλαιο. Ενισχύουν την παραπάνω υπόθεση και οι παρακάτω παρατηρήσεις: α) Τα κέρδη των εταιριών πετρελαίου αυξήθηκαν το 1973 και το 1974 σε φανταστικούς ρυθμούς, πράγμα που ενισχύει σ' ένα βαθμό την αμερικανική οικονομία. β) Η πολυψευθυριζόμενη εθνικοποίηση των εταιριών αυτών οδηγεί σε ανάλογα συμπεράσματα, μια και τα σημαντικά ποσά των αποζημιώσεων σημαίνουν ισοδύναμα διαθέσιμα κεφάλαια για επανεπένδυση σε μια σειρά κλάδων της αμερικανικής και της παγκόσμιας οικονομίας, ιδίως σε εκείνους που προσρίζονται να αντικαταστήσουν προοδευτικά το ρόλο του πετρελαίου στην ενεργειακή παραγωγή. γ) Μετά την αύξηση των τιμών του πετρελαίου στο διεθνές επίπεδο, γίνεται αποδοτική η εκμετάλλευση των άλλων πηγών ενέργειας (άνθρακας, σχίστες και περιθωριακές εγκαταστάσεις πετρελαιοπαραγωγής σ' όλο το κόσμο) (βλέπε και ΕΣΣΔ, Πολωνία κ.λπ.) και κυρίως στις ΗΠΑ, ιδίως αν βάσουμε στην πλάστιγγα και την αναπτυσσόμενη ατομική ενέργεια, που κυριαρχείται από την αμερικανική τεχνολογία.

Όλες δε οι προοπτικές μελέτες καταλήγουν σε ανάλογα συμπεράσματα: η Ευρώπη και η Ιαπωνία είναι καταδικασμένες στην υποχώρηση και την εξάρτηση από τις ΗΠΑ (και τόν Καναδά, αν η σημερινή ενεργειακή κατάσταση συνεχιστεί) (18).

Δεν θα έπρεπε, όμως, να δοθεί μηχανική έρμηνεία στα παραπάνω. Η κρίση του πετρελαίου, όπως και η κρίση γενικότερα, δεν «ελέγχεται» από τις ΗΠΑ ή από οποιοδήποτε άλλον. Από τη στιγμή που εξαπολύονται οι παράγοντες μιας, θελημένης έστω, εξέλιξης, κανείς δεν μπορεί να ελέγξει την ταχύτητα της και την εσωτερική της δομή. Οι μυθικές μάζες των «προδολλαρίων» (ή «αραβοδολαρίων»), εξασθενούν με την προσφορά τους και τη διεθνή κυκλοφορία τους το δολλάριο (πράγμα που ανακουφίζει τους Ευρωπαίους, Ιάπωνες και άλλους αγοραστές πετρελαίου, μια και τους στοιχίζει φτηνότερα), όσο το ενισχύει η αύξηση της τιμής του πετρελαίου (μια και όλοι ζητούν δολλάρια απαραίτητα για την πληρωμή του, αφού οι τιμές του όρίζονται σε δολλάρια). Η σημαντική αύξηση της αγοραστικής δύναμης των παραγωγών θα ενισχύσει τις αμερικανικές μόνο εξαγωγές ή και τις άλλες; τα κεφάλαια θα «ανακυκλωθούν» στις αμερικανικές ή στις ευρωπαϊκές αγορές κεφαλαίων;

Οι παραγωγοί, τέλος, θα σταματήσουν να παίζουν με τη φωτιά από τη στιγμή που η πολιτική τους (έστω και ευνουμένη στην αρχή από τους αμερικανούς) θα επηρεάσει τα παραδεκτά όρια και θα απειλήσει με «στραγγαλισμό» τις βιομηχανικές κοινωνίες (όπως ισχυρίζεται ο κ. Κίσιγκερ); Και σε

μιά τέτοια προοπτική τί θέση θα πάρουν οι εταίριες; Τί πολιτική θα ακολουθήσουν οι άλλες «καταναλωτικές» χώρες; Θα δεχτούν, π.χ., το συντονισμό της πολιτικής τους (δηλ. την ύποταγή τους) με την αμερικανική πάνω στο θέμα της ενέργειας, ενώ τα συμφέροντά τους δεν είναι αναγκαστικά τα ίδια και οι δυνατότητές τους ίσως μεγαλύτερες, αν επιδιώξουν συνεργασία με τους παραγωγούς;

10. Αισιόδοξα κι απαισιόδοξα συμπεράσματα

Τα παραπάνω ερωτήματα (και δεν τα απариθμήσαμε όλα) που γεννιούνται από την «κρίση του πετρελαίου» θέτουν, όπως είναι φανερό, προβλήματα που την ξεπερνούν κατά πολύ. Αν προσθέσουμε δε σ' αυτά την αναπόφευκτη ανακατανομή της εργασίας και της παραγωγής σε διεθνές επίπεδο (έκβιομηχάνιση των πετρελαιοπαραγωγών χωρών, όπως η Αλγερία, το Ιράν και άλλες), την προοδευτική αποκόλληση ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων από τις δυτικές καπιταλιστικές χώρες, την αναδιάρθρωση, έπομένως, των διεθνών εμπορικών, οικονομικών και πολιτικών σχέσεων, την κατάρρευση των «υπανάπτυκτων», μη πετρελαιοπαραγωγών χωρών (του τέταρτου, όπως λέγεται πιά κόσμου) κ.λπ., οδηγούμαστε σε μια πολύπλοκη σύλληψη της σημερινής οικονομικής πραγματικότητας και κρίσης και κάθε μονοσήμαντη και εύθυγραμμη πρόβλεψη στερείται σοβαρότητας.

Καθένα από τα παραπάνω ερωτήματα, στο παρόν και στο μέλλον, είναι από μόνο του το θέμα για άλλο ένα άρθρο. Άλλα για την ώρα θα μπορούσαμε να σταματήσουμε

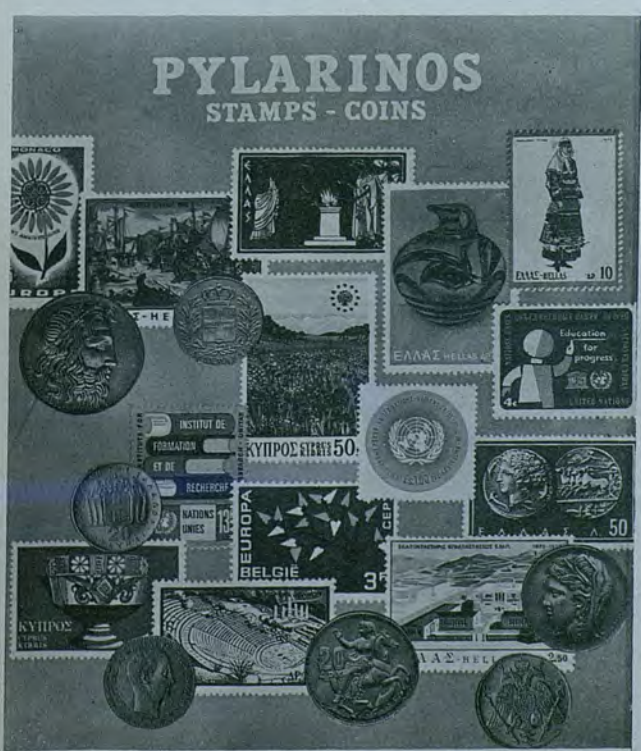
σε μια γενική υπόθεση εργασίας: τα περισσότερα σημεία που θίξαμε εδώ τείνουν να δείξουν μια τάση προς την προοδευτική αποκόλληση του όλο και πιο διεθνοποιημένου καπιταλιστικού συστήματος από τις εδαφικές βάσεις του και έπομένως τη δημιουργία συνεχών αντιφάσεων ανάμεσα στη δυναμική του και τις διάφορες εθνικές πολιτικές και προσπάθειες για την «καθοδήγησή» του. Μια δεύτερη τάση που διαφαίνεται είναι η εξάντληση των δυνατοτήτων της σημερινής «τεχνικής», αλλά και κοινωνικο-οικονομικής βάσης του συστήματος για την απρόσκοπτη επέκτασή του. Η συνισταμένη αυτής της δυναμικής φαίνεται, έπομένως, να οδηγεί προς την ανάδυση και ανάπτυξη νέων πόλων και κέντρων για τη συσσώρευση του κεφαλαίου και την ανάπτυξη της παραγωγής, καθώς και νέου κύματος «νεωτερισμών» που θα ενσωματώνουν στο παγκόσμιο σύστημα νέες τεχνικές, νέα κοινωνικά στρώματα (σ' αυτό ή σ' εκείνο το γεωγραφικό τμήμα του). Η παραπάνω πρόταση δεν αποτελεί (αισιόδοξη) πρόβλεψη, αλλά διατύπωση της συνθήκης για την έξοδο του συστήματος από την κρίση. Σημαίνει δε μεταξύ άλλων και ανάγκη για υποχώρηση ή και εξάλειψη ενός μέρους τόσο των συσσωρευμένων μέσω παραγωγής (συνθήκη για το νέο ξεκίνημα της συσσώρευσης του κεφαλαίου), όσο και των σημερινών γεωγραφικών βάσεων της (συνθήκη για την επέκταση και την ενσωμάτωση στο σύστημα νέων παραγωγικών δυνάμεων και νέων κοινωνικών στρωμάτων). Είναι δυνατό τέτοιες μετατοπίσεις να γίνουν χωρίς τριγμούς; Το σύστημα δεν διαθέτει, από τη φύση του, κεντρικά και ενσυνείδητα ρυθμιστικά όργανα, αλλά φτάνει ή απουσία τους για να διακηρύξουμε το αναπόφευκτο της

κατάρρευσής του; Πρόκειται, φαντάζομαι, για ερώτημα που αφήνει έντελως ανοιχτό το δρόμο στη συζήτηση και τα προβλήματα.

Μ. Παπαγιαννάκης

1. Εφημερίδα Le Monde 19/10/74
2. Βλέπε και λόγο Ζισκάρ Ντ' Εσταίν 23/1/75
3. Humanite Dinauche No 203
4. Δες άρθρο Α. Granon στους Temps Moderns No 328-330
5. Δες ανάπτυξη της άποψης αυτής σε άρθρο του Α. Fourcans στην εφημερίδα Le Monde 17/12/74
6. Έκθεση της επιτροπής προϋπολογισμού της Γαλλικής Βουλής No 1230
7. Le Monde 25/12/74
8. Για το πρώτο τρίμηνο του 1974 (σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του 1973) η EXXON αύξησε τα κέρδη της κατά 39%, η TEXACO 123%, η STANDARD OIL 81% και η GULF 76%. Le Monde 25/4/74
9. Στην Γαλλία, ακόμη και τώρα, η τιμή της βενζίνης σε σταθερά φράγκα είναι χαμηλότερη από την τιμή των αρχών της δεκαετίας 1950-60.
10. Το 1970 οι χώρες αυτές αγόραζαν με την ίδια ποσότητα πετρελαίου περίπου τα μισά βιομηχανικά είδη σε σχέση με το 1950.
11. Δες άρθρο του R. Mosse στη Monde Diplomatique, Ιούλης 1972.
12. Δες άρθρο του M. Rocard κ.ά στην Monde Diplomatique, Απρίλης 1973.
13. Υπολογισμοί δικού μου, με βάση στοιχεία του C. Goux, Monde Diplomatique, Νοέμβρης 1974.
15. Δες IMF: Relance Panmen TS Yearbook, 25
16. Η παγκόσμια παραγωγή πετρελαίου αύξηθηκε 9,2% το 1973, ενώ έμεινε στάσιμη το 1974, Le Monde 25/5/74 και 11/1/75
17. Η σχετική πολιτική της Αλγερίας και του Ιράκ προδικάζαν από καιρό μια τέτοια εξέλιξη, ιδίως δε μετά τη Συνδιάσκεψη για τις πρώτες ύλες στον ΟΗΕ.
18. Δες και σχετικό άρθρο στην εφημερίδα Le Monde 10/9/74.

PYLARINOS
STAMPS - COINS

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΓΙΑ ΣΟΒΑΡΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 7-9
Τηλ. 32 10 384
32 10 577

Μόλις Έκυκλοφόρησε

ΜΑΡΙΟΥ ΠΛΩΡΙΘΗ
ΜΕΓΙΣΤΟΝ
ΜΑΘΗΜΑ
ΑΠ' ΤΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ
ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΦΥΤΡΑΚΗΣ

**Αποστέλλεται με 100 δρχ.
αμέσως στο σπίτι σας**

Γράψτε μας την διεύθυνσή σας
μαζί με την παραγγελία σας
ή τηλεφωνήστε 619-085-621-793

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΥΤΡΑΚΗ • Σόλωνος 114

“Ένας μύθος που καλλιεργείται
τώρα κι από την αριστερά

Η ΠΑΝΑΚΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

- Θα λύσει τὰ οικονομικά μας;
- Θα λύσει τὰ ἔθνικά μας;
- Θα μᾶς προστατεύσει
ἀπὸ τὸν φασισμό;
- Ἡ ἡ προστασία της θα εἶναι
σὰν ἐκείνη τοῦ '67;

Τοῦ Κ. Μητρόπουλου

Τοῦ Γιάννου Παπαντωνίου

Ἡ πτώση τῆς χούντας ἀνοίξε τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐπαναλειτουργία τῆς συμφωνίας σύνδεσης τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ.: ἡ πρώτη κυβερνηση Καραμανλῆ ἔθεσε ἤδη σὲ κίνηση τὶς σχετικὲς διαδικασίες, ἐνῶ ὑπεύθυνα μέλη της, ποὺ ἐκπροσωποῦν σημαντικὸ τμῆμα τοῦ ἀστικοῦ συντηρητισμοῦ, τάχθηκαν δημόσια γιὰ τὴν πλήρη ἔνταξη τῆς χώρας μας στὴν «Εὐρώπη τῶν 9». Στὸ χώρο τῆς ἀριστερᾶς, τὸ ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ κ. Χ. Φλωράκη Κ.Κ.Ε. καθὼς καὶ τὸ ΠΑ.ΣΟ.Κ. κράτησαν ἐπιφυλακτικὴ στάση, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ Ε.Δ.Α., μὲ δηλώσεις κορυφαίου ἐκπροσώπου της, ἐκφράστηκε θετικὰ γιὰ τὴν εὐκαιρία ποὺ δίνεται στὴν Ἑλλάδα νὰ συμμετάσχει στὴν οἰκοδόμησι τῆς «Εὐρώπης τῶν ἐργαζομένων».

Ὁ «Θούριος» μπῆκε στὸ διάλογο στὶς 12 τοῦ Σεπτεμβρίου, μ' ἓνα ἐνδιαφέρον ἄρθρο μὲ τίτλο: «Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν ἔνταξη τῆς Ἑλλάδας στὴν Ε.Ο.Κ.». Οἱ συντάκτες του ὑπογραμμίζουν τὴν ἀνάγκη διεύρυνσης τῆς συζήτησης γιὰ τὴ σωστὴ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς ἀριστερᾶς. Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ ἄς θεωρηθεῖ σὰν ἀρχὴ ἐνὸς διαλόγου.

ΓΙΑΝΝΟΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Σπούδασε οἰκονομικά στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βισκόνσιν, ἀπὸ ὅπου πήρε τὸ Β.Α. τὸ 1971. Τὸ 1972 πήρε δίπλωμα (μαγιστῆρ) οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιστημῶν ἀπὸ τὴν Ecole Pratique Des Hautes Etudes, τῆς Σορβόνης. Στὴν περίοδο 1972-74 φοίτησε στὸ Κουήνς Κόλλετζ, τοῦ Κάιμπριτζ, προετοιμάζοντας τὴ διδακτορικὴ του διατριβή.

‘Η ένταξή μας στην ΕΟΚ θα σημάνει βαθύτερες αλλαγές στη χώρα μας;

‘Η ανάλυση που επιχειρείται στο «Θούριο» χωρίζεται σε δυο κύρια μέρη: στο πρώτο οι συντάκτες περιγράφουν και εξηγούν την οικονομική και πολιτική κρίση που έχει πλήξει πρόσφατα τις χώρες της Ε.Ο.Κ., διαπιστώνουν το αδιέξοδο που αντιμετωπίζουν οι κυρίαρχες συντηρητικές δυνάμεις και διαβεβαιώνουν ότι η ευρωπαϊκή άριστερα είναι στα πρόθυρα του ν’ αναλάβει την πρωτοβουλία για την έξοδο της Ε.Ο.Κ. απ’ την κρίση: «Πράγματι ένας νέος άνεμος πνέει στην Ευρώπη. Είναι ο άνεμος της ιστορικής πρωτοβουλίας που αναλαμβάνουν τα εργατικά κινήματα, όλες οι προοδευτικές δυνάμεις για μια δημοκρατική στροφή που θα βγάλει την Ευρώπη απ’ την κρίση». Το συμπέρασμα αυτό το βασίζουν στη στρατηγική των «πλατιών ενωτικών πρωτοβουλιών» που υιοθετήθηκαν απ’ το ιταλικό και γαλλικό Κ.Κ. (μπλόκ του «ιστορικού συμβιβασμού» στην Ιταλία, με ένότητα κομμουνιστών, σοσιαλιστών και άριστερών χριστιανοδημοκρατών, «ένότητα του γαλλικού λαού» στη Γαλλία, με ένότητα κομμουνιστών, σοσιαλιστών και τμήματος γκαυλικών δυνάμεων) καθώς και στην προσπάθεια «ενοποίησης» του δυτικοευρωπαϊκού συνδικαλισμού. Οι στόχοι είναι: (1) η άποτροπή της επιστροφής του φασισμού· (2) η υπεράσπιση των οικονομικών και δημοκρατικών κατακτήσεων των εργαζομένων· και (3) η έξοδος απ’ την κρίση «προς την κατεύθυνση βαθιών διαρθρωτικών αλλαγών με αντιμονοπωλιακό περιεχόμενο».

Στο δεύτερο μέρος οι συντάκτες του άρθρου του «Θούριου» θέτουν το έρώτημα της ένταξης της ‘Ελλάδας σ’ αυτήν την Ευρώπη, «μιάν Ευρώπη έσωτερικά άσταθη και ανταγωνιστική προς τις Η.Π.Α., μιάν Ευρώπη όπου καταρρέει βαθμιαία η πολιτική των μπλόκ, μιάν Ευρώπη ώριμη για βαθιές αλλαγές». Και απαντούν θετικά. Τα επιχειρήματά τους είναι τα ακόλουθα:

(1) **Οικονομία:** η ενσωμάτωσή μας στη δυτικοευρωπαϊκή οικονομία έχει προχωρήσει «σημαντικά» και «θα παραμείνει μιά έντεινόμενη πραγματικότητα, ανεξάρτητα απ’ το αν θα ένταχθούμε ή όχι στην Ε.Ο.Κ.». Αντίθετα, η μη ένταξη θα ματαίωνε την ενοποίηση της εργατικής νομοθεσίας (που μας συμφέρει), καθώς και τη βελτίωση της θέσης των ‘Ελλήνων εργατών στην Ε.Ο.Κ. ‘Η πρόταση για διμερείς συμβάσεις απορρίπτεται, γιατί «μπορεί να συμφέρει για μιά χώρα με υψηλό επίπεδο ανάπτυξης και λαϊκών κατακτήσεων», αλλά όχι για μιά μικρή αναπτυσσόμενη χώρα, όπως η ‘Ελλάδα, όπου θα ισοδυναμούσε με την ίδια εξάρτηση μείον τα οικονομικά όφελή που προσφέρει η Ε.Ο.Κ. ‘Εξίσου, η στροφή προς τις σοσιαλιστικές χώρες αποκλείεται, γιατί «προϋποθέτει βασικές έσωτερικές αλλαγές». (2) **Έσωτερική πολιτική:** υποστηρίζεται ότι ακριβώς αυτές οι «αλλαγές» θα προωθηθούν με την ένταξη, γιατί (α) η παρουσία μας σε μιά κοινότητα αστικοδημοκρατικών κρατών θα ένεργήσει άποτρεπτικά στην έπανεγκαθίδρυση μιάς φασιστικής, άμερικανοκίνητης χούντας· και (β) το πανευρωπαϊκό πεδίο πολιτικής μάχης είναι ευνοϊκότερο, αφού οι άριστερες δυνάμεις στην ‘Ελλάδα είναι «πολύ άσθενέστερες απ’ ό,τι σε βασικές χώρες της Ε.Ο.Κ. (Ιταλία, Γαλλία)». ‘Ετσι, «είναι φανερό ότι η ένταξή μας σε μιά Ευρώπη όπου στην ήμερησία διάταξη πειστικά υπάρχει δημοκρατική στροφή, όπου αυτή η ίδια η προώθηση της ευρωπαϊκής ένότητας είναι πια στα χέρια του εργατικού κινήματος, θα υποβοηθήσει και τον αγώνα για βαθύτερες αλλαγές και στη χώρα μας». (3) **Διεθνής πολιτική:** η υποστήριξη της Ε.Σ.Σ.Δ., των άλλων σοσιαλιστικών χωρών και των άδεσμεύτων, είναι «δοσμένη», ενώ υπάρχει η δυνατότητα –λόγω νέου έσωτερικού και διεθνούς συσχετισμού δυνάμεων– η Ευρώπη «να στραφεί πιδ σταθερά και άποφασιστικά ενάντια στην άμερικανική πολιτική». ‘Η ‘Ελλάδα πρέπει να καλλιεργήσει αυτή τη δυνατότητα με «ένα τολμηρό άνοιγμα της οικονομικής μας πολιτικής προς τη Δυτ. Ευρώπη και την Ε.Ο.Κ.».

Το πετρέλαιο έδειξε την έλλειψη συνοχής στο στρατόπεδο των ‘9»

Αυτή είναι σε γενικές γραμμές η ανάλυση του άρθρου. Προκαλεί έντύπωση το γεγονός ότι δεν αναφέρεται ούτε μιά φορά η Δ.Γερμανία· η ευρωπαϊκή πολιτική αναλύεται αποκλειστικά σε σχέση με τη Γαλλία και την Ιταλία, σάν η ‘Ευρώπη των 9» να μην περιλάμβανε και τη Δ.Γερμανία, ‘Ολλανδία, Βέλγιο, Δανία, Λουξεμβούργο, Μ.Βρετανία και Ιρλανδία, χώρες με διαφορετική πολιτική παράδοση και διάρθρωση, που αντιδρούν διαφορετικά στη σημερινή κρίση.

Για να προχωρήσουμε, άς διαιρέσουμε την Ε.Ο.Κ. σε τρεις πόλους: α) το μεσογειακό πόλο (Γαλλία, Ιταλία)· β) το βορειοευρωπαϊκό πόλο (Μ.Βρετανία, Ιρλανδία, και γ) τον κεντροευρωπαϊκό πόλο (Δ.Γερμανία, ‘Ολλανδία, Βέλγιο, Δανία, Λουξεμβούργο). Κοινά χαρακτηριστικά των βορειο- και κεντροευρωπαϊκών πόλων είναι η κυριαρχία στο χώρο της άριστερας της μεταρρυθμιστικής σοσιαλδημοκρατίας και η θεμελιώδης σύμπτωση άπόψεων των συντηρη-

τικών και σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων που έναλλάσσονται στην εξουσία πάνω στην προσήλυση (1) στη συμμαχία με τις Η.Π.Α. και (2) στη λεγόμενη «μικτή» καπιταλιστική οικονομία. Μπορεί να παρατηρηθεί ότι η πρόσφατη ένίσχυση της άριστερης πτέρυγας στο βρετανικό ‘Εργατικό κόμματος άφαιρεί από τη γενίκευση. ‘Η άπάντηση είναι, πρώτο, ότι η σημερινή στροφή προς τα άριστερα είναι άσθενέστερη από άνάλογη στροφή που έγινε στο ‘Εργατικό κόμμα στη δεκαετία του 50, χωρίς άποτέλεσμα· δεύτερο, μιά ρεαλιστική εκτίμηση της κατάστασης δείχνει ότι η άριστερή πτέρυγα απέχει ακόμα πολύ απ’ το να είναι σε θέση να έπηρεάσει την κυβερνητική πολιτική του κόμματος (σ’ αντίθεση με την προπαγάνδα)· ήδη η οικονομική πολιτική του Ουίλσον προσανατολίζεται προς την άπροκάλυπτη δημοσιονομική ένίσχυση των επιχειρηματιών, σε συνδυασμό με ένα σύστημα χαριστικής δανειοδότησης που άντιφάσκει προς το παρεμβατικό σύστημα που προέβλεπε η συμφωνία με τα συνδικάτα για την άυτοσυγκράτηση στα μισθολογικά τους αίτήματα.

Μπορεί, επίσης, να παρατηρηθεί ότι η κοινή άνακοίνωση των ύπουργών των ‘Εξωτερικών των ‘Εννέα, τον Νοέμβρη του 1973, για την άραβοισραηλινή διένεξη, είναι ένδειξη διάσπασης από την άμερικανική πολιτική. Πρέπει, όμως, να υπενθυμίσουμε (α) ότι αυτή η κίνηση έγινε για το πετρέλαιο, ένα διεθνές θέμα που άπειλούσε άμεσα και καίρια τις δυτικοευρωπαϊκές οικονομίες και (β) ότι στην ένεργειακή διάσκεψη της Ουάσιγκτον, το Φλεβάρη του 1974, οι ‘Οκτώ, με έπικεφαλής τη Δ. Γερμανία και τη Μ. Βρετανία, έγκατέλειψαν άπροκάλυπτα τη Γαλλία και προσχώρησαν στις άμερικανικές θέσεις για μιά μεταπίασι παράταξη της Δύσης ενάντια στο μπλόκ των πετρελαιοπαραγωγών. Και γενικότερα η Ευρώπη (με μόνη εξαίρεση τη Γαλλία, αν και τώρα πολύ λιγότερο απ’ την εποχή του Ντε Γκώλ) άφήνει τις Η.Π.Α. άνεμόχλητες στον πολιτικό διακανονισμό της άραβοισραηλινής διένεξης, στις θρασείες ίμπεριαλιστικές έπεμβάσεις τους στη Χίλη και στην Κύπρο, στη σύναψη σημαντικών συμφωνιών με τη Μόσχα, παρά την έντύπωση που προσπαθεί να δημιουργήσει η άμερικανική διπλωματία ότι ένεργεί στο όνομα όλης της Δύσης. ‘Η έξήγηση είναι βέβαια άπλη: ως ένα βαθμό η άναγνώριση της σημαντικής θέσης των άμερικανικών μονοπωλίων στην ευρωπαϊκή οικονομία έπισκιάζει το λανθάνοντα οικονομικό ανταγωνισμό· άλλ’ ο κύριος και βασικός λόγος είναι η άπόλυτη εξάρτηση της ευρωπαϊκής ασφάλειας απ’ την άμερικανική στρατιωτική και πυρηνική προστασία και η έπίγνωση ότι η εξάρτηση θα διαρκέσει για όσο χρόνο άποκλείεται η πολιτική και άμυντική ένωση της Δ.Ευρώπης.

7 από τους ‘9» της ΕΟΚ δεν είναι ώριμοι για βαθιές αλλαγές

‘Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του κεντροευρωπαϊκού πόλου είναι η ίσχυρύτερη αντίσταση που πρόβάλλει στις παγκόμιες πληθωριστικές τάσεις: Πράγματι, ο τρέχων έτήσιος ρυθμός του πληθωρισμού στη Δ. Γερμανία, την κυρίαρχη ευρωπαϊκή οικονομία, είναι μόνο 6,3%, σ’ αντίθεση με 20,6% στην Ιταλία, 16,3% στη Μ. Βρετανία και 14,5% στη Γαλλία. ‘Επιπλέον, η Δ. Γερμανία είναι η μόνη μεζών χώρα-μέλος της Ε.Ο.Κ. που δεν αντιμετωπίζει έλλειμματικό πρόβλημα στο ίσοζύγιο των διεθνών πληρωμών, με άποτέλεσμα να είναι η μόνη πηγή ένδοευρωπαϊκού δανεισμού. Οι έπιπτώσεις αυτού του γεγονότος πάνω στην ευρωπαϊκή πολιτική είναι έμφανείς: ο πολιτικός όρος για την παροχή του πρόσφατου τεράστιου γερμανικού (σοσιαλδημοκρατικού) δανείου στην Ιταλία ήταν η μη είσοδος του Κ.Κ.Ι. στην κυβέρνηση.

Το λιγότερο που θα μπορούσε να συμπεράνει κανείς ύστερα απ’ αυτήν την προσγείωση στην πραγματικότητα είναι ότι έπιτά από τις έννέα χώρες-μέλη της Ε.Ο.Κ. (στις όποιες περιλαμβάνεται και η κυρίαρχη οικονομική δύναμη) δεν είναι άώριμες για βαθιές αλλαγές: αντίθετα, στο προβλεπτό μέλλον, θα παραμείνουν έντονα καπιταλιστικές, μ’ όλες τις έπιπτώσεις που αυτό μπορεί να έχει στις έξελίξεις στα ύπόλοιπα η τα νέα μέλη της Κοινής ‘Αγοράς.

‘Αλλ’ άς ξετάσουμε συγκεκριμένα τις έπιπτώσεις αυτές σε σχέση με την δυνατότητα αλλαγής που διαφαίνονται στα δύο μεσογειακά μέλη της Ε.Ο.Κ., τη Γαλλία και την Ιταλία, όπου στο χώρο της άριστερας κυριαρχούν τα κομμουνιστικά κόμματα και δρουν ίσχυρά και έντονα πολιτικοποιημένα εργατικά κινήματα. Πρώτα, η Γαλλία: η συμμετοχή της στην Ε.Ο.Κ. της προσφέρει πολύ ούσιαστικά πλεονεκτήματα, δηλ. α) μιά μεγάλη άγορά για την άναπτυγμένη και ανταγωνιστική βιομηχανία της και β) μαζική έπιδότηση σε μεγάλη κλίμακα της γεωργίας της με το σύστημα της «κοινής άγροτικής πολιτικής» που έγγυάται την άγορά των (γαλλικών) άγροτικών πλεονασμάτων σε ψηλές τιμές, με κεφάλαια ενός πλεονεκτήματος, το γαλλικό Κ.Κ. ήταν άνέκαθεν έναντίον της Ε.Ο.Κ., γιατί είχε συνείδηση του στηρίγματος που θα πρόσφεραν τα ευρωπαϊκά μονοπώλια στη γαλλική αντίδραση σε περίπτωση σοσιαλιστικής αλλαγής. Στις διαπραγματεύσεις με το σοσιαλιστικό

κόμμα για τη σύνταξη του «κοινού προγράμματος κυβερνήσεως», η Κοινή Άγορά απήρξε ένα από τα δύο-τρία βασικά θέματα διαφωνίας τελικά ή ανένδοτη στάση της σοσιαλδημοκρατικής πτέρυγας των συνομιλητών του εξανάγκασε το Κ.Κ. να υποχωρήσει και να υιοθετήσει μια στάση ανοχής.

Άνοχη ή μη άνοχη, ένα είναι βέβαιο: όταν η άριστερά ανέβει στην εξουσία και στο μέτρο που θα υπονομεύει τα θεμέλια του γαλλικού καπιταλισμού, οι ευρωπαϊκές κεφαλαιαγορές θα γίνουν πόλος έλξης του διαφεύγοντος γαλλικού κεφάλαιου, τα ευρωπαϊκά μονοπώλια θα μπουκοτάρουν στις επενδυτικές τους αποφορές τη Γαλλία, ενώ οι κυβερνήσεις τους, χωρίς βέβαια να εκτεθούν δημόσια στα έκλογικά τους σώματα, θα εκμεταλλευθούν τη γαλλική απομόνωση για να κερδίσουν όσο μπορούν περισσότερο στις καθημερινές διαπραγματεύσεις στην Ε.Ο.Κ. (π.χ. η Δ. Γερμανία θα ολοκληρώσει το τορπίλισμα της «κοινής αγροτικής πολιτικής»).

‘Η άριστερά των «2» της ΕΟΚ δεν θα έπηρε- άσει τον καπιταλισμό της

Μπροστά σ’ αυτή την αναπόφευκτη οικονομική επίθεση, η γαλλική άριστερά θ’ αντιμετωπίσει το ακόλουθο δίλημμα: είτε ν’ ανακόψει τη διαδικασία της αλλαγής και να περιοριστεί σε σοσιαλδημοκρατικές μεταρρυθμίσεις του τύπου της βρετανικής ‘Εργατικής κυβέρνησης του 1945-51, είτε να προχωρήσει σε μέτρα οικονομικού εθνικισμού – άμεσοι έλεγχοι πάνω στις εισαγωγές και στην κίνηση κεφαλαίων – σε παραβίαση των κανόνων της Ε.Ο.Κ., που θα φέρουν τη Γαλλία σε άμεση σύγκρουση με την καπιταλιστική Εύρωπη και θα οδηγήσουν, τελικά, στην αποκοπή των πολιτικοοικονομικών τους δεσμών. ‘Η πρώτη επιλογή θα ενισχύσει τον καπιταλισμό, ενώ η ‘Γαλλία των εργαζομένων» δεν θα είναι λιγότερο μύθος απ’ ό,τι η ‘Εργατική Άγγλια είναι ή ‘Αγγλία των εργαζομένων». ‘Η δεύτερη επιλογή δείχνει καθαρά το δρόμο απ’ όπου περνάει αναγκαστικά η νίκη των ευρωπαϊκών εργατικών κινημάτων: την απόσπαση απ’ τον καπιταλιστικό κορμό της Δ. Ευρώπης.

‘Η περίπτωση της ‘Ιταλίας είναι διαφορετική: το Ιταλικό Κ.Κ., αν και το μεγαλύτερο δυτικο-ευρωπαϊκό κομμουνιστικό κόμμα, δεν είναι ακόμα σε θέση, λόγω των ειδικών Ιταλικών συνθηκών – κυρίως, έντονη πολιτική παρουσία του Βατικανού, διχασμός Βορρά-Νότου – να διεκδικήσει την εξουσία μέσα στα πλαίσια ενός αριστερού συνασπισμού, όπως συμβαίνει στη Γαλλία. ‘Ετσι, σ’ αυτή τη φάση, η είσοδος του στην κυβέρνηση εξαρτιέται απ’ τη συγκατάθεση της «φωτισμένης» μερίδας του Ιταλικού κεφαλαίου, καθώς και των πιστωτών της ‘Ιταλίας (κυρίως Δ. Γερμανίας και Η.Π.Α) και συγκεκριμένα, απ’ το εάν θα κρίνουν ότι η διοικητική αποτελεσματικότητα ή οι κοινωνική ήρεμία που θα τους εξασφαλίζει η συμμετοχή του Κ.Κ., αντισταθμίζουν τα αντιφασιακά μέτρα και τις μεταρρυθμίσεις που ζητάει σε αντάλλαγμα, καθώς και την αξιοπιστία που θα κερδίζει στη μεσαία τάξη σαν υπεύθυνο κυβερνητικό κόμμα. Οι ειδικές αυτές περιστάσεις, καθώς και το γεγονός ότι η ‘Ιταλία είναι ή δ η μέλος της Ε.Ο.Κ. και η ανταγωνιστική βόρεια βιομηχανία της (απ’ όπου εξαρτιέται η απασχόληση του Ιταλικού προλεταριάτου) είναι πια ένταξη στην ευρωπαϊκή αγορά, είναι οι βασικοί λόγοι της θετικής στάσης του Ιταλικού Κ.Κ. απέναντι στην Κοινή Άγορά: και βέβαια προδικάζουν ότι δεν θ’ αντιμετωπίσει το δίλημμα της γαλλικής άριστερας που αναφέραμε που πάνω: προς το παρόν ενδιαφέρεται κυρίως για την κατοχύρωση της άστικής δημοκρατίας και για τη δημιουργία συνθηκών που πιστεύει ότι θα του επιτρέψουν αργότερα να διεκδικήσει πια ανεξάρτητα την εξουσία.

‘Η σύνομη ανασκόπηση της ευρωπαϊκής πολιτικής που προηγήθηκε προβάλλει μια διαφορετική εικόνα απ’ αυτήν που προτείνουν οι συντάκτες του άρθρου: «‘Η αλήθεια...» μιλούν για μιαν Εύρωπη «ώριμη για βαθιές αλλαγές», ενώ στα επτά από τα έννεα μέλη της Ε.Ο.Κ. ο καπιταλισμός φαίνεται άμετακίνητος στο προβλεπτό μέλλον: η ενδεχόμενη νίκη της γαλλικής άριστερας είναι απίθανο να συμπαρασύρει στη διαδικασία της αλλαγής αυτήν την καπιταλιστική πλειοψηφία ενώ, αντίστροφα, η απόληξη της διαδικασίας στη ‘Γαλλία των εργαζομένων» προϋποθέτει την αποκοπή απ’ τους μηχανισμούς της Εύρωπης των μονοπωλίων. Χωρίς τη διάρρηξη αυτών των δεσμών ο δυναμισμός της νίκης θ’ απορροφηθεί στο σχήμα των νεοκαπιταλιστικών μεταρρυθμίσεων. Κι αυτή είναι η μοίρα όλων των «ιστορικών πρωτοβουλιών» της άριστερας, είτε στην ‘Ιταλία είτε σε νέα μέλη της Ε.Ο.Κ., εφόσον θ’ αποδέχονται την εξάρτηση απ’ τον καπιταλιστικό κορμό της Δ. Ευρώπης.

Σ’ αυτή την Εύρωπη προτείνεται να ένταχθεί η ‘Ελλάδα. ‘Ας εξετάσουμε από πιο κοντά τα επιχειρήματα:

‘Η οικονομία μας θα εξαρτηθεί πολύ από τα ευρωπαϊκά μονοπώλια

(1) Οικονομία:

‘Η πρόταση ότι η μη ένταξή μας «δεν θα παρεμποδίζει την όλο-

ένα μεγαλύτερη εξάρτησή μας» δεν είναι σωστή. Για να το δούμε, ας ανατρέξουμε στις θεμελιώδεις προτάσεις της οικονομικής θεωρίας του Ιμπεριαλισμού: Ιμπεριαλισμός είναι ο τρόπος συμπεριφοράς των προηγμένων καπιταλιστικών οικονομιών (μητρόπολη) που αποβλέπει στην οικονομική καθυποταγή των τεχνολογικά κατώτερων οικονομιών (περιφέρεια) για την εκπλήρωση ορισμένων λειτουργιών της αναπαραγωγικής διαδικασίας της μητρόπολης. Αυτές οι λειτουργίες είναι, πρώτο, η διασφάλιση της προσφοράς των εισροών (πρώτες ύλες και τρόφιμα στο μέτρο που συνθέτουν το πραγματικό ήμερομισθίο), σε επαρκείς ποσότητες και σε χαμηλές τιμές, και δεύτερο, η διέγερση της αγοράς για τις εκροές (βιομηχανικά προϊόντα).

Τα οικονομικά μέσα που χαρακτηρίζουν τον Ιμπεριαλισμό είναι δύο: (α) το ελεύθερο εμπόριο: η μείωση της δασμολογικής προστασίας της νεαρής βιομηχανίας μιας περιφερειακής, δηλ. αναπτυσσόμενης οικονομίας, επιτρέπει στα τεχνολογικά υπέρτερα μητροπολιτικά μονοπώλια να εκτοπίσουν ή να αποκλείσουν τον ανταγωνισμό στις πιο δυναμικές γραμμές παραγωγής (σήμερα διαρκή καταναλωτικά και κεφαλαιουχικά αγαθά) και έτσι να προσαρμόσουν την περιφερειακή παραγωγή στα δικά τους συμφέροντα. Αντίστροφα, η μείωση της δασμολογικής προστασίας της δικής τους τοπικής παραγωγής δεν τ’ αθίγει: είτε γιατί οι περιφερειακές εξαγωγές είναι εισροές στην παραγωγή τους διαδικασίας, είτε γιατί, στην περίπτωση των ελαφρών καταναλωτικών αγαθών έντασης εργασίας, δεν είναι ανταγωνιστικές και, λόγω της χαμηλής ελαστικότητας της ζήτησης ως προς την τιμή και το εισόδημα(*), δεν άπειλούν το εμπορικό ισοζύγιο. (β) Επενδύσεις: όταν το παιχνίδι του ελεύθερου εμπορίου δεν πετυχαίνει την «αυθόρμητη» καθυποταγή της περιφερειακής οικονομίας, έπεται η εξαναγκασμός της επένδυσης. ‘Υπάρχει μια ποικιλία κινήσεων: η περιφερειακή αγροτική παραγωγή δεν είναι αποτελεσματική: η εθνική άστική τάξη διατάζει να επενδύσει στα όρυχεία, ή, αντίστροφα, παράγει πρώτες ύλες, αλλά σε «πολύ» ψηλές τιμές: το κράτος δεν είναι σε θέση να εκτελέσει έργα μεταφοράς και τηλεπικοινωνιών, αναγκαία για την εξάπλωση της αγοράς: η διείσδυση των μητροπολιτικών προϊόντων δεν προχωρεί με τον επιθυμητό ρυθμό, είτε λόγω μεγάλου κόστους μεταφοράς, είτε γιατί στοιχεία του περιφερειακού κόστους παραγωγής είναι αίσθητα χαμηλότερα (χαμηλά ήμερομισθία, μειωμένη φορολογία), είτε γιατί ο αποτελεσματικός έλεγχος της περιφερειακής αγοράς (με τη διαφήμιση κ.λπ.) έπιβάλλει την παραγωγή στο χώρο των πωλήσεων.

Στην ‘Ελλάδα ούτε η φύση ούτε η οργάνωση ούτε το επίπεδο ανάπτυξης της αγροτικής παραγωγής προσκαλούν το Ιμπεριαλιστικό κεφάλαιο, ενώ ο όρυκτος μας πλούτος (τουλάχιστον ως την ανακάλυψη του πετρελαίου) δεν αφήνει περιθώρια για μεγάλη κλίμακα επενδύσεις: απ’ τη μεριά του, το άστικό κράτος έχει αναλάβει πλήρως το ρόλο του εκτελεστή έργων υποδομής: κατά συνέπεια, έδαφος για Ιμπεριαλιστικές επενδύσεις προσφέρει κυρίως η μεταποίηση (και σε μικρότερη κλίμακα η κατασκευή πλοίων και ο τουρισμός).

‘Η έτση εισροή ιδιωτικού βιομηχανικού κεφαλαίου απ’ τις χώρες της Ε.Ο.Κ. δεν υπερβαίνει συνήθως το 1-2% των βιομηχανικών επενδύσεων. ‘Επομένως, η ενσωμάτωση της ελληνικής στη δυτικοευρωπαϊκή οικονομία, στο μέτρο που έχει προχωρήσει, δεν μπορεί παρά να όφειλεται κυρίως στο παιχνίδι του ελεύθερου εμπορίου, όπως έχει κατοχυρωθεί στο σύνολο του καπιταλιστικού μπλόκ απ’ τους μεταπολεμικούς νεοαποικιακούς διεθνείς οικονομικούς θεσμούς (G.A.T.T., I.M.F. κ.λπ.) και έχει ενθαρρυνθεί απ’ τη βαθμιαία μείωση της δασμολογικής μας προστασίας ως προς την Ε.Ο.Κ., που προβλέπει η συμφωνία σύνδεσης του 1961. ‘Η πλήρης κατάρριψη της προστασίας που θα ακολουθήσει την πλήρη ένταξη, θα οδηγήσει αναγκαστικά σε σημαντική αύξηση του βαθμού εξάρτησης μας από τα ευρωπαϊκά μονοπώλια.

Συγκεκριμένα, είναι άφελές να πιστεύει κανείς ότι η νεαρή και μη αποτελεσματική ελληνική βιομηχανία θα είναι σε θέση ν’ ανταγωνιστεί τα μονοπώλια στις δυναμικές γραμμές παραγωγής, δηλ. στα διαρκή καταναλωτικά και στα κεφαλαιουχικά αγαθά. ‘Ηδη η συμφωνία σύνδεσης του 1961 έχει άσκησει σημαντική έπιρροή πάνω στους ρυθμούς διαρθρωτικής αλλαγής της ελληνικής βιομηχανίας: στην ενδεκαετία 1950-61 ο μέσος έτησιος ρυθμός αύξησης της παραγωγής διαρκών καταναλωτικών και κεφαλαιουχικών αγαθών ήταν 2,5 φορές ψηλότερος από το ρυθμό αύξησης της παραγωγής ελαφρών καταναλωτικών αγαθών: στην ενδεκαετία 1961-72, δηλ. μετά την έναρξη της σταδιακής μείωσης της προστασίας, η σχέση έπεσε από 2,5 σε 1,7 φορές. ‘Εάν η σχέση παρέμενε στο 2,5, η παραγωγή διαρκών καταναλωτικών και κεφαλαιουχικών αγαθών το 1972 θα ήταν 44% και όχι 36% του συνόλου της βιομηχανικής παραγωγής. ‘Η έπιβράδυνση της διαρθρωτικής αλλαγής ισοδυναμεί με έπιβράδυνση της ανάπτυξης.

(*) ‘Ελαστικότητα της ζήτησης ενός αγαθού είναι ο λόγος της ποσοσιαίας αύξησης της ζήτησης του προς την ποσοσιαία πώση της τιμής του ή την ποσοσιαία αύξηση του εισοδήματος των καταναλωτών.

Ἡ ἔνταξη στὴν ΕΟΚ θὰ σηµάνει ὀριστικοποίηση τῆς μετανάστευσης

Αὐτὲς οἱ τάσεις ἀντανακλῶνται στὸ διεθνές μας ἐμπόριο: τὸ ποσοστὸ τῶν εἰσαγωγῶν κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν στὸ σύνολο τῶν εἰσαγωγῶν ἀνέβηκε ἀπὸ 17,8% τὸ 1961 σὲ 29,4% τὸ 1972. Ἀπ' τὴν ἄλλη μερὴ ἡ διατυμπανιζόµενη αὐξηση τοῦ ποσοστοῦ τῶν βιοµηχανικῶν µας ἐξαγωγῶν στὸ σύνολο τῶν ἐξαγωγῶν πρέπει ν' ἀντιµετωπίζεται µὲ ἄκρα ἐπιφύλαξη. Πρῶτο, εἶναι ἀπατηλὴ στὸ µέτρο ποὺ ἐκφράζει τὴν ἐξαιρετικὰ ἀργὴ αὐξηση τῶν ὑπολοίπων, δηλ. τῶν παραδοσιακῶν ἀγροτικῶν ἐξαγωγῶν µας. Ἡ ψευδαίσθηση γίνεταί ἐμφανὴς ὅταν ἐξετάσουμε τὸ ἐμπορικὸ µας ἰσοζύγιο: στὴν περίοδο 1961-72 οἱ ἐξαγωγές σὰν ποσοστὸ τῶν εἰσαγωγῶν κυµαίνονται µεταξύ 32-42%-29-37% µὲ τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ 32-49% µὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσµο. Ἡ σχέση εἶναι ἐξαιρετικὰ χαµηλὴ, καὶ ὡς πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ. ἀπελπιστικὴ. Πιὸ σηµαντικὸ, µιὰ ἀνάλυση τῆς διαχρονικῆς ἐξέλιξης τοῦ ἐμπορίου µας δείχνει ὅτι οἱ αὐξανόµενες βιοµηχανικὲς ἐξαγωγές δὲν ἔχουν ἀσκήσει καµιὰ αὐξητικὴ ἐπιρροὴ πᾶνω στὴ σχέση: οἱ κυµάνσεις ἐρµηνεύονται ἀπ' τὴν ἐπιρροὴ ποὺ ἀσκοῦν πᾶνω στὸ μέγεθος τῶν εἰσαγωγῶν ἡ διαδοχὴ τῶν πληθωριστικῶν καὶ ἀντιπληθωριστικῶν πιέσεων στὴν οἰκονομία. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ βιοµηχανικῶν ἐξαγωγῶν στὸ σύνολο (40% τὸ 1972) συνδυάζεται µὲ µιὰ ἀπ' τὶς χαµηλότερες γενικὰ σχέσεις ἐξαγωγῶν-εἰσαγωγῶν (35%): εἶναι ἓνα µέτρο τῆς διαρθρωτικῆς ἀνεπάρκειας τῶν ἐξαγωγῶν µας, βιοµηχανικῶν καὶ µη.

Ἡ τελευταία αὐτὴ παρατήρηση µᾶς ὁδηγεῖ στὸ δεύτερο σηµεῖο σχετικὰ µὲ τὶς βιοµηχανικὲς ἐξαγωγές, ὅτι δηλ. ἀποτελοῦνται κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τους (δύο τρίτα µὲ τρία τέταρτα) ἀπὸ ἐλαφρὰ καταναλωτικὰ ἀγαθὰ: ὅπως εἰλικρινέστατα παρατηρεῖ ὁ κ.Γ. Κουτσουµάρης, διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας ἐρευνας τοῦ Σ.Ε.Β., «ἡ στροφὴ πρὸς τὰς ἐξαγωγάς, ἥτοι τὴν ἐξωτερικὴν ζήτησιν, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατέστησε δυνατόν εἰς τοὺς κλάδους αὐτοὺς (ὠρισμένους παραδοσιακοὺς κλάδους, ὡς π.χ. τροφίµων, ὑφαντουργικῶν εἰδῶν κ.λπ.) τὴν διατήρησιν τῆς προηγουµένης σχετικῆς τῶν θέσεως εἰς τὴν διάρθρωσιν τοῦ βιοµηχανικοῦ προϊόντος τῆς χώρας» (βλ. ΣΠΟΥΔΑΙ, τόµ. Κ', τεύχος 5, 1970). Εἶναι ἡ ἐπιβεβαίωση τῆς πρότασης ποὺ διατυπώσαµε θεωρητικὰ καὶ στατιστικὰ πιὸ πᾶνω, ὅτι δηλ. τὸ παιχνίδι τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου καταλήγει στὴν καθήλωση τῆς ἀναπτυσσόµενης οἰκονοµίας στὸ νεοαποικιακὸ σχῆµα παραγωγῆς.

Ἡ οἰκονομικὴ αὐτὴ ἀνάλυση τοποθετεῖ στὴ σωστὴ προοπτικὴ τὶς εὐκαιριακὲς διευκολύνσεις ποὺ θὰ µᾶς ἐξασφαλίσει ἡ ἔνταξή µας στὴν Ε.Ο.Κ. Οἱ συντάκτες τοῦ ἀρθροῦ «Ἡ ἀλήθεια...» ἀναφέρουν τὴν ἐνοποίηση τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας καὶ τὴ βελτίωση τῆς θέσης τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν. Προσθέτουμε τὴν ἐξασφάλιση καλύτερων τιµῶν γιὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀγροτικὰ µας προϊόντα καὶ πρόσθετες γραµµὲς δανεισµοῦ. Ἀς τὰ ἐξετάσουμε ἀπὸ πιὸ κοντὰ: φυσικὰ, ἡ ἐξασφάλιση ἴσων ὥρων ἐργασίας γιὰ τοὺς Ἑλληνες ἐργάτες στὴν Ε.Ο.Κ. ἀποτελεῖ µιὰ μεγάλη κατάρκτηση: ἀπ' τὴν ἄλλη μερὴ, δεδοµένης τῆς στασιµότητος τῆς ἑλληνικῆς βιοµηχανικῆς ἀπασχόλησης, αὐτὴ ἡ κατάρκτηση θὰ ὀριστικοποιήσῃ τὸ ρόλο τῆς μετανάστευσης σὰν αἰμορραγίας τοῦ ἔθνικοῦ µας ὀργανισµοῦ.

Ἡ οἰκονομία µας θὰ ὑποταχθεῖ στὸ νεοαποικιακὸ σχῆµα παραγωγῆς

Γιὰ τὰ καθαρὰ οἰκονομικὰ θέµατα εἶναι εὐγλωττο τὸ σχόλιο µὲ τίτλο «Ἡ φιλία εἶναι φτηνὴ», ποὺ δημοσιεύθηκε στὸν «Ἐκόνοµιστ» τοῦ Λονδίνου, στίς 21 τοῦ Σεπτεµβρίου 1974: «Ὅπως ὁ κ. Γ. Μαῦρος, ὁ Ἑλλήνας ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν, ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα ὕστερα ἀπὸ µιὰ ἐπιτυχητὴ περιοδεία γιὰ τὴν εὐρωπαϊκὴ ἀποδοχὴ τοῦ νέου πολιτικοῦ καθεστώτος, θὰ πρέπει ν' ἀναλογιστῇ µὲ µελαγχολία πόσο πιὸ γενναιοδωρὸν εἶναι οἱ Ἑννέα σὲ διαδηλώσεις φιλίας παρὰ σὲ ἀπτὴ οἰκονομικὴ βοήθεια». Πράγµατι, οἱ Ἑλληνεὺς ὑπουργοὶ δὲν πέτυχαν οὔτε τὸ 20ετές δάνειο 800 ἑκατ. ποῦ ζήτησαν, οὔτε τὴ συζήτηση τῶν αἰτηµάτων τους γιὰ καλύτερες ἀγροτικὲς τιµές.

Ἐπὶ πλέον, εἶναι ζήτηµα ἐὰν ἡ οἰκονομικὴ βοήθεια ποὺ θὰ µᾶς προσφερθεῖ (σὺν ἡ ἐνδεχόµενη αὐξηση τῶν εὐρωπαϊκῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων λόγω τῆς ἔνταξης) θὰ καλύψει (α) τὴν ἐπιδείνωση τοῦ ἐμπορικοῦ µας ἰσοζυγίου ποὺ ἐνδέχεται νὰ προκύβῃ ἀπ' τὴν ἀνεµπόδιστη εἰσοδο τῶν εὐρωπαϊκῶν βιοµηχανικῶν προϊόντων καὶ (β) τὴν πιθανόντα σηµαντικὴ ἐκροὴ κερδοσκοπικῶν ἑλληνικῶν κεφαλαίων πρὸς εὐρωπαϊκὲς κεφαλαιαγορές, ποὺ θ' ἀκολουθήσῃ τὴν ἄρση τῶν περιορισµῶν στὴν κίνηση κεφαλαίων. Θετικὸ, βέβαια, σηµεῖο εἶναι ἡ ἐνίσχυση τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήµατος ποὺ θὰ προκύβῃ ἀπ' τὴν ἐνδεχόµενη ἐξασφάλιση ψηλότερων ἀγροτικῶν τιµῶν, ἀλλ' ἡ αὐξητικὴ ἐπίδραση ποὺ θ' ἀσκηθεῖ πᾶνω στὸ χρηµατικὸ ἡµεροµίσθιο θὰ εἶναι ἐπιζήµια γιὰ τὴ βιοµηχανικὴ ἀνάπτυξη: τὸ ἀγροτικὸ εἰσόδηµα µπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἐνισχυθεῖ µὲ

Τοῦ Ἀλέξη Κυριακόπουλου

συµπίεση τοῦ κόστους διανομῆς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, ὅχι σὲ βάρος τῆς βιοµηχανίας.

Συµπέρασμα: τὸ κυρίαρχο ἀποτέλεσµα τῆς πλήρους ἔνταξης τῆς χώρας µας στὴν Ε.Ο.Κ. θὰ εἶναι ἡ σηµαντικὴ ἐπιβράδυνση τῶν διαρθρωτικῶν ἀλλαγῶν ποὺ συνδέονται µὲ τὴ διαδικασία τῆς ἀνάπτυξης καὶ ἡ ὁλοκλήρωση τῆς καθυποταγῆς τῆς οἰκονοµίας µας στὸ νεοαποικιακὸ σχῆµα παραγωγῆς. Οἱ εὐκαιριακὲς διευκολύνσεις ποὺ θὰ µᾶς προσφερθοῦν, δὲν εἶναι σὲ θέση ἀπ' τὴ φύση τους ν' ἀποζημιώσουν γιὰ τὰ χαµένα χρόνια ἀνάπτυξης. Ἐπὶ πλέον εἶναι ζήτηµα ἐὰν ἀντισταθμίζουν ἀντίστοιχες ἀρνητικὲς πλευρές: βελτίωση τῆς θέσης τῶν μεταναστῶν – ἐνίσχυση τῆς μετανάστευσης, δανεισµὸς – ἀνοίγµα τοῦ ἐλλείµµατος διεθνῶν πληρωµῶν, ψηλότερες ἀγροτικὲς τιµές – αὐξηση τοῦ βιοµηχανικοῦ κόστους παραγωγῆς.

Τί θὰ ἔκανε ἡ ΕΟΚ σὲ µιὰ νέα χούντα στοὺς κόλπους τῆς;

Τὸ ἐπιχείρηµα ὅτι ἡ παρουσία µας στὴν Ε.Ο.Κ. θὰ µειώσει τὶς πιθανότητες διενεργείας νέου πραξικοπήµατος φαίνεται σὲ πρώτη

ματιὰ σωστό. Πράγματι, στὶς χώρες τῆς Ε.Ο.Κ. ἡ φιλελεύθερη πολιτική παράδοση καὶ τὰ πολιτικοποιημένα ἐργατικά κινήματα ἀσκοῦν μιὰν ἀντιφασιστική ἐπιρροή πάνω στὴν εὐρωπαϊκὴ ἐξωτερικὴ πολιτική. Ἀλλὰ σὲ ποιο βαθμὸ θὰ τὸ λάβουν αὐτὸ ὑπόψη τους οἱ ἐπίδοχοι; Θὰ εἶχε καὶ ὁχι στὶς Βρυξέλλες καὶ ἐφόσον ἡ ἑλληνικὴ δεξιὰ θὰ περιέχει, σὰ συστατικὸ τῆς στοιχείο, τὸ φασιστικὸ παρακράτος, ὁ κίνδυνος πραξικοπήματος σὲ περίοδο πολιτικῆς ἐντασης θὰ εἶναι πάντα κοντὰ μας.

Ναί, μάς ἀπαντοῦν, ἀλλ' ἡ Ε.Ο.Κ. δὲν θὰ ἀνεχόταν μιὰ χούντα μέσα στοὺς κόλπους τῆς, γιὰ τὴν θὰ τῆς δημιουργοῦσε «τεράστια» προβλήματα. Ἀλλὰ τί ἀκριβῶς θὰ μπορούσε νὰ κάνει ἡ Ε.Ο.Κ. γιὰ νὰ ρίξει τὴ χούντα; Θὰ εἶχε νὰ διαλέξει ἀνάμεσα σὲ δύο πολιτικές: (β) νὰ ἐπαναλάβει, ὅ,τι ἔκανε τὸ 1967-74, δηλ. φραστικές καταγγελίες σὲ συνδυασμὸ μὲ ἀνάκληση ὧλων τῶν διευκολύνσεων γιὰ τὴν Ἑλλάδα ποὺ θὰ προβλέπει ἡ συνθήκη ἐνταξης: τερματισμὸς τῶν δανείων καὶ τῆς εὐνοϊκῆς μεταχείρισης τῶν ἀγροτικών μας ἐξαγωγῶν, ἐνῶ ἡ τελωνειακὴ ἔνωση, ποὺ θὰ λειτουργοῦσε ἤδη σὲ ὄφελός τῆς, θὰ παρέμενε ἀνέπαφη. Δὲν εἶναι ἐμφανὲς γιὰ τὴν ἴδια πολιτικὴ θὰ εἶχε διαφορετικὸ ἀποτέλεσμα στὸ μέλλον ἀπ' ὅ,τι εἶχε στὴν ἐπταετία τῆς δικτατορίας; (β) τὸ λιγότερο πιθανόν, νὰ καταγγεῖλει τὴ συνθήκη ἐνταξης καὶ νὰ ἐκδιώξει τὴν Ἑλλάδα ἀπ' τὴν κοινότητα. Ὁ πολιτικὸς ἀντίκτυπος μιᾶς τέτοιας πράξης θὰ ἦταν φυσικὰ μεγάλος καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ὀδηγοῦσε στὴν πτώση τῆς χούντας: ἀλλὰ εἶναι ἀπίθανο: ἡ νέα χούντα θὰ μπορούσε νὰ προλάβει τὴν Ε.Ο.Κ. στὴν καταγγελία τῆς συνθήκης καί, γενικότερα, νὰ παίξει τὸ χαρτί τοῦ ἐθνικοῦ, προσπαθώντας, παράλληλα, νὰ ἐκμεταλλευτῇ τὰ οἰκονομικὰ πλεονεκτήματα ποὺ θ' ἀπόφερε ἡ ἐξοδος, μέ, π.χ., στροφή τῶν βιομηχανικῶν μας ἐξαγωγῶν πρὸς τὸν ἀραβικὸ κόσμον, ὅπου, ἄλλωστε, θὰ ἔβρισκε καὶ νέα πηγὴ δανεισμοῦ.

Τὸ οἰκονομικὸ πλέγμα τῆς ΕΟΚ δὲ βοηθεῖ διαδικασίες ἀλλαγῆς

Τὸ δεύτερο σκέλος τοῦ πολιτικοῦ ἐπιχειρήματος ὑπὲρ τῆς ἐνταξης, ὅ,τι δηλ. θὰ «ὑποβοηθῆται καὶ τὸν ἀγῶνα γιὰ βαθύτερες ἀλλαγές καὶ στὴ χώρα μας» δὲν εἶναι σωστό. Ὅπως εἶδαμε, βασίζεται σὲ μιὰ λαθεμένη ἐκτίμηση τοῦ γενικοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων μετ' τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ σὲ μιὰ λαθεμένη ἀνάλυση τῆς διαδικασίας ἀλλαγῆς μετ' στοὺς μηχανισμοὺς τῆς Εὐρώπης τῶν μονοπωλίων. Ἐπιπλέον, παραγνωρίζει τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἐμπόριό μας μετ' τὴν ὑπερκαπιταλιστικὴ Δ. Γερμανία περίπου φτάνει τὸ ὕψος τοῦ συνόλου τοῦ ἐμπορίου μας μετ' τὴ Γαλλία, Ἱταλία καὶ Μ. Βρετανία καθὼς καὶ ὅτι ἡ Δ. Γερμανία εἶναι σήμερα ἡ μόνη πηγὴ ἐνδοευρωπαϊκοῦ δανεισμοῦ.

Ἀντίθετα, ἡ ὑποστήριξη τῆς Ε.Ο.Κ. στὰ κεντροδεξιὰ πολιτικὰ σχήματα καὶ στὶς καπιταλιστικὲς ὁμάδες μετ' τις ὁποῖες θὰ συναλλάσσεται, ἡ ἐπιρροή ποὺ θὰ κερδίσει μετ' τις πιστώσεις καὶ μετ' τὴν ἐνδεχόμενη αὐξημένη ροὴ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου, θὰ δυσχεράνουν τὴν ἀνοδο τῆς ἀριστερᾶς στὴν ἐξουσία: κι ὅταν βρεθεῖ στὴν ἐξουσία ἡ ἀριστερά, ἡ αὐξημένη ἐξάρτηση τῆς οἰκονομίας μας, τὸ πλέγμα τῶν συμβατικών ὑποχρεώσεων ποὺ θὰ ἔχει ἀναλάβει τὸ ἑλληνικὸ κράτος, καθὼς καὶ ἡ ἐκμετάλλευση αὐτῶν τῶν δεσμῶν ἀπ' τὰ ἀντιδραστικὰ ἑλληνικὰ καὶ εὐρωπαϊκὰ μονοπώλια, θ' ἀποδειχτοῦν σοβαρότατα ἐμπόδια γιὰ νὰ τεθεῖ σὲ κίνηση ἡ διαδικασία τῆς ἀλλαγῆς.

Μπορεῖ ν' ἀντιπαχτεῖ: δὲν θὰ 'ναι λιγότερα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια ἀπ' τοὺς ἐξαναγκασμοὺς ποὺ μᾶς ἐπιβάλλει σήμερα ὁ ἀμερικανικὸς ἱμπεριαλισμός; Ὅπως εἶδει ἡ ἀνάλυση τοῦ πρώτου μέρους, ἡ πλήρης ἐξάρτηση τῆς Δ. Εὐρώπης ἀπὸ τὸ διπλωματικὸ καὶ πυρηνικὸ βραχίονα τῶν Η.Π.Α., σὲ συνδυασμὸ μετ' τὸν ἀποκλεισμὸ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνοποίησης στὸ προβλεπτό μέλλον, καθιστοῦν τὴν Ε.Ο.Κ. ὑποσύστημα τοῦ ἀμερικανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, τουλάχιστον ὡς πρὸς τὰ μὴ εὐθέως οἰκονομικὰ διεθνῆ θέματα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὅσο οἱ Η.Π.Α. ἔχουν ἀνάγκη τὴν Ἑλλάδα γιὰ μιὰ «βιώσιμη» μεσανατολικὴ πολιτικὴ (ὅπως εἶχε ὁμολογήσει μετ' ἀφοπλιστικὴ ἀφέλεια ὁ Νίξον), ὁ ἀμερικανικὸς ἱμπεριαλισμός θὰ εἶναι κοντὰ μας, ἐὰν δὲν τὸν διώξουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, ὁσχετὰ ἀπ' τὴν ἐνταξή μας ἡ μὴ στὴν Ε.Ο.Κ. (Ἐνα ἀπ' τὰ λιγότερο κωμικὰ παράδοξα τῆς ἀποχώρησής μας ἀπ' τὸ ΝΑΤΟ, σὲ συνδυασμὸ μετ' τὴ διατήρηση τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων, εἶναι ὅτι, τονίζοντας τὴ διμερῆ φύση τῶν συμμαχικῶν μας δεσμῶν, μᾶς προσεγγίζει μᾶλλον παρά μᾶς ἀπομακρύνει ἀπ' τὴς Η.Π.Α. σὲ σχέση μετ' τοὺς Εὐρωπαίους ἐταίρους τους).

Συμπερασματικά: ἡ ἐνταξή μας στὴν Ε.Ο.Κ. δὲν θ' ἀποτρέψει τὸν κίνδυνο νέου πραξικοπήματος στὴν Ἑλλάδα, ἐὰν οἱ ἐσωτερικὲς συνθήκες εἶναι πρόσφορες. Ἡ δύναμη τῆς Ε.Ο.Κ. νὰ ρίξει μιὰ νέα

χούντα εἶναι πολὺ ἀμφίβολος ἀξία. Ἡ αὐξημένη ἐξάρτησή μας ἀπ' τὴν Εὐρώπη τῶν μονοπωλίων δὲν θὰ ὑποκαταστήσει, ἀλλὰ θὰ προσθέσει ἐμπόδια στὸ δρόμο τῆς ἀλλαγῆς.

Ἀσήμαντη ἡ συμβολὴ τῆς ΕΟΚ στὴν ὑπεράσπιση ἐθνικῶν μας συμφερόντων

3) Διεθνῆς πολιτικὴ

Τὸ ἐπιχείρημα ἐδῶ στηρίζεται (α) στὸ ὅτι ἡ ὑποστήριξη τῶν σοβιετικῶν, ἀνατολικοευρωπαίων καὶ ἀδεδεσμεύτων εἶναι «δοσμένη» καὶ (β) στὸ ὅτι οὐσιαστικὰ περιθώρια γιὰ τὴν διπλωματία μας ὑπάρχουν μόνο πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς Δ. Εὐρώπης. Οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο εἶναι σωστό. Ἡ σοβιετικὴ «ὑποστήριξη» περιορίζεται σὲ μιὰ φραστικὴ συμπαράσταση στὸν ἑλληνοκυπριακὸ ἀγῶνα διατυπωμένη μ' ὅλη τὴ δυνατὴ προσοχή νὰ μὴ γιγίῃ ἡ Τουρκία. Περιθώρια γιὰ ἀποτελεσματικὴ διπλωματικὴ ἐπέμβαση εἶναι ἀνύπαρκτα, γιὰ τὴν τουρκικὴ στρατιωτικὴ κατάληψη τῆς Κύπρου οὔτε ἀμεση σχέση μετ' τὸ πετρέλαιο ἔχει, οὔτε ἀπαιλεῖ τὴν εὐρωπαϊκὴ ἀσφάλεια: οἱ δυτικοευρωπαῖοι δὲν ἔχουν οὔτε στόλους οὔτε βάσεις στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο – ἐκτὸς βέβαια ἀπ' τοὺς Βρετανούς, οἱ ὁποῖοι ὁμῶς συμπλέουν μετ' τοὺς Ἀμερικανούς καὶ ἔτσι ἡ ἀλλίως πρόκειται νὰ φύγουν – ἐνῶ ἀσφαλῶς τὸ ὅτι «μέσω τῆς Κύπρου ἀπαιλεῖται ἡ παγκόσμιος εἰρήνη» δὲν εἶναι ἐπαρκὴς λόγος ἐναντίωσης στὰ ἀμερικανικὰ συμφέροντα μετ' τὰ ὁποῖα ἡ Δ. Εὐρώπη εἶναι, ὅπως εἶδαμε, τόσο στενὰ συνδεδεμένη. Τέλος, ἡ μοναδικὴ ἀξία τῆς πρότασης γιὰ «ἓνα τολμηρὸ ἀνοιγμα τῆς οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς πρὸς τὴ Δ. Εὐρώπη καὶ τὴν Ε.Ο.Κ.» εἶναι ὅτι, ὅπως ἀναγκαστικὰ στηρίζεται στὴν πρωτάκουστη ἐλπίδα ὅτι ἡ ἐνταξὴ θὰ λειτουργήσῃ τόσο σὲ βάρος μας ὥστε οἱ Εὐρωπαῖοι θὰ δελεαστοῦν καὶ θὰ μᾶς ὑποστηρίξουν, εἶναι ἐμμεση ὁμολογία τῆς οἰκονομικῆς ζημίας ποὺ θὰ προκαλέσει ἡ εἰσοδός μας στὴν Ε.Ο.Κ.

Ἀντίθετα, ἡ δύναμη ποὺ θὰ ἦταν διατεθειμένη, ἐὰν ἀκολουθοῦσε διαφορετικὴ πολιτικὴ, νὰ ἐπὲμβῃ ἀποτελεσματικὰ στὸ Κυπριακὸ, γιὰ τὴν ἔχει στρατηγικὰ συμφέροντα στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο, εἶναι ἡ Ε.Σ.Σ.Δ.

Συμπέρασμα: τὸ διεθνὲς στήριγμα ποὺ εἶναι σὲ θέση νὰ μᾶς προσφέρει ἡ Ε.Ο.Κ. στὴν ὑπεράσπιση τῶν ἐθνικῶν μας συμφερόντων εἶναι ἀσήμαντο.

Τὸ γενικὸ συμπέρασμα στὸ ὁποῖο μᾶς ὀδηγεῖ ἡ ἀνάλυση ποὺ προηγήθηκε εἶναι ὅτι ἡ ἐνταξὴ τῆς χώρας μας στὴν Ε.Ο.Κ. δὲν ἐξυπηρετεῖ τὰ λαϊκὰ συμφέροντα: ἡ πολὺ ἀμφίβολη προσαπείθεια ἀπὸ μιὰ νέα χούντα καὶ τὸ ἀσήμαντο διεθνὲς στήριγμα ποὺ θὰ μᾶς προσφέρει, ἀπέχουν πολὺ ἀπ' τὸ ν' ἀντισταθμίσουν τὴ σοβαρὴ ζημιὰ ποὺ θὰ προκαλέσει στὴν οἰκονομία μας καὶ τὰ πρόσθετα ἐμπόδια ποὺ θὰ τοποθετηθεῖ στὸ δρόμο τῆς ἀλλαγῆς.

Ἡ ἀνάλυση ξεκαθαρίζει, ἐπίσης, ὡς ἓνα βαθμὸ τὸ γενικὸ πρόβλημα τοῦ διεθνούς οἰκονομικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς χώρας μας: π.χ. μπορούμε νὰ πούμε ὅτι ἡ πρόταση ὅτι οἱ διμερῆς συμβάσεις συμφέρουν σὲ «μια χώρα με ὑψηλὸ ἐπίπεδο ἀνάπτυξης καὶ λαϊκῶν κατακτήσεων, ἀλλ' ὄχι σὲ μιὰ χώρα σὰν τὴν Ἑλλάδα», δὲν εἶναι γενικὰ σωστή, γιὰ τὴν ἐξαρτᾶται ἀπὸ (α) τὸν τύπο τῆς σύμβασης καὶ (β) τὸ βαθμὸ ἀνάπτυξης τῆς χώρας μετ' τὴν ὁποία θὰ συμβληθοῦμε. Ἀντίστροφα, ἡ σωστὴ πρόταση ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν σχέσεων μετ' τις σοσιαλιστικὲς χώρες προϋποθέτει βασικὲς ἐσωτερικὲς ἀλλαγές στὴ χώρα μας, δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ σὰν ἐπιχείρημα γιὰ μιὰν ἐπιζήμια στροφή πρὸς τὴν Ε.Ο.Κ.

Ἀλλὰ, βέβαια, ὅπως σωστὰ παρατηρήθηκε, τὸ ζήτημα τοῦ διεθνούς οἰκονομικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς χώρας μας εἶναι, σὲ τελευταία ἀνάλυση, πολιτικὸ. Ἀποτελεῖ ἀντικείμενο μιᾶς εὐρύτερης ἀνάλυσης τῶν προβλημάτων στρατηγικῆς ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ ἀριστερά κι ἔτσι ξεφεύγει ἀπ' τὰ ὅρια αὐτῆς τῆς μελέτης. Προσπάθειά μας ἐδῶ ἦταν νὰ τοποθετήσουμε τὴ συζήτηση τοῦ συγκεκριμένου προβλήματος τῆς ἐνταξης τῆς Ἑλλάδας στὴν Ε.Ο.Κ. πάνω σὲ στέρεες βάσεις.

Γιάννης Παπαντωνίου

ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

*

«Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ»

Ἐν ᾧ
ἡ ἀνώμαλη
ἀπογείωση
ἀπὸ τὸν
“μεσαίωνα”
στὴ
βιομηχανικὴ
ἐποχὴ.
Ἡ προογείωση
θὰ εἶναι
...ὁμαλή;

Τοῦ RENZO FOA

ἀπὸ τὴ “Ρινάσιτα”,
πολιτικὴ ἐπιθεώρηση
τοῦ Κ.Κ. Ἰταλίας

Ο ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ

Σὲ μιὰ συνέντευξή του πρὸς μιὰ γαλλικὴ ἐβδομαδιαία ἐπιθεώρηση, ὁ αὐτοκράτορας τῆς Περσίας Ρεζά Παχλεβὶ χρειάστηκε λίγες μόνο φράσεις γιὰ νὰ ἐξηγήσει ἐκεῖνες τὶς συνθήκες πού, κατὰ τὴ γνώμη του, εἶναι ἀναγκαῖες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη: «Οὐσιαστικά, τὰ κλειδιά τῆς προόδου κάθε χώρας βρίσκονται στὶς τρεῖς ἀρχές τῆς ἀνεξαρτησίας: πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ στρατιωτικῆς. Τὴν πολιτικὴ ἀνεξαρτησία τὴν ἔχουμε, χάρις στὴ δική μου ἀποφασιστικότητά. Τὴν οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία τὴν πετύχαμε ἐπιβεβαιώνοντας τὴν κυριαρχία μας πάνω στὸ πετρέλαιο. Τὴ στρατιωτικὴ ἀνεξαρτησία τὴν ἀποκτήσαμε ἀναφορικὰ μὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ λήψη ἀποφάσεων, ἂν καὶ ἐπηρεαζόμαστε ἀπὸ τὸ πρόβλημα τοῦ ἐφοδιασμοῦ». Ὁ Σάχης ἀναφερόταν στὸ παρελθόν. Ἀναφερόταν στὴ στιγμή κατὰ τὴν ὁποία ἀρχισε ὅπως ἔλεγε «νὰ μὴν ἔχω πιά ἀμφιβολίες γιὰ τὴν τύχη πού μᾶς περιμένει». Ἀναφερόταν, δηλαδή, στὴ στιγμή κατὰ τὴν ὁποία, μετὰ 1962 καὶ 1963, μπήκε σὲ κίνηση, σὲ μιὰ φάση βαθιᾶς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς κρίσης, ὁ μηχανισμὸς τῆς «λευκῆς ἐπανάστασης». Ἐπρόκειτο γιὰ τὸ ξεκίνημα ἐκείνης τῆς διαδικασίας πλατιῶν μεταλλαγῶν τῆς οἰκονομικῆς δομῆς πού ἐπέτρεψε στὴν κορυφὴ τῆς αὐτοκρατορίας νὰ ἐκμεταλλευτεῖ πλήρως τὸν πολλαπλασιασμὸ τῆς τιμῆς τῶν πετρελαιοειδῶν, μετὰ τὸν πόλεμο τοῦ Κιππούρ, ἐξασφαλίζοντας τὰ μέγιστα πλεονεκτήματα στὸ ἐπίπεδο τῶν ἐσωτερικῶν ἀντικειμενικῶν στόχων καὶ ἐνισχύοντας τὸ βάρος τῆς Περσίας στὴ Μεσανατολικὴ σκακιέρα. Κι ὅλα αὐτά, ἐνῶ ταυτόχρονα διερευνοῦσε τὴ δυνατότητα νὰ παίξει ἡ χώρα του ἓνα ρόλο ὄχι δευτερεύοντα στὴ μελλοντικὴ ὄψη τῆς Μεσανατολικῆς Ἀσίας.

Οι λόγοι του Σάχη διανθίζονται από αποπάσματα εκείνης της ανθολογίας δηλώσεων και συνεντεύξεων με τις οποίες οι Πέρσες ήγέτες δεν κρύβουν τις φιλοδοξίες τους: Μία ανάπτυξη ταχύτερη από εκείνη του «Ιαπωνικού θαύματος»· ή πραγματοποίηση, μέσα σε 15 χρόνια, ενός κατά κεφαλήν εισοδήματος ίσου προς το σημερινό μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα της Ευρώπης· ή ένταξη της Περσίας, μέσα σε 25 χρόνια, μεταξύ των πέντε πιο εκβιομηχανισμένων χωρών της υδρογείου. Πρόκειται για τόνους που όχι λίγοι παρατηρητές θεωρούν θριαμβικούς, αφού δεν είναι ξένοι προς μία πραγματικότητα οι προοπτικές της οποίας μακροπρόθεσμα τη συνδέουν με ένα ρόλο υποτακτικό και κυρίως ολοκληρωτικά εξαρτημένο αποκλειστικά από το πετρέλαιο.

Πρόκειται για αντιρρήσεις που επιβεβαιώνονται πολλαπλά στα συγκεκριμένα δεδομένα της σημερινής κατάστασης της Περσίας και σε μία πιο αντικειμενική εκτίμηση της ανάπτυξης στα τελευταία δέκα χρόνια, ανάπτυξης που οι επιπτώσεις της στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο αρχίζουν κιόλας να εκδηλώνονται και να δίνουν μία εικόνα πολύ λιγότερο γραμμική από εκείνη που δίνουν τα απλά στατιστικά στοιχεία για την οικονομική ανάπτυξη, κατά την παρούσα φάση της «απογείωσης»: μία φάση, εν τούτοις, που προσυπογράφει την ιδιαιτερότητα της ταχείας διαδικασίας σχηματισμού ενός υποϊμπεριαλιστικού πόλου που, ήδη στις παραμονές της σύγκρουσης του Κιμπούρ, χαρακτηρίστηκε ξερά με τον όρο «ο προσηλασμένος προσηλάτης». Και είναι ο τελευταίος αυτός όρος ένδεικτικός της αντιφατικότητας του ρόλου της Περσίας, της ανισορροπίας ανάμεσα στις ήγουμενικές της τάσεις και στις πραγματικές της δυνατότητες, της ανισότητας ανάμεσα στους στόχους της ανάπτυξης της και στη σημερινή της κατάσταση, της αντίθεσης ανάμεσα στο επίπεδο που έφτασε, στο διεθνές πεδίο, χάρη στις πρωτοβουλίες των κυβερνήσεων της Τεχεράνης, και στην έσωτερική κατάσταση και, πάνω από όλα, το βαθμό επίδρασης των εξωτερικών και διεθνών παραγόντων πάνω στην ανάπτυξη.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΩ

Δεν αρκεί πράγματι να πει κανείς «πετρέλαιο» για να εξηγήσει ένα ρυθμό αύξησης του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος που έφτασε το 1974 το ύψος ρεκόρ του 25 τοις εκατό, ή, επίσης, την ύπαρξη ενός στρατού που είναι ο ισχυρότερος της Μέσης Ανατολής και μετατρέπεται σε όργανο μίας ισχυρής πολιτικής πίεσης στη ζώνη, ή ακόμη την έκταση των δανείων που η Περσία παρέχει στις χώρες της Ευρώπης και του Τρίτου Κόσμου, δανείων που μέσα σ' ένα χρόνο έφτασαν το ύψος των έννεα δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η καινούργια πολιτική διαδικασία της Περσίας, αν από τη μία μεριά έχει σαν βάση τον πλούτο των πετρελαιοειδών, από την άλλη μεριά δεν θα είχε άνοιξει χωρίς το ξεκίνημα των μηχανισμών μετασχηματισμού της περσικής κοινωνίας, εκείνων των μηχανισμών που είναι γνωστοί σαν «λευκή επανάσταση».

Αυτή η ίδια η αυτοκρατορική Αύλη θεωρήσε, στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, ξεπερασμένες τις παλιές φεουδαρχικές δομές της χώρας. Όχι ασφαλώς χωρίς ισχυρές αμερικανικές πιέσεις (που όφειλναν στο φόβο ότι θα ξανάρχιζε με μορφή που δεν θα επέτρεπε έλεγχο η κοινωνική κρίση που δέκα χρόνια ωριότερα είχε οδηγήσει στη σύντομη έμπειρία του Μοσάντεκ, και τη στιγμή που ή από τα κάτω πίεση διέτρεχε τον κίνδυνο να μεταμορφωθεί σε

μία ενδημική εξέγερση των χωρικών) ο Σάχης πέρασε, το 1962, ένα νόμο που προανήγγειλε την αγροτική μεταρρύθμιση και, μετά ένα ακριβώς χρόνο, διεξήγαγε ένα δημοψήφισμα πάνω στις ξηι αρχές των μεταρρυθμίσεων που έπρεπε «να ανατρέψουν τις δομές της περσικής κοινωνίας και να επιταχύνουν την ανάπτυξη». Τα κύρια σημεία αυτών των ξηι αρχών, που άργότερα αυξήθηκαν σε δώδεκα, συνίσταντο στην «κατάργηση του καθεστώτος της υπάρχουσας έγγειας ιδιοκτησίας πριν από το 1963» και στη «διανομή στους τέως γαιοκτήμονες, σαν αποζημίωση για τις γαίες που τους αφαιρέθηκαν, κεφαλαίων των κρατικών βιομηχανικών επιχειρήσεων». Η μεταρρύθμιση αυτή, που αποστολή είχε να ανοίξει το δρόμο της καπιταλιστικής ανάπτυξης, αποφασίστηκε, εν τούτοις, σε κατάσταση ανάγκης. «Όταν αναγγέλθηκε η αγροτική μεταρρύθμιση - έγραψε ο Πύλ Βιέυ, για δέκα χρόνια διευθυντής του Ινστιτούτου κοινωνικών μελετών και έρευνών της Τεχεράνης - στο κλίμα αναταραχής στις πόλεις αντιστοιχούσε μία ατμόσφαιρα έντονης εξέγερσης στην ύπαιθρο... Οι αγρότες εφάρμοζαν τις αρχές της μεταρρύθμισης: η γη σε κείνον που τη δουλεύει. Άρνιόντουσαν να πληρώσουν τα δικαιώματα καλλιέργειας στους ιδιοκτήτες, τους απαγόρευαν να μπουν στα χωριά. Το κίνημα αυτό άποκορυφώθηκε με το Συνέδριο των Άγροτών, το Γενάρη του 1963, που αποτέλεσε, ταυτόχρονα, και το σημείο υποχώρησής του. Το καθεστώς φοβήθηκε: οι χωρικοί θα επβάλλονταν σαν κοινωνική τάξη; θα κατακτούσαν ένα πολιτικό ρόλο στη χώρα; θα ένώνονταν με το κίνημα των πόλεων, ένεργα στοιχεία του οποίου ήταν το πανεπιστήμιο και οι νέοι; Η κυβέρνηση αποφάσισε τότε «να κάνει εκ των άνω μιά επανάσταση που κινδύνευε να γίνει εκ των κάτω», και δήλωσε ότι η αγροτική μεταρρύθμιση είχε αρχίσει... Οι αντιπρόσωποι των αγροτών στο συνέδριο στάλθηκαν πίσω στα σπίτια τους και η ύπαιθρος εξαπάπεσε στη σιωπή... Η αγροτική έξουσία, που μόλις είχε γεννηθεί, διαλύθηκε». Για δεύτερη φορά σε δέκα χρόνια ο Σάχης επέβαλε την παλιννόρθωση επβάλλοντας, εν τούτοις, τούτη τη φορά κι ένα καινούργιο οικονομικό προσανατολισμό.

«Τα μέτρα που πάρθηκαν - έγραψε δέκα χρόνια αργότερα στην επιθεώρηση «Άφροασία» ο Γιουσεφ Χασσάν - έμοιαζε να έχουν κάποιο εύρος: αγροτική μεταρρύθμιση ακολουθούμενη από απαλλοτριώσεις, εκβιομηχάνιση, δημιουργία μίας σύγχρονης υποδομής (δρόμοι, γέφυρες, κ.λπ.). Δεν επρόκειτο για μία μπλόφα ούτε για μία επιχείρηση γοήτρου, αλλά για μία βαθιά μεταμόρφωση των δομών της περσικής οικονομίας και κοινωνίας. Σε τί συνίστατο ακριβώς αυτή η μεταρρύθμιση; Σε μία προσπάθεια ενσωμάτωσης της περσικής έθνικής οικονομίας στη διεθνή καπιταλιστική αγορά. Αυτή η ενσωμάτωση δεν μπορούσε να εξασφαλιστεί παρά από την καταστροφή της παλιάς, σχεδόν αυταρχικής οικονομίας, μίας οικονομίας του χωριού, κι από τη μαζική εισαγωγή ξένων κεφαλαίων στην Περσία».

Ποιές δυνάμεις βγήκαν ένισχυμένες από αυτή τη «λευκή επανάσταση»; Τα τελευταία χρόνια -σημειώνει ένας όξυς παρατηρητής σαν τον Μπεχρουζέ Άσαντεχ- σημειώθηκαν οικονομικές και κοινωνικές μεταλλαγές. Οι μεγάλοι γαιοκτήμονες, που αποζημιώθηκαν πλούσια, μετέτρεψαν σε μεγάλο βαθμό τις αποζημιώσεις σε επενδύσεις στις μεγάλες μικτές επιχειρήσεις. Η κομπραδωρική άστική τάξη, σύμμαχος του Ιμπεριαλισμού, αναπτύχθηκε, έτσι, ακόμα περισσότερο. Επίσης αναπτύχθηκε η έσωτερική

αγορά και καταστράφηκαν πολλοί βιοτέχνες. Τώρα σχηματίζεται μία αγροτική άστική τάξη, ενώ επεκτείνεται και συγκεντρώνεται με την εκβιομηχάνιση ή έργατική τάξη. Παράλληλα, άνεβαίνει το ποσοστό των ανέργων. Οι φτωχοί χωρικοί και οι άκτήμενες εγκαταλείπουν τη γη και οι έποχιακοί έργατες περνάνε από την πόλη στην ύπαιθρο κι από την ύπαιθρο στην πόλη, ήμιαπασχολούμενοι και με μεροκάματα πείνις. Τέλος, σχηματίσθηκε κιόλας ένας ισχυρός κρατικός μηχανισμός, που στήριζεται στη Σαβάκ (την πολιτική άστυνομία) και στο στρατό.

ΑΠΟΓΕΙΩΣΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ

Από όλα αυτά ανακύπτει ένα πλαίσιο που δείχνει πως το πέρασμα από το φεουδαρχισμό στη βιομηχανική έποχή διατήρησε, στην ουσία, τις κοινωνικές ανισότητες: ακόμα και σήμερα το 60 τοις εκατό του πληθυσμού ζει στην ύπαιθρο, που παράγει μόνο το 15 τοις εκατό του εθνικού εισοδήματος. Το έτησιο κατά κεφαλήν εισόδημα των άγροτών είναι κάτω από 200 δολάρια. Άλλα δεν είναι ουσιαστικά διαφορετική η κατάσταση και στις πόλεις: σύμφωνα με στοιχεία που αναφέρονται στο 1973, στην Τεχεράνη (όπου, εν τούτοις, είναι συγκεντρωμένο ένα σοβαρό ποσοστό του εισοδήματος), πάνω από τα 70 τοις εκατό των οικογενειών ζουν με εισόδημα που ανέρχεται στο μισό του ελάχιστου απαραίτητου για την επιβίωση. Πράγμα που σημαίνει ότι τα έπίσημα στοιχεία σύμφωνα με τα οποία το κατά κεφαλήν εισόδημα των Περσών έφτανε το 1973 τα 555 δολάρια, έχουν μιά άξια καθαρά πλατωνική, αφού πρόκειται για ένα εισόδημα έντονα συγκεντρωμένο (σε μερικά χέρια).

Αυτό είναι το αποτέλεσμα του χαρακτήρα της καπιταλιστικής ανάπτυξης που είναι σφραγισμένη με την περσική «απογείωση», με μία υπογράμμιση κατά κύριο λόγο παραγωγίστικη, ή δυναμική της οποίας προσυπογράφεται από πολύ καθαρά στοιχεία: χαμηλοί μισθοί και ταυτόχρονα προχωρημένη τεχνολογία. Πρόκειται για ένα χαρακτήρα που αποκαλύφθηκε, σε συνέχεια, με την αύξηση της τιμής των προϊόντων πετρελαίου. Το 1973 το περσικό εισόδημα από το πετρέλαιο έφτασε τα 4.4 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 1974 το εισόδημα αυτό ανέβηκε σχεδόν στα 21 δισεκατομμύρια δολάρια. Και προβλέπεται ότι στη διάρκεια του πεντάχρονου σχεδίου που τελειώνει το 1978, το σύνολο των εισόδων από το πετρέλαιο θα ξεπεράσει τα 110 δισεκατομμύρια δολάρια. Πρόκειται για ένα τεράστιο πλούτο που όδηγησε στην άνυψωση των στόχων του ίδιου του σχεδίου και που, ταυτόχρονα, δίνει έναν όλο και πιο σημαντικό ρόλο στον κρατικό τομέα, που συνοδεύεται από μιά όλο και μεγαλύτερη συγκέντρωση των εξουσιών στην Αύλη. Σ' αυτό το φαινόμενο βρίσκεται ο λόγος της ένιςχυσης του υποϊμπεριαλιστικού ρόλου της Περσίας, οι αναπτυξιακές επιλογές της οποίας ενσωματώνονται όλο και περισσότερο στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα, στο οποίο η Περσία αναζητά μιάν αυτόνομη θέση για τον εαυτό της.

Οι διακηρυγμένοι αντικειμενικοί στόχοι του τρέχοντος πεντάχρονου σχεδίου συνίστανται σε μιά αίσθητη αύξηση των ενεργειακών και όρυκτων πόρων (άποσκοπείται η εξαγωγή ήδη διυλισμένων προϊόντων πετρελαίου), σε μιά αύξηση της παραγωγής χαλυβα και τσιμέντου, στην ένιςχυση του δυναμικού των λιμένων και του συστήματος συγκοινωνιών (έχει κιόλας αρχίσει ένα έργο για τη σιδηροδρομική σύνδεση με την Ευρώπη μέσω Τουρκίας και για τη σύνδεση

μιάς γραμμής με τόν 'Υπερσιβηρικό, ώστε να γίνει δυνατή η χρησιμοποίηση των λιμένων του Ειρηνικού) και σε μία μείωση των εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών. Στο πεντάχρονο σχέδιο βρίσκουν μία θέση ακόμα και επιδιώξεις για την απόκτηση μίας βιομηχανίας αυτοκινήτων (με ετήσια παραγωγή 500.000 όχημάτων), για την παραγωγή τηλεφώνων και συσκευών τηλεόρασης και για την ανάπτυξη του νοσοκομειακού δικτύου ώστε οι κλίνες να φτάσουν τις 22.000. Πρόκειται σε μεγάλο βαθμό για έπιλογες που σκοπό έχουν την εκβιομηχάνιση βάσης, στις οποίες αντιστοιχεί μία ενθάρρυνση προς την εγκατάλειψη της υπαίθρου, και τούτο παρά το γεγονός ότι οι εισαγωγές ειδών διατροφής – που η ζήτηση τους αυξάνει κάθε χρόνο κατά 10 ως 20 τοις εκατό – βαραινούν σε καθοριστικό βαθμό στις ετήσιες δαπάνες για τις εισαγωγές, που φτάνουν τα 10 δισεκατομμύρια δολάρια.

Η φυγή προς τις πόλεις τροφοδοτεί, έτσι, την υποαπασχόληση, καταδικάζει την κλασική γεωργία προς όφελος των γεωργικο-βιομηχανικών κέντρων, η παραγωγή των οποίων προορίζεται, εν τούτοις, κυρίως για τις εξαγωγές. Μπρος σ' αυτή τη διαδοχή, τέθηκε η υπόθεση κατά πόσο το άδειασμα της υπαίθρου και η μετακίνηση του εργατικού δυναμικού προς τις βιομηχανίες (σε μία χώρα όπου μόνο το 30 % του πληθυσμού βρίσκεται σε ηλικία για εργασία) δεν αποτελούν το αποφασιστικό σημείο μίας στρατηγικής που τοποθετεί όλα της τα χαρτιά στη βιομηχανική «απογείωση» και συναισθάνεται τη δυνατότητα να βρεθεί στο μέλλον σε μία θέση ασφάλειας σε σχέση με χώρες από τις οποίες αναγκαστικά θα προμηθεύεται τα είδη διατροφής. Συναισθάνεται, με άλλα λόγια, ότι μπορεί να επιβάλει τα βιομηχανικά της προϊόντα, αφού πρώτα θα έχει αναπτύξει γρήγορα μία συναγωνιστική και τεχνολογικά προηγμένη βιομηχανία (που θα την προμηθευτεί, όπως συμβαίνει σε τούτη τη φάση, από τη Δύση).

ΕΝΑΣ ΡΟΛΟΣ ΣΤΗΝ ΑΣΙΑ

Οι Πέρσες ηγέτες έχουν υπέρ αυτών το γεγονός ότι είναι αρκετά σαφείς στο προκείμενο και ότι δείχνουν κιόλας τις ασιατικές άγορες στις οποίες αποβλέπουν. 'Αλλά είναι ταυτόχρονα απροκαλώπιτο και κατά το ότι υπογραμμίζουν, σαν προϋπόθεση αυτού του είδους της ανάπτυξης, τη φιλοδοξία να επιβάλλουν φανερά την πολιτική τους ηγεμονία πάνω στις μεσανατολικές χώρες που παράγουν πετρέλαιο. Αυτό το τελευταίο έγινε φανερό από την πρώτη στιγμή της «έπανάστασης του πετρελαίου», αλλά και την επόμενη του πολέμου του Κιμπούρ.

Αν και ο στρατιωτικός προϋπολογισμός της Τεχεράνης είναι μυστικός, όλοι συμφωνούν ότι αυτό το κεφάλαιο δαπανών φτάνει τα 3 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο. Ποσό που έδωσε στην Περσία ένα έντυπωμα ισχυρό στρατιωτικό όργανο, που σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στις ΗΠΑ. «Εναντίον τίνος στρέφεται αυτή η τεράστια πολεμική μηχανή;» αναρωτιέται η «Μόντ». Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τις υπεύθυνες πηγές προκαλούν προπαντός σκεπτικισμό. Δεν μπορεί κανείς να φανταστεί ότι η ΕΣΣΔ θα έπιπτε εναντίον της Περσίας χωρίς να υπάρξει ένας παγκόσμιος πόλεμος, ούτε και μπορεί να σκεφτεί ότι η ΕΣΣΔ θα επιτρέψει στον εαυτό της να εκφοβισθεί από ένα κλασικό στρατό, έστω κι αν ο στρατός αυτός είναι τόσο δυνατός. 'Αλλά η πολεμική μηχανή της Αυτόκρατορίας του Παχλεβί είναι δυσανάλογη προς εκείνη των γειτόνων της, ιδιαίτερα των αραβικών εμιράτων του Περσικού κόλπου, καθώς και του 'Ιράκ, που αποτελεί τον εκ παραδόσεως έχθρό... Είναι από το 1970, αφού η

Μεγάλη Βρετανία διεκήρυξε την πρόθεσή της να αποσυρθεί από τα 'Εμιράτα του Περσικού Κόλπου, που ο Σάχης έβαλε υποψηφιότητα στη διαδοχή, διακηρύσσοντας ότι είναι «φύλακας και προστάτης» της περιοχής που διαθέτει τα 60 τοις εκατό των παγκοσμίων αποθεμάτων πετρελαίου. 'Αγ-γλοι και 'Αμερικανοί, με το φόβο μη και το «κενό» καλυφθεί από αντίπαλες δυνάμεις, έσπευσαν να έπενευσαν να μονάρχη για τις καινούργιες λειτουργίες που έδινε στον εαυτό του.

Μέχρι σήμερα ο «προστάτης» έδειξε τις προθέσεις του αναλαμβάνοντας τον πλήρη στρατιωτικό έλεγχο του Στενού του Χορμούζ, με τη δικαιολογία ότι ήθελε να διασφαλίσει «την οδό του πετρελαίου» κατά μήκος του Κόλπου. Τις έδειξε, επίσης, στέλνοντας ένα απόσπασμα «συμβούλων» για υποστήριξη του φεουδαρχικού κρατιδίου της Μασκάτης, στην ανατολική άκρη της αραβικής χερσονήσου, αλλά και για να δείξει ότι ήταν ικανός να κατέβει στο πεδίο της μάχης για τη διατήρηση εκείνων των ισσοροπιών που τον ευνουούσαν. 'Εν τούτοις, ενισχύοντας την ένταση στα σύνορα με το 'Ιράκ (και κατ' ασφαλείς πηγές, ενισχύοντας τους Κούρδους αντάρτες) κατάφερε να αποκαλύψει μία διαμετρικά αντίθετη πίεση. Πρόκειται για δυναμικές ενέργειες που έχουν μία κοινή σημασία και που συμπληρώνουν, στο περιφερειακό πεδίο, την ένταξη της περσικής οικονομίας στην καπιταλιστική αγορά. Μία ένταξη που γίνεται όλο και πιο φανερή με την έντονη διπλωματική δραστηριότητα με την οποία ο Σάχης από τη μία ανακυκλώνει τα πετρελαιοδολάρια εξασφαλίζοντας τεχνολογία και από την άλλη προσπαθεί να προβάλει στο έσωτερικό επίπεδο τις διεθνείς αναγνωρίσεις, προσπαθώντας να ταυτίζει όλο και περισσότερο με το πρόσωπό του τον καινούργιο ρόλο που ανέλαβε η χώρα του και ενισχύοντας έτσι την εξουσία της ολιγαρχίας την οποία καθοδηγεί.

ΣΤΕΜΜΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ

Πρόκειται για μία εξουσία που η «λευκή επανάσταση» την κατέκτησε απόλυτη. «Οι όροι ζωής, ιδίως στις πόλεις – έγραψαν οι «Διεθνείς Σχέσεις» – καθορίζονται και από ένα παράγοντα που δεν μπορεί να θεωρηθεί περιθωριακός: τον παράγοντα καταπίεση. 'Αποτελεί ο παράγοντας αυτός ένα ζωτικό στοιχείο του αναπτυξιακού δρόμου που επέλεξε ο Σάχης. Οι συνέπειές του μπορούν να είναι πολύ σοβαρές ακόμα και από την οικονομική άποψη, αφού είναι το σύστημα στο σύνολό του που φτιάχνεται σύμφωνα με τις οδηγίες της ολιγαρχίας. Σχετικά με τις «έλευθερίες» που έχουν οι Πέρσες πολίτες φτάνουν λίγα λόγια: η νομοπαρασκευαστική και η εκτελεστική εξουσία συγκεντρώνονται στο Στέμμα, τα κόμματα χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση, η συγκρότηση της Βουλής φιλτράρεται διά μέσου της υπόδειξης των υποψηφιοτήτων, οι άπαιτες απαγορεύονται, τα συνδικάτα δεν έχουν το παραμικρό περιθώριο έλιγμου, οι πολιτικοί κρατούμενοι ξεπερνούν τις 25.000».

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο ποιά θα είναι η αντίδραση ενός λαού που ρίχτηκε βάνουσα από το Μεσσίαση στην βιομηχανική εποχή; Ποιά στάση θα πάρουν οι μεσαίες τάξεις και η καινούργια αστική τάξη απέναντι στην αυταρχική μοναρχία; Αυτά είναι τα ερωτήματα που βάζει ο μεγάλος διεθνής τύπος και οι διεθνείς κύκλοι. Για την ώρα όλα ελέγχονται από την πολιτική αστυνομία, την πανίσχυρη Σαβάκ. 'Αλλά ως τότε;

RENZO FOA

(Από τη «Ρινάσιτα», εβδομαδιαία πολιτική επιθεώρηση του Κ.Κ. 'Ιταλίας)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ

Σόλωνος 73

● ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ
Το προνόμιο της απελπισίας

● ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ
Πείνα και δίψα

● ΜΑΡΒΙΝ ΦΑΡΜΠΕΡ
Φαινομενολογία

● ΤΖΩΝ ΑΝΤΟΝ
Φιλοσοφία και πολιτισμός

● ΤΖ. ΦΗΛΑΝΤ
'Ο Πλάτων και η εποχή του

● ΤΖΩΝ ΡΟΜΠΙΝΣΟΝ
Τίμιοι με το Θεό

● ΕΙΣΑΒΕΤ ΜΠΑΓΡΙΑΝΑ
Ποιήματα

● ΦΕΔΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ
Μαρίαννα Πινέδα

● ΛΩΡΕΝΣ ΝΤΑΡΡΕΛ
'Αλεξανδρινό κουαρτέτο

● ΛΩΡΕΝΣ ΝΤΑΡΡΕΛ
Πικρολέμονα-Κυπριακό χρονικό

● ΑΛΑΝΤΟΥΣ ΧΑΞΛΕΪ
Γενναίος Νέος Κόσμος

● ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ
'Εστία αντίστασας

● ΣΠΥΡΟΥ ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ
'Ενώπιον της Τεχνικής

● ΡΑΙΗ ΜΠΡΑΝΤΜΠΕΡΗ
Φαρενάϊτ 451

● Ρ. ΑΚΟΥΤΑΓΚΑΒΑ
Ρασομάν

● ΑΝΡΥ ΤΡΟΥΑΓΙΑ
'Η άράχνη

● ΧΕΡΜΠΕΡΤ ΡΗΝΤ
'Η μορφή στη μοντέρνα ποίηση

● ΠΑΝΤΑΖΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗ
'Ομήρου 'Οδύσσεια – έμμετρη λογοτεχνική μετάφραση

● ΑΝΤΡΕ ΟΜΠΕ
'Ο βιασμός της Λουκρητίας

● ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ
Πατούχας – 'Όταν ήμουν δάσκαλος

● ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΑΔΗ
Ευτράπελος 'Ανθολογία

● ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΠΟΡΙΔΗ
Ναυτικές 'Ιστορίες

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΞΕΝΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑ

για μιὰ

όργάνωση πάνω σὲ
διεθνιστική
βάση

τοῦ Μάριου Νικολινάκου

Στὴν προσπάθειά του τὸ ANTI νὰ συμβάλει στὸ ἐλάχιστο μέτρο τῶν δυνατοτήτων του στὴ διεξοδική καὶ μὲ δημιουργικὸ τρόπο ἀντιμετώπιση τῶν οὐσιαστικῶν προβλημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, παρουσιάζει μελετήματα καὶ ἀρθρα ποὺ καταπιάνονται μὲ τὰ τέτοια οἰκονομικά, κοινωνικά καὶ πολιτικά προβλήματα καὶ βοηθοῦν στὴν ἀποκατάσταση τῆς ἐπαφῆς μὲ τὴ ζωτικὴ πραγματικότητα τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ τόπου καὶ στὴ συγκρότηση συγκεκριμένων λύσεων.

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια δημοσιεύεται ἡ ἐργασία τοῦ Μ. Νικολινάκου ποὺ ἀκολουθεῖ καὶ ποὺ εἰσχωρεῖ σ' ἓνα ἀπ' τὰ πιὸ ζωντανὰ ζητήματα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, τὴ μετανάστευση, τώρα ποὺ ἡ κρίση τοῦ δυτικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος ὀξύνει τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν σὲ ἀναπτυγμένες καπιταλιστικὰ χώρες τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀποτελεῖ ἓνα κείμενο μὲ ἱστορικὴ θὰ λέγαμε σημασία. Εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο τὸ μανιφέστο τοῦ νέου προλεταριάτου ποὺ ἀποτελοῦν οἱ ξένοι ἐργάτες στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Ἀποτέλεσε τὴ βάση τῶν συζητήσεων τῆς πρώτης συνδιάσκεψης τῶν ξένων ἐργατῶν ποὺ ἔλαβε χώρα στὸ Beekbergen τῆς Ὁλλανδίας ἀπὸ τὶς 21 μέχρι τὶς 24 Νοεμβρίου 1974. Τὸ ἱστορικὸ τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς ἔχει ὡς ἐξῆς: Τὸν Αὐγουστο τοῦ 1971 τὸ ἴδρυμα "Αννα Frank καὶ ἡ Ὁλλανδικὴ Ἐνωση γιὰ τὰ Ἑνωμένα Ἔθνη ὁργάνωσαν στὸ Ἀμστερνταμ μιὰ διεθνὴ συνάντηση πάνω στὰ θέματα τῶν ξένων ἐργατῶν, στὴν ὁποία εἶχαν προσκληθεῖ ἐπιστήμονες, κοινωνικοὶ λειτουργοί, συνδικαλιστὲς καὶ ὑπεύθυνοι ὑπάλληλοι ὑπουργείων ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Βρετανία, τὴν Ὁλλανδία καὶ τὴ Δυτικὴ Γερμανία. Τὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ ἐκδόθηκαν τὸ 1972 μὲ τὸν τίτλο *Foreigners in our Community* (Ξένοι στὴν Κοινότητά μας). Στὴ συνδιάσκεψη αὐτὴ διαπιστώθηκε: πρῶτον, πῶς γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὁ μεγάλος ἀπὸν ἦταν οἱ ἴδιοι οἱ ξένοι ἐργάτες. Τὸ συνέδριο ἀκολουθοῦσε τὴν πεπατημένη ὁδὸ μέχρι τώρα, ὅπου στὰ διάφορα συνέδρια γίνεται λόγος γιὰ τοὺς ξένους ἐργάτες, χωρὶς οἱ ξένοι ἐργάτες νὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρία καὶ τὴ δυνατότητα νὰ ἐκφραστοῦν. Δεύτερον, πῶς τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν ἔχουν βασικά σ' ὅλες τὶς χώρες τὸν ἴδιο χαρακτήρα: πηγάζουν ἀπὸ ἓνα σύστημα διακρίσεων σὲ βάρος τῶν ξένων ποὺ ρυθμίζει τοὺς ὅρους διαβίωσης καὶ ἐργασίας τους σὲ τὶς χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Οἱ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ

1. Τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος

1. Σύμφωνα μὲ ἐπίσημους ὑπολογισμοὺς

εργάζονται σήμερα στις
χώρες της Δυτικής
Ευρώπης πάνω από
έντεκα εκατομμύρια
μετανάστες. Στο φύλλο
της της 25ης Αυγούστου
1973 η οικονομική
επιθεώρηση «Εκονομιστ»
ανέφερε ότι «η στρατιά
τῶν ξένων ἐργατῶν τῆς
Κοινῆς Ἀγορᾶς εἶναι τόσο
μεγάλη, ὥστε θὰ
μποροῦσε νὰ ἀποτελέσει
ἓνα δέκατο
κράτος-μέλος». Σύμφωνα
μὲ ὑπολογισμοὺς τοῦ
ΟΗΕ, ὁ ἀριθμὸς τῶν
μεταναστῶν μέσα στὴν
Εὐρώπη θὰ ἔχει ὑπερβῇ
τὰ 12 ἐκατομμύρια ὡς τὸ
1980, ἐνῶ τὸ Ἐθνικὸ
Ἰνστιτοῦτο
Δημογραφικῶν Ἑρευνῶν
στὸ Παρίσι ἀνεβάζει τὸν
ἀριθμὸ αὐτὸ σὲ 22
ἐκατομμύρια.
2. Ὡστόσο ἡ
σοβαρότητα τοῦ
μεταναστευτικοῦ
προβλήματος δὲν ἔγκειται
τόσο στὶς ποσοτικές του
διαστάσεις, ὅσο στὸν
ἀντίκτυπο ποὺ ἔχει πάνω
στὴν οικονομική, τὴν
πολιτική καὶ τὴν
κοινωνική ζωὴ τῶν
χωρῶν ποὺ δέχονται
μετανάστες. Σὲ ὅλες τὶς
χώρες, χωρὶς ἐξαίρεση, οἱ
μετανάστες ἀποτελοῦν
ἓνα ὑποπρολεταριάτο,
τόσο στὸν τομέα τῆς
παραγωγῆς ὅσο καὶ
στοὺς τομεῖς τῆς
ἀναπαραγωγῆς, ὅπως ὁ
στεγαστικός, ὁ τομέας
ἐπαγγελματικῆς
κατάρτισης, ὁ
ἐκπαιδευτικὸς καὶ ἄλλοι.
Πολλὲς συζητήσεις
γίνονται τελευταῖα σὲ
διάφορες χώρες σχετικὰ
μὲ τὸν καλῦτερο τρόπο
«ἐνσωμάτωσης» τῶν
μεταναστῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ
ἄλλο μέρος οἱ ἴδιοι οἱ
μετανάστες σ' ὅλες τὶς
χώρες ἀρχίζουν νὰ
καταλαβαίνουν ὅτι
πρέπει νὰ ὀργανωθοῦν
καὶ νὰ ἀγωνιστοῦν, ἂν
θέλουν νὰ βελτιώσουν τὴ
θέση τους. Γιὰ νὰ γίνει
πάντως κατανοητὴ ἡ
ἐννοια τῆς «ἐκστρατείας
γιὰ τὴν ἐνσωμάτωση» καὶ
γιὰ νὰ βγοῦν τὰ σωστὰ

διαπιστώσεις αὐτὲς ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς σύγκρουσης δύο
ρευμάτων σκέψης, μιᾶς τεχνοκρατικῆς, ποὺ ἐκπροσώπησε ὁ
διάσημος οἰκονομολόγος Ian Tinbergen (βραβεῖο Νόμπελ), ὁ ὁποῖος
εἶδε, ὅπως συνηθίζεται, τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν ἀπὸ
τὸ πρίσμα τῆς νεοφιλελεύθερης οἰκονομικῆς θεωρίας, καὶ μιᾶς
μαρξιστικῆς, ποὺ ἐκπροσώπησαν ὁ Ἰταλὸς Paolo Cinanni καὶ ὁ
συμπατριώτης μας καθηγητὴς στὸ Παν/μιο τοῦ Δυτικοῦ Βερολίνου
Μάριος Νικολινάκος, οἱ ὁποῖοι ἀνέλυσαν τὸ μεταναστευτικὸ
φαινόμενο μέσα στὸ πλαίσιο τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης καὶ τοῦ
ἐκμεταλλευτικοῦ χαρακτήρα τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος. Τὸ
αἶτημα ποὺ διατυπώθηκε στὴ κύρια ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου ἦταν
ἡ ἀνάγκη ὀργάνωσης τῶν ἰδίων τῶν ξένων ἐργατῶν σὲ διεθνιστικὴ
βάση. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἐκλέχτηκε μιὰ δεκαμελὴς διεθνὴς
προπαρασκευαστικὴ ἐπιτροπὴ μὲ τὸ καθῆκον νὰ ὀργανώσει μιὰ
συνδιάσκεψη στὴν ὁποία οἱ ξένοι ἐργάτες θὰ συζητοῦσαν μόνοι
τους τὰ προβλήματά τους. Ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἔθεσε σὰν σκοπὸ τῆς
νὰ προφυλάξει τὸ μεταναστευτικὸ κίνημα ἀπὸ κάθε προσπάθεια
πατερναλιστικοῦ ἐλέγχου. Περιορίστηκε νὰ δημιουργήσῃ τὶς
προϋποθέσεις διενεργείας τοῦ συνεδρίου τῶν ξένων ἐργατῶν καὶ
ἀποφάσισε νὰ αὐτοδιαλυθεῖ μὲ τὴν ἐναρξὴ τοῦ συνεδρίου. Ἐξέλεξε
σὰν πρόεδρό της τὸν καθηγητὴ Μάριο Νικολινάκο καὶ ἄρχισε τὴν
ἐργασία της στὰ τέλη τοῦ 1971. Ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ πάνω ἀπὸ 300
ὀργανώσεις ξένων ἐργατῶν σὲ ὅλες τὶς χώρες τῆς Εὐρώπης καὶ
κατέβαλε προσπάθειες γιὰ τὴν ἐπίσημη χρηματοδότηση τοῦ
συνεδρίου. Στὴ συνεδρίασή της τῆς 1ης Ἰουνίου 1973 στὸ Μόναχο ἡ
Διεθνὴς Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ (IPC, International
Preparatory Committee) διευρύνθηκε μὲ τὴ συμμετοχὴ καὶ νέων
μελῶν, ἐκπροσώπων ὀργανώσεων ξένων, καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ
πλάτυνε τὸν ἀντιπροσωπευτικὸ τῆς χαρακτήρα. Ἡ τελευταία
σύνθεσή της ἦταν ἡ ἀκόλουθη: R. Cinanni (Ἰταλία), S. Geisel-Berger
(Γερμανία), I. Hunte (Δυτικὲς Ἰνδίες), W. Melgert (Ὁλλανδία), C.
Meyer-Cratz (Σουρινάμ), L. Montero (Ἰσπανία), C. Moser (Ἰταλία),
M. Νικολινάκος (Ελλάδα), H. Roseral (Αντίλλες), E. Sacchetto
(Ἰταλία), A. Siranandan (Κεϋλάνη), Γ. Τσουάνης (Ελλάδα), J. Van
Houte (Ὁλλανδία).

Ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ ἀντιμετώπισε τὴν ἐχθρότητα τῶν
κυβερνήσεων καὶ τῶν ντόπιων συνδικάτων, ποὺ ἀνησύχησαν ἀπὸ
τοὺς κινδύνους ποὺ προκύπτουν καὶ γιὰ τοὺς δυὸ ἀπὸ τὴν
αὐτόνομη ὀργάνωση σὲ γενικότερο πολιτικὸ πεδίο τῶν ξένων.
Ὅλες οἱ κυβερνήσεις ἀρνήθηκαν νὰ συνεισφέρουν στὴ
χρηματοδότηση τοῦ συνεδρίου. Ἀπὸ τὰ συνδικάτα
χρησιμοποιήθηκαν οἱ γνωστὲς μέθοδοι: ἡ κίνηση τῶν ξένων
κατευθυνόταν ἀπὸ ἐξτρεμιστὲς καὶ κομμουνιστὲς καὶ διασπᾶ τὴν
ἐργατικὴ τάξη! Ἐπιχειρήματα σαθρά. Γιατὶ ἡ ἐργατικὴ τάξη εἶναι
διασπασμένη ἀπὸ τὸ νομικὰ κατοχυρωμένο σύστημα διακρίσεων σὲ
βάρος τῶν ξένων, ποὺ ἀνέχονται, ἂν δὲν ὑποστηρίζουν, τὰ
συνδικάτα. Γιατὶ στὴν κίνηση συμμετέχουν ὅλες οἱ πολιτικὲς
κατευθύνσεις (σοσιαλιστὲς, κομμουνιστὲς, καθολικοὶ κ.λ.π.) Γιατὶ ἡ
Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ καὶ οἱ ὀργανώσεις ποὺ ἀντιπροσωπεύονταν σ'
αὐτὴν τόνισαν πάντα ὅτι δὲν ἐπιδιώκεται ἡ δημιουργία ξεχωριστῶν
συνδικάτων τῶν ξένων. Τουναντίον τονίζονταν ἐπανειλημμένα καὶ
ἐπίσημα πὼς ἡ φυσικὴ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση τῶν ξένων εἶναι
τὰ ντόπια συνδικάτα, ἐκφράστηκε ὅμως τὸ αἶτημα πὼς μέσα σ'
αὐτὰ οἱ ξένοι θὰ πρέπει νὰ συμμετέχουν ἐνεργὰ καὶ νὰ
συναποφασίζουν πάνω στὰ θέματα ποὺ ἀφοροῦν αὐτοὺς τοὺς
ἰδίους. Πάρα πέρα τονίστηκε ἡ ἀνάγκη τῆς ὀργάνωσης τῶν ξένων

συμπεράσματα για την τακτική και την πολιτική που πρέπει να ακολουθηθούν οι ίδιοι οι μετανάστες, πρέπει να διευκρινιστούν τα αίτια και οι μηχανισμοί της μετανάστευσης και να ερευνηθεί το σύστημα των διακρίσεων που τους έξυπηρετεί.

II Τα αίτια της μετανάστευσης

3. 'Ενώ χώρες όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία ή η Ολλανδία είχαν μια ειδική μορφή μεταναστευτικής εξέλιξης που προέκυψε από το ιδιάζον ιμπεριαλιστικό σύστημα που είχαν δημιουργήσει οι χώρες αυτές στην περίοδο πριν από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, άλλες χώρες υποχρεώθηκαν να κάνουν εισαγωγή ξένων εργατών για να μπορέσουν να εξασφαλίσουν μια συνεχή ανάπτυξη της οικονομίας τους.

Η αυξανόμενη ζήτηση εργατικού δυναμικού οφείλεται στη μεγάλη συγκέντρωση κεφαλαίων στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης κυρίως κατά τη δεκαετία του 1960 - 1970, στην άνοδο του αριθμού των γεννήσεων και συνεπώς και του αριθμού των εργατικών χεριών, στην ισχυρή θέση των συνδικαλιστικών οργανώσεων, που κατόρθωσαν να μειώσουν τις εργάσιμες ώρες, στην αυξανόμενη ζήτηση υπηρεσιών και στην αντίστοιχη κίνηση των ντόπιων εργατών προς τον τρίτο τομέα, στην παράταση του χρόνου της επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης, και στην εντατικοποίηση του εμπορίου και την αύξηση της ζήτησης βιομηχανικών και κεφαλαιουχικών αγαθών, τόσο στο εσωτερικό κάθε χώρας, όσο και στη διεθνή αγορά.

4. Από το άλλο μέρος, οι χώρες που προμηθεύουν τους εργάτες είναι εξαρτημένες μακροχρό-

σε γενικότερη πολιτική βάση, γιατί μόνο με το μέσον αυτό είναι δυνατό να καταπολεμηθεί και ν' ανατραπεί το υπάρχον σύστημα διακρίσεων και να καταργηθεί έτσι *de facto* ή υπάρχουσα διάσπαση της εργατικής τάξης. Οι ξένοι εργάτες κάλεσαν επανειλημμένα τη ντόπια εργατική τάξη να τους συμπαρασταθεί στον αγώνα τους. Τελικά η Έπιτροπή της Κοινής Αγοράς καθώς και η ολλανδική κυβέρνηση δέχτηκαν να χρηματοδοτήσουν το συνέδριο, στο οποίο έλαβαν μέρος 150 εκπρόσωποι ξένων εργατών απ' όλες τις χώρες της Δυτ. Ευρώπης, εκπροσωπώντας περί τις 60 οργανώσεις όλων των εθνотήτων. Σαν παρατηρητές έλαβαν μέρος διεθνείς οργανώσεις, ιδρύματα που ασχολούνται με τους μετανάστες κι ένας μόνο συνδικαλιστικός εκπρόσωπος από τα γερμανικά συνδικάτα. Η Διεθνής Προπαρασκευαστική Έπιτροπή αυτοδιαλύθηκε. Το συνέδριο, που εξέλεξε πρόεδρό του τον Μάριο Νικολινάκο, ήταν το πρώτο συνέδριο όπου οι ξένοι εργάτες συναντήθηκαν μόνοι τους και συζήτησαν μεταξύ τους τα προβλήματά τους. Αποφάσισαν να συνεχίσουν την πορεία για τη δημιουργία ενός μόνιμου οργάνου συντονισμού του αγώνα τους σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Ανατέθηκε σε δυο οργανώσεις ξένων διεθνιστικού χαρακτήρα, στο Cloti (Βέλγιο) και το Fios (Σουηδία), η πρωτοβουλία για τη σύγκληση μιας νέας σύσκεψης εκπροσώπων οργανώσεων των ξένων εργατών μέχρι το καλοκαίρι του 1975.

Το ακόλουθο κείμενο ήταν το βασικό κείμενο που υπόβαλε η Προπαρασκευαστική Έπιτροπή στη συνδιάσκεψη. Συντάχτηκε μετά από έντολη της Διεθνούς Προπαρασκευαστικής Έπιτροπής από τον πρόεδρό της Μάριο Νικολινάκο και έγινε δεκτό από αυτήν και τις αντιπροσωπευόμενες σ' αυτήν οργανώσεις στη συνεδρία της του Ιουνίου 1974.

νία από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, τόσο οικονομικά όσο και πολιτικά. Ο αγροτικός χαρακτήρας της οικονομίας τους, που στήριξε ολιγαρχικές ή αποικιοκρατικές δομές πολιτικής διακυβέρνησης, καθώς και το χαμηλό τους βιομηχανικό επίπεδο, έχουν δημιουργήσει ένα πρόβλημα ανεργίας που επιδεινώθηκε λόγω του σχετικά μεγάλου δείκτη αύξησης του πληθυσμού. Η έκβιομηχάνιση που συντελείται σ' αυτές τις χώρες είναι της κεφαλαιακής εντατικής μορφής, που έχει πολύ μικρή επίδραση πάνω στην άπασχόληση. Γι' αυτό οι ολιγαρχίες των χωρών προέλευσης των μεταναστών αναγκάστηκαν να βρουν μια διέξοδο για τις μάζες των ανέργων, που θα γίνονταν επικίνδυνες γι' αυτές με τον καιρό.

Στέλνοντας τους ανέργους στο εξωτερικό, οι

κυβερνήσεις αυτές είχαν, εκτός από το πολιτικό, και το οικονομικό όφελος από την εισροή του ξένου συναλλάγματος από τις οικονομίες των μεταναστών, που θα έδινε σ' αυτές τη δυνατότητα να μετριάσουν τα σοβαρά ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών των χωρών τους. Παράλληλα υπάρχει ή έλπιδα ότι οι μετανάστες θα αποκτήσουν επαγγελματική κατάρτιση στη χώρα όπου μεταβαίνουν και θα χρησιμοποιηθούν αργότερα, όταν επιστρέψουν στην πατρίδα τους, σαν εξειδικευμένοι εργάτες βιομηχανίας.

5. Η εμπειρική έρευνα έχει αποδείξει ότι οι μετανάστες δεν περνούν από καμιά επαγγελματική εκπαίδευση στις χώρες όπου εργάζονται. Η επαγγελματική κατάρτιση που αποκτούν σπάνια έχει σχέση με τις κοινωνίες από τις οποίες

προέρχονται. Επί πλέον είναι γνωστό ότι τα χρήματα που στέλνουν στον τόπο τους δεν χρησιμεύουν για το σχηματισμό κεφαλαίου, αλλά αντίθετα για μη παραγωγικές επενδύσεις, όπως σπίτια, ή δαπανούνται αυξάνοντας την ανάγκη εισαγωγής καταναλωτικών αγαθών. Μ' αυτό τον τρόπο, οι ίδιοι οι μετανάστες συμβάλλουν στην αύξημένη ζήτηση των ειδών που παράγουν αυτοί οι ίδιοι στις χώρες όπου έχουν μεταναστεύσει. Χάρη στην άπασχόληση των μεταναστών, οι χώρες αυτές μπόρεσαν να υποστηρίξουν την ανάπτυξή τους και να ανεβάσουν ακόμα περισσότερο το βιοτικό τους επίπεδο.

6. Η ανάλυση των αιτιών της μετανάστευσης θα είχε πολλά κενά αν δεν αναφερόταν επίσης στους λόγους που ώθουν κάθε επί μέρους άτομο να μεταναστεύσει. Οι οικο-

νομικοί λόγοι και ή ελ-
λειψη κάθε ελπίδας για τὸ
μέλλον δὲν ἀποτελοῦν
μόνο ἐπισημονικὲς δια-
πιστώσεις, ἀλλὰ καὶ τὸ
προσωπικὸ δράμα τοῦ
κάθε μετανάστη.

Ἡ μετανάστευση ἦταν
ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ
λύσει τὸ πρόβλημα τῆς
συντήρησής του καὶ τῆς
συντήρησής τῆς οἰκογέ-
νειάς του. Ἀκριβῶς ἐδὼς
γίνεται καταφανὲς ὁ ἐκ-
μεταλλευτικὸς χαρακτή-
ρας τῆς μετανάστευσης,
ἐπειδὴ, ἐνῶ ἡ μετανά-
στευση λύνει τουλάχιστον
γρήγορα τὸ ἀτομικὸ
πρόβλημα κάθε μετανά-
στη, στὸ τέλος τὸν μετα-
βάλλει σὲ προλετάριο. Εἰ-
δικὰ ὁ προλετᾶριος αὐτὸς
γίνεται τότε ἀντικείμενο
περαπέρα ἐκμετάλλευσης
στὴ χώρα ὅπου ἔχει με-
ταβεί, γίνεται πολίτης
δεύτερης κατηγορίας, ζεῖ
κάτω ἀπὸ ἄθλιες συνθή-
κες σὲ κατάσταση ἀνα-
σφάλειας καὶ στερήσεων.

Ἐξετάζοντας τὴ μετα-
νάστευση σὰν σύνολο,
ἀποκαλύπτεται μιὰ ἄλλη
πλευρὰ ἐκμετάλλευσης,
δηλαδή ἡ ἐκμετάλλευση
τῶν χωρῶν προέλευσης
τῶν μεταναστῶν ἀπὸ μέ-
ρους τῶν χωρῶν ποὺ
τοὺς δέχονται, ἐπειδὴ οἱ
τελευταῖες δὲν ἔχουν κάνει
καμιὰ δαπάνη ὑποδομῆς
γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ ἐρ-
γατικοῦ δυναμικοῦ τῶν
μεταναστῶν ποὺ χρησι-
μοποιοῦν.

7. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό,
ἡ ἐκμετάλλευση σὰν τὸ
θεμελιῶδες χαρακτηρι-
στικὸ τῆς μετανάστευσης,
ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφέ-
ροντα τοῦ κεφαλαίου στὶς
χώρες ποὺ δέχονται τοὺς
μετανάστες, καὶ τὰ συμ-
φέροντα τῆς οἰκονομικῆς
ὀλιγαρχίας ἢ τῆς ἀρχου-
σας κοινωνικῆς τάξης
τῶν χωρῶν προέλευσης.
Σ' αὐτὴν τὴν κοινότητα
τῶν συμφερόντων ἐν-
τάσσεται ἡ μεταναστευ-
τικὴ κίνηση μεταξὺ τῶν
χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐ-
ρώπης καὶ τῶν μεσογεί-
ακῶν χωρῶν ἀπὸ τὶς
ὁποῖες προέρχονται οἱ
μετανάστες. Δεδομένου

ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῆς βι-
ομηχανίας τῶν δυτικοευ-
ρωπαϊκῶν χωρῶν δὲν θὰ
ἦταν δυνατὴ χωρὶς τοὺς
μετανάστες, θὰ πρέπει νὰ
συμπεράνουμε ὅτι ὁλό-
κληρος ὁ πληθυσμὸς τῶν
χωρῶν αὐτῶν ὠφελεῖται
ἀπὸ τὴ μετανάστευση.

III Τὸ σύστημα τῶν δια- κρίσεων

8. Ὁ μηχανισμὸς ἐκμε-
τάλλευσης τῶν μετανα-
στῶν βασίζεται στὴ σχε-
τικὴ νομοθεσία κάθε χώ-
ρας, καθὼς ἐπίσης καὶ
στὶς ἀντίστοιχες συμφω-
νίες ποὺ ἔχουν συναφθεῖ
μὲ τὶς κυβερνήσεις τῶν
χωρῶν προέλευσης. Ὁ
νόμος περὶ μεταναστῶν
τοῦ 1971 στὴ Μεγάλη Βρε-
τανία, ἡ ἐγκύκλιος τοῦ
Φοντανὲ τῆς 23ης Φε-
βρουαρίου 1972 στὴ Γαλ-
λία, ἡ νομοθεσία περὶ με-
ταναστῶν στὴν Ἑλβετία
καὶ ὁ νόμος περὶ ἁλλοδα-
πῶν στὴν Ὁμοσπονδι-
ακὴ Γερμανία, ἀποτελοῦν
τὶς πιὸ χαρακτηριστικὲς
νομοθεσίες ἀπ' αὐτὴ τὴν
ἀποψη. Τὸ σύστημα τῶν
διακρίσεων περιλαμβάνει
τὶς μονοετείς συμβάσεις
ἐργασίας, τὴν ἄδεια πα-
ραμονῆς, τὴν ἄδεια ἐργα-
σίας, τὴν ὑπὸ ὅρους με-
τοίκησης τῆς οἰκογένειας
τοῦ μετανάστη στὴ χώρα
ὅπου ἀπασχολεῖται, τὸν
ἀποκλεισμό του ἀπὸ τὴν
ἐπαγγελματικὴ ἐκπαί-
δευση, τὴν ἀνυπαρξία
σχολείων γιὰ τὰ παιδιά
τῶν μεταναστῶν, τοὺς
νόμους περὶ ἀπελάσεως,
τὸ στεγαστικὸ πρόβλημα,
τὸν ἀποκλεισμό ἀπὸ τὴν
πολιτικὴ ζωὴ, τὴν ἀπα-
γόρευση τοῦ συνεταίριζε-
σθαι, κλπ. κλπ. Τὸ σύ-
στημα τῶν διακρίσεων
μπορεῖ νὰ ποικίλλει ἀπὸ
χώρα σὲ χώρα καὶ μπορεῖ
ἐξωτερικὰ νὰ περιβάλλε-
ται ἀπὸ ἕνα μανδύα δια-
φορετικῶν νομικῶν δια-
τυπώσεων, στὸ ἐσωτε-
ρικό του ὅμως εἶναι παν-
τοῦ τὸ ἴδιο. Χάρει σ' αὐτὸ
τὸ εἶδος συστήματος ἡ
ἐκμετάλλευση εἶναι ἐξα-
σφαλισμένη.

9. Τὸ σύστημα τῶν
διακρίσεων μεταβάλλει τὸ

μετανάστη σ' ἕνα δευτε-
ρεύοντα παραγωγικὸ
παράγοντα, καὶ σ' ἕνα
δευτέρως κατηγορίας πο-
λίτη. Ὁ μετανάστης εἶναι
ἕνα ἐξόριστο ὃν ποὺ ἐξυ-
πηρετεῖ τοὺς οἰκονομι-
κοὺς μηχανισμοὺς τοῦ
συστήματος. Σὰν πολίτης
φυτοζωεῖ στὸ περιθώριο
τῆς κοινωνίας. Ὁ μηχαν-
ισμὸς τῆς ἐναλλαγῆς ποὺ
ἐφαρμόζεται ντὲ φάκτο
καὶ σὲ μερικὲς μάλιστα
περιπτώσεις προβλέπε-
ται ἀπὸ τὴ νομοθεσία
ἀναγκάζει τὸ μετανάστη
νὰ βρίσκεται σὲ μιὰ δια-
ρκὴ κατάσταση ρευστό-
τητας, ἀνάγκης καὶ ἀνα-
σφάλειας. Συνεχῶς τρέχει
πίσω ἀπὸ κάποια ἀπα-
σχόληση στὴ χώρα ποὺ
ἔχει μεταναστεῦσει ἢ στὴν
πατρίδα του. Εἶναι ὁ
πρῶτος ποὺ θὰ μείνει
χωρὶς δουλειὰ σὲ ἐποχὲς
κάμψης τῆς οἰκονομίας,
ἐγκαταλελειμμένος στὸ
ἔλεος ἐνὸς σκληροῦ μηχαν-
ισμοῦ ποὺ τοῦ στερεῖ τὴν
οἰκογένειά του καὶ τὴν
πατρίδα του, καὶ ποὺ
ὡστόσο εἶναι ἡ μόνη δυ-
νατότητα ἐπιβίωσής του.

IV Τὸ θέμα τῆς ἐνσωμά- τωσης

10. Σὲ πολλὲς χώρες
συζητεῖται ἡ λήψη μέ-
τρων, μὲ στόχο νὰ τεθεῖ ἡ
μετανάστευση ὑπὸ
ἐλεγχου, καὶ ἀφετέρου νὰ
βελτιωθοῦν οἱ βιοτικὲς
συνθήκες τῶν μετανα-
στῶν - λόγου χάρι στὴ
Μεγάλη Βρετανία, στὴν
Ὁλλανδία ἢ στὴ Δυτικὴ
Γερμανία. Μὲ τὸν ὅρο «ἐν-
σωμάτωση» ἐννοοῦν τὴ
βελτίωση τῶν στεγαστι-
κῶν συνθηκῶν, τὴ διευ-
κόλυνση τῆς μετοίκησης
τῆς οἰκογένειας τοῦ μετα-
νάστη στὴ χώρα ὅπου
ἀπασχολεῖται, κάποιο
βελτιωμένο σύστημα
σχολείων γιὰ τὰ παιδιά
τῶν μεταναστῶν κλπ.
Μερικὲς χώρες μάλιστα,
ὅπως ἡ Σουηδία, σταθμί-
ζουν τὴ δυνατότητα νὰ
δώσουν στοὺς ἁλλοδα-
ποὺς ἐργάτες τὸ δικαί-
ωμα νὰ ψηφίζουν στὶς
δημοτικὲς ἐκλογές, ἐνῶ
ταυτόχρονα ἐνθαρρύ-

νουν τὶς μειονότητες νὰ
διατηρήσουν τὴν πολιτι-
στικὴ τους ταυτότητα.
Κοινοτικὰ συμβούλια με-
ταναστῶν μὲ συμβουλευ-
τικὸ χαρακτήρα ὑπάρ-
χουν ἤδη στὸ Βέλγιο.

11. Οἱ λόγοι ποὺ ὠθη-
σαν σὲ τέτοια σχέδια ἐν-
σωμάτωσης φαίνονται
ἀπὸ τοὺς τελικοὺς στό-
χους αὐτῶν τῶν σχεδίων.
Ἐπειδὴ πολλὲς παρατά-
ξεις στὶς κοινωνίες τῆς
Δυτικῆς Εὐρώπης ἔφεραν
στὸ φῶς τῆς δημοσιότη-
τας τὴν ἀθλιότητα στὴν
ὁποία ζοῦν καὶ ἐργάζον-
ται οἱ μετανάστες, ἐπειδὴ
ὁ ἀριθμὸς τῶν μετανα-
στῶν ἀυξάνει συνεχῶς τὰ
τελευταῖα χρόνια, καὶ
ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι οἱ ξένοι ἄρ-
χισαν νὰ ἀποκτοῦν συν-
αίσθηση τῆς κατάστασής
τους καὶ τῆς ἀνάγκης νὰ
ὀργανωθοῦν γιὰ νὰ ἀπο-
κτήσουν τὰ δικαιώματα
ποὺ τοὺς ἀνήκουν, οἱ κυ-
βερνήσεις τῶν δυτικοευ-
ρωπαϊκῶν χωρῶν ἐμ-
πνεύστηκαν τὴν «ἐνσω-
μάτωση» σὰν τὴ μαγικὴ
συνταγὴ γιὰ τὴ βελτίωση
τῆς ζωῆς τῶν ξένων. Στό-
χος τους λοιπὸν εἶναι ἡ
βελτίωση τοῦ συστήμα-
τος τῶν διακρίσεων, ὥστε
νὰ γίνει ἀνθρωπινότερο.
Σὲ καμιὰ ὅμως περί-
πτωση τὰ σχέδια αὐτοῦ
τοῦ εἶδους δὲν ἀποσκο-
ποῦν στὴν κατάργηση
τοῦ συστήματος τῶν δια-
κρίσεων καὶ στὴν παροχὴ
πρὸς τοὺς ξένους ἴσων δι-
καιωμάτων μὲ τοὺς ντό-
πιους. Ἔτσι ἡ ἐνσωμά-
τωση ἀποτελεῖ μιὰ ἀντί-
φαση αὐτὴ καθαυτὴ, δε-
δομένου ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ

πραγματοποιηθεί, όταν ή θέση του μετανάστη είναι ή θέση ενός προσώπου με προσωρινή παραμονή στη χώρα που τον δέχεται, και στερημένου από κάθε πολιτικό δικαίωμα. Πέρα απ' αυτό ή ένσωμάτωση δέν έχει κανένα νόημα, αν οί κυβερνήσεις δέν είναι διατεθειμένες να δαπανήσουν τόσα, όσα χρειάζονται πράγματι για την κάλυψη των αναγκών ύποδομής που δημιουργεί ή παρουσία των μεταναστών.

V Οί πολιτικές διαδτάσεις της μετανάστευσης

12. Στην παρούσα φάση έχει σημασία να σημειωθεί ότι τὸ πρόβλημα των μεταναστών θεωρείται σε μερικές περιπτώσεις, όπως στη Μεγάλη Βρετανία ή στη Γαλλία, κοινωνικό πρόβλημα, πρόβλημα φυλετικό. Τὸ συμπέρασμα που ἐξάγεται στίς περιπτώσεις αυτές είναι ότι με τή λήψη μέτρων κοινωνικής πολιτικής μπορούν να λυθούν οί διάφορες πλευρές του προβλήματος. Τὸ ἔργο αυτό έχει ανατεθεί σε κρατικές και σε οργανώσεις κοινωνικής πρόνοιας. Με τὸ να ἀρνείται κανείς τὸν πολιτικό χαρακτήρα του προβλήματος ἀρνείται ταυτόχρονα και τὸ χαρακτήρα του τῆς ἐκμετάλλευσης και των διακρίσεων. Ἀπὸ τὰ παραπάνω όμως είναι καταφανές ότι ή μετανάστευση είναι στήν ἴδια της τὴν οὐσία ἐκμεταλλευτική και ὅτι οί διακρίσεις είναι ἕνας

μηχανισμός που ἐξυπηρετεῖ αὐτοὺς τοὺς στόχους.

13. Ἡ πείρα που ἔχουμε ἀπὸ τὴ μετανάστευση σ' ὅλες τὶς χώρες παρουσιάζει τὰ κοινὰ χαρακτηριστικά τῆς ἐκμετάλλευσης και των διακρίσεων. Τὰ αἷτια των διακρίσεων δέν είναι ή ἐθνικότητα ή ή φυλή. Οί διακρίσεις είναι ἕνα σύστημα που δημιουργήσαν οί χώρες που δέχονται μετανάστες, για να ἐξασφαλίσουν και να ρυθμίσουν τὴν ἐκμετάλλευση, που είναι ή βάση του καπιταλιστικοῦ συστήματος που ἐπικρατεῖ στή Δυτική Εὐρώπη. Οί διακρίσεις στήν ἐργατική τάξη ἐπιτρέπουν στήν ἐκμετάλλευση να παίρνει τεράστιες διαστάσεις. Ὑπάρχει πρᾶγματι διαίρεση μεταξύ των ντόπιων και των ξένων ἐργατῶν ἀφενός, ὅσο και μεταξύ των διαφόρων ἐθνικότητων των μεταναστών ἀφετέρου. Σε μερικές ἀπὸ τὶς χώρες προέλευσης των μεταναστών που παρουσιάζουν χαμηλὸ ποσοστὸ γεννήσεων και που εἶχαν μιὰ γρήγορη οικονομική ἀνάπτυξη και ἐκβιομηχάνιση με ἀποτελεσματὴν ἔλλειψη ἐργατικῶν χειρῶν, ὅπως στήν Ἑλλάδα, στή Νότιο Ἰταλία και στήν Ἰσπανία, ὁ μηχανισμός τῆς διαίρεσης λειτουργεῖ με τὴν εἰσαγωγή μεταναστών ἀπὸ τὶς χώρες τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, ὥστε να ἔχει ἤδη σημειωθεί ἕνα εἶδος διαίρεσης των ἐργατῶν, δηλαδή των μεταναστών που ἔχουν φύγει στήν Εὐρώπη και των μεταναστών που βρίσκονται σε χώρες οί ὁποῖες ὡς τώρα ἔστελναν οί ἴδιες μετανάστες σὸ ἐξωτερικό. Είναι καταφανές ὅτι βρισκόμαστε μπροστὰ σε μιὰ διεθνοποίηση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅπου ή ἐθνικότητα τείνει με τὸν καιρὸ να χάσει κάθε νόημα. Ἡ σχετική κατάσταση στή διαδικασία τῆς παραγωγῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ στάθμη ἀνάπτυξης κάθε μιᾶς χώρας, και σε τελευταία

ἀνάλυση ἀπὸ τὸ ἀν μιὰ χώρα δέχεται ή ἐξάγει μετανάστες.

VI Ἡ ἀνάγκη ὀργάνωσης

14. Ἄν α) τὰ προβλήματα είναι παρόμοια σ' ὅλες τὶς χώρες, λόγω τῆς ὁμοιότητος του μηχανισμοῦ των διακρίσεων που χαρακτηρίζει τὴ μετανάστευση,

β) δέν ὑπάρχει ἐνδιαφέρον ή πρόθεση ἐκ μέρους των χωρῶν που δέχονται μετανάστες να καταργήσουν τὶς διακρίσεις, ἐπειδὴ μόνο μ' αυτές μπορούν να ἐκμεταλλεύονται τοὺς μετανάστες και να ἐπωφελοῦνται ἀπ' αὐτούς, και

γ) ή ἐθνικότητα δέν παίζει κανένα ρόλο, ἐπειδὴ ὁ οικονομικὸς ρόλος των μεταναστών είναι αὐτὸς που καθορίζει τὴ θέση τους, τότε ἐπεται:

– πρῶτον, ὅτι δέν μπορούμε να περιμένουμε ἀπὸ τὶς διάφορες κυβερνήσεις να μᾶς βοηθήσουν, ἀλλὰ πρέπει να ἀγωνιστοῦμε ἐμεῖς οί ἴδιοι για να βελτιώσουμε τὴ θέση μας και να ἀποκτήσουμε τὰ δικαιώματα που μᾶς ἀνήκουν,

– δεύτερον, ὅτι για να τὸ ἐπιτύχουμε αὐτὸ πρέπει να ὀργανωθοῦμε, ἐπειδὴ ή ὀργάνωση είναι ὁ μόνος τρόπος για να μπορέσουμε να κάνουμε ἀποτελεσματική τὴ δύναμη που ἀντιπροσωπεύουμε,

– τρίτον, ὅτι τὸ να ὀργανωθοῦμε πάνω σε μιὰ στενὴ ἐθνική βάση είναι λάθος, γιατί αὐτὸ θὰ σημαίνει διαίρεση τῆς κοινῆς μας δυνάμεις. Τὸ βασικό μας γνώρισμα είναι ή θέση μας σὰν μετανάστες ἐργάτες, ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἐθνικότητα και φυλή,

– τέταρτον, ὅτι μέσα στήν κοινὴ ἀγορά και στίς ἄλλες εὐρωπαϊκές χώρες, που κατὰ τὸν ἕνα ή τὸν ἄλλο τρόπο ἔχουν ἐπαφές μ' αὐτήν, είναι ἐπιτακτική ή ἀνάγκη συντονισμοῦ του ἀγῶνα πέρα ἀπὸ τὰ ἐθνικά σύνορα, σὰν ἀπαραίτητη προϋπόθεση για να σπάσει τὸ σύστημα ἐκ-

μετάλλευσης που ξεπερνᾶ τὰ ὅρια των κρατῶν.

15. Τὰ πρῶτα βήματα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἔχουν γίνει ἤδη. Τὸν Αὐγούστο του 1971 τὸ συνέδριο του Ἀμστερνταμ ἦταν ή ἀρχὴ τῆς κίνησης που κατέληξε σὸ σημερινὸ συνέδριο. Τὸν Ἀπρίλιο του 1972 τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν συγκάλεσε στή Γενεὴ διάσκεψη μεταναστών ἐργατῶν, που ὑπογράμμισε τὶς πολιτικές διαστάσεις τῆς μετανάστευσης και κάλεσε τοὺς μετανάστες ἐργάτες στίς διάφορες χώρες να ὀργανωθοῦν και να συντονίσουν τὴ δουλειά τους. Τὸ Νοέμβριο του 1972 τὸ τρίτο συνέδριο τῆς Ἑνώσεως Ἰσπανῶν Μεταναστών Ἑργατῶν Ἑλβετίας (ATEES), που ἔγινε στή Ζυρίχη, πρότεινε να συζητηθεῖ μιὰ διεθνὴς ἐπιτροπὴ ξένων ἐργατῶν για να καταρτίσει σχέδιο διακήρυξης των δικαιωμάτων των μεταναστών. Ἡ συνεργασία ὅλων των ὀργανώσεων των ξένων σὸ ΦΙΟΣ τῆς Σουηδίας και σὸ ΚΛΟΤΙ του Βελγίου, καθώς και ή εὐρωπαϊκὴ διάσκεψη μεταναστών ἐργατῶν που ὀργάνωσε τὸ ΚΛΟΤΙ τὸ Μάρτιο του 1973, και ή ὁποία ὑπογράμμισε ξανά τὴν ἀνάγκη συνεργασίας και συντονισμοῦ του ἀγῶνα των ξένων ἐργατῶν, είναι οί φάσεις που ὁδήγησαν σὸ παρὸν συνέδριο. Τὸ συνέδριο αὐτὸ δέν πρέπει να ἀποτελέσει ἀπλῶς ἕνα περαπέρα βῆμα, ἀλλὰ να γίνει ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος του κινήματος των μεταναστών στήν Εὐρώπη. Πρέπει να ἐπεξεργαστεῖ τουλάχιστον τὶς προσωρινὲς μορφές ἐνὸς μόνιμου συντονισμοῦ προσπαθειῶν μέσῳ ἐνὸς ἀντιπροσωπευτικοῦ ὀργάνου που θὰ ὁδηγήσει τὸ κίνημα πρὸς τὰ μπρός. Ὁ Διεθνὴς Χάρτης των δικαιωμάτων των μεταναστών που ψήφισε ή εὐρωπαϊκὴ συνέλευση τῆς ΦΙΛΕΦ τὸ Μάρτιο του 1973, ὑποβλήθηκε τὸ

Μάϊο του 1973 στο συμβούλιο της Εύρώπης. Τον ίδιο χρόνο ή ΟΥΝΑΙΕ υπόβαλε δικό της σχέδιο χάρτου μεταναστών στην ίδια συνέλευση. Το Μάϊο του 1973 μια ομάδα βουλευτών του κομμουνιστικού Κόμματος της Γαλλίας υπόβαλε στη γαλλική βουλή νομοσχέδιο που πρόβλεπε την κατάρτιση καταστατικού χάρτου μεταναστών εργατών στη Γαλλία. Το κίνημα των μεταναστών εργατών πρέπει να υποστηρίξει αυτές τις πρωτοβουλίες και να πάρει στα χέρια του τη φροντίδα για την πραγματοποίησή τους.

16. Πρέπει να γίνει σαφές ότι με το να οργανωθούν οι μετανάστες εργάτες δεν σημαίνει ότι επιδιώκουν να χωρίσουν από την εγχώρια εργατική τάξη στα κράτη όπου έχουν μεταναστεύσει. Το καπιταλιστικό σύστημα ωστόσο κατόρθωσε να διαιρέσει ντε φάκτο την εργατική τάξη σε ένα εγχώριο και ένα ξένο τμήμα, και βάσισε αυτή τη διαίρεση στο νομιμοποιημένο σύστημα των διακρίσεων, που εξασφαλίζει την εκμετάλλευση των ξένων σε μεγαλύτερο βαθμό από τους ντόπιους εργάτες. Είναι γεγονός, ότι, χάρη στην απασχόληση των ξένων, οι ντόπιοι εργάτες μπορούν να βρουν δουλειά που αμείβεται καλύτερα και να προχωρήσουν σε είδη απασχόλησης που δεν θεωρούνται ταπεινωτικά. Αν το τμήμα εκείνο της διεθνούς εργατικής τάξης στις ευρωπαϊκές χώρες που έχει γίνει αντικείμενο της μεγαλύτερης εκμετάλλευσης και διακρίσεων οργανωθεί, θα το κάνει με το σκοπό να αγωνιστεί κατά του συστήματος των διακρίσεων που του έχουν επιβάλει, και να ξεπεράσει τη διαίρεση της εργατικής τάξης, που έχει θεσμοποιηθεί μέσα στο νομικό σύστημα που ρυθμίζει τη μετανάστευση. Οι ντόπιοι εργάτες σ' όλες τις χώρες

καλούνται να ενωθούν μαζί μας στον αγώνα κατά της εκμετάλλευσης και των διακρίσεων.

17. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σε πολλές χώρες οι ντόπιες συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν εφαρμόσει μια αμφίβολη πολιτική σε σχέση με τη μετανάστευση, που μπορεί να εξηγηθεί πρώτον από το ρόλο που παίζουν στις νεο-καπιταλιστικές κοινωνίες, και δεύτερον από το γεγονός ότι αντικειμενικά είναι υποχρεωμένες να εξυπηρετούν τα συμφέροντα των ντόπιων εργατών. Για το λόγο αυτό, από την πλευρά της διαίρεσης της εργατικής τάξης, θα ήταν σφάλμα να βγάλουμε το συμπέρασμα ότι οι μετανάστες εργάτες θα έπρεπε να ιδρύσουν δικές τους συνδικαλιστικές οργανώσεις. Αυτό θα σήμαινε θεσμοποίηση της διαίρεσης της εργατικής τάξης από την ίδια την εργατική τάξη. Η γενική αρχή θα έπρεπε να είναι ότι οι μετανάστες εργάτες θα έπρεπε να οργανωθούν και να εκπροσωπούνται μέσα στις υφιστάμενες ντόπιες συνδικαλιστικές οργανώσεις κάθε χώρας. Όπωςδήποτε η έκταση και η μορφή υπό την οποία θα εφαρμοστεί η αρχή αυτή πρέπει να αποφασιστεί από τις οργανώσεις των μεταναστών σε κάθε μια δυτικοευρωπαϊκή χώρα σύμφωνα με την ειδική κατάσταση που επικρατεί εκεί.

18. Το συνέδριο του 1970 οφείλει να δημιουργήσει τις βάσεις μιας σταθερής συνεργασίας και συντονισμού του αγώνα κατά των διακρίσεων μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων των μεταναστών σε κάθε χώρα της Δυτικής Εύρώπης πάνω σε μια ευρωπαϊκή βάση, ιδρύοντας ένα κέντρο ενημέρωσης για τους μετανάστες εργάτες. Λογικό επακόλουθο θα είναι τότε η αντίστοιχη συνεργασία και ο συντονισμός των όργα-

νώσεων των μεταναστών διαφόρων εθνικοτήτων σε κάθε χώρα, ή γενική στρατηγική του κινήματος των μεταναστών εργατών στη Δυτική Εύρώπη, ο συντονισμός των μορφών του αγώνα και των μέτρων που πρέπει να ληφθούν στις διάφο-

Μέσα στο σκοτάδι της σκληρής εργασίας, ο μετανάστης αρχίζει να βλέπει κάποιο φως για τη συνδικαλιστική του αποκατάσταση.

νες χώρες, ή ανταλλαγή εμπειριών από το κίνημα των μεταναστών εργατών σε κάθε χώρα, και τελικά ή έκφραση αλληλεγγύης μεταξύ όλων των μεταναστών σε κάθε επί μέρους χώρα της Δυτικής Εύρώπης ανεξάρτητα από εθνικότητα και φυλή.

19. Ένα από τα κύρια καθήκοντα θα είναι να συμφωνηθεί ή κατάρτιση ενός χάρτη των δικαιωμάτων των μεταναστών εργατών, που θα περιλαμβάνει πλήρη πολιτικά δικαιώματα με βάση τους πολίτες-εργάτες και όχι τους εθνικούς πολίτες. Έργα των οργανώσεων των μεταναστών κάθε μιας χώρας θα είναι ή κατάρτιση του πίνακα των προβλημάτων και αιτημάτων, πολλών από τα οποία επείγει ή λύση, ο καθορισμός εκείνων που πρέπει να πάρουν προτεραιότητα, και ή τακτική που πρέπει να εφαρμοστεί.

20. Το συνέδριο του 1970 διακηρύσσει:

– ότι ή οργάνωση των μεταναστών εργατών υπό την ιδιότητα του μετανάστη αποτελεί ανάγκη που προκύπτει από το σύστημα των διακρίσεων, κάτω από το οποίο ζουν και εργάζονται οι μετανάστες στις χώρες όπου έχουν μεταβεί,

– ότι οι μετανάστες εργάτες περιμένουν αλληλεγγύη και υποστήριξη από τους ντόπιους εργάτες κάθε χώρας στον αγώνα τους κατά των διακρίσεων και για την εξίσωση των δικαιωμάτων τους και της κοινωνικής και πολιτικής τους θέσης, – ότι ή ανάγκη μιας ιδιαίτερης οργάνωσης των μεταναστών εργατών θα εκλείψει από τη στιγμή που θα καταργηθεί το σύστημα διακρίσεων σε βάρος των ξένων και θα πάψει να υπάρχει οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ μεταναστών και ντόπιων εργατών.

Μάριος Νικολινάκος

Μετά την κρίση
γύρω από
τὸ συνδικαλιστικὸ

Ἡ Πορτογαλία

ξανασκέφτεται
τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων
μὲ τὴν Εὐρώπη

Τοῦ Ἄρη Φακίνου

Αὐτὴ τὴ στιγμή κανένας στὴν Πορτογαλία δὲν κρύβει τὶς ἀνησυχίες του γιὰ τὸ τί μπορεῖ νὰ συμβεῖ στὸ διάστημα πὺν ἀπομένει μέχρι τὶς 12 Ἀπριλίου. Καὶ στὴ Λισσαβόνα τὰ μεγαλύτερα ἐργαστήρια καὶ κατασκευαστήρια φημῶν καὶ ἀνησυχιῶν δὲν ἀποτελοῦν ἀποκλειστικὴ σχεδὸν ἰδιοκτησία τῶν χουντοαντιδραστικῶν παραγόντων καὶ κύκλων, ὅπως στὴν Ἑλλάδα. Γιὰ τὸν ἀπλὸ λόγο ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ κατασκευάσματα ἢ γιὰ ἀστήριχτες ὑποθέσεις, ἀλλὰ γιὰ ἀντικειμενικὲς ἀναλύσεις μιᾶς κατάστασης πὺν ἔχει ἀρχίσει νὰ ὑποχρεώνει τὸ Κίνημα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς δημιουργίας διαφόρων κομματικῶν καὶ θεσμικῶν μηχανισμῶν, ὥστε νὰ «κρατηθοῦν τὰ μπόσικα» σὲ περίπτωσι ἀνάγκης.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς πρόσφατης ἀναταραχῆς γύρω ἀπὸ τὸν συνδικαλιστικὸ νόμο, οἱ Πορτογάλοι διαπίστωσαν μὲ ἀρκετὴ ἔκπληξη, ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφέρον, ὅτι οἱ ντόπιοι καὶ διεθνεῖς καπιταλιστικοὶ κύκλοι ἐνδιαφέρθηκαν ἰδιαίτερα γιὰ τὸ νόμο αὐτό, ὑποστηρίζοντας μὲ περιέργη θέρη τὸ συνδικαλιστικὸ πλουραλισμὸ —πάντα, βέβαια, «πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν». Ἡ ὑποστήριξη αὐτὴ προκάλεσε, καὶ συνεχίζει νὰ προκαλεῖ, σημαντικὲς ἀναταραχὲς καὶ ἀνακατατάξεις στὸ χῶρο τῶν σοσιαλιστῶν, χῶρο πὺν πρέπει, ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες, νὰ μᾶς ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα· οἱ ζυμώσεις καὶ οἱ καθημερινὲς ἀλλαγὲς πὺν παρατηροῦνται στοὺς κόλπους τοῦ Πορτογαλικοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου, θὰ μᾶς θυμίσουν ἀναπόφευχτα μερικὲς «ἀνάλογες» ἐλληνικὲς καταστάσεις, ἀλλὰ κυρίως θὰ μᾶς δείξουν πόσο δύσκολο εἶναι, σὲ μεταδικτατορικὲς περιόδους, νὰ διακρίνει κανεὶς ποιά ἄλογα τῆς δημοκρατίας εἶναι δούρεια καὶ ποιά ἀληθινά.

Ἡ διάσπαση τοῦ ΠΣΚ

Μιὰ διάσπαση στὴν ὁποία ὁ διεθνὴς τύπος δὲν πολυαναφέρθηκε, εἴτε γιὰ τὴν ἀποδόθηκε ἢ σημασία πὺν ἔπρεπε, εἴτε γιὰ τὴν ἔκρηξη ἀκόμα νωρὶς νὰ βγοῦν σίγουρα συμπεράσματα γιὰ τὸ φαινόμενο πὺν ὅλοι σήμερα στὴν

Πορτογαλία ἀποκαλοῦν «σύσπαση στοὺς κόλπους τοῦ Πορτογαλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος», εἶναι ἡ διάσπαση τοῦ ΠΣΚ.

Στὶς 15 Δεκεμβρίου 1974, δηλαδὴ τὴν τελευταία μέρα τοῦ συνεδρίου τοῦ ΠΣΚ, ἕνα σημαντικό κομμάτι τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ

Μάριο Σοάρες, το Σοσιαλιστικό Λαϊκό Κίνημα, υπό την ηγεσία του Μανουέλ Σέρα, αποσπάσθηκε από το κόμμα και μεταμορφώθηκε σε Σοσιαλιστικό Λαϊκό Μέτωπο. Το Μέτωπο ακριβώς αυτό ήταν ένας από τους τρεις πολιτικούς σχηματισμούς που, στις 31 Ιανουαρίου, κάλεσαν τον Πορτογαλικό λαό σε αντιδιαδήλωση ενάντια σε μιαν άλλη που είχε οργανωθεί από τον πυρήνα που κινείται γύρω από τον Μάριο Σοάρες. Είναι γνωστή η εξέλιξη της υποθέσεως αυτής, αλλά δεν είναι καθόλου γνωστοί οι λόγοι που ανάγκασαν το σχηματισμό του Μανουέλ Σέρα να εκδηλώσει δημόσια την αντίθεσή του προς το κόμμα του Μάριο Σοάρες και, κυρίως, σχετικά με τη γραμμή που έτρησε και τηρεί ο σοσιαλιστής ηγέτης στο θέμα του πορτογαλικού συνδικαλισμού.

Ο σχηματισμός του Μανουέλ Σέρα, που προσαρτήθηκε στο ΠΣΚ μεταδικτατορικά, στηρίζεται κυρίως σε μιὰ βάση συνδικαλιστών εργατών, αλλά και ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό φοιτητών και νέων διανοουμένων. Πολλοί Πορτογάλοι δημοκράτες παραδέχονται ότι μονάχα το ΠΣΚ μπορεί να καυχήθει πως έχει μιὰ πλατύτερη εργατική και συνδικαλιστική βάση από το Σοσιαλιστικό Λαϊκό Μέτωπο. Για το λόγο, άλλωστε, αυτό, όσο ο σχηματισμός του Σέρα παρέμενε μέσα στις τάξεις του ΠΣΚ, το κόμμα του Σοάρες μπορούσε να καυχήθει κι αυτό με τη σειρά του για το πλάτος της λαϊκής του βάσης. Όμως, μετά τον Δεκέμβριο, τα πράγματα άλλαξαν. Και σήμερα, οι επικρίσεις ενάντια στην πολιτική που ακολουθεί ο Σοάρες, τόσο σχετικά με τα συνδικαλιστικά θέματα, όσο και κείνα που αναφέρονται στα εξωτερικά στηρίγματα που πρέπει ν' αναζητήσει η μεταδικτατορική Πορτογαλία, δλο και πληθαίνουν.

Σε μιὰ συνέντευξη που ο Μανουέλ Σέρα παραχώρησε στο γαλλικό εβδομαδιαίο περιοδικό *Politique Hebdo*, αναφέρθηκε στους βασικούς λόγους που ώθησαν το σχηματισμό του να διαφύγει με τον Μάριο Σοάρες και ν' αποχωρήσει από το κόμμα. «Ο αγώνας μας όλα αυτά τα χρόνια», λέει ο Μανουέλ Σέρα, «δεν πρέπει να θεωρηθεί σαν ένα απλό έπεισόδιο, μιὰ απλή αντιδικτατορική δραστηριότητα. Πρόκειται για μιὰ αλήθινή οδό, για το σοσιαλισμό στην Πορτογαλία, και μέσα στα πλαίσια ενός κόμματος που θα μπορούσε να είναι -αν δεν είχε τους ηγέτες που έχει- ένα αληθινά επαναστατικό κόμμα. Όμως, οι σημερινοί ηγέτες του ΠΣΚ συνδέονται με τη μικρή και μεσαία αστική τάξη, παίζουν τα παιχνίδια της δυτικογερμανικής ή της σοσιαλδημοκρατίας, που φαίνεται πως οι Αμερικανοί χρησιμοποιούν για να φτιάξουν νέα μεταδικτατορικά προγεφυρώματα στη χώρα μας. Σήμερα, τόσο στον οικονομικό όσο και στον πολιτικό τομέα, το Πορτογαλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα επηρεάζεται ιδιαίτερα

από το Δυτικογερμανικό SPD».

Φαίνεται πως η επίδραση της Δυτικογερμανικής σοσιαλδημοκρατίας - ή όποια εμφανίζεται ιδιαίτερα γαλλαντόμα όταν πρόκειται να υποστηρίξει δούρειους «σοσιαλιστικούς» Ιππους, σε διάφορες χώρες της Ευρώπης που διατρέχουν «κομμουνιστικό κίνδυνο» - έχει τις ρίζες της στην εποχή της Σαλαζαρικής δικτατορίας, όταν, από τη μία, η κυβέρνηση του καγκελάριου Μπράντ έκανε «επενδύσεις» στην Πορτογαλία υπό τη μορφή πολεμικών μικροβιομηχανιών που έστελναν όπλα για να καταπινούν τα αποικιακά επαναστατικά κινήματα, και, από την άλλη, το Δυτικογερμανικό SPD προετοίμαζε την έμμεση συμμετοχή του στη μεταδικτατορική πολιτική ζωή της Πορτογαλίας, υποστηρίζοντας οικονομικά και με άλλους τρόπους τους αντιδικτατορικούς αλλά κεντροφρόνους και αντικομμουνιστικούς σοσιαλιστές πυρήνες που ένιωθον περί τον Μάριο Σοάρες. «Ας προστεθεί στο σημείο αυτό, ότι, σε μιαν άλλη του δήλωση, ο Μανουέλ Σέρα αποκαλύπτει πως τον καιρό που ήταν ακόμα μέλος της πολιτικής επιτροπής του ΠΣΚ, είχε έρθει πολλές φορές σε επαφή με άπεσταλμένους της Δυτικογερμανικής σοσιαλδημοκρατίας που κατέφθαναν στην Πορτογαλία, ούτε λίγο ούτε πολύ, για να... έλεγχουν τους τρόπους με τους οποίους το ΠΣΚ χρησιμοποιούσε το γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό χρημα...

Αξίζει να σημειώσουμε (ώλα παρενετικά και απλώς ένδεικτικά) τον καθαρά δουρειοίπικτο και αντιδραστικό ρόλο που έχουν παίξει σε πολλές περιπτώσεις οι δυτικοί σοσιαλδημοκράτες. Οι πιο χαρακτηριστικές, εκείνες της 'Ιταλίας και της Γαλλίας. Στην τελευταία αυτή, μάλιστα, είναι πασίγνωστος ο ρόλος χορηγού που έχει παίξει η CIA, ειδικά με τη μέθοδο της δημιουργίας «δημοκρατικών» και «ανεξαρτήτων» συνδικάτων, όπως εκείνο της FORCE OUVRIERE, της οποίας το διασπαστικό, σε απεργιακούς αγώνες, ρόλο, γνωρίζουν όλοι οι Γάλλοι εργαζόμενοι.

Ο νόμος για τα συνδικάτα

Γύρω ακριβώς από ένα μεγάλο συνδικαλιστικό πρόβλημα δόθηκε -κι εξακολουθεί να δίνεται- στη μεταδικτατορική Πορτογαλία μιὰ από τις πιο κρίσιμες μάχες για τη γερή θεμελίωση της ευθραυστής δημοκρατίας. Ο νόμος για τη μονοσυνδικαλιστική συγκρότηση του εργατικού κινήματος, νόμος που αποτελεί ήδη μιὰ ακλόνητη πραγματικότητα, μεταβλήθηκε πολύ γρήγορα σε ένα τεράστιο σημάσι για το μέλλον της Πορτογαλίας πολιτικό πρόβλημα. Το γιατί, θα το διαπιστώσουμε εύκολα, αν ξεκινήσουμε με το «αξιωμα» ότι η εξαιρετικά κρίσιμη οικονομική κατάσταση της Πορτογαλίας αποτελεί μιὰ πολύ ευάλωτη «κερκόπορτα» απ' όπου θα περάσει -ή σκοπεύει να περάσει-

ο πορτογαλικός και διεθνής καπιταλισμός για να απλώσει τα δίχτυα του γύρω από το νεογέννητο εργατικό κίνημα της χώρας. Είναι πολλοί αυτή τη στιγμή οι πορτογάλοι παρατηρητές που παραδέχονται ότι, αν η συνδικαλιστική ενότητα δεν είχε κατοχυρωθεί από τον νόμο, τα κόμματα της άκρας δεξιάς και της δεξιάς (CDS, PPD) καθώς και το Σοσιαλιστικό κόμμα δεν θα δίταζαν καθόλου να δημιουργήσουν έστω και μειοψηφικούς συνδικαλιστικούς πυρήνες, ώστε να προκαλέσουν ανακατατάξεις και συγκρούσεις στο εσωτερικό της εργατικής τάξης. Μπορεί οι συγκρούσεις αυτές να μην είχαν σαν αντικειμενικό σκοπό τους (τουλάχιστον για το ΠΣΚ) τη διάλυση του εργατικού κινήματος και την επιστροφή στην «παλιά καλή εποχή», αλλά, σε κάθε περίπτωση, ο διεθνής καπιταλισμός δεν θα παρέλειπε να τις εκμεταλλευθεί για να στερεώσει τα ισχυρά προγεφυρώματα που έχει ήδη εγκαταστήσει στην Πορτογαλία.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν μιὰ στοιχειώδη ανάλυση που δεν ήταν δυνατό να μη γίνει και από τα ήγετικά στελέχη του στρατιωτικού Κινήματος. Όλοι γνωρίζουν αυτή τη στιγμή στην Πορτογαλία, ότι οι είκοσι αξιωματικοί που είναι μέλη της εκτελεστικής επιτροπής του Κινήματος πολύ απέχουν από το να συμφωνούν πάνω στο θέμα της μονοσυνδικαλιστικής συγκρότησης του εργατικού κινήματος της χώρας, κι ότι βρίσκονται αντιμετώπι οι δύο πολύ σοβαρών προβλημάτων: από τη μία είναι υποχρεωμένοι να κρατούν μιὰ πολύ δύσκολη ισορροπία ανάμεσα στους υπέρμαχους και τους έχθρους της μονοσυνδικαλιστικής συγκρότησης (οι περισσότεροι από τους τελευταίους είναι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του κόμματος της δεξιάς PPD και του Σοσιαλιστικού κόμματος του Μάριο Σοάρες), ενώ από την άλλη έχουν να κάνουν και με την όλο και πιο φανερά εκδηλωνόμενη έχθρητητα, τουλάχιστον στον οικονομικό τομέα, των περισσότερων δυτικών κυβερνήσεων, που δεν βλέπουν με καθόλου καλό μάτι τους ριζοσπαστικούς προσανατολισμούς του Κινήματος, που εισάγει «καινά δαιμόνια» στον ευρωπαϊκό χώρο.

«Να πάρουμε την Εύρώπη με το μαλακό»

Τις μέρες αυτές δημοσιεύεται το πρόγραμμα που έχει ονομασθεί «ταχεία οικονομικής ανασυγκρότησης». Έχει καταστρωθεί, στις γενικές του γραμμές, από τον ταγματάρχη Μέλο 'Αντουνιές, και οι άμεσοι αντικειμενικοί του σκοποί είναι: α) Συγκράτηση του πληθωρισμού σε «λογικά» επίπεδα και, επομένως, έλεγχος του «καλπασμού» της οικονομικής κρίσης. β) Χάραξη μιὰς νέας και μακροπρόθεσμης οικονομικής πολιτικής, που θα δώσει στη χώρα τη δυνατότητα να προετοιμασθεί για ριζικότερες και οριστικές οικονομικές μεταβολές.

Εδώ όμως αρχίζουν τα μεγάλα προβλήματα.

Ο πληθωρισμός, οι 240 χιλιάδες άνεργοι και το δεκαπλάσιο του ισοζυγίου πληρωμών που δλο και μακραίνει, αποτελούν προβλήματα που δεν θα μπορούσαν ν' αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά παρά με τη συμβολή της περιφημής «ευρωπαϊκής βοήθειας», που δλο έρχεται και που ποτέ δεν φτάνει στα πορτογαλικά σύνορα. Η καθυστέρηση αυτή δεν είναι, βέβαια, τυχαία. Στην πρόσφατη επίσκεψη του στη Λισαβόνα, ο αντιπρόεδρος των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Κρίστοφερ Σόουμς, απαίτησε, όπως φαίνεται, σοβαρές «έγγυησεις» προκειμένου η Εύρώπη να βάλει το χέρι στην τσέπη της. Περιττό να επεκταθεί κανείς σε λεπτομέρειες για τη φύση των «έγγυησεων» που ζητάει ο όμορφος και άγγελικός κόσμος της «ελευθέρως» Εύρώπης μας. Πάντως, λίγο μετά την αναχώρηση του σέρ Σόουμς από τη Λισαβόνα, σημειώθηκαν μερικές χαρακτηριστικές αλλαγές στον τόνο των δηλώσεων σχετικά με την πορτογαλική οικονομική πολιτική, με την αντιμετώπιση της στρατηγικής και των αντικαπιταλιστικών χαρακτηριστικών του Κινήματος. Η τηλεόραση σταμάτησε ξαφνικά τις σχεδόν καθημερινές επιθέσεις της εναντίον των άμερικανικών εταιριών που εξακολουθούν να δρούν στην Πορτογαλία (και των οποίων οι δραστηριότητες δεν είναι μόνο οικονομικές) ενώ, παράλληλα, δίνονται διαβεβαιώσεις πως «η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη της Πορτογαλίας και θα διατηρηθεί». Το πρόβλημα όμως είναι -και σ' αυτό συμφωνούν όλοι οι οικονομικοί παρατηρητές- πως ο συνδυασμός αντικειμενικών σκοπών, όπως η εξασφάλιση των ξένων επενδύσεων (και μάλιστα η ενθάρρυνσή τους), ή ριζική αλλαγή των οικονομικών δομών της χώρας και η ένισχύση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων, (για να μην ξαναφέρουμε την περιφημη «στρατηγική εναντίον των ξένων μονοπωλίων»), δεν χρειάζεται τόσο οικονομικούς εγκέφαλους, όσο... θανυμποποιούς.

Τα περισσότερα από τα μέλη του ΣΚ έχουν επίγνωση αυτών των δυσκολιών που, όπωσδήποτε, θα γίνουν μεγαλύτερες μετά τις εκλογές, εφόσον, θεωρητικά, το Κίνημα θα πάψει να έχει τη σημαρική του σπουδαιότητα. Ίσως αυτός να είναι ο λόγος που η βάση του κινήματος αρχίζει ν' απαιτεί τη θεσμική εξασφάλισή της και ν' αντιμετωπίζει μάλιστα το δνδεχόμενο μεταβολής της σε πολιτικό κίνημα, ώστε να εξασφαλιστούν η συνέχισή και εξέλιξη των διαδικασιών που έχουν ήδη αρχίσει. «Πρέπει να πάρουμε την Εύρώπη με το μαλακό», τονίζει ένας νεαρός ανθυπολοχαγός, που δεν κρύβει πως είναι μέλος του ΠΚΚ, «άλλα το πρόβλημα είναι να μη μαλακώσουμε εμείς».

Άρης Πακίνος

ΠΩΣ ΔΙΑΣΠΑΣΘΗΚΕ Η ΕΦΕΕ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ακόμα μιὰ οδυνηρή εμπειρία

Του Γ. Ανδρικόπουλου

Το κείμενο που ακολουθεί αναφέρεται στις εμπειρίες της Έλληνικής ἀριστερᾶς στο εξωτερικό, μετὰ τὴ διάσπαση τοῦ 1968. Φωτίζει, μετὰ τὴ δύναμη τῆς μαρτυρίας ἐνὸς ἀγωνιστῆς ποὺ ἐξῆλθε τὰ πράγματα ἐκ τῶν ἑσῶ, μιὰν ἀπὸ τὶς συνέπειες ἢ καὶ τὶς αἰτίες τῆς διάσπασης. Ἐλπίζουμε νὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλες μαρτυρίες ποὺ θὰ ἀναφέρονται σὲ ἄλλες ὁψεις τοῦ προβλήματος: τὰ αἷτια τῆς διάσπασης καὶ τὶς ἐπιπτώσεις τῆς ὅπως φαίνονται σὲ κείνους ποὺ ἀγωνίστηκαν σὲ ἄλλους τομείς δράσης τοῦ ἀριστεροῦ κινήματος. Ὡστε, τελικὰ, ὁ προβληματισμὸς ποὺ ὁδήγησε στὴ διάσπαση νὰ πάψει νὰ ἀφορᾷ μόνο τὰ ὑψηλότερα κλιμάκια τοῦ κινήματος, ἀλλὰ νὰ φτάσει στὴ βάση. Καὶ νὰ τὴν βοηθήσει νὰ καταλάβει καὶ νὰ ἀποφασίσει νὰ κάνει τὴν ἐπιλογή τῆς καὶ νὰ βοηθήσει στὸ ξεπέρασμα τῆς κρίσης.

ΛΟΝΔΙΝΟ. Ἰανουάριος 1975. Στὶς 25 Ἰουνίου 1969, ἡ γραμματεία τῆς συντονιστικῆς ἐπιτροπῆς ἑλληνικῶν φοιτητικῶν συλλόγων ἐξωτερικοῦ—ποὺ εἶχε ἔδρα τὸ Λονδίνο—ἐλαβε μία ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴ Διεθνή Ἐνωση Φοιτητῶν (IUS) ταχυδρομημένη ἀπὸ τὴν Πράγα. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ εἶχε ἓν μνημειώδες περιεχόμενο:

Ἡ IUS γνωστοποιῶσε στοὺς Ἕλληνες, ὅτι τὸ ἑλληνικὸ φοιτητικὸ κίνημα στὸ ἐξωτερικὸ βρισκόταν στὰ πρόθυρα τῆς διάσπασης! Πρὸς ἐνίσχυση τῆς «διαπιστώσεως» αὐτῆς ἡ IUS ἀνέφερε ὅτι οἱ ἑλληνικοὶ φοιτητικοὶ σύλλογοι «στὴ Βουλγαρία, τὴ Ρουμανία, τὴν Οὐγγαρία, τὴν Τσεχοσλοβακία, τὴν Ἀνατ. Γερμανία, τὴν Πολωνία, τὴν ΕΣΣΔ κλπ.» τῆς εἶχαν ἀναφέρει ὅτι δὲν θὰ συμμετείχαν στὸ συνέδριό τῶν ἑλληνικῶν φοιτητικῶν συλλόγων ἐξωτερικοῦ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσει στὶς 27 Ἰουνίου στὴ Λούντ τῆς Σουηδίας. «Διαφωνοῦσαν», ἔγραφε, «μὲ τὸν τρόπο προετοιμασίας του». Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀπετέλεσε τὸ ἑναυσμα τῆς ἀνοικτῆς διένεξης μετὰ τῆς IUS καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ φοιτητικοῦ κινήματος—διένεξη ποὺ τερματίστηκε ἐνάμιση χρόνῳ ἀργότερα μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῆς ΕΦΕΕ ἀπὸ τὴ IUS. Ἡ διαπίστωση τῆς IUS σύμφωνα μετὰ τὴν ὁποία τὸ ἑλληνικὸ φοιτητικὸ κίνημα βρισκόταν στὰ πρόθυρα τῆς διάσπασης, στηριζόταν σὲ ἀπαράδεκτες προθέσεις ποὺ τὴν ὁδήγησαν σὲ σκόπιμες καὶ κακόβουλες ἀνακρίβειες. Συγκεκριμένα: Οἱ ἑλληνικοὶ φοιτητικοὶ σύλλογοι Τσεχοσλοβακίας καὶ Ἀνατ. Γερμανίας δὲν ἀρνήθηκαν ποτὲ νὰ συμμετάσχουν στὸ συνέδριό τῆς Λούντ. Ἀντίθετα, πῆραν μέρος καὶ ἐπιδοκίμασαν πλήρως τὸν τρόπο διοργανώσεώς του. Οἱ ἑλληνικοὶ φοιτητικοὶ σύλλογοι Πολωνίας καὶ Ρουμανίας δὲν θὰ ἦταν ποτὲ δυνατόν νὰ ἀρνηθοῦν συμμετοχή, γιὰ τὴν αἰτία οἱ σύλλογοι δὲν

ὑπῆρχαν σὲ αὐτὲς τὶς δύο χώρες, οὔτε κὰν σὰν σφραγίδες, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Τέλος, οἱ διαμαρτυρίες ἀπὸ τὴν Οὐγγαρία καὶ τὴ Βουλγαρία δὲν προέρχονταν ἀπὸ φοιτητικούς συλλόγους ἀλλὰ τὶς κομματικὲς ὁργανώσεις τοῦ Κ.Κ.Ε. ἔξωτ. Ἡ IUS, πονηρὰ, μετὰ ἐκεῖνο τὸ «κλπ.», συμπεριέλαβε στοὺς «διαμαρτυρούμενους» καὶ ἑλληνικὲς φοιτητικὲς ὁργανώσεις ἀπὸ τὴ Δυτ. Εὐρώπη. Ἐξίσου πονηρὰ, ὅμως, δὲν τὶς κατονόμασε, γιὰ νὰ ἀποφύγει διαφεύσεις.

Μὲ βάση τὶς δικὲς τῆς «διαπιστώσεις», ἡ IUS, στὴν παραπάνω ἐπιστολὴ, μίλοῦσε, ἔτσι, γιὰ ἓν «σχίσμα» ποὺ εἶχε δημιουργηθεῖ στὶς γραμμὲς τοῦ ἑλληνικοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, προσθέτοντας: Ἡ IUS «δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ πάρει θέση ἐναντὶ ἐνὸς τέτοιου σχίσματος». Ἀλλὰ μιλώντας περὶ «σχίσματος», ὅταν σχίσμα δὲν ὑπῆρχε, ἡ IUS ἔπαιρνε θέση. Ἀντιπαράθετε κομματικούς μηχανισμούς χωρὶς συνδικαλιστικὴ ἔκφραση στὸ σύνολο τοῦ ἑλληνικοῦ φοιτητικοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ὑπέθαλπε τὴν διάσπασή του.

Σ' ἐκείνη πάντως τὴ φάση, στόχος τῆς IUS, ποὺ εἶχε υἱοθετήσει πλήρως τοὺς ἰσχυρισμούς τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐξ., ἦταν νὰ ματαιώσει τὸ συνέδριό τῆς Λούντ. Ἀν ὁ στόχος αὐτὸς ἦταν ἀπαράδεκτος γιὰ ὁποιοδήποτε ἑλληνικὴ πολιτικὴ ὁργάνωση, γινόνταν ἀκόμη πλεονεκτήματα ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε γίνει ὁ στόχος καὶ μίας ξένης ὁργάνωσης. Ἡ IUS ἐπενέβαινε ἀπροσχημάτιστα στὶς ὑποθέσεις τοῦ ἑλληνικοῦ φοιτητικοῦ κινήματος χρησιμοποιώντας, ἐπιπλέον, «κλασικὲς» καὶ ἀπαράδεκτες μεθόδους. Τί ἐννοῶ; Στὸ ἴδιο γράμμα, ἡ IUS μᾶς πληροφοροῦσε ὅτι «ἀδυνατοῦσε» νὰ καταβάλει τὸ ποσὸ ποὺ εἶχε ὑποσχεθεῖ ἐνωρίτερα νὰ συνεισφέρει γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ συνεδρίου. Οἱ ἀντιπρόσωποι, χωρὶς

οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ποὺ θὰ κάλυπτε μέρος τῶν ἐξόδων τους, δὲν θὰ μπορούσαν, φυσικὰ, νὰ μεταβοῦν στὴ Σουηδία καὶ τὸ συνέδριό δὲν θὰ μπορούσε παρὰ νὰ ματαιωθεῖ.

Ἡ ἀρνήσή τῆς νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀνειλημμένες ὑποχρεώσεις τῆς γινόνταν, ἐπιπλέον, ἐξοργιστικὴ, ἀνὰ ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν ὅτι μᾶς γινόταν γνωστὴ μόλις δύο ἡμέρες πρὶν ἀρχίσουν οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου. Πῶς θὰ εἰδοποιούνταν οἱ ἀντιπρόσωποι, ποὺ εἶχαν ἤδη ἀναχωρήσει ἀπὸ τὶς διάφορες εὐρωπαϊκὲς χώρες γιὰ τὴ Σουηδία, ὅτι ματαιώνεται τὸ συνέδριό; Καὶ πῶς ἡ γραμματεία μᾶς θὰ ἀντιμετώπιζε τὴ δικαιολογημένη ἀγανάκτησή τους γιὰ τὴν ταλαιπωρία καὶ τὶς οἰκονομικὲς θυσίες ποὺ ματαιῶς θὰ εἶχαν ὑποστεί;

Οἱ ἐνέργειες τῆς IUS ἔπρεσαν, πάντως, στὸ κενό. Ὁ Γιάννης Γιαννουλόπουλος, γενικὸς γραμματέας τῆς συντονιστικῆς ἐπιτροπῆς, εἶχε φροντίσει νὰ ἐξασφαλίσει οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀπὸ τὴ Σουηδικὴ Ἐθνικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωση σὲ περίπτωσιν ποὺ ἡ IUS ἀρνιόταν νὰ τηρήσει τὶς ὑποσχέσεις τῆς, καὶ οἱ Σουηδοὶ τήρησαν τὸν λόγο τους. Μετὰ τὸ «λάθος» τῆς, ἡ IUS ἐγκατέλειψε, στὴ φάση ἐκείνη, τὰ σχέδια γιὰ τὴν διάσπαση τοῦ ἑλληνικοῦ φοιτητικοῦ κινήματος. Δὲν ἦταν σὲ θέση, ἄλλωστε, νὰ προωθήσει αὐτὰ τὰ σχέδια, ὅχι, βεβαίως, γιὰ τὸ ἑλληνικὸ φοιτητικὸ κίνημα ἦταν ἐνωμένο, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἐπίσημη διάσπασή του ἀπὸ τὴ IUS καὶ τὸ ΚΚΕ ἐξ. δὲν θὰ ἔβρισκε ὑποστηρικτὲς μετὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ὁ δημιουργοῦς, ἐπίσης, προβλήματα στὶς σχέσεις τῆς IUS μετὰ τοὺς Σουηδοὺς καὶ ἐν συνεχείᾳ μετὰ τῆς ΕΦΕΕ ἄλλων χωρῶν. Οἱ σχέσεις μετὰ τῆς IUS καὶ τοῦ τμήματος ἐξωτερικοῦ τῆς ΕΦΕΕ κατ' ἀνάγκη, ἔτσι, «ὀμαλοποιήθηκαν».

Ἀλλὰ ὄχι γιὰ πολὺ. Οἱ διαφορὲς ποὺ μᾶς χώριζαν ἀπὸ τὴ IUS—ἰδεολογικὲς, πολιτικὲς καὶ συνδικαλιστικὲς—ἦταν πολλὲς καὶ δύσκολο νὰ γεφυρωθοῦν. Ἡ συνεργασία μᾶς μετὰ τὴ IUS θὰ ἦταν εὐκολώτερη, παρὰ τὴ μερικὴ ἀντίθεση συμφερόντων, ἀν' ἐμεῖς δὲν ἀντιμετωπίζαμε αὐτὴ τὴ χιονοστιβάδα τῶν πολιτικο-ἰδεολογικῶν προβλημάτων ποὺ μᾶς κληρονόμησε ἡ κρίση τοῦ 1967. Ἡ ἀνάγκη νὰ ξεκαθαρίσουμε τί πιστεύουμε καὶ τί ὄχι, τί θέλουμε καὶ τί δὲν θέλουμε, ἦταν ἐπιτακτικὴ. Ἐπρεπε νὰ διαμορφώσουμε μέσα ἀπὸ τὸ χάος μίαν νέα προσωπικότητα, ἔχοντας ἐπανεξετάσει πλήρως τὶς ἀρχές μᾶς, τὶς πεποιθήσεις μᾶς καὶ τὴν πολιτικὴ μας γραμμὴ. Στὴν οὐσία, ἔπρεπε νὰ μποῦμε σὲ ἓν νέο πολιτικὸν χώρο, ἀπορρίπτοντας τὸ παρελθὸν καὶ δίνοντας τὴ συνεισφορά μᾶς γιὰ τὴ

«Ε Λ ΕΛΛΗΝΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ» Α Σ

διεθνής εβδομάδα της εφφε για την Ελλάδα 20 νοεμβρίου 5 δεκεμβρίου
για την ενίσχυση της ελληνικής φοιτητικής αντίστασης

Εκδοση της ΕΦΕΕ

Πληροφορίες ΕΦΕΕ : 60 Tottenham Ct. Rd. London W.1 ή Εθνική Φοιτητική Ένωση Αγγλίας, Ουαλίας, και Β. Ιρλανδίας : 3 Endsleigh St. London W.C.1

μετατροπή της άριστερας, από ομάδα θλιβερών γραφειοκρατών που βράζουν στο ζουμί τους, σε κίνημα που θα εκφράζει τον λαό στον ίδιο βαθμό που τον εκφράζει, σαν έννοια, ο αντιχουντισμός και ο αντιαμερικανισμός του. Κατ' αρχήν, για να επιβιώσουμε πολιτικά και εν συνεχεία για να νικήσουμε μία μέρα, ή έντονη αντιπαράθεση των ιδεών και ή κριτική επεξεργασία τους για την προσαρμογή μας, τελικά, στη νέα εθνική και διεθνή πραγματικότητα, ήταν όρος απαραίτητος. Η ανάγκη μας αυτή εκφραζόταν αναγκαστικά στη διεθνή δράση της ΕΦΕΕ, παρά το ότι η ΕΦΕΕ αυτή καθ' εαυτή απέφευγε να κάνει αγώνες ιδεολογικού περιεχομένου στο διεθνή χώρο. Επιδίωξη ήταν να παραμείνει ο αγώνας μας σε πολιτικά μόνο πλαίσια με συγκεκριμένους στόχους και επιδιώξεις, μία και πιστεύαμε ότι αυτό περίμεναν από μας στο εξωτερικό οι Έλληνες φοιτητές του εσωτερικού. Ούτε άλλωστε μάς συνέφερε να εμπλακούμε στα γρανάζια των ατέλειωτων ιδεολογικών διαφορών που είχαν κομματιάσει το φοιτητικό κίνημα της δυτικής Ευρώπης. Το κύριο πρόβλημα, δεν ήταν ή ύπαρξη των διαφορών αυτών καθ' εαυτών, αλλά ή άρνηση της IUS να δεχθεί ότι μπορεί να υπάρχουν διαφορές. Η αποχώρηση από την οργάνωσή της των Πασιωνέζων, των Κινέζων και των κινεζόφιλων και αργότερα των Κουβανών, εν συνεχεία σχεδόν όλων των Λατινο-αμερικανών, των Νορβηγών και άλλων, δεν άφηνε γι' αυτό αμφιβολία. Το ίδιο αποδείκνυε και ή άρνηση των περισσότερων προοδευτικών ΕΦΕ της δυτικής Ευρώπης να ενταχθούν στη IUS, καθώς και οι τεράστιες δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι ΕΦΕ Ελλάδας, Γαλλίας, Βελγίου και Γιουγκοσλαβίας. Για μάς τους Έλληνες, ή πολιτική της IUS

δεν εξέφραζε τίποτε άλλο παρά την απόφασή της να αποκαταστήσει την «ένότητα» του διεθνούς «προοδευτικού φοιτητικού κινήματος» με τους «προοδευτικούς Έλληνες φοιτητές» μέσω της δικής μας πολιτικής εξαφάνισσας. Δεν θα ήμασταν, άλλωστε, ούτε οι πρώτοι ούτε οι τελευταίοι που ή IUS είχε αντιμετώπισει ή θα αντιμετώπιζε μ' αυτό τον τρόπο. Η πρώτη σοβαρή σύγκρουση με τη IUS, ύστερα από τις πρώτες «άψιμαχίες» στο Έλσινκι, τις Βρυξέλλες και την Κρακοβία -όλες το καλοκαίρι του 1969- σημειώθηκε το φθινόπωρο του ίδιου χρόνου, όταν πληροφορηθήκαμε ότι οι αρχές της ανατολικής Γερμανίας διέλυσαν τον εκεί ελληνικό φοιτητικό σύλλογο. Επρόκειτο για μία σκαϊότατη και βίαιη ενέργεια των εκεί αρχών και του ΚΚΕ Εξ. που δεν ήταν δυνατόν να γίνει ανεκτή. Ο Έλληνικός φοιτητικός σύλλογος ανατολικής Γερμανίας είχε ιδρυθεί από πρώην στελέχη της νεολαίας «Λαμπράκη», που είχαν πάει εκεί για σπουδές, και το 1967 είχε γίνει μέλος της ΕΦΕΕ. Τα μέλη του το 1969 ήταν περίπου 110: με τη διάσπαση του ΚΚΕ, 10 τάχθηκαν υπέρ του ΚΚΕ Εξ. και τα υπόλοιπα 100 εναντίον. Από τη στιγμή εκείνη και ως τη διάλυση του συλλόγου, ή πλειοψηφία του πέρασε μέσα από μία εξαιρετικά σκληρή δοκιμασία και έδωσε ένα λαμπρό δείγμα αγωνιστικού ήθους και ακεραιότητας. Τα στελέχη του - Ο Τάκης Σκαλτσάς, ο Ιορδάνης Παυλόσσογλου, ο Άλξης Γυφτοδήμος-Καραγεώργης, ο Μπάμπης Γκοβάνης, ο Παραμύθης και πολλοί άλλοι- είπαν ένα μεγάλο όχι στους τρομερούς μηχανισμούς, αφήρησαν όλες τις συνέπειες και πάλεψαν με ένα αξιοθαύμαστο θάρρος για να περιφρουρήσουν τις αξίες τους, τις δημοκρατικές τους παραδόσεις και την

πολιτική και προσωπική τους αξιοπρέπεια. Εύχομαι και ελπίζω κάποιος από αυτούς που έζησαν τις ημέρες αυτές στο ανατολικό Βερολίνο να καταγράψει τί έγινε, να δώσει έστω πτυχές μόνο της πολιτικής τραγωδίας που εξελίχθηκε εκεί υπό την αίγίδα του μηχανισμού του ΚΚΕ Εξ. Προσωπικά, περιορίζομαι να αναφέρω το εξής: Τον Ιούλιο του 1969 που πήγα στο ανατολικό Βερολίνο να συναντήσω τη διοίκηση του συλλόγου, είχα την άτυχία, αλλά ταυτόχρονα και την τιμή, να συλληφθώ από τις ανατολικογερμανικές αρχές μαζί με το Σκαλτσά και να απελαθώ στο Δυτικό Βερολίνο. Αυτό ήταν το επίπεδο πάνω στο οποίο το ΚΚΕ Εξ. εκεί που μπορούσε αντιμετώπιζε τους πολιτικούς του αντιπάλους. Οι 10 του ανατολικού Βερολίνου, με την πάροδο του χρόνου, αυξήθηκαν, βεβαίως, αλλά ή πλειοψηφία παρέμεινε μέχρι τέλους πλειοψηφία. Και όσο και αν ή μάχη χάθηκε, γιατί δεν θα μπορούσε ποτέ να κερδηθεί υπό τις τόσο άνισες συνθήκες που διεξαγόταν, στην ουσία ο αγώνας κερδήθηκε ήθικα και πολιτικά. Οι μηχανισμοί, παραδεχόμενοι την ήττα τους, υποχρεώθηκαν να καταφύγουν στο μέτρο της διάλυσης του συλλόγου. Στη θέση του, ή μειοψηφία δημιούργησε ένα νέο σύλλογο από τον οποίο ή πλειοψηφία είχε αποκλεισθεί. Για μάς ήταν θέμα ήθικης, συνδικαλιστικής και πολιτικής τάξης να μην αναγνωρίσουμε ποτέ το πραξικόπημα, οποιοδήποτε και αν θα ήταν το κόστος. Προσπαθήσαμε να επιτύχουμε την επαναλειτουργία του συλλόγου, χωρίς βεβαίως να έχουμε ατυπάτες. Στείλαμε γράμματα στο αρμόδιο υπουργείο της Ανατ. Γερμανίας που είχε διατάξει τη διάλυση του συλλόγου, με το αιτιολογικό ότι ή λειτουργία του ήταν «ασυμβίβαστη με

τήν εξωτερική πολιτική της ΛΔΓ», και δεν πήραμε ποτέ απάντηση. Ζητήσαμε τη μεσολάβηση της ΙΥΣ και της ΕΦΕ Άν. Γερμανίας, που δεν δέχθηκαν ούτε καν να ασχοληθούν με το θέμα. Ζητήσαμε τότε τη συμπαράσταση των προεδρευτικών ΕΦΕ της Δυτ. Ευρώπης και, όταν οι Άνατολικο-γερμανοί άρχισαν να λαβαίνουν τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας, η ΙΥΣ εϋδόκησε, επιτέλους, να μάς δώσει μία απάντηση. Και τί απάντηση! Κατηγορηθήκαμε ότι λίγο-πολύ παίζαμε το παιχνίδι των δυτικο-γερμανών ρεβανσιστών. Δεν επιμείναμε άλλο, αλλά ο νέος σύλλογος της Άνατ. Γερμανίας δεν έγινε ποτέ δεκτός στους κόλπους της ΕΦΕΕ. Στο μεταξύ οι σχέσεις μας με τη ΙΥΣ είχαν χειροτερεύσει και ο κίνδυνος μίας επέρβασης στις έσωτερικές μας υποθέσεις παρέμενε. Θά μπορούσαν να απομακρυνθεί μόνο αν η ΕΦΕΕ άποκτούσε μία ισχυρή βάση που η έξορία και όλες οι συνέπειές της είχαν για χρόνια άρνηθεί. Με άλλα λόγια, μόνον αν η ΕΦΕΕ μετατρεπόταν από ένα συντονιστικό όργανο με πολύ περιορισμένες δυνατότητες σε έκφρασή του ελληνικού μαζικού φοιτητικού κινήματος στο έξωτερικό και αν διέυρυνε και ισχυροποιούσε περαιτέρω τις συμμαχίες της στους κόλπους του διεθνούς φοιτητικού κινήματος. Αυτοί ήταν, μεταξύ άλλων, οι στόχοι της διεθνούς φοιτητικής έβδομάδας αλληλεγγύης προς το ελληνικό φοιτητικό αντιστασιακό κίνημα της Ελλάδας που έγινε το Νοέμβριο του 1970 και που η ΕΦΕΕ άρχισε να οργανώνει από το Φεβρουάριο του ίδιου χρόνου. Η «έβδομάδα» ήταν σαν σύλληψη το πιό φιλόδοξο σχέδιο πάνω στο οποίο έχει έως τώρα δουλέψει το ελληνικό φοιτητικό κίνημα σε διεθνή κλίμακα. Έπί μέρους στόχοι του ήταν: α) Η όργάνωση και μαζικοποίηση του ελληνικού φοιτητικού κινήματος στο έξωτερικό, β) η εξασφάλιση υλικής βοήθειας και ήθικης και πολιτικής συμπαράστασης προς τους αγωνιζόμενους Έλληνες φοιτητές του έσωτερικού, και, γ) η ισχυροποίηση σε διεθνές επίπεδο της ΕΦΕΕ. Γενικός στόχος του ήταν η κινητοποίηση του ευρωπαϊκού φοιτητικού κινήματος κατά της δικτατορίας των συνταγματαρχών. Ένα τέτοιο σχέδιο δεν θά μπορούσε ποτέ να προωθηθεί από τους Έλληνες φοιτητές του έξωτερικού, καθώς η οργανωτική κατάσταση τους ήταν κακή. Για να επιτύχουμε, άρχισαμε, έτσι τη δουλειά ανάποδα. Αντί να φτιάξουμε τη βάση μας για να άποκτήσουμε εν συνεχεία την αντίστοιχη επιφάνεια, προσπαθήσαμε να φτιάξουμε πρώτα την επιφάνεια για να άποκτήσουμε μετά τη βάση που θά τη στηρίζε. Δεν γινόταν διαφορετικά. Η τριμελής γραμματεία του τμήματος έξωτερικού της ΕΦΕΕ—ο Περικλής Νεάρχου, υπεύθυνος των έξωτερικών σχέσεων του κλιμακίου, ο Νίκος Μάρκοβιτς ένας εξαιρετικά έμπειρος και ίκανος διαπραγματευτής, υπεύθυνος της δουλειάς του κλιμακίου στις Σκανδιναβικές χώρες και εξαιρετικά δραστήριο και άποτελεσματικό στέλεχος, και εγώ—πήρε σαν δεδομένο ότι η ΕΦΕΕ μπορούσε να διοργανώσει μια-δυο μεγάλης έκτασης κινητοποιήσεις. Στη βάση αυτή άπευθυνθήκαμε το Φεβρουάριο του 1970 στις ΕΦΕ Άγγλίας, Δανίας, Νορβηγίας, Σουηδίας και Ίσλανδίας, αντιπρόσωποι των οποίων συναντήθηκαν τότε στο Λονδίνο, ζητώντας συμπαράσταση. Η αίτηση εγκρίθηκε από τις πέντε ενώσεις, υπό τον όρο ότι η οργανωτική εϋθύνη θά άνηκε στην ΕΦΕΕ. Δεχθήκαμε. Σύντομα δήλωσαν συμμετοχή στην

«έβδομάδα» εκτός από τις ΕΦΕ Άγγλίας, Δανίας, Νορβηγίας, Σουηδίας και Ίσλανδίας, οι ΕΦΕ Αυστρίας, Βελγίου, Γαλλίας, Όλλανδίας, Γιουγκοσλαβίας, Δυτ. Γερμανίας, Ίρλανδίας, Λουξεμβούργου, Φινλανδίας, η νεολαία του ιταλικού και του ισπανικού κομμουνιστικού κόμματος και πολλές άλλες οργανώσεις νεολαίας από όλη τη δυτική Ευρώπη. Στην καρμπάνια άργότερα προσχώρησαν και οι ΕΦΕ των Ήνωμένων Πολιτειών, Αυστραλίας, Νέας Ζηλανδίας, Παλαιστίνης, Ίσραήλ καθώς και άλλων χωρών από τις Φιλιππίνες και την Κεϋλάνη, ως τη Νέα Γουινέα. Από άποψη συμμετοχής η «έβδομάδα» ήταν ένας θρίαμβος. Σημασία δεν είχε μόνο το πλήθος των συμμετεχόντων, αλλά και οι τόσο ποικίλες πολιτικές τάσεις που σε κάποια άλλη περίπτωση, ούτε ακόμη στο Βιετναμικό, δεν θά δέχονταν να δουλέψουν μαζί για τον ίδιο σκοπό. Συντηρητικοί, σοσιαλδημοκράτες, κομμουνιστές και «άριστεροι» ήταν όλοι παρόντες για να δώσουν τη συνεισφορά τους. Οι μόνοι που άπουσίαζαν ήταν οι ΕΦΕ Βουλγαρίας, Άνατ. Γερμανίας, Ουγγαρίας, Πολωνίας, Ρουμανίας, Τσεχοσλοβακίας και ΕΣΣΔ. Δεν έκαναν άπολύτως τίποτε εκτός από το να μάς δίνουν, προφορικά μόνο, διαβεβαιώσεις ότι συμμετέχουν. Η ΙΥΣ αντίθετα, δήλωσε συμμετοχή. Η πρώτη φάση των προσπαθειών μας είχε εν πάση περιπτώσει κλείσει με άπόλυτη επιτυχία. Έπρεπε τώρα να προχωρήσουμε στη δεύτερη φάση, δηλ. σε μία εντατική οργανωτική δουλειά μεταξύ των Έλλήνων φοιτητών έξωτερικού. Οι συνθήκες ήταν πια πρόσφορες. Υπήρχε ένας συγκεκριμένος σκοπός, βοήθεια και ώθηση από τις ξένες οργανώσεις, λίγα λεφτά που δεν είχαμε ποτέ έως τότε, έκδοτική δραστηριότητα και ένθουςιασμός. Με την πολύτιμη, επιπλέον, βοήθεια του Μίμη Μανωλάκου, εκπροσώπου τότε του «Ρήνα» στο έξωτερικό, της Δημοκρατικής Άμυνας, του ΠΑΚ, καθώς και ενός πλήθους ανεξαρτήτων συνδικαλιστών, η οργανωτική μας μηχανή άρχισε, πάντως, να δουλεύει. Το θάμα είχε γίνει. Η διοργάνωση και επιτυχής διεξαγωγή της «έβδομάδας» από μάς τους ίδιους, που πρώτα σαν ιδέα άνηκε στο χώρο των φαντασιώσεων, πέρασε τώρα στο χώρο των πρακτικών δυνατοτήτων. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, η θέση μας έναντι της ΙΥΣ ισχυροποιήθηκε και ο κίνδυνος της έξωθεν «διασπάσεως» πέρασε, τουλάχιστον για μερικούς μήνες. Είχαμε άποκτήσει προσωπικότητα, φίλους, οικονομική ανεξαρτησία, οργανώσεις και κύρος. Άν θά έπρόκειτο να δημιουργηθούν νέα προβλήματα στις σχέσεις μας με τη ΙΥΣ, είχαμε όχι μόνο την πρόθεση, όπως πριν, αλλά και τη δύναμη να παλέψουμε. Προβλήματα, δυστυχώς, άνεφύσαν και σοβαρά, μάλιστα, κατ' άρχην επί του Κυπριακού. Άμέσως μετά την έπιβολή της δικτατορίας στην Ελλάδα, οι σύλλογοι-μέλη της Όμοσπονδίας Έθνικών Φοιτητικών Ένώσεων Κύπρου (ΟΕΦΕΚ) απέβαλαν από την Όμοσπονδία τις Ένώσεις Κυπρίων Φοιτητών Άθηνών και Θεσσαλονίκης, οι διοικήσεις των οποίων είχαν αντικατασταθεί με χουντικούς. Την άνοιξη του 1969, η ΕΦΕ Άθηνών διενήργησε «εκλογές», που οι δημοκρατικοί Κύπριοι φοιτητές Άθηνών κατάγγελλαν φυσικά σαν πλαστές. Η ήγεςία της Κυπριακής φοιτητικής άριστερας στη Λευκωσία δεν θέλησε όμως να άφιοβηθήσει την αντιπροσωπευτικότητα της νέας διοίκησης της ΕΦΕΚΑ, γιατί, για λόγους τακτικής, έκρινε ότι η «ένότητα» με τους φασίστες, αν

οι τελευταίοι τάσσονταν ύπέρ της Κυπριακής ανεξαρτησίας, θά ήταν πολιτικά πιό χρήσιμη από μία «διάσπαση» των Κυπριακών φοιτητικών δυνάμεων με βάση την τοποθέτησή τους έναντι της ελληνικής δικτατορίας. Δέχθηκε, έτσι, την ΕΦΕΚΑ στους κόλπους της ΟΕΦΕΚ και το καλοκαίρι του 1969 έγινε στη Λευκωσία το πρώτο «ένωτικό» συνέδριο. Οι χουντο-γριβικοί επέβαλαν τη γραμμή τους, πέρασαν τα ψηφίσματα που ήθελαν—μεταξύ άλλων και ένα ύπέρ της Ένώσεως με την «μητέρα Ελλάδα»—, εξέλεξαν τους ανθρώπους τους στην ήγεςία της ΟΕΦΕΚ και μετέφεραν την έδρα της Όμοσπονδίας από την Πράγα στην Άθήνα. Η ήγεςία της Κυπριακής φοιτητικής άριστερας, έξαπατημένη και ταπεινωμένη, δέχτηκε τις εξέλιξεις με μία παθητικότητα άκατανόητη. Το πρόβλημα ήταν όμως δικό της και δεν άναμιχθήκαμε. Πρόβλημα άρχισε να υπάρχει για μάς μόνο από τη στιγμή που οι χουντικοί στην διοίκηση της ΟΕΦΕΚ ζήτησαν, την άνοιξη του 1970, να αντιπροσωπεύσουν τους Κύπριους στην πανευρωπαϊκή φοιτητική διάσκεψη που τότε προετοιμαζόταν (χωρίς ποτέ να πραγματοποιηθεί). Άποδοχή της αίτησέως της θά νομιμοποιούσε στο διεθνή χώρο τις «εκλογές» της ΕΦΕΚΑ και θά άνοιγε το δρόμο για μία παράμοια νομιμοποίηση και άλλων «εκλογών» της δικτατορίας. Τον άποκλεισμό της χουντικής ΟΕΦΕΚ από την προετοιμαζόμενη διάσκεψη δεν δυσκολευθήκαμε εν πάση περιπτώσει να τον επιτύχουμε. Άλλά η ΟΕΦΕΚ άντεπετέθη: προσπαθώντας να σπάσει τον άποκλεισμό, κάλεσε πολλές ευρωπαϊκές και άραβικές ΕΦΕ στο νέο «ένωτικό» συνέδριο της που είχε προγραμματισθεί να γίνει τον Αύγουστο του 1970 στη Λευκωσία. Η ΕΦΕΕ, αν ήθελε, μπορούσε να εξασφαλίσει το μπουκκόταρισμα του συνεδρίου της ΟΕΦΕΚ από όλες τις ΕΦΕ της δυτικής Ευρώπης. Άλλά δεν ήταν αυτή η τακτική που άκολούθησε. Άντίθετα, κάλεσε όρισμένες δυτικο-ευρωπαϊκές ΕΦΕ και τη ΙΥΣ να στείλουν αντιπροσώπους στο συνέδριο για να μετατρέψουν την αντίσταση κατά των χουντικών σε μάχη στον ίδιο τους τον χώρο. Το συνέδριο άρχισε τις έργασίες του σε μία άτμόσφαιρα έλεγχόμενη πλήρως από τη δικτατορία: τμήμα στρατού της ΕΛΔΥΚ έξω από το «Λήδρα Πάλλας Χοτέλ», ΚΥΠατζήδες και τραμπούκοι στους διαδρόμους, συνθήματα και ζητωκραυγές ύπέρ της 21ης Άπριλίου στην αίθουσα των συνεδριάσεων. Οι δημοκρατικοί πρόσεχαν από την πλευρά τους να μη σπάσουν τα αυγά της «ένότητας». Η έορταστική άτμόσφαιρα δεν κράτησε, πάντως, πολύ. Όταν άνέβηκε στο βήμα να άπευθύνει χαιρετισμό ο «πρόεδρος» της χουντικής ΕΦΕΕ που είχε έλθει ειδικά από την Άθήνα, σηκώθηκα και είπα ότι είναι ένας έλεινός πράκτορας και ότι το καλύτερο που έχει να κάνει είναι να τασκιστεί να φύγει. Η παρατήρηση άποτέλεσε το έναυσμα της μάχης που άκολούθησε με στόχο το κεφάλι μου. Και το μόν κεφάλι μου γλίτωσε χάρη στους δημοκρατικούς Κυπρίους που με προστάτησαν, άλλα η μάχη κατάστρεψε την άτμόσφαιρα και τα καθίσματα, έτρεψε σε φυγή τους παρόντες ύπουργούς της Κυπριακής κυβερνήσεως, τερμάτισε για κείνη την ήμερα τις έργασίες του συνεδρίου και τίναξε στον άέρα την «ένότητα» και το κύρος του. Οι «έργασίες» του συνεχίσθηκαν την έπόμενη ήμερα με τον ξυλοδαρμό του Άγγλου αντιπροσώπου, που τόλμησε να καταγγείλει την ελληνική δικτατορία, με

ἀπειλές εναντίον μου, παρά τὸ ὅτι δὲν ἤμουν παρών, ὅτι δὲν θὰ φύγω ἀπὸ τὴν Κύπρο ζωντανός, μὲ τὸν ἐμπρησμό τῆς περιοχῆς ὅπου κοιμόνταν οἱ δημοκρατικοὶ Κύπριοι φοιτητές, μὲ ἀποδοκιμασίες τοῦ προέδρου Μακαρίου καὶ καταδίκη τῶν ἐνδοκυπριακῶν (ἐλλήνο-τουρκικῶν) συνομιλιῶν σὰν πράξη ἐσχάτης προδοσίας, μὲ τὴν ἐγκριση μίας ἐκκλησίᾳς πρὸς τὴ χούντα «ὅπως ἀγωνισθῇ ἀκόμῃ καὶ διὰ τῶν ὅπλων πρὸς ἐνσωματώσιν τῆς Β. Ἠπείρου εἰς τὸν ἐθνικὸν κορμόν», μὲ ζητωκραυγές ὑπὲρ τοῦ Παπαδόπουλου καὶ τοῦ Ἀσλανίδη καί, τέλος, μὲ τὴ συνιδρυτικὴν μετὰ τὰ ὑπόδικα μέλη τῆς τρομοκρατικῆς ὁργανώσεως «Ἐθνικὸν Μέτωπον» ποὺ ἡ πλειοψηφία τῶν συνδέρων ἐπισκέφθηκε ἐν σώματι στὶς φυλακὲς καὶ ἐπευφήμησε. Αὐτὸ δὲν ἦταν συνέδριο, ἀλλὰ μία ἀπὸ τὶς πιὸ λυσσώδεις φασιστικὲς παρασυναγωγὰς τρομοκρατῶν ποὺ ἔχω ἕως τώρα δεῖ.

Κάτω ἀπὸ τὶς συνθήκες αὐτές, ποῖα ἦταν ἡ στάση τοῦ ἐκπροσώπου τῆς IUS καὶ τῆς Βουλγαρικῆς ΕΦΕ ποὺ δὲν ξέρω πῶς βρέθηκε καὶ αὐτὸς ἐκεῖ; Ὁ τελευταῖος, ἀναφερόμενος σὲ μᾶς, εἶπε ὅτι ἡμᾶςταν «ὑπερ-ἐξτρεμιστὲς» καὶ ὁ πρῶτος – ἕνας Οὐγγρος – ἀρνήθηκε νὰ πάρει θέση ἐπὶ ὁποιοῦδήποτε θέματος, παρά τὸ ὅτι ἤξερε ὅτι αὐτὸ τὸ ἐκμεταλλεύονταν οἱ φασίστες. Καὶ οἱ δύο παρακολούθησαν ἕως τὸ τέλος τὶς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου, ἀρνούμενοι νὰ καταδικάσουν τουλάχιστον τὰ ἔκτροπα ἢ νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀλληλεγγύη τους πρὸς ἐμένα καὶ τὸν Ἀγγλο ποὺ εἶχε ἀποχωρήσει ἀπὸ τὸ συνέδριο, καταγγέλλοντάς το σὰν παρασυναγωγὴ. Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς IUS ἀρνήθηκε ἀκόμῃ καὶ νὰ μὲ συναντήσει ἰδιαίτερως ἔξω ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ συνεδρίου καὶ δὲν δίστασε νὰ πᾶει μὲ τοὺς τραμπούκους ἀκόμῃ καὶ στὶς φυλακὲς ὅπου ἐκρατοῦντο οἱ τρομοκράτες τοῦ «Ἐθνικοῦ Μετώπου». «Ἦμουν ἀπλῶς παρατηρητής», μοῦ εἶπε ἀργότερα στὴν Πράγα, δικαιολογώντας τὴν παρουσίαν του μπροστὰ στὶς φυλακὲς.

Στὴ Λευκωσία βρίσκονταν ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ ρίζες τῆς πὺλ τὸ σοβαρῆς διαμάχης ποὺ ἄρχισε μετὰ τῆς ΕΦΕΕ καὶ τῆς IUS – διαμάχης ποὺ συνεχίστηκε ἀμέσως μετὰ, σὸν Ντουμπρόβνικ τῆς Γιουγκοσλαβίας.

Γιὰ τὴν ΕΦΕΕ, τὸ θέμα ἦταν ἀπλό: Ἡ ΟΕΦΕΚ ἔπρεπε νὰ καταδικασθεῖ μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ἔμφαση ἀπὸ τὴ διεθνή φοιτητικὴ κοινότητα. Ὅποιοσδήποτε συμβιβασμὸς θὰ σήμαινε νομιμοποίηση τοῦ πολιτικοῦ γκαγκωτισμοῦ. Τὸ θέμα αὐτὸ τὸ θέσαμε στὴ συνδιάσκεψιν τῶν ΕΦΕ ἀπὸ 32 χῶρες ποὺ ἐγίνε τὸν Αὐγούστο τοῦ 1970 σὸν Ντουμπρόβνικ. Ἡ ἀπόφασις ἦταν ὁμόφωνη καὶ καταδικαστικὴ τῆς φασιστικοποιήμενης ΟΕΦΕΚ, ἀλλὰ ἡ IUS, ποὺ δὲν τόλμησε νὰ υἱοθετήσῃ δημοσίως μία στάση διαφορετικὴ ἀπὸ αὐτὴ τῆς παμπηφίας, δὲν μᾶς συγχώρησε. Οἱ ἐξελίξεις ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἦταν ραγδαίες. Ἡ IUS κατ' ἀρχὴν, ἀρνήθηκε νὰ συμμετάσχει στὶς συσκέψεις ποὺ ἐγίναν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ΕΦΕΕ σὸν Ντουμπρόβνικ μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἄλλων ΕΦΕ γιὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς «ἐβδομάδας». Στὴ συνέλευσιν μᾶς ζήτησε νὰ κάνουμε δύο διακηρύξεις. Μὲ τὴν πρώτη, θὰ ἔπρεπε νὰ καταγγέλλουμε τὴν ἀγγλικὴ ΕΦΕ σὰν «ὄργανο τῶν ἱμπεριαλιστῶν», καὶ μὲ τὴ δεύτερη νὰ ἀναγνωρίζουμε σὰν νόμιμη τὴ διοίκησιν τῆς ΕΦΕ Τσεχοσλοβακίας.

Ἡ ἀγγλικὴ ΕΦΕ εἶχε μία ἀντιδραστικὴ παράδοσι, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ 1969 καὶ μετὰ ἡ διοίκησιν τῆς σχηματιζόταν ἀπὸ ἕνα συνασπισμὸ κεντρῶν καὶ ἀριστερῶν

«Οἱ Ἕλληνες σὸν γύψο», ἔργο τοῦ ζωγράφου Βλάση Κανιάρη.

δυνάμεων. Ὁ πρόεδρος τῆς, ὁ Τζάκ Στρώου, ἦταν στέλεχος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, καὶ ὁ γεν. γραμματέας τῆς, ὁ Ντίζκμπυ Τζάκς, στέλεχος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Ὁ ὑπεύθυνος ἐξωτερικῶν σχέσεων ἦταν σοσιαλδημοκράτης καὶ ὁ ταμίας τῆς τροτσκιστῆς. Καταδίκη αὐτῆς τῆς ἑνώσεως σὰν «ὄργανο τῶν ἱμπεριαλιστῶν» θὰ ξεπερνοῦσε κάθε ὄριο πολιτικῆς γελιοδότης, δὲν θὰ εἶχε κανένα συνδικαλιστικὸ ἔρεισμα – καθὼς ἡ διοίκησιν τῆς εἶχε ἐκλεγεί δημοκρατικὰ ἀπὸ 700.000 βρετανοὺς φοιτητὲς – καὶ θὰ μᾶς ἀπέκοπτε ἀπὸ ὅλους τοὺς συμμάχους μᾶς – Ἀγγλους, σκανδιναβοὺς, γάλλους, δηλ. ὅλες τὶς προοδευτικὲς δυνάμεις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης.

Ἡ IUS, ποὺ ἀνέχθηκε τοὺς φασίστες στὴν Κύπρο, ζητοῦσε ἀπὸ μᾶς νὰ καταδικάσουμε ἕνα μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀριστερᾶς ἔχοντάς, βεβαίως, τοὺς λόγους τῆς. Ἡ ΕΦΕ Ἀγγλίας ἦταν ὁ ἰσχυρότερος καὶ ὁ ἀποφασιστικότερος ἰδεολογικὸς καὶ πολιτικὸς ἀντίπαλος τῆς IUS καὶ ἡ τελευταία εἶχε ἀποφασίσει νὰ περάσει στὴν ἀντεπίθεση, ἐπιστρατεύοντας τοὺς δορυφόρους τῆς. Ἀλλὰ ἐμεῖς οὔτε δορυφόροι ἡμᾶς οὔτε εἶχαμε πρόθεσι νὰ αὐτοκτονήσουμε πολιτικά. Ἐτσι ἀρνήθηκαμε ἀφήνοντας τὸ θλιβερὸ ρόλο ποὺ μᾶς ζήτησαν νὰ παίξουμε νὰ τὸν παίξουν ἀργότερα, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1971, οἱ διασπαστὲς τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο ἀρνήθηκαμε νὰ ἀναγνωρίσουμε σὰν νόμιμη τὴ διοίκησιν τῆς ΕΦΕ Τσεχοσλοβακίας. Ἡ ἐκλεγμένη διοίκησιν τῶν Τσεχοσλοβακικῶν φοιτητῶν εἶχε ἀνατραπεί δύο χρόνια πρὶν, ὅταν τὰ σοβιετικὰ τάνκς πρόσφεραν «ἀδελφικὴ βοήθεια» στὴν Τσεχοσλοβακία, καὶ τὴ διοίκησιν, ποὺ ἡ IUS μᾶς ζητοῦσε νὰ ἀναγνωρίσουμε, ἀποτελοῦσαν διορισμένοι τοῦ νέου καθεστώτος. Ἐπιπλέον, καμία ΕΦΕ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης δὲν εἶχε ἕως τότε ἀναγνωρίσει σὰν νόμιμη τὴ διοίκησιν τῆς ΕΦΕ Τσεχοσλοβακίας.

Οἱ Ἀγγλοι – ἡ σοσιαλδημοκρατικὴ τους πτέρυγα – μόλις γύρισαν σὸν Λονδίνο ἀπὸ τὸν Ντουμπρόβνικ, ἔστειλαν, ἐν ἀγνοίᾳ μᾶς, μία ἀνακοίνωσιν σὸν βρετανικὸν Τύπον ποὺ κατήγγειλε ὅτι οἱ ΕΦΕ τῶν ἀνατολικῶν-εὐρωπαϊκῶν χωρῶν

μποῦκόταραν τὴν «ἐβδομάδα» τῆς ΕΦΕΕ. Ἡ καταγγελία ἦταν σωστὴ, ἀλλὰ οἱ Ἀγγλοι δὲν μᾶς εἶχαν ρωτήσει ἂν θὰ θέλαμε νὰ γίνῃ. Ἡ πρόθεσίς τους νὰ μᾶς χρησιμοποιήσουν γιὰ δικούς τους σκοποὺς – δηλ. νὰ πλήξουν τὴν IUS – προκάλεσε τὶς ἐντονες ἀντιδράσεις μᾶς καὶ ἡ ΕΦΕ Ἀγγλίας ἀναγκάσθηκε νὰ ζητήσει γραπτὰς καὶ δημοσίως συγγνώμην. Ἀλλὰ ἡ IUS δὲν συγκρατιόταν πιά. Στὶς 18 Σεπτεμβρίου, μὲ ἐγκύκλιον πρὸς ὅλες τὶς ὁργανώσεις τῆς, τόνιζε ὅτι ἡ συμμετοχὴ στὴν «ἐβδομάδα» «ἀντιδραστικῶν ἑνώσεων, ὅπως ἡ ΕΦΕ Ἀγγλίας, Ἰσραὴλ κλπ.» δημιουργοῦσε «προβλήματα στὴ συνεργασία τῶν προοδευτικῶν ἀντι-ἱμπεριαλιστικῶν ὁργανώσεων» καὶ τὴν 1 Ὀκτωβρίου, μὲ γράμμα τῆς, καλοῦσε παραπέρα τὴν ΕΦΕΕ νὰ πάρει θέση ἐναντὶ τῆς «διабόητης σὲ ἀντιδραστικότητά» ἀγγλικῆς ΕΦΕ.

Μὲ τὴν ἐγκύκλιόν τῆς τῆς 18ης Σεπτεμβρίου, ἡ IUS ἔθετε ἕνα νέο πρόβλημα: τὸ πρόβλημα συμμετοχῆς ἢ ὀχι τῆς ΕΦΕ Ἰσραὴλ στὴν «ἐβδομάδα» τῆς ΕΦΕΕ. Ἡ IUS ἔβγαζε ἀπὸ τὴν ἀφάνεια ἕνα ἐκρηκτικὸ θέμα ποὺ μόνο ζημιὰ θὰ μπορούσε νὰ μᾶς κάνει καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἤξερε πολὺ καλά ποιὲς ἦσαν οἱ ἀτόψεις μᾶς.

Ἡ πολιτικὴ τῆς ΕΦΕΕ ἐναντὶ τῆς ἀραβο-ἰσραηλινῆς διένεξης καθοριζόταν μὲ βάση τόσο τὶς ἀρχές μᾶς ὅσο καὶ τὰ συμφέροντά μᾶς. Ἡ θέση μᾶς ἦταν σὸν πλευρὸ τῶν Παλαιστινίων καὶ αὐτὸ τὸ εἶχαμε κάνει ἐπανειλημμένα γνωστὸ καὶ σαφές. Ἀναγνωρίζαμε τὸ δίκαιο ἀγῶνα τους γιὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ δικαιώματος ποὺ ἔχει κάθε λαὸς νὰ ἔχει πατρίδα καὶ ἐπιπλέον ἡμᾶς ἐχθροὶ τῶν ἐχθρῶν τους, τῶν ἱμπεριαλιστῶν. Οἱ δεσμοὶ μᾶς μὲ τοὺς Παλαιστίνιους ἦταν στενοὶ καὶ ἡ συμπαράστασίς μας, ὅταν ζητήθηκε, ἦταν πλήρης, ὅσο καὶ ἂν, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, δὲν εἶχαμε υἱοθετήσῃ ποτὲ ρητῶς τὸ στρατηγικὸν τοῦ στόχου, δηλ. τὴ διάλυσιν τοῦ κράτους σὸν Ἰσραὴλ. Μὲ τὶς ἄλλες ἀραβικὲς ΕΦΕ δὲν εἶχαμε παρὰ μόνον ἐξαιρετικὰ περιορισμένες σχέσεις, καθὼς στὴν πλειοψηφία τους ἦταν ὄργανα τῶν κυβερνήσεων τους ποὺ εἶχαν καλὲς σχέσεις μὲ τὴ χούντα. Οἱ Αἰγύπτιοι, γιὰ παράδειγμα, τὸ 1969, ἰσχυρίζονταν ἐπισημῶς ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἀναγεννᾶται ἀπὸ

την τέφρα της χάρη στη δικτατορία του Παπαδόπουλου, και οι Λίβυοι, οι Τυνήσιοι και οι Λιβανέζοι ζητωκραύγαζαν το 1970 στη Λευκωσία υπέρ της 21ης 'Απριλίου.

Οι σχέσεις μας με την ΕΦΕ 'Ισραήλ ουσιαστικά ήταν ανύπαρκτες, παρά τις προσπάθειες των 'Ισραηλινών να τις αναπτύξουν. Το Σεπτέμβριο όμως του 1969 τους ευχαριστήσαμε για την επιτυχή διεξαγωγή μίας καμπάνιας κατά της συμμετοχής της Φιλαρμονικής 'Ορχήστρας του 'Ισραήλ στο Φεστιβάλ 'Αθηνών και αργότερα για τη μετατροπή της προβολής του φιλμ «Ζ» σε πολιτικό γεγονός κατά της ελληνικής δικτατορίας. Από την άλλη μεριά, δεν δεχθήκαμε ποτέ να στείλουμε αντιπρόσωπό μας στο 'Ισραήλ, απορρίπτοντας και τις τρεις προσκλήσεις που η ΕΦΕ 'Ισραήλ μας έστειλε από το 1969 έως το 1971. 'Ο λόγος ήταν ότι δεν θέλαμε να υποστηρίξουμε την έθνικιστική και αδιάλλακτη ήγηση της ΕΦΕ 'Ισραήλ που σίγουρα θα προσπαθούσε να κεφαλαιοποιήσει από την εκεί παρουσία μας. Σε σχέση με την «έβδομάδα» της ΕΦΕΕ και την προθυμία του 'Ισραήλ να συμμετάσχει στις εκδηλώσεις της, η θέση μας ήταν απλή: αν η ΕΦΕ 'Ισραήλ ήθελε να οργανώσει εκδηλώσεις κατά της ελληνικής δικτατορίας δεν θα βγαίναμε έμεις να της πούμε να μην τις οργανώσει.

'Ο έλιγκος της IUS κατάληξε, πάντως, σε άποτυχία. 'Η ΕΦΕΕ, συμμετέχοντας στις κινητοποιήσεις της ευρωπαϊκής άριστερας – με πρώτο το Ιταλικό κομμουνιστικό κόμμα – κατά του σχεδίου Ρότσερς, υψώνοντας τη φωνή της κατά του ίδιου σχεδίου στο συνέδριο της ΠΟΔΝ στη Βουδαπέστη, όπου οι Παλαιστίνιοι ήταν απομονωμένοι, και εκφράζοντας με κάθε δυνατό τρόπο, ιδίως στο 'Αμνάν, κατά το «Μαύρο Σεπτέμβρη» του 1970, τη συμπαραστάση της, σύσφιξε ακόμη περισσότερο τις σχέσεις της με τους Παλαιστίνιους, τις οποίες η IUS είχε προσπαθήσει να तोρπιλίσει.

Στις σχέσεις μας με τη IUS είχε στο μεταξύ παρεισφρύσει ένα ακόμη στοιχείο που έντεινε την κρίση: η αντίθεσή μας στο είδος της ευρωπαϊκής ασφάλειας που είχαν προτείνει και ετοιμάζαν οι σοβιετικοί. Για μας, ευρωπαϊκή ασφάλεια οικοδομημένη σε ένα σύστημα που θα παγιοποιούσε τη διαίρεση της Ευρώπης σε σφαίρες επιρροής, θα κατοχύρωνε το «δικαίωμα» των δύο υπερδυνάμεων να επεμβαίνουν στους χώρους «τους» και θα απέβλεπε στη διαιώνιση της σημερινής πολιτικής και κοινωνικής διάρθρωσης της Ευρώπης, ήταν απαράδεκτη. Μία Ευρώπη στον πάγο σήμαινε, εκτός των άλλων, μία 'Ελλάδα στον πάγο της δικτατορίας.

'Η διεθνής «έβδομάδα» αλληλεγγύης προς το ελληνικό φοιτητικό αντι-δικτατορικό κίνημα που έγινε το Νοέμβριο του 1970 είχε, στο μεταξύ, υπονομευθεί πλήρως από τη IUS. 'Οχι μόνο δεν τηρήθηκαν οι υποσχέσεις για υλική βοήθεια, που είχαν δοθεί με τόσο κατηγορηματικότητα πριν από μερικούς μήνες, όχι μόνο μπήκαν, αντίθετα, εμπόδια στο δρόμο προς την επιτυχία της, αλλά επιπλέον επιδείχθηκε και τόσο μικρότητα πνεύματος που στην ουσία ντρόπιαζε έναν οργανισμό τόσο μεγάλο όσο η IUS. 'Η μόνη συμβολή της IUS στην «έβδομάδα» ήταν δύο μικρές αφίσες, οι μακέτες των οποίων είχαν σταλεί από το Λονδίνο. Από τις αφίσες αυτές, η IUS ξέυσε τη λέξη «ΕΦΕΕ» πριν τις τυπώσει. Μία τρίτη αφίσα, του «Ρήγα Φεραίου», που τους είχαμε στείλει για εκτύπωση, δεν τυπώθηκε ποτέ. Εύτυχως που για την επιτυχία της «έβδομάδας» δεν είχαμε στηριχθεί στη IUS.

'Η τελική σύγκρουση μεταξύ της IUS και της ΕΦΕΕ φαινόταν, έτσι, ότι πλησίαζε ταχύτατα και ότι γινόταν αναπόφευκτη. Αυτό έδειχνε, εκτός των άλλων, και η διάλυση από το ΚΚΕ εξ., με την άνοχη της IUS, ενός ακόμη συλλόγου μας, των 'Ελλήνων Φοιτητών Τεχνολοβακίας. 'Ολα τα στελέχη του – ο Κώστας Φράγκος, η Σοφία Δαριώτη, η 'Αλίκη Παπαδομιχελάκη, ο Γιώργος Ευσταθιάδης και πολλοί άλλοι, παλιοί «Λαμπράκηδες» όλοι – είχαν άρνηθεί να υποταχθούν στη βία και να προδώσουν τις αρχές τους. Πιο σημαντικό ακόμη: το ΚΚΕ εξ., διαλύοντας τον σύλλογο δεν βρήκε στη συνέχεια ούτε ένα στέλεχος ή μέλος για να το παραδώσει τη σφραγίδα. Βρέθηκε σε απόλυτη αδυναμία να κατασκευάσει αντισύλλογο, όπως έκανε στην ανατολική Γερμανία.

Το Νοέμβριο, η κρίση βάθυνε ακόμη περισσότερο ύστερα από ένα λόγο που εκφώνησα στην Τραφάλγκαρ Σκουαίρα του Λονδίνου με θέμα τη δικτατορία στην 'Ελλάδα και τη σοβιετική επέμβαση στην Τσεχοσλοβακία. Στην ίδια συγκέντρωση, όμιλητη από πλευράς Τσεχοσλοβάνων ήταν ο Γίρι Πέλικαν, πρώην πρόεδρος της IUS και αργότερα υπουργός Τύπου της κυβερνήσεως Ντούμπτσεκ, και εξόριστος στη Δύση ύστερα από την εισβολή. Μίλησε, επίσης, ο Γιώργος Κατηφόρης. 'Ολοι οι όμιλητές καταδικάσαμε την πολιτική επεμβάσεων στις υποθέσεις των μικρών χωρών που ακολουθούν οι μεγάλες δυνάμεις. Αυτόματα, από συνεργάτη «φασιστικών 'Ενώσεων», η IUS με πρόσηγε σε «πράκτορα του ιμπεριαλισμού» και το ίδιο έκανε το ραδιόφωνο και ο Τύπος της Τσεχοσλοβακίας.

Είχαμε φθάσει στο σημείο από όπου δεν υπήρχε πιά επιστροφή. Για να μπορέσουμε να συνεργαστούμε με τη IUS θα έπρεπε να δεχθούμε τον υποβιβασμό μας σε δορυφόρο της. 'Επρεπε να μην έχουμε άλλη γνώμη εκτός από αυτή που θα ήταν διατεθειμένη να δεχθεί η IUS. 'Ημασταν όμως οι νόμιμοι εκπρόσωποι των 'Ελλήνων φοιτητών εξωτερικού και η IUS, όπως και η οποιαδήποτε άλλη 'Ενωση στον κόσμο, δεν είχε δικαίωμα να ελέγχει την πολιτική μας. 'Υπόλογοι ήμασταν μόνο στους 'Ελληνες φοιτητές.

'Η κρίση τελικά ξέσπασε κατά τη διάρκεια του συνεδρίου της ΕΦΕΕ στην Κοπεγχάγη από τις 20 έως τις 22 'Ιανουαρίου 1971. Στο συνέδριο συμμετείχαν 71 αντιπρόσωποι 27 φοιτητικών συνδικαλιστικών οργανώσεων, από 14 χώρες: Βρετανία, Γαλλία, Δυτ. Γερμανία, 'Ιταλία, Σουηδία, Δανία, Νορβηγία, Αυστρία, 'Ελβετία, 'Ολλανδία, Σοβιετική 'Ενωση, Ούγγαρία, Βουλγαρία και Ρουμανία. 'Ολοι οι αντιπρόσωποι είχαν εκλεγεί ειδικά για το συνέδριο της ΕΦΕΕ από τις γενικές συνελεύσεις των συλλόγων τους, με δύο μόνο εξαιρέσεις: οι αντιπρόσωποι των συλλόγων 'Ελλήνων φοιτητών Σοβιετικής 'Ενωσης και Γκράτς είχαν διοριστεί από τις διοικήσεις των σωματείων τους. 'Ο αριθμός των αντιπροσώπων που είχε στείλει ο κάθε σύλλογος βρισκόταν σε αναλογία με τον αριθμό των συμμετασχόντων στην τελευταία γενική του συνέλευση. Τα έξοδα του συνεδρίου καλύπτονταν από τους ίδιους τους συνέδρους και τους συλλόγους τους και από τις ΕΦΕ Δανίας, Σουηδίας, Νορβηγίας και Φινλανδίας.

Το συνέδριο ήταν το μεγαλύτερο και το πιο αντιπροσωπευτικό απ' όσα έγιναν κατά τη διάρκεια της επταετίας στο εξωτερικό. Οι κύριες τάσεις που αντιπροσωπεύονταν ήταν εξή: ΚΚΕ εσ., Δημοκρατική 'Αμυνα,

ΠΑΚ, Μασοίκοι, ανεξάρτητοι και ΚΚΕ εξ. Το τελευταίο απέτελεσε την πέτρα του σκανδάλου.

Οι αντιπρόσωποι του ΚΚΕ εξ. προέρχονταν από τους συλλόγους Σοβιετικής 'Ενωσης, Ούγγαρίας και Βουλγαρίας. Από τους υπόλοιπους 24 συλλόγους της δυτικής Ευρώπης, το ΚΚΕ εξ. έλεγχε το σύλλογο του Γκλύσεν στη δυτική Γερμανία. Αυτοί – ακριβώς οι τέσσερις σύλλογοι – αμφισβήτησαν τη δημοκρατικότητα και την αντιπροσωπευτικότητα του συνεδρίου – ενός συνεδρίου που, για όλους όσους δούλεψαν γι' αυτό, ήταν θέμα τιμής να είναι υπόδειγμα άμεμπτης και έντιμης διοργανώσεως και διεξαγωγής.

'Αφού αμφισβήτησαν την αντιπροσωπευτικότητά του, οι εκπρόσωποι του ΚΚΕ εξ. απεχώρησαν τραγουδώντας «Στ' άρματα, στ' άρματα», σαν να κήρυσσαν την έναρξη της 'Οκτωβριανής επανάστασης.

Οι επόμενες κινήσεις είχαν προδιαγραφεί, και αυτό το ξέραμε. Εκτός των άλλων μαρτυριών, το χαρτί με το οποίο το ΚΚΕ εξ. κατήγγειλε το συνέδριο, είχε ημερομηνία 12 'Ιανουαρίου, ενώ το συνέδριο είχε αρχίσει τις εργασίες του στις 20! Οι εκπρόσωποι του ΚΚΕ εξ. αναγνωρίστηκαν άμέσως από τη IUS σαν «εκπρόσωποι» των 'Ελλήνων φοιτητών του εξωτερικού.

Λίγες ημέρες αργότερα πήγαμε με τον 'Αποστόλη 'Αποστολόπουλο, το νέο γεν. γραμματέα του κλιμακίου, στην Τσεχοσλοβακία σαν αντιπρόσωποι της ΕΦΕΕ στο συνέδριο της IUS στην Μπρατισλάβα. Οι Τσέχοι υποχρέωσαν ουσιαστικά τον 'Αποστόλη να φύγει και έμένα δεν μου έδωσαν καν άδεια εισόδου και στη συνέχεια με απέλασαν, παρά την 24ωρη άπεργία πείνας σε ένδειξη διαμαρτυρίας που έκανα στο αεροδρόμιο της Πράγας.

Μετά από αυτό η ΕΦΕΕ κατήγγειλε τη IUS και αποχώρησε από την οργάνωσή της. Σε τελευταία ανάλυση μπορούσαμε να κάνουμε και χωρίς τη IUS. 'Αν αυτό ήταν αλήθεια τότε, πολύ περισσότερο είναι αλήθεια σήμερα που η ΕΦΕΕ αποκατάστησε τους δεσμούς της με το φυσικό της χώρο. Σήμερα δεν είναι η ΕΦΕΕ αυτή που χρειάζεται τη IUS, αλλά η IUS αυτή που χρειάζεται την ΕΦΕΕ. Αυτό, βεβαίως, δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να επαναποκαταστήσουμε συνεργασία με τη IUS σε μία βάση απόλυτης ισοτιμίας. Το αν θα επανεναχθούμε στην οργάνωσή της είναι, βεβαίως, ένα άλλο θέμα που μόνο το έρχόμενο συνέδριο της ΕΦΕΕ είναι αρμόδιο να ρυθμίσει.

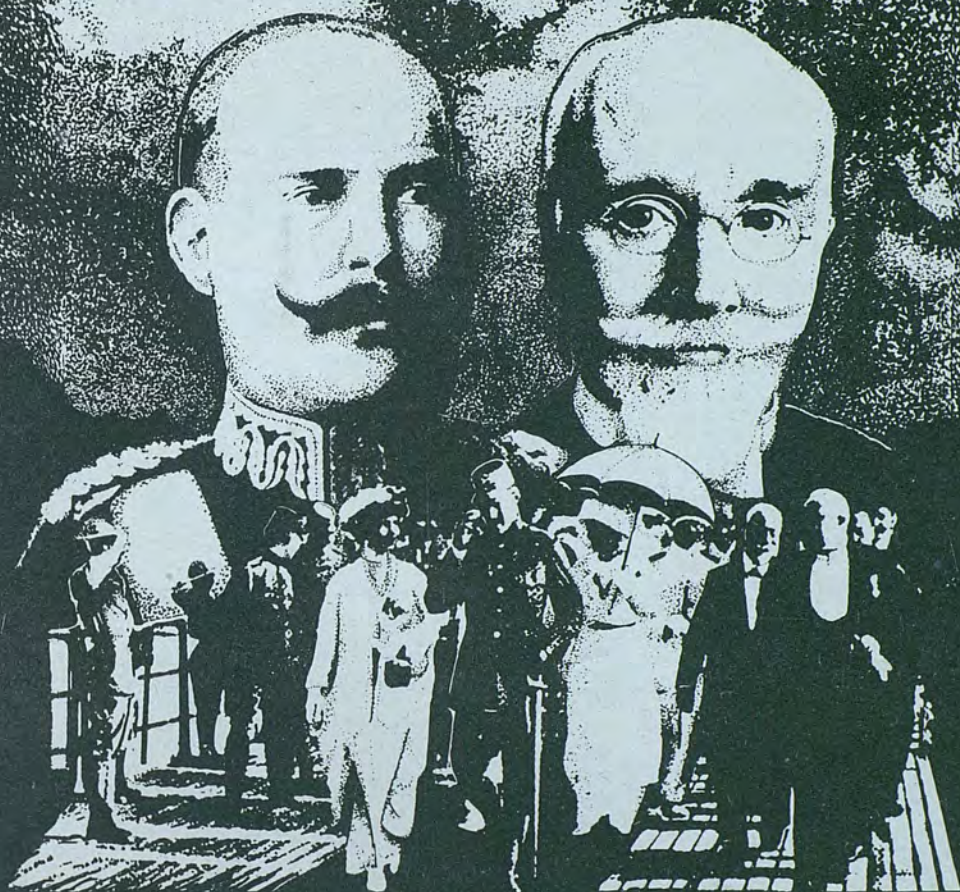
Γιάννης 'Ανδρικόπουλος

Γενικός Γραμματέας (1969-1971)
ΕΦΕΕ (τμήμα εξωτερικού)

**'75 Κυκλοφορεί
Το Σάββατο
και κάθε Σάββατο**

**'75 Διευθυντής:
Μανώλης Γλέζος**

Για όσους δεν έπρόλαβαν άνετυπώδη

ΤΕΧΝΙΚΗ

το έργο που συγκλονίζει το πανελλήνιο

ΤΑ ΦΟΒΕΡΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

ή άγνωστη αλήθεια για το έθνικό δράμα της Ελλάδος...

**ΤΟ ΜΑΥΡΟ '97 • Ο ΔΙΧΑΣΜΟΣ • Η ΜΙΚΡΑΣΙΑ
Η ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΕΞΙ • ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ '35**

ΚΑΙ ΜΑΖΙ ΤΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΡΑΞΑΝ ΤΟΝ ΑΙΩΝΑ ΜΑΣ

Γράφουν : Γ.ΡΟΥΣΣΟΣ • Δ.ΦΩΤΙΑΔΗΣ • Α.ΚΟΤΖΙΑΣ • Κ.ΚΑΛΛΙΓΑΣ

και ένα έπιτελίο από τα διαπρεπέστερα όνόματα της Εύρώπης

Και οι 14 τόμοι (άξιας δρχ. 2.250)
άμέσως στο σπίτι σας
μέ 250 δρχ. προκαταβολή

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΥΤΡΑΚΗ

ΠΩΛΗΣΙΣ: Π.ΠΕΠΠΑΣ
Σόλωνος 114 ΑΘΗΝΑΙ
Τηλεφωνήστε
619-085 • 621-793

ή ταχυδρομήστε
σήμερα αυτό το κουπόνι

Π ρ ό ς
Π. ΠΕΠΠΑΝ Σόλωνος 114

Αποστέλετέ μου τους 14 τόμους της σειράς
«ΤΑ ΦΟΒΕΡΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ» όςκις δρχ. 2.250.
Με την καταβολή των τόμων θα σάς καταβάλω δρχ.
250. Το υπόλοιπον δρχ. 2.000 θα σάς εμβάσω με 10
τετραμηνιαίες δόσεις των 200 δρχ. μία κάθε μήνα.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΠΟΛΙΣ

ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Ο ΠΑΡΑΓΓΕΛΩΝ
(Υπογραφή απαραίτητη)

Υ
ο

δυο αίχμες για την

ΑΝΩΤΑΤΗ ΠΑΙΔΕΙΑ: κοινωνικοπολιτική καὶ ἐπιστημονική

Τοῦ Δ. Μαρωνίτη.

Με τὴ διατύπωση τοῦ θέματος ποὺ εἰσηγοῦμαι, θέλω νὰ ὑποδείξω ποὺ βρίσκεται γιὰ μένα, σήμερα, τὸ κρίσιμότερο ἴσως σημεῖο τῆς ἑλληνικῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς. Εἴτε γιὰ τὴν ἐπιστημονική, διδακτική καὶ ὀργανωτική ἀνανέωση τῶν πανεπιστημίων μιλοῦμε· εἴτε τὸν ἐκδημοκρατισμὸ καὶ τὴν κοινωνική τους ἀποστολή σκοπεύουμε· εἴτε συνακούουμε τὰ φοιτητικὰ αἰτήματα γιὰ κάθαρση, διαπιστώνουμε ὅτι:

ὑπάρχει σὲ ικανοποιητικὸ βαθμὸ ἡ ἀπαραίτητη ὀρεξή·
ὑπάρχει (ρευστὸ ἔστω, ἀλλὰ δραστηρικὸ) τὸ περιεχόμενο ποὺ γεμίζει τὸν ἀγωνιστικὸ προβληματισμό·

ὑπάρχουν διαθέσιμοι ἄνθρωποι γι' αὐτὸν τὸν καλὸ ἀγῶνα·
ἀλλὰ δὲν ἔχουν ἀκόμα βρεθεῖ ἡ δὲν ἔχουν ἀποφασιστεῖ οἱ συγγενεῖς κλίμακες καὶ τὰ συγγενῆ κριτήρια γιὰ τὴ μέτρηση, τὴν περιγραφή καὶ τὶς ἐνδεχόμενες λύσεις τῶν ἐπίμαχων προβλημάτων.

Τί ἐννοῶ μὲ τὴν ἐκφράση «συγγενεῖς κλίμακες καὶ συγγενῆ κριτήρια» θὰ φανεῖ, ἐλπίζω, καθαρότερα, ὅσο θὰ προχωρεῖ ἡ ἰδιωτική αὐτὴ ἀσκήση σκοποβολῆς. Προηγουμένως ὅμως χρειάζεται νὰ ὀρίσουν οἱ συνθήκες τῆς σκόπευσης – τουλάχιστον οἱ πιὸ βασικές.

**Ἡ πρώτη ἀπαιτεῖ
κριτική στάση
ἀπέναντι στὴν Πολιτεία.
Τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ δεύτερη
θὰ τὴ σηκώσουν
οἱ φοιτητές.**

Ἡ ἐκδηλὴ σήμερα ροπὴ γιὰ πανεπιστημιακὴ ἀναδιάρθρωση παραμορφώνεται συνήθως, καθὼς χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν παράστασή της ἀπρόσφορες κλίμακες. Μιὰ τέτοια λόγου χάρι κλίμακα περιγράφει τὸ σύμπλεγμα τῶν αἰτημάτων γιὰ ριζικὴ ἀλλαγὴ στὴν Ἀνώτατὴ Παιδεία ὡς προϊόν ἐπέμβασης ποὺ προγραμματισμένα ἀσκοῦν στὸ σπουδαστικὸ χῶρο οἱ κομματικοὶ σχηματισμοί. Ἡ ἀντίπαλὴ κλίμακα ἀντιστρέφει περίπου τὴ σχέση: ἀπορρίπτει ὁλότελα τὴν κομματικὴ καθοδήγηση καὶ τὴ συνακόλουθη ἐξάρτηση, θεωρεῖ τὴν τάση γιὰ πανεπιστημιακὴ ἀνανέωση συγγενῆ ὑπόθεση τῆς φοιτητικῆς πολιτικῆς ἐγρήγορης καί, προχωρώντας, ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ ἐπίγονο ἐνδιαφέρον τῶν κομματικῶν σχηματισμῶν γιὰ τὴν πανεπιστημιακὴ παιδεία εἶναι ἀπότοκο τῶν ζυμώσεων ποὺ συντελοῦνται στὸ σπουδαστικὸ σῶμα. Ἄν ἡ χρῆσις τῆς πρώτης κλίμακας προδίνει ὡμὸ κυνισμό, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς δεύτερης μαρτυρεῖ, νομίζω, περισσότερο εὐκτική καὶ λιγότερο ἐμπράγματο αἰσιοδοξία.

Πέρα ὡστόσο ἀπὸ τέτοιες ἀκραῖες διαζεύξεις, ἐκεῖνο, πιστεύω, ποὺ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ δεδομένο εἶναι ὅτι στὴ σημερινὴ ὁρμή γιὰ πανεπιστημιακὴ ἀναδιάρθρωση ὑπόκειται ἡ σύνθετὴ πείρα τῆς δικτατορικῆς ἐπταετίας. Αὐτὴ ἡ πείρα εἶναι ποὺ διακρίνει καὶ πολιτικά τὸ ἑλληνικὸ φοιτητικὸ κίνημα ἀπὸ τὰ ἀνάλογα πρόσφατα κινήματα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης.

Εἶναι σαφές ὅτι οἱ συνθήκες τῆς δικτατορίας δημιούργησαν στὸν πανεπιστημιακὸ χῶρο – γιὰ λόγους ποὺ δὲν εἶναι τῆς ὥρας νὰ ἐξηγήσουμε – περισσότερο εὐανάγνωστες καὶ τυπικὲς ἀντιδράσεις (ἀρνητικὲς καὶ θετικὲς) παρότι σὲ ὅποιαδήποτε ἄλλῃ περιοχὴ τοῦ δημόσιου βίου. Γιατί ἐδῶ ἡ μόλυνση τῆς ὑποτέλειας ὑπῆρξε πιὸ ἐκδηλὴ καὶ παραλυτικὴ: συνεργασία, μίζερη ἀδράνεια, ἐλαστικὴ ὑποχώρηση πολλῶν πανεπιστημιακῶν δασκάλων μπροστὰ στὸ δέλεαρ τῆς ἐξουσίας ἢ τοὺς ἐκφοβισμοὺς τοῦ στρατιωτικοῦ καθεστώτος. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγωνιστικὴ ὀρεξὴ ἐδῶ βρῆκε τὴ μήτρα της: στὴν ἀρχὴ χαρακτηριστικὲς περιπτώσεις σπουδαστῶν καὶ δασκά-

λων, που με την ατομική τους στάση ή τη συλλογική τους ενταξη προκαλέσαν τα πρώτα ρήγματα στην ήρεμη ατμόσφαιρα της χούντας: αργότερα όμαδικές κινητοποιήσεις του φοιτητικού κόσμου, ο οποίος γνώρισε την έμβελεια της κραυγής του στα γεγονότα του Φεβρουαρίου της Νομικής Σχολής, και δοκίμασε την πολιτική του πράξη στα τραγικά δρώμενα του Πολυτεχνείου το Νοέμβριο του '73.

Αποτέλεσμα: ο πανεπιστημιακός κόσμος που κατά την περίοδο της επταετίας έδωσε δείγματα τυπικά τόσο της ανέλευθρας υπετέλειας όσο και της αγωνιστικής της απόκρουσης, βρήκε, με τη μεταπολίτευση του περασμένου Ιουλίου και το αντίστοιχο διδύμο αίτημα: κάθαρση και αναδιοργάνωση της 'Ανώτατης Παιδείας. Στη βάση της διπλής αυτής επιταγής υπόκειται ένας άπλος συλλογισμός: η κάθαρση θα δημιουργήσει συνθήκες για έξυγανση, ή αναδιάρθρωση θα στηριχτεί σ' αυτή την ανάρρωση, για να αποτρέψει την εύκολη υποτροπή της άρρωστειας και να υποκατοστήσει τις προϋποθέσεις εξέλιξής της και προοδευτικής ύψωσης. Έτσι έχει εφευρεθεί το έρεθιστικό σύνθημα. Δεν είμαι όμως βέβαιος ότι έχει τεθεί και το υποκείμενο πρόβλημα με σαφήνεια, ή ότι έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για την εύπορη λύση του.

Στο θέμα λ.χ. της κάθαρσης, μόλις περάσουμε από τη ρωμαλέα συνηματολογία στην κριτική επεξεργασία, προκύπτουν όρισμένα άβολα έρωτηματα, που δεν επιδέχονται, νομίζω, εύκολα μονοσήμαντη απάντηση. Καταλογίζω τρία από αυτά:

1. Πρέπει να άσκηθεί ή κάθαρση στον πανεπιστημιακό χώρο με τα ίδια μέτρα, με τα οποία έπιχειρείται και στους άλλους τομείς της δημόσιας ζωής του τόπου; Η μήπως είναι στην προκειμένη περίπτωση πολιτικά θεμιτή και ήθικα δικαιολογημένη ή άσκηση όρικης σχεδόν αυστηρότητας;

2. Άν ή ιστορική συνείδηση ύποχρεώνει να αναγνωρίζουμε μεγαλύτερη ένοχη στις νοσηρές άντικειμενικές συνθήκες και μικρότερη στα πρόσωπα που έμπλέκονται σ' αυτές, μήπως επιβάλλεται να περιοριστούν οι καθαρτήριες προσωπικές χειρονομίες σε συμβολική πιό πολύ κλίμακα, και να στραφεί ή άγωνιστική μας όρεξη κυρίως στην άλλαγή των συνθηκών;

3. Με ποιά λογική ή έλεγχος της κάθαρσης όφειλε να πλήξει κυρίως το καθηγητικό σώμα και κατά δεύτερο λόγο το έπιστημονικό βοηθητικό προσωπικό, να άφής όμως σχεδόν άνέπαυτο μεγάλο όγκο φοιτητών, που έδειξαν κατά τη διάρκεια της επταετίας ασύγγνωστη κάποτε άδράνεια και συχνά έξοργιστική προσαρμογή στους πανεπιστημιακούς όρους του δικτατορικού καθεστώτος;

Σκοπός μου όμως δεν είναι να μιλήσω σήμερα για το αίτημα της κάθαρσης και τις κλίμακες που επιβάλλει ή όρθολογική περιγραφή του. Χρησιμοποίησα μόνον, σκόπιμα, τα προηγούμενα έρωτήματα ως αναβαθμό, για να περάσω στο κυρίως θέμα της άποψής μου εισήγησης (την πανεπιστημιακή αναδιάρθρωση) περισσότερο ύποψιασμένος και λιγότερο έπικροτούμενος. Φυσικά δεν άγνώω ότι πολλοί ταυτίζουν την όμόφωνη κατάφαση με τη λογική συνέπεια και δεν ύποπτεύονται ότι στην άκρη της όμόθυμης συμφωνίας καραδοκεί κάποτε το φάσμα του φασισμού.

Το αίτημα της πανεπιστημιακής αναδιάρθρωσης σήμερα στον τόπο μας παρουσιάζει δύο κυρίως αίχμες: ή μία είναι έμφανεστερα κοινωνική και πολιτική: ή άλλη έμφανεστερα έπιστημονική - ή, άν θέλετε, έπιστημολογική.

Ό πολιτικός και κοινωνικός όρος του προβλήματος εκφράζεται και άρνητικά και θετικά. Η άπορηπτική πρόταση άπαιτεί να άποβάλλει ή πανεπιστημιακή μας παιδεία τον όλοκληρωτικό, καταπιεστικό ή άγονό της χαρακτήρα. Η αντίστοιχη θετική πρόταση συμπληρώνει την προηγούμενη άρση ως έξης: ή δημοκρατική άγυωή άποτελεί τον τελικό στόχο της διαρθρωτικής άλλαγής. Θά ήταν άδικο να καταλογίσουμε στις δύο αυτές πολιτικές προτάσεις ρητορική μόνον άξία, ύστερα μάλιστα από την πικρή πείρα της επταετίας. Στο κάτω κάτω όταν ζητούμε να άπορρίψει ή πανεπιστημιακή παιδεία στον τόπο μας τα όλοκληρωτικά της ήθη, είμαστε λίγο πολύ όλοι σε θέση να άναφερθούμε σε συγκεκριμένα περιστατικά που, είτε στο πεδίο των θεσμών είτε στο κεφάλαιο των προσώπων, άρτυρούν σκοταδιστική νοοτροπία. Εύκολα έξάλλου θά μπορούσαμε να ύπομνηματίσουμε με παραδειγματικό ύλικό και τις δημοκρατικές μας έπιθυμίες. Παρά ταύτα ούτε στη μία ούτε στην άλλη περίπτωση έξαντλούμε, νομίζω, ίκανοποιητικά τον πολιτικό και κοινωνικό όρο του προβλήματος.

Γιατί προκειμένου να στηρίξουμε την πανεπιστημιακή αναδιάρθρωση στην έπιθυμητή πολιτική και κοινωνική της βάση, προσθέτουμε έμεις οι Έλληνες σήμερα στη συγκεκριμένη πείρα της δικτατορίας, και πολιτικοκοινωνικά στοιχεία από εύρωπαϊκά μοντέλα. Και δεν έννοω έδώ τόσο και μόνο τους άρθρωτικούς νεωτερισμούς (έρευνητικούς, διδακτικούς και διοικητικούς) που έγκαινιάσαν πολλά ξένα πανεπιστήμια, ύστερα από το γαλλικό Μάη του '68 - για να σταθώ σ' ένα συμβατικό όριο. Περισσότερο με ενδιαφέρει το είκονοκλαστικό ρεύμα που δημιουργήθηκε κατά την τελευταία δεκαετία μέσα στον πανεπιστημιακό χώρο, με τη μίξη θεωρίας και πράξης και με τη σύγκρουση έπιστήμης και ιδεολογίας. Στο κεφάλαιο αυτό, όπως είναι γνωστό, προέκυψαν άποκλίνουσες άποψεις και στο έξωτερικό, που φυσικό είναι να άνακλύνται, όψιμα έστω,

τώρα και σε μας. Θά έπιμείνω κυρίως σε δύο άντιπροσωπευτικές θέσεις, που κατά κάποιο τρόπο συναιρούν τις ένδιάψεις.

Η μία θέση ταυτίζει την πιθανότητα και τη δυνατότητα για πανεπιστημιακή αναδιάρθρωση με την κατάργηση του άστικού πολιτικού και οικονομικού πλαισίου, τονίζοντας ότι είναι φενάκη όποιαδήποτε πρωτοβουλία για άλλαγή των πανεπιστημιακών θεσμών, που άνταποκρίνεται τελικά στην άντοχη του άστικού καθεστώτος, και έπομένως, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το ύπηρετεί. Η άλλη θέση άποδίδει στην πανεπιστημιακή παιδεία, και κάτω από τις ύπάρχουσες συνθήκες, ένα ρόλο δύναμει τουλάχιστον προωθητικό, έξαίροντας τον φύσει έλεγκτικό και άντιρρητικό χαρακτήρα της έπιστήμης άπέναντι σε κάθε σύστημα όργανωμένων συμφερόντων που της επιβάλλονται. Η πρώτη άποψη μεταφράζεται σε μία μόνο μορφή άπλοποιητικό προγραμματισμό: στον έπαναστατικό αντίλογο και κυρίως στην έπαναστατική πράξη - ή στον άπλετισμένο άυτοχειρισμό. Η δεύτερη ύποχρεώνει να έξειδικεύει τις προτάσεις της, για να άποφύγει την κατηγορία της συμβιβαστικής μετριοπάθειας ή της δημοκρατικής άισθηματολογίας.

Σ' ένα άρθρο του το 1968 (μεταφρασμένο ήδη έλληνικά στο περιοδικό «Συνέχεια») με τον ένδεικτικό τίτλο «Η κοινωνική εύθύνη του Πανεπιστημίου» ο μαρξιστικής καταγωγής κοινωνιολόγος καθηγητής WERNER HOFMANN έπιχειρεί να όρίσει τη θέση του πανεπιστημίου άπέναντι σε μείζονα πολιτικά και κοινωνικά αίτηματα της έποχής μας. Η άφετηριακή θέση του HOFMANN είναι ότι δεν άρκει πιά σήμερα το Πανεπιστήμιο να έκδηλώνει την εύαισθησία του σε όποιοσδήποτε έξωπανεπιστημιακές αξιώσεις και προδοτικές του έξουσιαστικό φορέα που όνομάζουμε κράτος: όφειλε να άμυνθεί έναντίον όλων των έξωπανεπιστημιακών συμφερόντων που προβάλλει πάνω του ο κοινωνικός χώρος. Αυτή ή φαινομενικά άντικοινωνική και άντιδραστική πρόταση συμπληρώνεται ως έξης: ή έπιστήμη πρέπει ώστόσο να διερευνά τα συμφέροντα που της άπευθύνονται, και όχι να τα άγνοεί. Πρώτος στόχος λοιπόν της πανεπιστημιακής παιδείας είναι ο κριτικός έλεγχος αυτού που προσδοκούν οι διάφοροι παράγοντες από την έπιστήμη - δηλαδή: έλεγχος των συμφερόντων στα όποία έχει έμπλακεί και ή ίδια ή έπιστήμη. Η άρνητικά προσδιορισμένη αυτή κοινωνική άποστολή του Πανεπιστημίου βρίσκει το θετικό της περιεχόμενο καθώς οι έπιστήμονες άποφασίζουν να έπανεξετάζουν: α) τον μηχανισμό των έπιλογών της έπιστήμης τους: β) το σύστημα μνήμες, λήξης και παρανοήσεων που τους επιβάλλουν άλλότριοι πρός την έπιστήμη παράγοντες: γ) την προτεραιότητα των έργων που άναλαμβάνουν και διεκπεραιώνουν. Σε μιά έποχή σαν τη δική μας, που βρίσκεται τόσο μακριά από τον πραγματικό χαρακτήρα της έπιστήμης, και γι' αυτό έχει τόσο άνάγκη από την έπιστήμη: σε μιά έποχή που το ίδιο το Πανεπιστήμιο έχει μεγάλη άνάγκη από την έπιστήμη, το πρώτο χρέος της πανεπιστημιακής παιδείας είναι να άυτοπροσδιοριστεί και να προασπίσει τον έαυτό της και τη μέθοδό της, για να μπορέσει άκριβώς να ύπηρετήσει εκείνες τις κοινωνικές ομάδες, που οι συνθήκες της ζωής τους βρίσκονται σε αντίφαση πρός τις άντικειμενικές, φυσικές πολιτικές και πολιτιστικές, δυνατότητες. Σ' ένα περιβάλλον που βρίσκεται σε βαθιά διάσταση με το έφικτό, το Πανεπιστήμιο και ή έπιστήμη μπορούν να περισώσουν τα άξιώματά τους, μόνον άν πάρουν θέση ύπέρ του τύπου κοινωνίας που πραγματικά τά χρειάζονται.

Έτσι γεφυρώνει ή δεύτερη αυτή θέση τη λογική άνιδιόετεια της έπιστήμης με τον πολιτικό και τον κοινωνικό της χαρακτήρα, δίχως να ύποχρεώνει το Πανεπιστήμιο στην άσκηση πολιτικής έλεμμοσύνης ή στο μίρασμα πληροφορικού συσσίπιου πρός τους λογικά άδράνεις. Η πανεπιστημιακή αυτή κλίμακα (που άπαιτεί από το Πανεπιστήμιο συνεχή άυτοέλεγχό και ταυτόχρονα κριτική στάση άπέναντι στα προβαλλόμενα συμφέροντα της έξουσίας ή τις άφύσικες και παράλογες έπιλογές συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων) δεν είναι τόσο θεωρητική όσο φαίνεται σε πρώτη ματιά. Όπωσδήποτε ή προάσπιση και ή χρήση της δεν άποκλείουν καθόλου την πολιτική στράτευση του έπιστήμονα, τη δραστηριοποίησή του στον κοινωνικό χώρο, την άγωνιστική έξοδό του από το σπουδαστήριο ή το εργαστήριο. Επιβάλλει όμως στον πανεπιστημιακό δάσκαλο κριτήρια συγγενή πρός τις έπαγγελίες του, με τα όποια καλείται να έπηρεάσει αυτός ο εύνοημένος τελικά της έπιστήμης, θεωρητικά και πρακτικά, το άμεσο και το άπώτερό του περιβάλλον.

Η κοινή όμως αυτή έπιθυμητή έπιστημονική κλίμακα (που διακρίνεται από τις αντίστοιχες του κράτους και των όργανωμένων κοινωνικών ομάδων) διαμορφώνεται προοδευτικά μέσα στον πανεπιστημιακό χώρο. Για να διαμορφωθεί μάλιστα σωστά και προπάντων για να συντηρηθεί και να έξελιχθεί, χρειάζεται ή πρωτοβάθμια συνδρομή και των τριών συντακτικών μερών που συνθέτουν το πανεπιστημιακό σώμα: των καθηγητών, των βοηθών και των φοιτητών.

Άν βασική μονάδα μετρήσεως της πανεπιστημιακής κλίμακας που περιγράψαμε είναι ή άπαράβατη έγρήγορη της λογικής με τη βοήθεια της έρεθιστικής γνώσης και έμπειρίας, τότε πρέπει να δεχτούμε ότι ή λογική αυτή, με την έπίκουρη γνώση και έμπειρία,

μοιράζεται και στους τρεις φορείς της πανεπιστημιακής παιδείας. Η μοιρασιά βέβαια, σε πρώτη τουλάχιστον ματιά, φαίνεται άδυσχη: ο καθηγητής έχει το μεγαλύτερο μερίδιο και διεκδικεί ρόλο πρωταγωνιστικό· ο βοηθός όριζεται, στην καλύτερη περίπτωση, ως δευτερευωνιστής μεσίτης· ενώ ο σπουδαστής, καθώς μαθητεύει ακόμη στην επιστημονική λογική και τις ήθικοπολιτικές της προβολές, εκλαμβάνεται ως πρόσφορος ή απρόσφορος υποδοχέας. Σύμφωνα εξάλλου με τη χοντρή αυτή διάκριση δημιουργήθηκαν στην πανεπιστημιακή ορολογία τριδύμοι τύποι, που διαβαθμίζουν τον επιστημονικό ρόλο των τριών συντακτικών μερών του πανεπιστημιακού συνόλου. Παραλείπω τον ενδιάμεσο αναβαθμό των βοηθών (παρακαλών τους βοηθούς να μου συγχωρήσουν αυτή την άρπεια) και καταχωρίζω τα μερίδια της επιστημονικής κλίμακας, όπως συνήθως μοιράζονται, με τυποποιημένα ζεύγη, στους δύο πόλους πανεπιστημιακής σφαίρας: τον τακτικό καθηγητή και τον κοινό φοιτητή. Ο τακτικός λοιπόν καθηγητής λογικά και γνωστικά θεωρείται απόλυτα έπαρκής, έπομένως ώριμος, έμπειρος, υπεύθυνος και έγκυρος. Στην άλλη άκρη ο απρόσωπος φοιτητής αντιμετώπιζεται ως λογικά και γνωστικά άνολοκληρώτος, έπομένως άγουρος, έν μέρει τουλάχιστον άπειρος και τελικά υπανάπτυκτης εύθνης και λειψού κύρους. Όσο κι αν η διακριτική αυτή διαβάθμιση επιβεβαιώνεται κάποτε από τα πράγματα, πρέπει να τονιστεί ότι πέρα από την άπλοική της βαναυσότητα παραποιεί και την επιστημονική αλήθεια. Θά υποδείξω τέσσερα σημεία, που αν δεν ανατρέπουν, κλονίζουν όπωσδήποτε τη συμβατική αυτή μοιρασιά.

1) Σε μία δεδομένη στιγμή ο συγκεκριμένος καθηγητής ένδεχεται να μην επιβεβαιώνει καθόλου τον έδεατό τύπο της επιστημονικής κλίμακας που περιγράψαμε, ούτε σε ό,τι αφορά τη λογική της εξάρτησης, ούτε σε ό,τι αφορά το αναγκαίο γνωστικό της περιεχόμενο, ούτε σε ό,τι αφορά τις ήθικές, πολιτικές και κοινωνικές της προεκτάσεις. Στην πράξη αυτή η υποθετική εξαίρεση – στόν τόπο μας τουλάχιστον – άποδείχεται κανόνας. Στην περίπτωση όμως αυτή ο έγγυτος προαπαιτούμενος της επιστημονικής μεθοδολογίας, ο πιο εύαίσθητος μετρητής αυτής της άνωμαλίας, είναι ο φοιτητής, και ο ρόλος του τότε γίνεται αυτόματα ένεργητικός ή ακόμη και πρωταγωνιστικός.

2) Είναι άντιεπιστημονικό να ταυτίζεται πάντοτε η έγγήγορη της λογικής με τα άποθέματα γνώσης ή πείρας που μπορεί να συντηρήσει το ανθρώπινο μυαλό. Συχνά η λογική, φορτωμένη με έτερόκλητη γνώση ή καταπιεστική πείρα, παραλύει. Και συχνά, έπίσης, ο όρθος λόγος σπινθιρίζει άποκαλυπτικά, και με την ύποψια μόνο ένός μικρού ποσοστού έρεθιστικής γνώσης. Τουτό πρακτικά σημαίνει ότι ο καθηγητής δεν είναι πάντα λογικότερος από τον φοιτητή, δεν έκπληρώνει έπομένως καλύτερα τους όρους της κοινής πανεπιστημιακής κλίμακας.

3) Η έπιχειρηματολογία που είδαμε, έπισημαίνει ως κατεξοχήν έμπεδο για την άσκηση λογικού έλέγχου και επιστημονικής κριτικής, τις έμπλοκές που δημιουργούνται στόν πανεπιστημιακό χώρο από την παρεμβολή όργανωμένων συμφερόντων, είτε αυτά προέρχονται από την κρατική μηχανή, είτε διοχετεύονται στόν έπιστήμονα από την κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει. Είναι όμως πασιδηλό ότι η ένοχη του καθηγητή στό πλέγμα των κρατικών, ταξικών και έπαγγελματικών συμφερόντων είναι πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι του φοιτητή. Άλλά αυτή άκριβώς η έπαγγελματική, πολιτική και κοινωνική άνιδιοτέλεια του νέου άνθρώπου – όσο κι αν δεν είναι πάντοτε προϊόν συνειδητής έπιλογής, όσο κι αν νοθεύεται συνήθως με την πρόδο της ηλικίας – έγγυατά (έφ' όσον υπάρχει σε μία δεδομένη περίοδο, που λίγο πολύ συμπίπτει με το χρόνο της πανεπιστημιακής σπουδής) την άποκατάσταση της επιστημονικής κλίμακας που άναζητούμε.

4) Τό χρέος της πανεπιστημιακής παιδείας είναι να προσφέρει τό έπιστημονικά της άξιόματα στόν τύπο της κοινωνίας που βλέπει ότι τα χρειάζεται περισσότερο και τα χρησιμοποιεί δίχως να τα φαλκιδεύει. Μ' αυτόν όμως τον κοινωνικό τύπο βρίσκεται κατά κανόνα με πολύ μεγαλύτερη και πιο ούσιαστική έπαφή ο φοιτητικός κόσμος παρ' ό,τι τό σώμα των καθηγητών. Η έπαφή αυτή των φοιτητών με τον άναδυόμενο κάθε φορά υγιέστερο κοινωνικό τύπο έκφράζεται στην άρχή με έπιφωνηματική κατάφαση, έπενδύεται γρήγορα με παρωχητική συγκίνηση και καταλήγει όχι σπάνια σε έπεξεργασμένη γνώση, την ώρα που οι περισσότεροι καθηγητές άντιδρούν, στην καλύτερη περίπτωση με σκεπτικισμό, και στη χειρότερη με έμπαθη μετακίνηση στό στρατόπεδο της άντίδρασης. Και στην περίπτωση έπομένως αυτή η άντικειμενική έπιστημονική κλίμακα υπηρετείται έπαρκέστερα από τον φοιτητικό παρότι από τον καθηγητικό παράγοντα.

Αυτές οι κάπως ρητορικές παρατηρήσεις μπορούν να μάς οδηγήσουν σε λιγότερο ρητορικά συμπεράσματα:

Πιστεύω ότι μέσα στό πανεπιστήμιο – στό έσωτερικό του, αν μπορούν να τό πώ έτσι – δεν χρειάζεται και δεν πρέπει να άναζητούμε ένιαία υποκλίμακα και άδιαίρετο ύποσούστημα κριτηρίων για την αντιμετώπιση των πανεπιστημιακών προβλημάτων. Νομίζω, άντίθετα, ότι είναι πολύ συμφερότερο και για τα ίδια τα πανεπιστήμια και για τό περιβάλλον τους ή κάθε μία από τις τρεις συντα-

κτικές ομάδες του πανεπιστημιακού μας σώματος (καθηγητές, βοήθοι, φοιτητές) να άναζητήσει, να βρει και να διατυπώσει τό δικό της σύστημα κριτηρίων και τη δική της έπιμέρους κλίμακα, τόσο για την κριτική όσο και για την άλλαγή των πανεπιστημιακών θεσμών.

Μιλώ για την περίφημη συμμετοχή των φοιτητών και του βοθητικού προσωπικού στή διοίκηση των πανεπιστημίων και στή γενική συνέλευση του τομέα – έννα σχέδιο που βρίσκεται ακόμη στά χαρτιά, και κανείς δεν ξέρει αν και πότε θα γίνει στόν τόπο μας πράξη. Όπωσδήποτε για να μην έκτραπεί η προβλεπόμενη αυτή συνεργασία σε έμφύλιο πόλεμο ή σε έιδυλλιακό συμψηφισμό καλών διαθέσεων, πρέπει κάθε μία από τις τρεις συντακτικές ομάδες του πανεπιστημιακού χώρου να άναλάβει για τον έαυτό της τη σύνταξη της δικής της κλίμακας για τη μέτρηση και τη μεταγραφή των πανεπιστημιακών προβλημάτων που την άφορούν, και τό δικό της κριτικό σύστημα, που θα τη βοηθήσει να συμμετέχει στή συζήτηση ισότιμα, τυπικά και ούσιαστικά. Δεν είναι φυσικό ούτε πρακτικά χρήσιμο ούτε έπιστημονικά όρθο οι τρεις αυτές υποκλίμακες να συμπέσουν, αφού η καθεμία τους άντιστοιχεί σε άλλο βαθμό γνώσης, έγγήγορης, εύαισθησίας και προσωπικών συμφερόντων. Κοινή κλίμακα πρέπει βέβαια να μείνει και για τα τρία διαλεγόμενα μέλη ή έπιστημονική εύσυνειδησία, ή άντίσταση στην εύκολη συνθηματολογία και στή συναισθηματική άντιμετώπιση θεμάτων που άπαιτούν νηφαλιότητα κι έννα κώδικα κλινικής σχέδον ψυχραιμίας. Άπό εκεί και πέρα όμως άλλάζει ο ρόλος των φοιτητών από τό ρόλο των βοηθών και των καθηγητών. Θά φέρω έννα παράδειγμα, για να συνεννοηθούμε καλύτερα:

Τά έλληνικά πανεπιστήμια, πέρα από τις άρθρωτικές τους άναπυρίες, πάσχουν σήμερα από πλήρη σχέδον σύγχυση ως πρós την κοινωνική τους άποστολή. Ο τύπος της άντικειμενικής και έπιθυμητής έπιστημονικής κλίμακας που περιγράψαμε, έπιβάλλει είδαμε στά πανεπιστήμια να μελετήσουν και να άποκρούσουν τό σύστημα συμφερόντων – κρατικών και ταξικών – που τά συμπίπτει και τά άποπροσανατολίζει. Αυτό όμως τό στοιχειώδες και πρωταρχικό έργο για τό διάσωση της πανεπιστημιακής μας ύπόληψης, πρέπει να γίνει άντικείμενο σπουδής τό συντομότερο δυνατό. Είναι βέβαιο ότι σ' ένά τέτοιο αίτημα οι καθηγητές θα δείξουν σχετική άδράνεια ή μερική τουλάχιστον δυσκαψία. Σε μεγάλο βαθμό η έκκίνηση της σημαντικής αυτής πρωτοβουλίας εξαρτάται από τους μεθοδολογικούς χειρισμούς των φοιτητών. Στους δικούς τους βασικά ώρους πέφτει τό βάρος να όργανώσουν σε έρωτήματα έπιστημονικής κατηγορίας την άπαίτησή τους αυτή, για να πείσουν ή να πείσουν τους πανεπιστημιακούς καθηγητές σε στοιχειωδώς διερευνητικές χειρονομίες. Με άνάλογο τρόπο πιστεύω ότι ο φοιτητικός κόσμος μπορεί να έκμαιήσει από την έλληνική έπιστήμη την έκπληρωση της έπιστημονικής της άποστολής, να την άναγκάσει δηλαδή να προβεί έγκαιρα στόν αυτοέλεγχό της, σ' ό,τι αφορά τα ύλικά, τα μέσα, τό γνωστικό άποθεματικό και τις έρευνητικές δυνατότητες που προσφέρει σήμερα. Και για να μη θεωρηθεί ότι δημαγωγώ άνεπίτρεπτα εξαίροντας μόνο θετικές όψεις της φοιτητικής υποκλίμακας, θά σημειώσω έναν όρο που καθιστά τις καθηγητικές μετρήσεις και τό δικό τους κριτικό σύστημα κάποτε άποφασιστικό και άναντικατάστατο. Άν η συμβολή των φοιτητών στά πανεπιστημιακά θέματα μετριέται κυρίως όπου χρειάζεται βιολογική ρώμη, όργανική έτοιμότητα και άμεσο ένδιαφέρον για τό κινούμενο παρόν και τό έπερχόμενο μέλλον, η συμβολή των καθηγητών μπορεί να προσφέρει στην κοινή συζήτηση, όχι τόσο την έξοργιστική κάποτε πειθή της τεκμηριωμένης γλώσσας και γνώσης, όσο αυτό που θά όνόμαζα «συνειδητό τό ιστορικό χρόνο». Η γέυση αυτής της ιστορικής τροφής μάς άναγκάζει να δεχόμαστε ότι ο κόσμος δεν άρχισε να θέτει και να λύνει προβλήματα μόνο άφóτου έμεις γεννηθήκαμε, αλλά αιώνες πρίν. Η καταβολή, λοιπόν, του ιστορικού χρόνου άποδείχεται άξιοσέβαστη και τελικά πολύ παραγωγική μονάδα μετρήσεως που χαρακτηρίζει την καθηγητική κλίμακα.

Δεν πρόκειται να προχωρήσω. Όσα είπα ή ύπαινίχθηκα πιστεύω πως συνιστούν την άρχή του προβλήματος που όνομάζουμε άναδιάρθρωση της άνώτατης παιδείας, όχι φυσικά τό προγραμματικό της περιεχόμενο. Άλλά αυτή η άρχή ήθους και ύφους των πανεπιστημιακών πραγμάτων, έφóσον ύπάρξει, μάς έπιτρέπει να σκοπεύσουμε σ' έννα λιγότερο ή περισσότερο προβλεπτό τέλος. Άλλίως τά προγράμματά μας, όσο καλά κι αν είναι, ύποτάσσονται στό μηχανιστικό αυτόματισμό. Λυπάμαι αν άπογοήτευσα όσους περίμεναν να άκούσουν σήμερα συγκεκριμένες πληροφορίες για τά πεπραγμένα της Έπιτροπής Άνωτάτης Παιδείας, στην οποία συμμετέχω και ή όποια ένέχεται για την έκπόνηση σχεδίου νόμου-πλαισίου των πανεπιστημιακών ίδρυμάτων, στό μέτρο που οι προτάσεις της θά γίνουν άποδεκτές. Θεώρησα όμως συνεπέστερο πρós την έπιστημονική μου ιδιότητα, άντί να χρονοτριβήσω σε πληροφοριακές άπαντήσεις, που έτσι κι άλλως είναι, ή θά είναι, σε λίγο προσιτές, να άσχοληθώ (ξέροντας τους κινδύνους που έπιφυλάσσει μία τέτοια περιπλάνηση) με προβλήματα μεθοδολογίας.

Δ. Μαρωνίτης

Ο ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ ΑΠΑΝΤΑ ΣΤΟ ΑΚΕΛ

Τη χαρά του ANTI για την εμφάνιση στις στήλες του του κ. Έπιτροπου του ΑΚΕΛ κ. Π. Παιονίδη, όλοι θα τη συμμερίζονταν, αν προσερχόταν για ένα ψύχραμο διάλογο.

Δυστυχώς αυτό δεν έγινε. Ο κ. Παιονίδης έκαμε ακριβώς το αντίθετο. Άντιστρατεύτηκε, παραβιάζοντας τα σύγχρονα θέσµα της ελεύθερης συζήτησης. Έτσι, ή χαρά μετατράπηκε σ' απογοήτευση.

Όπωςδήποτε, µου επιβάλλεται να «υπερασπιστώ» όπως το απαιτεί ο αναγνώστης του ANTI αποφεύγοντας την απρέπεια, και τοποθετώντας τα γεγονότα, πλάι στις απόψεις που θεωρώ όρθες.

Όπως και σέ µιά προηγούμενη απάντησή του, στο περιοδικό «75», της 15ης του Φλεβάρη, ο κ. Παιονίδης πρόβαλε µε «βαθιά πικρία» γιατί το ANTI φιλοξένησε τα άρθρα μου, διερωτώµενος κατά πόσο «είναι έντιμο αυτό έναντι του Κυπριακού λαού, όπου το ελάχιστο ό ένας στους τρεις δέχεται το ΑΚΕΛ σαν τον καθοδηγητή και εμπνευστή των αγώνων του, για να µη ρωτήσω αν είναι αυτό έντιμο έναντι του ίδιου του κόµµατος, του οποίου ή άποφασιστική σφραγίδα βρίσκεται από δεκαετίες παντού σ' όλες τις πτυχές της ζωής του νησιού;» Κι ούτε που διατάζει ο κ. Παιονίδης να προσέσει ότι: «αν το περιοδικό σας (το ANTI) ανήκε στην κατηγορία των κιτρινών έντύπων, θα ήταν κατανοητός ο παθιασµένος αυτός αντιακείσµος». Κι άµεσως ύστερα απ' αυτές τις βροντερές απρέπειες, περνά ο κ. Παιονίδης στο κατηγορώ ενάντια στον άρθρογράφο. Το αντίγραφο για λόγους τάξεως:

α) «Είναι ο Π.Σ. ύβρεολόγος. Γιомάτος προσωνυµικά πάθη και άγχώδη ύποκειµενικότητα. Απόβλητος του κόµµατος των Κυπρίων έργαζοµένων. Από χρόνια έπαγγελματίας πολέµιος του κοµµουνισµού».

β) «Ήταν πρωταγωνιστής της θέσης πως ή Κύπρος πρέπει να παραµείνει τυφλά πιστή στο έθνικό κέντρο της Αθήνας και πως δεν πρέπει µε κανένα λόγο να ξεφύγουμε από το σύνθηµα της αυτοδιάθεσης».

γ) «Θήτευσε κατά καιρούς στα σκοτεινά παρασκήνια της αντιμακαριακής αντιπολίτευσης».

δ) «Δηµαγώγησε γύρω από την Άνοιξη της Πράγας µε παθιασµένο αντισοβιετισµό και αντιακείσµο».

Αυτό είναι το δριµύτη κατηγορώ που συνιστά το «παθιασµένο» πορτραίτο του Πλουτή Σέρβα... «που πρέπει να το ξέρουν οι αναγνώστες σας για να προφυλαχτούν».

Ποιά ή άπολογία; Έντιμο είναι να πάρω ένα προς ένα όλα τα σηµεία:

α) Ύβρεολόγος; Έπικαλούµαι πρωτίστως τη µαρτυρία των αναγνωστών σας, που σ' όλα τα άρθρα μου, είδαν αυτοί τον ύβριστή; Μήπως στους χιρακιερισµούς; Καιροσκοπική, δουλική, δειλή, άλλοπρόσαλλη, στείρα πολιτική της άκελικής ήγεσίας; Μά αυτοί είναι πολιτικοί χαρακτηρισµοί, που τετράγωνα έχουν αιτιολογηθεί από τον άρθρογράφο και έχουν επαναληφθεί από πλείστους άλλους µελετητές του Κυπριακού θέµατος. Μάλιστα, βαρύτεροι άλλοι χαρακτηρισµοί έχουν χρησιµοποιηθεί στο μακρινό και στο κοντινό παρελθόν.

Απόβλητος του ΑΚΕΛ και του Κοµµουνισµού. Κοµµικό να µιλά κανείς, στο σύγχρονο κόσµο, για απόβλητους και αποβάλλοντες. Όλοι οι Έλληνες κοµµουνιστές είναι σηµερα ταυτόχρονα απόβλητοι και αποβάλλοντες. Οι µέν αποβάλλουν τους δέ. Και πιδ πέρα από την Έλλάδα. Ο Μπρέζνιεφ αποβάλλει το Μάο Τσέ-Τούνγκ. Κι ο Μάο τον Μπρέζνιεφ. Ο Στάλιν τον Τίτο. Κι ο Τίτο τον Στάλιν. Μά και στην Κύπρο. Μήπως, ο παραδεχτός σηµερα από την άκελική ήγεσία Βάσος Λυσαρίδης (που οργάνωσε δικό του κόµµα) δεν είχε αποβληθεί µαζί µε τον άρθρογράφο σας την ίδια µέρα του 1951, µε κοινή άποφασή; Και πόσοι άλλοι κατοπινά; Να παραθέσω εκατοντάδες όνόµατα Κυπρίων αγωνιστών;

Και ν' αναφέρω ακόμη ότι, στο 1956, ύστερα από τον ιστορικό αντιοταλινικό λόγο του Νικητή Χρουστώφ, ή άκελική ήγεσία έστειλε μήνυµα στον άρθρογράφο σας µε τον κ. Έπίτροπο Γεώργιο Μανούρη

(κι αυτός είναι απόβλητος σηµερα) για να επανέλθει στις γραµµές του κόµµατος; Πήρε τότε (ή άκελική ήγεσία) την απάντηση: «στο κόµµα που άπουσιάζει από τον ένοπλο άγώνα µου ναι άδύνατο να επανέλθω;»

Παθιασµένος από δεκάδες χρόνια πολέµιος του κοµµουνισµού, µε άγχώδη ύποκειµενισµό. Άν αυτό δεν πετάχτηκε σά µιά, χωρίς σκοπό, σαπουνόφουσα, τότε µιά µικρή διευκρίνιση απαιτείται. Πρόκειται έδω, για πολέµιο, κοµµουνιστοφάγο τύπου Γεωργίου Γρίβα, ή για ιδεολόγο κοµµουνιστή, πολέµιο της κρεµλινικής ήγεσίας; Κι έφόσον αυτό δε διασαφηνίζεται, τότε, πιστεύω, πως µαζί µε µένα, θα συμφωνήσουν δεκάδες χιλιάδες άριστεροί σ' αυτή τη χώρα, ότι τα λεχθέντα µας οδηγούν κοντά στη γνωστή λίµνη της φρικαλέας κατασχοφάντησης, απ' όπου έλπεύονταν οι ύστερικές κραυγές ενάντια στα εκατοµµύρια των ιδεολόγων που έξαναγκάστηκαν να καταλήξουν στο συµπέρασµα ότι δεν είναι σηµερα το Κρεµλίνο που φωτίζει το δρόµο προς τα κοµµουνιστικά ιδεώδη.

Άλλά είναι και ο άγχώδης ύποκειµενισµός. Όµως κι έδω πάλιν απαιτείται ή διευκρίνιση: Τί στην προκειµένη περίπτωση πρέπει να έννοοµε ύποκειµενισµό και τί αντικειµενισµό; Να υποθέσοµε πως µε το πρώτο πρέπει να έννοοοµε την τόλµη στο να λέγονται οι πικρές αλήθειες και στη δεύτερη ή σταλούρα στο να πιστεύοµε χωρίς να έρευνούµε;

β) «Έθνικό κέντρο» - «Αυτοδιάθεση»

Σεβόµενος τον αναγνώστη µου, θα τον αφήσω, µόνο του, να το διασκεδάσει µέσα στη γελοιότητα αυτής της αντιφατικής (της σαρδανάπαλης, θά 'λεγα) κατηγορίας.

γ) Θήτευσε, κατά καιρούς, στα σκοτεινά παρασκήνια...

Συντριπτικό κι αυτό το κατηγορώ. Μόνο που ο κατηγορός δεν καθορίζει αυτή «την κατά καιρούς θήτευση». Και γιατί δεν αποτόλµησε να όµολόγησει ότι στην αντιμακαριακή αντιπολίτευση, άκελική ήγεσία και κατηγορούµενος, µαζί θήτευσαν την ίδια εποχή; Ήταν τότε που ΑΚΕΛ και «απόβλητοι» µε φανατισµό ύποστηρίζαµε την ύποψηφιότητα του Γιάννη Κληρίδη ενάντια στην ύποψηφιότητα του Μακάριου για το άξίωµα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ήταν, τότε, στο σωστό δρόµο ή αντιπολίτευση. Μόνο, που την έπαύριο της έκλογικής άποτυχίας, το ΑΚΕΛ (καιροσκοπικά;) εγκατέλειψε την αντιπολίτευση, ζητιανεύοντας για πέντε έδρες στην πρώτη Βουλή, µε σκοπό να αποφύγει την έκλογική άναµορσηση. Και, γιατί, πάλιν, ο κ. Παιονίδης παρέλειψε (έντιµα;) να σηµειώσει ότι ο «απόβλητος» και «πολέµιος», µε δήλωσή του στις έφημερίδες εγκατέλειψε την έφημερίδα «Έθνική», μόλις αυτή πέρασε στα χέρια των Γριβικών;

δ) Ταξίδια στο Πεκίνο

Ταξίδι (όχι ταξίδια) έκαµε ο άρθρογράφος σας στο Πεκίνο. Είναι κι αυτό ένα φοβερό κατηγορώ. Όµως πριν από τον «απόβλητο» έπίσηµο ταξίδι στο Πεκίνο πραγµατοποίησε και το μέλος του Π.Γ. της Κ.Ε. του ΑΚΕΛ, ο κ. Κώστας Παρτασίδης, µαζί µε το Δρ. Θ. Δέρβη (ήγέτη των «σκοτεινών Μακαριακών παρασκηνίων»).

Μπορεί να λεχτεί ότι τούτο έγινε πρωτοϋ το Πεκίνο µαυροπινακωθεί κι «αποβληθεί» από την κρεµλινική οικογένεια. Όµως, ο κ. Παιονίδης, γράφοντας έντιµα, όφειλε να θυµηθεί ότι την τελευταία βραδιά που µαζί συναντηθήκαµε, γύρω από ένα ποτό, ήταν την 1η του Όκτωβρη 1973, στη δεξίωση της Κινεζικής Πρεσβείας (Λευκωσίας), προς τιµήν της έτετείου της επανάστασης, όπου και οι δύο, µαζί µ' άλλους πολλούς προσκαλεσµένους (ήταν εκεί κι άλλοι άκελιστές ήγέτες) είχαµε την τιμή να παρευρεθοϋµε.

Έχει, βέβαια, το δικαίωµα ο κ. Παιονίδης να έπικαλεστεί το έπιχείρηµα ότι άλλο πράγµα είναι να ταξιδέψεις στο Πεκίνο, κι άλλο πράγµα να παρευρεθείς φιλοφρονητικά σέ µιά δεξίωση. Το πρώτο σέ στιγµατίζει. Το δεύτερο σέ έµφανίζει σαν κύριο καλής συµπεριφοράς. Δικαίωµά του. Έτσι, µ' αυτό το έπιχείρηµα δύναται θαυµάσια να δικαι-

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΑΝΑΛΥΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΝΑ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕ ΕΥΡΥΤΗΤΑ ΥΛΗΣ

ΚΑΙ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΜΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΕΝΑ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΤΟΜΟΣ

ολογήσει και κείνη τη φιλοφροσύνη του βοηθού Γεν. Γραμματέα του ΑΚΕΛ να παραστεί στη δεξίωση που ο Μακάριος είχε δώσει προς τιμήν του Γεωργίου Παπαδοπούλου στο Προεδρικό Μέγαρο.

ε) 'Η «'Ανοιξη της Πράγας»

Το τελευταίο κατηγορώ. Στιγματισμένος ο συνεργάτης σας γιατί δημαγωγώσε γύρω στην «'Ανοιξη της Πράγας». Λένε οι Χριστιανοί, «ο αναμάρτητος πρώτος τόν λίθον βαλέτω».

Έδω ο κ. Παιονίδης πολλά πράγματα θέλει να λησμονήσει. Πέντε μέρες άναμενε ή άκελική ήγεςία ν' άνοιξει τó στόμα, μετά που τά σοβιετικά άρματα, μπροστά στα κατάπληκτα μάτια τών άπανταχού κομμουνιστών, είχαν μπει στην Τσεχοσλοβακία, πολεμώντας τούς άπόβλητους κομμουνιστές. Και μίλησε ή άκελική ήγεςία στη γλώσσα του Κρεμλίνου, πρώτη άνάμεσα σ' άλλες κομμουνιστικές ήγεςίες, όταν τά δυναμικότερα κομμουνιστικά κόμματα της Εύρώπης διακήρυτταν τις έντονες διαμαρτυρίες τούς ενάντια στην εισβολή. 'Ο διευθυντής της «Χαραυγής» κ. Σταύρος Άγγελίδης, καθαιρέθηκε άπό τη θέση του, γιατί τού ήταν άδύνατο να σιγήσει μπροστά στο αίσχος. Οι πιό πολλοί άπό τούς συντάχτες της «Χαραυγής», άναγκάστηκαν να κλειδοστομίσουν, ενώ ο Γενικός Γραμματέας της ΠΕΟ Άνδρέας Ζιαρτίδης δέν άποτόλμησε να πάρει θέση όταν ή ΠΣΟ (Παγκόσμια Συνδικαλιστική Όμοσπονδία, που σ' αυτή υπάγεται ή ΠΕΟ) είχε πάρει τη θαρραλέα θέση της. 'Ο Ζιαρτίδης ήταν ταυτόχρονα και μέλος του ΠΓ της ΚΕ τού ΑΚΕΛ.

'Ο συνεργάτης σας είναι περήφανος γιατί ύψωσε την πρώτη φωνή άπό τις στήλες τών Κυπριακών εφημερίδων ενάντια στην εισβολή. Άργότερα πρόβαλε με τó πλήρως ντοκουμενταρισμένο βιβλίο του «'Η Άνοιξη της Πράγας», που διαβάστηκε και εκτιμήθηκε όσο κανένα άλλο πολιτικό βιβλίο στην Κύπρο. Κριτική, ευνόικη, έγινε άπ' όλες τις πλευρές. 'Η άκελική ήγεςία σίγησε. Και τότε μόνο μίλησε όταν ο κριτικός της Κυπριακής τηλεόρασης παρουσίασε άπό τη μικρή οθόνη την «'Ανοιξη», σαν βιβλίο αξιόλογο, που προβληματίζει. Κι εφόσον είχε πιά έξαναγκαστεί ή άκελική ήγεςία ν' άνοιξει τó στόμα της, τί είπε; Έκαμε κριτική. 'Η, τουλάχιστο κριτική της κριτικής; Κάθε άλλο. Άπλούστατα, διάταξε τη σύνταξη της «Χαραυγής» να προβάλλει με σχόλιο, για να καίσει τη διεύθυνση τού Ραδιοφωνικού Ίδρυματος και να εκφράσει βαθύ παράπονο προς την Κυβέρνηση, γιατί επιτράπηκε να εμφανιστεί άπό την τηλεόραση βιβλίο που μίλούσε ενάντια «στη μεγάλη μας φίλη, τη Σοβιετική Ένωση».

Σήμερα, άπό τις στήλες σας, ύστερα άπό δυό δόλκληρα χρόνια, παρουσιάζεται ο κ. Παιονίδης για να πεί, για πρώτη φορά, ότι ο συνεργάτης σας έγραψε την «'Ανοιξη της Πράγας», έχοντας πάντα σαν κίνητρο τόν παθιασμένο αντισοβιετισμό και αντιακελισμό. Άλλά, πάλιν τά κάνει μούσκεμα ο κ. Παιονίδης. Ούτε αντισοβιετισμός ούτε αντιακελισμός ύπάρχει στο κείμενο. 'Η λέξη ΑΚΕΛ ούτε μιá φορά δέν αναφέρεται στις 200 σελίδες τού βιβλίου. Τη Σοβιετική Ένωση την αγαπά και τη λατρεύει ο συνεργάτης σας, σá γεννητρα τού σοσιαλισμού. Κι άν με πάθος καταφέρεται, με σκληρή πανοπλία, ενάντια στην κρεμλινική ήγεςία, είναι γιατί αυτή τά κατάφερε κινουμένη σαν ύπερδύναμη, να άντιστρατευτεί τά κομμουνιστικά ιδεώδη, που γαλούχησαν και γαλούχουν εκατομμύρια μαχητές.

Μιλώντας «έπι της ουσίας τών άρθρων» μου ο κ. Παιονίδης, δοκίμασε να άντιστρατευτεί (με ήθος και ύφος δημοσιογραφικό) αυτή τη

φορά) μερικές άπό τις άπόψεις μου. Δυστυχώς δέν με παίρνει ο χώρος για παρατέρα άπάντηση. Άλλωστε πιστεύω πώς ο άναγνώστης σας που θά έχει ενδιαφερθεί για τó θέμα, μπορεί να άντιπαραβάλλει την άπάντηση τού κ. Παιονίδη με τις θέσεις που έχω άναπτύξει στα τέσσερα προγενέστερά μου άρθρα στο ΑΝΤΙ. Άπό την άλλη, σύντομα κυκλοφορεί τó βιβλίο μου «Πώς τά καταφέραμε να φτάσουμε στο μηδέν». Σ' αυτό ύπάρχουν δολκληρωμένες όλες οι άπόψεις μου πάνω στο θέμα, που άποτελούν, κατά κάποιο τρόπο, άπάντηση στα σημεία ουσίας που άπασχόλησαν τόν κ. Παιονίδη.

Άλλά και τούτο πρέπει να ύπογραμμιστεί. Δέν είναι μόνο ο παθιασμένος άρθρογράφος σας, που φλέγεται για να πληροφορηθούν τά άνήσυχά μυαλά της Ελλάδας, σχετικά με την δολκληρωμένη αλήθεια για την Κύπρο. Στο ίδιο τεύχος τού ΑΝΤΙ που δημοσιεύεται ή άπάντηση τού κ. Παιονίδη ύπάρχει και τó άρκετά ενδιαφέρον άρθρο τού κ. Ν. Ψυρούκη: Τό Κυπριακό ζήτημα (σέ τρεις συνέχειες). Λέγω άπαρχής ότι έχω τις επιφυλάξεις μου και τις διαφωνίες μου, έναντι όρισμένων θέσεων τού κ. Ψυρούκη. Όμως, οι πιό κάτω θέσεις του είναι πολύ σχετικές με τó συζητούμενο θέμα και, νομίζω, πώς πρέπει να προσεχτούν άπό τούς ενδιαφερόμενους. Άντιγράφω:

«Δυστυχώς, όπως είπαμε, ή εργατική τάξη έχασε μέσα άπό τά χέρια της την ήγεςία τού Κυπριακού έθνικοαπελευθερωτικού άγώνα. Τά αίτια της ήττας της ήταν διάφορα. Άπ' αυτά άλλα ήγήαζαν άπό τó δυσμενή συσχετισμό τών ταξικών δυνάμεων στην Κύπρο και την Ελλάδα και άλλα σχετίζονταν με τó ρόλο τών κομμάτων της άριστερας. Τό ΚΚΕ και τó ΑΚΕΛ δέν άντιλήφθηκαν σωστά, επαναστατικά την άντίφαση τού Κυπριακού ζητήματος» (τεύχος 13, σελ. 35, στήλη β).

Και πιό κάτω:

«Όσο για την ήγεςία τού ΚΚΕ (Ν. Ζαχαριάδης) αυτή έφτασε στο σημείο να άγνοήσει δόλότελα τó Κυπριακό ζήτημα. Τό προσωρινό πρόγραμμα τού Κόμματος (1954) δέν έλεγε ούτε λέξη για την Κύπρο. Τελικά και τά δυό Κόμματα (ΑΚΕΛ, ΚΚΕ) άναγνώρισαν την ήγεςία τού Μακαρίου Γ' σαν τη μοναδική και φυσική ήγεςία τού Κυπριακού έθνικοαπελευθερωτικού κινήματος. 'Η εργατική τάξη πολιτικά έμενε άκέφαλη» (στην ίδια σελίδα, στήλη γ).

Κι ακόμη πιό κάτω:

«'Η μόνη σωτήρια λύση ήταν να πάρει ή εργατική τάξη την ήγεςία τού άγώνα και να βγάλε τó Κυπριακό ζήτημα άπό τη σκακιέρα τού ΝΑΤΟ, τού ΟΗΕ κτλ. Μά μιá τέτοια προϋπόθεση δέν ύπήρχε. Τά κόμματα της άριστερας (στην Κύπρο και την Ελλάδα) είχαν άπόλυτα συνθηκολογήσει. Καινούργιες πολιτικές δυνάμεις της εργατιάς δέν ύπήρχαν. 'Η τραγωδία έπόμενο ήταν να άποκορυφωθεί» (στο ίδιο άρθρο, σελ. 37, στήλη α).

Νά ναι τάχα και ο κ. Ν. Ψυρούκης παθιασμένος; Φυσικά, με τά πιό πάνω τó θέμα δέν έχει κλείσει. Έχουν πολλά να είπωθούν εκεί όπου τραγικά λάθη έχουν γίνει. Και έξακολουθούν να γίνονται. Όμως σ' αυτό τó ενδιαμέσο μιá εύχη μπορούμε να δώσουμε: Άμποτες τó ΑΚΕΛ, αυτό τó μεγάλο κόμμα της άμοιρης πατρίδας μας, ν' αρχίζει να βγάξει μαθήματα άπό τά τόσα τραγικά παθήματά μας.

Πλουτής Σέρβας

**Μιá πολύτιμη προσφορά τών εκδόσεων Μπουκουμάνη
στο άναγνωστικό κοινό τού τόπου μας**

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΤΟ ΔΟΜΕΣ στη σκέψη
στα γράμματα
στις τέχνες

Διευθυντής: Δημήτρης Δούκαρης

"Ένα περιοδικό πνευματικού προβληματισμού, έρευνας και διαλόγου.

"Ένα έλεύθερο βήμα για κάθε άνθρωπο που στοχάζεται έλεύθερα.

Κυκλοφορεί στις 15 κάθε μήνα

Πληροφορίες, έγγραφές συνδρομητών:

Μαυρομιχάλη 1, Άθήνα (143), τηλ. 606.313, 618.502

«Οι περιστάσεις είναι κρίσιμες»: ένα μοτίβο, που οι Έλληνες, μέσα κι έξω από την Ελλάδα, τ' ακούν τουλάχιστον από το 1897— όσοι ζούν, φυσικά, από τότε. Έτσι και τώρα, και συγκεκριμένα το βράδυ της 6 Φλεβάρη του 1975, ο συγγραφέας και ύπουργος κ. Εύαγγ. Αβέρωφ, σ' απάντηση του βουλευτή Σωτ. Παπαπολίτη, επικαλέστηκε ότι οι Ένοπλες Δυνάμεις «ευρίσκονταν επί ποδός πολέμου». Και πέτυχε έτσι να μεταιώσει τη γένικευση της συζητήσεως μιάς επερώτησης που είχε σοβαρότατο περιεχόμενο: αίτημα της δικαστικής αρχής ν' αποκαλύψει το Έγγραφο, του κ. Αβέρωφ, ονόματα αξιωματικών που φέρονται σαν φυσικοί ατούργοι φόνων στο Πολυτεχνείο.

Επιφανειακά έληξε το θέμα («λόγω των κρίσιμων περιστάσεων», φυσικά, και των τώρα και των τότε...) και αντί να λάβει την απάντηση που ζήτησε ο ανακριτής 3 φορές θα συζητήσει ο κ. ύπουργος «πολύ ευχαρίστως εις το γραφείον του αποροήτως το θέμα» με τον βουλευτή. Η κοινή, όμως, γνώμη από τη στιγμή εκείνη και σύμφωνα με τα πρακτικά, που άλλη λίγο - άλλη πολύ, παρουσίασαν οι εφημερίδες, συζητά το πράγμα, το συζητεί με πολλά άλλα, του «τότε» και του «τώρα», κάνει αναδρομές, προσπαθεί να βρει, κι αυτή, μιὰ «γέφυρα», μεταξύ των «τότε», των «τώρα» και των «αύριο», και προβληματίζεται: οι εφημερίδες (και μερικές από την παρατάξη όπου προσχώρησε ο κ. Αβέρωφ, όταν εγκατέλειπε το κόμμα των Φιλελευθέρων) σχολίασαν εύρυθμα τις απόψεις του· οι φίλοι και συνεργάτες της «οσκοτεινής έπαιτίας» (κατά την έκφραση του κ. Αβέρωφ, που όμως κομπιάζει να τους κατονομάσει), παίρνουν θάρρος, και...

Κάθε κρίση για τον ύπουργο κ. Αβέρωφ, μέσα στην «κρισμο-τητα», που παραπάνω είπαμε, θα ήταν βέβαιο, όπως εκείνος «νομίζει», νά «επιτείνη» το άθροισμα αυτό, «πρός άλλας πλευράς, αι όποια ειδικώς αυτήν την στιγμήν ήμπορεί νά είναι έθνικώς επιζημιοί». Αυτό όμως δεν έμποδίζει, *αίτην την στιγμήν*, νά κάνουμε μιὰ «γέφυρα» με την άλλη ιδιότητα του κ. Αβέρωφ, τη συγγραφική.

«ΦΩΤΙΑ ΚΑΙ ΤΣΕΚΟΥΡΙ»

Στις 3000 περίπου τυπωμένες σελίδες του για μικρούς και μεγάλους, για φανταστικά, πραγματικά και έμφροδιτα-έλληνικά, έλλαδικά και ξένα, ο κ. Εύαγγελος Αβέρωφ - το Τσούτσας δεν το προσθέτουμε, γιατί δεν ανταποκρίνεται προς έπίσημα έγγραφα ληξιαρχικά, «ώμιλησα περί έγγραφων έφ' όσον έχουν σφραγίδες» (sic, του ίδιου) πρόσθεσε πέροι και την «ιστορική του μελέτη», με 504 σελίδες.

Γραμμένον κατ' ευθείαν στα

ή φιλοσοφία του μίσους

Ο κ. ΑΒΕΡΩΦ ΚΑΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ

Του Θανάση Φωτιάδη

Γαλλικά, με παραγγελία του εκδοτικού οίκου BRETEUIL, κυκλοφόρησε στο έξωτερικό στα 1973 και στην Ελλάδα την άνοιξη του 1974· «ή μετάφραση από το γαλλικό πρωτότυπο στην καθαρεύουσα έγινε από τον διηγόρο Μιλτ. Σινιδόσγιου- Τσούτσα» (και οι εκ πλαγίου συγγενείς του κ. Αβέρωφ όφελούνται από το ιστορικό έπώνυμον) και, «ή απόλυτευση του χειμένου στην καθομιλουμένη έγινε από τον Έμμη. Κάσδαγλη» - της γνωστής οικογενείας.

Από το έξωφυλλο, με τον τίτλο και το σχέδιο, ως την χαλί βιβλιογραφία του, αποτελεί ΜΝΗΜΕΙΟ και ΠΡΟΤΥΠΟ κακής, στρατευμένης, άντεπιστημονικής και άντιδημοκρατικής ιστορικής μελέτης· ο χρόνος που διαλέχθηκε νά κυκλοφορήσει στο διεθνές και ίθαγές κοινό, *λίαν ακατάλληλος*· ή αίτια για τη συγγραφή (έφ' όσον γίνεται φανερό ότι δεν είναι ή ιστορική ανάγκη) παραμένει άδιευκρίνιστη· και τέλος, ή πολιτική θέση (έφ' όσον ο συγγραφέας είναι πολιτικός, μιάς δεξιάς μερίδος) άπελπιστικά θολή... Και σήμερα, όταν το όνομά του φέρεται από τα πρώτα στους μελλοντικούς κυβερνήτες του τόπου, είναι άπαράτητο νά δούμε, σύντομα δυστυχώς, τα κυριότερα στοιχεία του *άποκαλυπτικού* αυτού Μνημείου, έπαναλαμβάνω.

ΜΕΡΙΚΑ ΜΟΝΟΝ ΚΙ ΟΧΙ ΓΙΑ ΧΟΡΤΑΣΗ:

«Η συνοπτική ιστορική μελέτη», όπως την αποκαλεί ο συγγραφέας της, άφορά τον Έμφύλιο πόλεμο 1946-49, που πιάνει τα 2/3 του βιβλίου, ενώ το 1/3, πολύ σωστά, καταποτίζει πάνω στα προσηγθέντα· τώρα, αν είναι σωστό (δηλ. ιστορικό) νά παίρνει σά δεδομένο ότι το ΚΚΕ δεν είναι έθνικό (γράφει έλληνικό) κόμμα, από «τότε», ενώ έχει δώσει χιλιάδες νεκρούς, ιδιαίτερα στην Άλβανία, στη Μακεδονία, στη Θράκη, και στην Κρήτη, πολεμώντας δίπλα στους όπαδούς και των άλλων έλληνικών κομμάτων, κι αυτό θα κριθεί με τ' άλλα έλαττώματα του βιβλίου.

Το έξωφυλλο εικονίζει έναν δοθιο άνταρτη, του Έμφυλιου, με φουσέλικία, άριστορά κρατώντας ένα τουφέκι και δεξιά ένα τσεκούρι. Δεν ξέρω αν και οι ξένοι άναγνώστες άντίκρισαν στα 1973 το ίδιο έξωφυλλο και τί συμπεράσματα έβγαλαν για τους ύπόδουλους, στη χούντα τότε, συμπατριώτες μας. Ξέρω μόνο πως οι δικτάτορες θα διευκολύνθηκαν έξαιρέτα στην τρομοκράτηση των (λίγο ή πολύ) φιλήσυχων ύποτελών τους και στη «φιλία» με τους «συμμάχους».

Ο τίτλος «Φωτιά και τσεκούρι» δεν έχει καμιά θέση σ' αυτή τη «μελέτη»· είναι ένα γνήσια λαϊκό, γνήσια έπαναστατικό και σωστό πολιτικό σύνθημα του μεγάλου Κολοκοτρώνη, ό όποιος, άνυπάκουος σέ ξένες Χριστιανικές δυνάμεις, τό σάλπισε κατά των προσηγυμένων στον Ίμπρημη Έλλήνων, όταν τρεμόσβηνε ή λαϊκή έξέγερση των Έλλήνων· που θέλει να τό κατευθύνει ο κ. Αβέρωφ; Στους άντάρτες του 1942-1949; στους φαντάρους της άλλης όχθης; ή, τό πιθανότερο, στους άνύποπτους νέους; άσαφές και περίεργο!

Οι διαπιστώσεις (μερικές) ύπέροχες! «Η άστική τάξη (μετά τό 1918) ήταν πολύ σημαντική. Περιελάμβανε μόνο μικροαστούς (sic)· «οι έθνικοί ευεργέται είχαν ιδρύσει πολύ σημαντικά ιδρύματα και αυτά έντυπωσάζαν έξαιρετικά...!», «προχωρώντας, ήκολοθούντο από άλλους, που γίνονταν όπαδοί, γιατί οι άνδρες που ζήτησαν ένα άγώνα για ν' άνακουφίσουν την καταπιεσμένη ψυχή τους γίνονται σύντροφοι...», «άν όμως τα άποτελέσματα δεν ήταν τέτοια, δεν ύπηρξαν και άσημαντα...», «ή ώραία ίταλική μεραρχία, ή «Τζούλια»...», «γιατί στην περίπτωση αυτή (τη Μικρασιατική ήττα μας) ό ιστορικός ύλισμός διαφεύδεται

και ήττάται άντί, όπως θα περίμενε κανείς», νά δικαιώνεται και νά νικά», «αυτά τα λίγα είναι άρκυτά για νά χαρακτηρίσουν τις ίκανότητες του άνδρος» (του Ι. Μεταξά), «κατά τη διάρκεια της Γερμανικής εισβολής, άρκετο από τους κρατούμενους κομμουνιστάς συνελήφθησαν από τους ναζί», «κατά την Άριστερά, οι άστονιμοί πυροβόλησαν πρώτοι (στις 3-12-44) για νά διαλύσουν τό πλήθος. Κατά τη δεξιά και τις άρχες οι διαδηλωτά πυροβόλησαν πρώτοι, για νά διασπάσουν τό φράγμα(:) των άστυνομικών. Στο σημείο που βρισκονταν τα πράγματα, ή *άλήθεια επί του προκειμένου* δεν έχει σημασία (sic) και αν ακόμη δεν είχαν *άνταλλαγή* πυροβολισμοί εκείνη την ήμέρα, κάποιο άλλο σοβαρό έπεισόδιο θα συνέβαινε. Η έπανάσταση είχε έξαπολυθεί πριν από την 3η Δεκεμβρίου» (έναν δεν είναι άφελής ή πρωτότυπη διαστρέβλωση, μήπως είναι άθελη άποκάλυψη κάποιου σοβαρού μυστικού;)

Σάν εκείνο, π.χ., που μάς άποκάλυψε σέ συνέντευξή του, ότι είχε την πεποίθηση ότι ο κ. Γ. Παπαδόπουλος είναι εύφυης; ή σαν τό άλλο, που δεν μάς άποκάλυψε ποτέ, ποιά είναι ή *άλήθεια* για την έξαφάνιση του Γιώργου Παναγιούλη, ύπολοχαγού καταδρομών, και γιατί δεν ενημέρωσε ποτέ την οικογένειά του, έστω «έμπιστευτικώς»;

Ιστορικές πληροφορίες, άτράνταχτες! «Ελάχιστοι ήταν εκείνοι που δεν συνελήφθησαν (από τον Μανιάδάκη) και ακόμη λιγότεροι εκείνοι - όπως ο Σιάντος - που έπέτυχαν να διαφύγουν στη Μόσχα» (σελ. 46). Στη σελίδα όμως 102 είναι άλλως τα πράγματα: «είχε συλληφθή τέσσερις, δεν είχε καμφθή, ή τελευταία του άπόδραση είχε γίνει τον Σεπτέμβριο του 1941», «Τό ΕΑΜ ιδρύθηκε από τό ΚΚΕ τον Ιούλιο του 1941» (σ' αυτό πιά, μπορούσε νά βρεί τό σωστό, από όποιοδήποτε βιβλίο που περιείχε ή βιβλιογραφία του), «φαίνεται ότι την εποχή εκείνη (φθινόπωρο 1942) δεν ύπήρχε καμιά έπαφή με τους Σοβιετικούς. Μόνο ή έπιτροπή τους ήταν παρούσα» (είπατε τίποτε;), «για τον Θανάση Κλάρα (Άρη Βελονιώτη) καταγόμενο από την περιοχή του Παρνασσού»!!, «Ο Τίτο έπίσης (δηλ. μετά την ΕΣΣΔ!) έσπευδε νά άναγνωρίσει έπίσημως την ΠΕΕΑ» (που τά είδε όλα αυτά;), «πυροβολισμοί άντηλλάγησαν μεταξύ διαδηλωτών και άστυνομικών. Τα δύο μέρη θρήνησαν νεκρούς και τραυματίες» (μήπως γνωρίζετε τό όνομα και ένός άστυνομικού νεκρού, στις 3-12-44;), ή εκτέλεση μέσα στη Θεσσαλονίκη «του νέου και φωτεινού άντιστασιακού βιομηχάνου Βάγγου Γκαβάνη», που πρώτη φορά άκούγεται, άπ' όσα ξέρω, την ΕΔΑ (Ένιαία Δημοκρατική Άριστερά) την άποκαλεί συνέχεια Ένωση Δ.Α., σίμπτως νά μη συστεγάστηκε στη Βουλή τόσα χρόνια, κ.λπ. κ.λπ. Δεν είναι

καλύτερα όταν δεν διευκρινίζει το ποιοί, πότε, πώς; Π.χ. για τους φίλους αδελφικούς, «αδελφία πές, με είχαν προδώσει. Τάχα αγαπήσει, τάχα βοηθήσει, πολλές φορές τὰ εἶχα βγάλει ἀπὸ τὴ δυστυχία ἢ καὶ τὴν καταφρόνια – καὶ μεῖς εἶχαν προδώσει» (Στὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀγ. Νικόλα, σελ. 41).

Κακοποίηση δύο ἡγετῶν τοῦ ΕΑΜ, γιὰ τὸν στρατηγὸ Σαράφη, ὅτι «ἐν πλήρει γνώσει τῆς ἀληθείας, μεταδίδονται ἐδῶ οἱ ιδέες ποὺ ἐνέπνεαν τὸν Σαράφη ὅταν ἐφθανε μετὰ τὸν ἀνταρτῶν του. (...) γιὰ νὰ μὴν κατέχει στὴν ἀντίσταση τὴ μεγαλύτερη θέση ὁ ΕΛΑΣ, ποὺ ὑπὸ τὸν ἐλεγχὸ τοῦ ΚΚΕ, κόμματος ὅχι ἐθνικοῦ, καταντούσε ἐπικίνδυνος γιὰ τὴ Χώρα» καὶ γιὰ τὸν Ἀρη (ποὺ τὸν ἀνεβοκατεβάζει «δηλωσία» καὶ τὸν «ψυχογραφεῖ» σχετικὰ, ἐνῶ ἐκείνος ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ ἐφυγε ἀπὸ τὰ μεσαιωνικὰ βασανιστήρια τῆς Ἀκτίνης Θ', στὴν Κέρκυρα, ἦρθε στὴν Ἀθήνα καὶ ὁργάνωσε τὸ παράνομο τυπογραφεῖο ποὺ τὸν ἐμφανίζει ὡς ἓνα «Αἷμα», αἰμοδιψὴ καὶ στυγερὸ ἐγκληματῆ, ἔστω καὶ γιὰ ἓνα κοτόπουλο – Ἴδου ἓνα δείγμα σχετικὸ: τὴν προτελευταία νύχτα τῆς ζωῆς του ὁ Ἀρης κουβεντιάζει στὸ χωριὸ Μηλιά τοῦ Μετσόβου με κάποιον φοιτητῆ, σημερινὸ δικηγόρο Ἀθηνῶν, ποὺ τὸν ρώτησε «ποῖα ἦταν τὰ αἷτια τῆς ἥττας τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ». Ὁ Ἀρης ἀπάντησε: «Δὲν σκοτώσαμε ἀρκε-

τούς, κ.λπ. κ.λπ. Πόσες ψυχὲς ἔχει τὸ χωριὸ σας; – Χίλιους διακόσιους, ἀπῆντησε ὁ νέος. – Ἐπρεπε νὰ σκοτώσουμε τοὺς ἐξακόσιους» κ.λπ. κ.λπ. περὶ αἱμάτων – (Ἐὰν ἀνοίξετε τὴ γεωγραφία, ἡ Μηλιά Μετσόβου στὰ 1928 εἶχε 704 καὶ στὰ 1960 859 κατοίκους. Τίποτε ἄλλο).

Ἀντικομμουνισμός – δικαίωμα του, φυσικὰ, πολιτικὸς εἶναι, ἀλλὰ σὰν ἱστορικὸς; ἀκούστε: «οἱ περισσότεροι ὅμως ἀπὸ τοὺς κρατούμενους εἶτε δραπέτευσαν κατὰ τὴν κατάρρευση τῶν Ἑλληνοβρετανικῶν δυνάμεων, εἶτε χωρὶς νὰ μάθει ποτὲ κανεὶς τὸν λόγῳ – ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι κατόπιν εἰδικῆς ἐντολῆς τῆς Γερμανικῆς στρατιωτικῆς ἀστυνομίας. Φαίνεται ὅτι εἶχαν ἐκληφθεῖ ὡς σοσιαλισταί, ἐχθροὶ τῶν κομμουνιστῶν», καὶ ξέρετε τί ἔκαναν αὐτοὶ οἱ εὐεργετηθέντες ἀπὸ τὴν Γκεστάπο, «Χάραξαν τὶς νέες κατευθύνσεις τοῦ ΚΚΕ καὶ ὄρισαν, μετὰ τὸν ἄλλον, ὅτι τὸ καθῆκον κάθε Ἑλλήνου κομμουνιστοῦ ἦταν νὰ ὁργανώσει τὴν πάλη γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως» κ.λπ. κ.λπ. (στὸ σημείο αὐτὸ δὲν ἀντέχω νὰ παραλείψω τὸ ἐπεισόδιο Τσώρτσιλ καὶ ὑποστράφηγον Χόουλις, στὶς 29-4-44, ὅταν σὲ ὕψος ἡμιπεριαισθητικῶν τὸν ἐρωτᾷ:

«Δώστε μου μιὰ συντομὴ ἐκτίμηση – ὅχι πάνω ἀπὸ μιὰ σελίδα – ὅποιασδήποτε μάχης ποὺ ἔδωσε ὁ ΕΛΑΣ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τὸ τελευταῖο ἔξάμηνο. Πολέμησαν ἀραγε καθόλου, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς μάχες ἐναντίον τοῦ Ζέρβα;» – ὁ Βρεττα-

νὸς στρατιωτικὸς τοῦ ἀπάντα (περιληπτικά: Ἀπὸ Ὀχτώβρη μέχρι μέσῃ Φλεβάρη ὁ ΕΛΑΣ κατέστρεψε 11 τραῖνα, ὁ ἐχθρὸς ἔχασε 957 ἄνδρες, νεκροὺς ἢ αἰχμαλώτους. Μέχρι 17 Ἀπριλίου 4 τραῖνα, 1700 ἀπώλειες, σὺν 200 ἀξιωματικοί, ἓνας στρατηγὸς – ἐπίσης ἐπιθέσεις καὶ καταστροφές γεφυρῶν, μεταλλείων κ.λπ. Προσθέτω, σὲ 11 μάχες, ἀπώλειες γερμανικῆς 621 ἄνδρες, «προδοτικῆς (ἐλληνικῆς) δυνάμεις ποὺ συνεργάζονταν μαζί τους, ἄλλοι 298. Οἱ Γερμανοὶ ἐξετέλεσαν γιὰ ἀντίποινα ἑκατοντάδες ὁμήρους: εἶναι σημαντικὸ, ὅτι τὰ θύματα ἦταν πάντα πρόσωπα ποὺ θεωροῦνταν μέλη τοῦ ΕΑΜ». (Ἀνδρικόπουλος: «1944-Κοίσιμη χρονιά», Τ. Α'. σελ. 129 – Ἀθήνα 1974), ἢ τὸ ἄλλο, «κατὰ τὴν παγία λενινιστικὴ τακτική, κάθε πόλεμος ἦταν χρήσιμος γιὰ τὴν ἀνάπτυξή τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Ὅσο αἱματηρὸς καὶ ὅσο διαρκέστερος, τόσο ἀποδοτικότερος θὰ ἦταν» (καὶ νὰ ξέρουν ὅσοι διάβασαν τὴν ἱστορία, ὅτι ὁ Ἰλῆος ὁ Λένιν ἀγωνίστηκε σὰ θηρίο νὰ σταματήσει ὁ πόλεμος μετὰ τὴν συνθήκη τοῦ Μπρέστ-Λιτόφσκ!!).

Ἀνάλογα καὶ χειρότερα εἶναι τὰ «στοιχεῖα» τοῦ συγγραφέα καὶ γιὰ τὸν ἐμφύλιον (ὅπου γίνεται καὶ μιὰ σοβαρότατη ὁμολογία, δηλ. ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ στὴ συγκέντρωση τῆς Καστοριάς ἀπέδειξαν στὸ Σοφοῦλη «ὅτι ὅλες οἱ ἐπιχειρήσεις εἶχαν ἐγκριθεῖ καὶ κάποτε ὑποδειχθεῖ ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς στρατιωτικὸς συμβούλους»).

Τέλος, στὰ βιβλιογραφικά του, παραβλέπονται, ἐκτὸς ἄλλων, τὰ σημαντικὰ ἔργα τοῦ Ἐντελίδου, τοῦ Πυρομάγλου, τῶν ἀδελφῶν Νεοκ. Γρηγοριάδου, ἀκόμα καὶ ἓνα ἄρθρο τοῦ Γούντχάουζ γιὰ τὴν πρώτη του ἐπαφὴ με τοὺς ἀντάρτες, ποὺ τὸ ἀγνοεῖ ὁ κ. Ἀβέρωφ καὶ τὰ παρουσιάζει ὅπως θέλει.

Συμπέρασμα: ἡ ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου μπορεῖ νὰ ἐξυπηρετήσει κάθε ἄλλο σκοπὸ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, ἐπλήρη τὴν ἐθνικὴ ἐνότητα τῶν Ἑλλήνων, ἐκείνη τὴ μαύρη στιγμὴ (τὴν πιὸ μαύρη, τὴ μετὰ τὸ Πολυτεχνεῖο) τῆς δικτατορίας, ὅταν, ἀπὸ τὸν δεξιὸ ἀντιχουντικὸ, ὡς τὸν ἄκρο ἀριστερό, ὅλοι μας, σ' ἓνα σκοπὸ συμφωνήσαμε: νὰ πῆσει ἡ συμμορία τῶν δολοφόνων καὶ τῶν λωποδυτῶν καὶ νὰ τιμωρηθοῦν ὑποδειγματικά, τὴν ὥρα ποὺ ἡ κ. Ἐλένη Βλάχου συνεδριάζει στὸ ἴδιο τραπέζι μετὰ τὴν Μάριον Στεφ. Σαράφη, γιὰ τὸν παραπάνω σκοπὸ, τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἴπ' ἀριθ. 1 συντηρητικὸς στὴ χώρα, ὁ κ. Γ. Ράλλης, δὲν ἔβγαζε ἀντικομμουνιστικὰ βιβλία, οὔτε ετοίμαζε ὁπερετικὰ κινήματα στὸ Ναυτικὸ, παρὰ ἐκθείαζε τὸν κοινοβουλευτισμὸ καὶ μόνον...

ΓΙΑ ΠΟΙΟΝ ΑΝΟΙΓΕΙ Η ΦΑΚΑ

Ὁ συγγραφέας – πολιτικὸς μας βαρύνεται μετὰ τὴν ἐκδοσὴ αὐτῆς, ποὺ ὁ καθένας πᾶς θὰ θυμᾶται κάθε φορὰ ποὺ θὰ ἀκούει λόγια

ὑπὲρ τῆς τηλεοπτικῆς ἢ ἐθνικῆς ἐνότητας μετὰ τὸν ταξίαρχο Ἰωαννίδη καὶ τοὺς ὁμοίους του, σήμερα, ἔξ' ὧρες ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ κ. Ἀβέρωφ, καταστολισμένος ἀπὸ πρῶτες, περιέμενε τὴν... αἰφνιδιαστικὴν πρόσκληση τοῦ στρατηγοῦ Γκιζίκη γιὰ νὰ ὁρμιστεῖ μεταχουντικὸς ὑπουργός. Καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν παλαιότατο φίλο του κ. Σαραφίμ, ποὺ μὴνες πρὶν εἶχε ὁρκίσει τὴν τελευταία καὶ πιὸ ἐγκληματικὴ δικτατορικὴ κυβέρνησή.

Ὁραία παιχνίδια τῆς ἱστορίας, ποὺ θέλησε νὰ τὴν ὑπηρετήσει ὁ κ. Ἀβέρωφ. Καὶ ὅλοι μας εὐχόμαστε νὰ μὴ συνεχιστοῦν αὐτὰ τὰ παιχνίδια καὶ ἐπαληθεύσει ἡ κ. Βλάχου στὸ φόβῳ τῆς γιὰ νέες ἐπικίνδυνους καὶ ἀδίστακτους συνωμότητες, «οἱ ὅποιοι τί ἄλλο κάνουν αὐτὴ τὴ στιγμὴ καὶ τί θὰ κάνουν αὐριο καὶ τοῦ χρόνου, παρὰ νὰ ὁργανώνονται μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι κάποια μέρα θὰ σώσουν πάλι τὴν Ἑλλάδα – καὶ τὸν ἑαυτὸ τους».

Μὲ μιὰ διαφορὰ ποὺ ἔχουμε στὴν κατάληξη τῆς κας Βλάχου, γιὰ τὸ ποῦν «θὰ βάλουν στὴν κλούβα»... Κι ἂς τὸ σκεφτεῖ καλὰ ἐκεῖνος, ἢ ἂς ἀγρυπνεῖ. Τοῦ τὸ εὐχόμαστε ὅλοι καὶ ὅχι μόνον τὰ 55% τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ... Γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου. Ποῦ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τέτοιους σωτήρες, οὔτε, βέβαια, καὶ ἀπὸ τέτοιες «ἱστορικὲς μελέτες».

Ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, τὸ γλωσσικὸ ἔνδυμα τοῦ βιβλίου (καθαρεύουσα ἀπλουστευμένη καὶ καθομιλουμένη...) χάνει κάθε ἐνδιαφέρον· ἀπλῶς θυμίζει τὸ ἔξοχο φαινόμενο τῆς ὠραίας YENEΔ, ποὺ δὲν θέλει νὰ τὴ στενοχωρήσει ὁ ὑπουργός της: ἐκείνη μεταχειρίζεται τὴν ἐθνικὴ καθαρεύουσα, ποὺ ὁ κ. Ἀβέρωφ ἀπλουστεύει, ἐνῶ τὸ Ἐθνικὸν Πρόγραμμα μεταχειρίζεται τὴν ἀντεθνικὴ δημοτικὴ! Καλὴνύχτα σας.

Θανάσης Φωτιάδης

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΠΡΟΣΘΗΚΗ: Τὸ κείμενο εἶχε ετοίμαστῇ, βεβαίως πρὶν τὴν ἀποκάλυψη τῶν «ἐλαχίστων ἀφρόνων» καὶ τὸ τηλεβιονικὸ παπγιόν, ποὺ μᾶς... ξανακαθούσασε! – παραδόθηκε στὸ ΑΝΤ1, τὸ μεσημέρι τῆς Δευτέρας 24-2-75, τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ οἱ «ὀλιγάριθμοι» συνωμότες ετοίμαζονταν νὰ μᾶς ξανασιώσουν! Διήγημα: νὰ χαροῦμε γιὰ τὴν ἐπιβεβαίωση τῆς με γ α λ η ς ὁ πο ψ ι α ς καὶ τὴν ἀποκάλυψη τῆς ἡ ν ἀ ὀργιστοῦμε, ὅπως προχτές, μαζὶ με τὶς μυριάδες, ποὺ κάτω ἀπὸ βροχὴ βροντοφωνάζαμε ΑΒΕΡΩΦ ΠΑΡΑΙΤΗΣΟΥ ΤΩΡΑ!... (ὁ Λαὸς πᾶς μαθαίνει γρήγορα καὶ πολλὰ).

ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Ἀριστοτέλους 4 τηλ. 228.682 – 264.609
Ἑγνατίας 150 τηλ. 235.916

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- Στὰ γνωστὰ γιὰ σᾶς καὶ φιλικὰ Βιβλιοπωλεῖα κάθε βιβλίο παλιὸ ἢ καινούργιο μετὰ τὶς πιὸ καλὲς τιμὲς
- Πάντα στὴ διάθεσή σας γιὰ κάθε βιβλίο ποὺ σᾶς ἐνδιαφέρει

σκέψεις και προτάσεις ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Του Α. Γ. Ξύδη

Η 13η Πανελλήνια Έκθεση, αν και όταν γίνει, ίσως αποδειχθεί η τελευταία του είδους της, όχι όμως απαραίτητα ή πιδό αχρηστη. Σε στιγμές που ολόκληρη η σχέση του καλλιτέχνη με την κοινωνία της εποχής του έχει μπει σε συζήτηση, η διαμάχη γύρω από την Πανελλήνια θα έχει τουλάχιστο ξεκινήσει τη συζήτηση πάνω στο ειδικότερο θέμα της σχέσης του καλλιτέχνη, και γενικά όσων ασκούν ένα εικαστικό επάγγελμα (διακοσμητές, σχεδιαστές, κεραμίστες, γραφίστες, μοντελίστες, μακετίστες, σκηνογράφοι κ.τ.λ. που θα τους πούμε περιληπτικά: εικαστικούς), με το Κράτος και τις υπηρεσίες του.

Όπως σ' όλους τους άλλους τομείς, κ' εδώ η δικτατορία είχε οδηγήσει την κατάσταση στο έσχατο λιμνασμό της, όπου οι αναθυμιάσεις την καθιστούσαν σχεδόν απλησίαστη, αφού ανέκοψε ένα άνθισμα που άρχισε να εκδηλώνεται στις αρχές της δεκαετίας του '60.

Πάντως, από τις άτυχες εκδηλώσεις της Χούντας σε ολόκληρο τον τομέα των εικαστικών τεχνών - οι υπεύθυνοι βρίσκονται και σήμερα στις θέσεις τους - τέθηκαν κιόλας μέσα στην επταετία τα προβλήματα τα οποία πολλοί από μας - ίσως με περισσή αφέλεια - αναμέναμε ότι θα μπαίνανε σε κάποιο δρόμο επίλυσης με την κατάρρευση του δικτατορικού καθεστώτος.

Ποια είναι τα προβλήματα αυτά;

1. Το Καλλιτεχνικό Έπιμελητήριο Έλλάδος και η κατάφωρη αχρηστία του. Ο θεσμός στραβογεννήθηκε, τον τελευταίο χρόνο της Κατοχής, διοικήθηκε έκτοτε ουσιαστικά από την ίδια ομάδα προσώπων, και δεν πρόκοψε.

2. Οι Πανελλήνιες Έκθέσεις και η χειροτέρευση της στάθμης - σαν να υπήρχε περιθώριο - των τεσσάρων που έγιναν στην επταετία. Ο θεσμός και η χρησιμότητά του συζητούνταν και πριν το 1967, αλλά τώρα έχει χάσει σχεδόν ολότελα τους υποστηρικτές του. Τελευταίοι απόμειναν οι κρατικές υπηρεσίες που κάθε δυο χρόνια επιμένουν να αναλώσουν το σχετικό κονδύλι, και όσοι καλλιτέχνες επιδιώκουν τη συμμετοχή τους για να δικαιούνται να εγγραφούν στο ΚΕΕ - ίσως είναι σύμπτωση μόνο πως δεν είναι από τους πιο καλούς (μιλώντας από αισθητική άποψη).

3. Τα κρατικά ή «εθνικά» βραβεία, των οποίων η άπονομή το

Δεκέμβριο του 1972 προκάλεσε τέτοιο σάλο που δεν ακούστηκε έκτοτε κουβέντα. Το πρόβλημα όμως παραμένει: προάγουν την τέχνη ή όχι τα βραβεία;

4. Οι παραγγελίες από κρατικές, δημοτικές, στρατιωτικές και άλλες υπηρεσίες - ως πούμε συνοπτικά το Δημόσιο - έργων τέχνης, μνημείων κ.τ.λ.

Οι πλατείες και οι δρόμοι της Ελλάδας έχουν γεμίσει αγάλματα, προτομές, συμπλέγματα, ανάγλυφα, για τα οποία έχει λειτουργήσει μια διαδικασία αντίστροφης επιλογής - είναι φτιαγμένα από τους μετριοτέρους γλύπτες, τους μόνους που βρήκε η δικτατορία έτοιμους, ή αναγκασμένους, να συνεργασθούν.

5. Οι εκθέσεις εξωτερικού (Μπιενάλε Βενετίας, Σάο Πάουλο, Άλεξανδρείας, και άλλες όχι τακτικές) όπου το Κράτος έπαιρνε για να επιλέξει τους Έλληνες καλλιτέχνες που θα μετάρχουν - δηλαδή θα αντιπροσωπεύσουν την ελληνική τέχνη.

Για τη Βενετία υπάρχει κριτική επιτροπή όρισμένη από παλιό νόμο, για τις άλλες εκθέσεις λειτουργούσε μέχρι το 1967, με υπουργικές αποφάσεις, μια άτυπη επιτροπή κρίσης. Τα συστήματα επιλογής πρέπει να ενοποιηθούν, για να κατοχυρώνονται οι καλλιτέχνες. Περίττο ν' αναφερθεί ότι η εκπροσώπηση της Ελλάδας κατά την επταετία ήταν, επιεικώς, μέτρια στο σύνολό της.

6. Οι συντάξεις και χορηγίες στους καλλιτέχνες. Θεσμός που εισήγαγε το 1964 η Κυβέρνηση της Ένωσης Κέντρου, που εφαρμόστηκε όμως από τη δικτατορία με ταπεινωτικά μέτρα ασφαλείας (έλεγχος πολιτικών φρονημάτων κ.τ.λ.) και με απάραδκες διακρίσεις, γιατί δεν είχαν τεθεί κοινά αντικειμενικά κριτήρια που με βάση τους όλοι όσοι θα εκπληρούσαν τις σχετικές προϋποθέσεις θα έπαιρναν σύνταξη ή χορηγία. Επιχειρήθηκε έτσι ο συνδυασμός επιβράβευσης αξιολογικής και πολιτικής διαφόρων καλλιτεχνών, όχι απαραίτητα όλων όσων μπορούσαν ν' αποδείξουν μεγαλύτερη ανάγκη, ή είχαν τα «τυπικά προσόντα».

7. Η Έθνική Πινακοθήκη, αποπεράτωση, διοργάνωση και επάνδρωσή της. Ποιος ο προορισμός της; Κριτήρια και μέριμνα για τον εμπλουτισμό της σε έργα σύγχρονης τέχνης, ελληνικά και ξένα. Από το 1967 άλλαξε δυο φορές ο Διευθυντής της για να ευνοηθούν άτομα προσκείμενα στο καθεστώς, όχι εκείνα που είχαν ταίρια προσόντα. Έτσι τη θέση του Διευθυντή της κατέλαβε πρώτα ένας

δικηγόρος, πρώην Νομάρχης, που είχε ένθουσιασμό αλλά λίγες γνώσεις για την τέχνη. Τον διαδέχθηκε αρχαιολόγος, βοηθός του Γενικού Εφόρου Αρχαιοτήτων Μαρινάτου, του οποίου οι κύριοι τίτλοι είναι όρισμένα άρθρα για ζωγράφους της Αναγέννησης που δημοσίευσε στην εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, και το ότι έχει σπουδάσει Αρχαιολογία και Ιστορία των Εκκλησιών στη Γερμανία.

Το πρόβλημα της Πινακοθήκης δεν μπορεί ν' αντιμετωπισθεί απομονωμένα από το πρόβλημα της όλης πολιτικής του αρμόδιου κρατικού φορέα στα θέματα ανάπτυξης και προβολής της σύγχρονης ελληνικής τέχνης για την ύψωση της παιδευτικής στάθμης ολόκληρου του λαού και όχι μόνο μερίδας των κατοίκων της πρωτεύουσας. Μουσεία σύγχρονης τέχνης υποτυπώδη ή συλλογές υπάρχουν στη Θεσσαλονίκη, στη Ρόδο και αλλού. Θα έπρεπε να ιδρυθούν και σε άλλα επαρχιακά κέντρα.

8. Τελευταίο και από τα μεγαλύτερα, είναι το πρόβλημα της καλλιτεχνικής διαπαιδαγώγησης του λαού στα σχολεία, στα πανεπιστήμια, και από όσες άλλες εστίες παιδείας (κουλτούρας) διαθέτει ο Έλληνικός χώρος.

Για τη μελέτη αυτών των σημαντικών προβλημάτων που όλα τους έχουν ώριμάσει τόσο που κινδυνεύουν να σαπίσουν με τα λάθη και την εγκατάλειψη από τη δικτατορία, λύση του κοινού νου θα ήταν να συγκροτηθεί με τη συνεργασία και την υποστήριξη των Υπουργείων Πολιτισμού και Παιδείας, μια Μεγάλη Επιτροπή με 15 μέλη, τα ακόλουθα:

Δύο καλλιτέχνες και ένας εικαστικός κάτω από 45 ετών
Δύο καλλιτέχνες και ένας εικαστικός πάνω από 45 ετών
Τρεις τεχνοκρίτες
Δύο υπάλληλοι αρμόδιοι του Υπουργείου Πολιτισμού
Ένας εκπρόσωπος (καθηγητής) της Α.Σ.Κ.Τ.
Ένας εκπρόσωπος (καθηγητής) του Ε.Μ.Π.
Ένας εκπρόσωπος (καθηγητής) του Πανεπιστημίου της Θεσ/νίκης (το μόνο που έχει έδρα Ιστορίας της Τέχνης)
Ένας εκπρόσωπος (ο Διευθυντής) της Έθνικής Πινακοθήκης

Να δοθεί στη Μεγάλη Επιτροπή μια προθεσμία εννιά (9) μηνών στην οποία να συγκεντρωθεί όλα τα στοιχεία της μεταπολεμικής πείρας για καθένα από τα προβλήματα, να τα μελετήσει και να κάνει συγκεκριμένες εισηγήσεις προς την κατεύθυνση της συγκρότησης δυο βασικών οργανισμών:

Στον ένα - ως τον πούμε Έπαγγελματικό Οργανισμό - θα πλειοψηφούν οι καλλιτέχνες και οι εικαστικοί, θα εξασφαλίζονται τα καθαρά επαγγελματικά συμφέροντά τους (συντά-

ξεις, παροχές, πνευματική ιδιοκτησία κ.τ.λ.).

Στον άλλον - ως τον πούμε Κριτικό Οργανισμό - θα πλειοψηφούν οι κριτικοί και ιστορικοί της σύγχρονης Έλληνικής τέχνης. Αυτός θα εξασφαλίζει ειδικότερα για τους καλλιτέχνες με στενή έννοια:

α) ακριβοδίκαιη και όσο γίνεται αντικειμενική αξιολόγηση και επιλογή έργων που θα μετέχουν σε εκθέσεις μέσα στην Ελλάδα που οργανώνουν το Δημόσιο, ή σ' εκθέσεις έξω από την Ελλάδα, όπου η συμμετοχή επιλέγεται

ἀπὸ τὸ Δημόσιο, ἔργων πού θ' ἀγοράζονται ἢ θὰ παραγγέλλονται ἀπὸ τὸ Δημόσιο κ.τ.λ.

β) κρίσεις γιὰ τὴν ἀπονομὴ ἡθικῶν διακρίσεων καὶ ὕλικῶν παροχῶν, βραβείων, ὑποτροφῶν κ.τ.λ.

Ἀπὸ τὸν Κριτικὸ Ὁργανισμὸ θὰ μποροῦν νὰ ἐπανδρύνονται οἱ μερικότερες κριτικὲς ἐπιτροπὲς γιὰ ἐκδηλώσεις πού κρίνει σκόπιμο νὰ ὀργανώσει τὸ Δημόσιο, μέσα στὰ πλαίσια τῆς γενικότερης καλλιτεχνικῆς πολιτικῆς πού θὰ εἰσηγηθεῖ ἡ Μεγάλῃ Ἐπιτροπῇ.

Ἔτσι θὰ ἐκλείψει τὸ πρόβλημα στὸ ὁποῖο σκοντάφουμε συνεχῶς, πῶς καὶ ἀπὸ ποιοὺς θὰ συγκροτηθεῖ ἡ κριτικὴ ἐπιτροπῇ. Φυσικὰ τὰ μέλη καὶ τῶν δυὸ ὀργανισμῶν θὰ ἐκλέγονται δημοκρατικὰ καὶ θὰ ἀναανεώνονται κατὰ διαστήματα - ἴσως κατὰ διετία - καὶ οἱ καλλιτέχνες πού θὰ μετέχουν σ' αὐτοὺς δὲν θὰ δικαιούνται κατὰ τὴν περίοδο τῆς θητείας τους νὰ μετέχουν σὲ ἐκδηλώσεις πού ὀργανώνει τὸ Δημόσιο.

Ἄν εἶχε συσταθεῖ ἡ Μεγάλῃ Ἐπιτροπῇ πού προτείνω, θὰ εἶχε νὰ τῆς ὑποβάλλω τὶς ἀκόλουθες σκέψεις γιὰ μελέτη:

Α. Νὰ καταργηθεῖ ὁ θεσμὸς τῆς Πανελληνίας Ἐκθεσης, καὶ νὰ εἰσαχθεῖ τὸ σύστημα μιᾶς σειρᾶς ἐκθέσεων κατὰ ὁμάδες ὁμοιογενεῖς τεχνοτροπικὰ ἢ κατὰ γενιές. Οἱ ἐκθέσεις αὐτές, ἑκατὸν πενήντα ἢ διακοσίων τὸ πολὺ ἔργων, νὰ γίνονται κάθε χρόνο καὶ νὰ μεταφέρονται σὲ διάφορες πόλεις τῆς Ἑλλάδας. Οἱ συμμετοχὲς νὰ γίνονται μὲ μόνο γενικὸ κριτήριον τὴν ποιότητα.

Β. Νὰ ὀργανωθεῖ σὲ διαφορετικὲς κάθε φορὰ πόλεις, κάθε

δυὸ χρόνια, μιὰ Πανελλήνια Ἑβδομάδα τῶν Τεχνῶν, κατὰ τὴν ὁποία νὰ γίνονται ἐκθέσεις σὲ κλειστοὺς χώρους, στὸ ὑπαίθρο, συνδυασμένες μὲ ἄλλες ἐκδηλώσεις, ὅπως διαλέξεις, χάρτινες, ἢ ἄλλες «πολυτεχνικές», ὅπως θὰ τίς ἔλεγε ὁ Κοσμάς Ξανάκης.

Γ. Νὰ διαθεσθεῖ τὸ Κράτος τὸ μέγαρο τῶν Ἀνακτόρων τῆς Ἡρώδου Ἀττικῆς γιὰ Μουσεῖο Τέχνης Ἑλληνικῆς καὶ Ξένης ὡς τὸν 19ο αἰῶνα. Τὸ χτίριο ἔχει μεγάλους χώρους καὶ εἶναι ρυθμοῦ πού ταιριάζει μὲ τὰ ἔργα πού θὰ στεγάζει, καὶ ὁ κῆπος εἶναι πολὺ κατάλληλος γιὰ γλυπτὰ. Πόσα Ἀνάκτορα τῆς Εὐρώπης δὲ χρησιμοποιοῦν μ' ἐπιτυχία σήμερα γιὰ Μουσεία τῶν Τεχνῶν; Ὅσο γιὰ τὸ Μοντέρνο χτίριο τῆς Παναθηναίου πού δὲν ἔχει ἀποπερατωθεῖ καὶ διαρρυθμισθεῖ ἀκόμα, ἀς γίνῃ Μουσεῖο Σύγχρονης Τέχνης (τοῦ 20οῦ αἰῶνα) Ἑλληνικῆς καὶ Ξένης, καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ κατάλληλοι χώροι τοῦ γιὰ ἐκδηλώσεις γύρω ἀπὸ τὶς σύγχρονες τέχνες, γιὰ ἐναλλασσόμενες ἐκθέσεις κ.τ.λ. Οἱ χώροι μελέτης (βιβλιοθήκη κ.τ.λ.) θὰ μπορούσαν νὰ ἐγκατασταθοῦν στὸ ἡμετέρο περιβάλλον τῶν Ἀνακτόρων.

Δ. Μὲ τὰ ἔργα τέχνης πού θ' ἀγοράζει τὸ Δημόσιο ἀπὸ τὶς ἐκθέσεις, ἢ ἐνδεχόμενα κ' ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια τῶν καλλιτεχνῶν, ἢ μὲ τ' ἄλλα πού θὰ παραγγέλλει, νὰ ἐμπλουτίζονται οἱ δημόσιες ἢ δημοτικὲς συλλογὲς ὅχι μόνον στὴν πρωτεύουσα ἀλλὰ καὶ σ' ἄλλες ἐπαρχιακὲς πόλεις. Νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ κεντρικὴ διαχείριση-ἀποθήκη ἔργων τέχνης τοῦ Δημοσίου, ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τῆς Παναθηναίου, ἀπὸ τὴν ὁποία τὰ μουσεῖα, οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες, τὰ Ὑπουργεῖα,

οἱ ἑλληνικὲς διπλωματικὲς ὑπηρεσίες στὸ ἐξωτερικὸ θὰ μπορούν νὰ ἐφοδιάζονται γιὰ τὴ διακόσμηση τῶν χιρῶν τους μὲ ἔργα πού θὰ παραμένουν χτήματα τοῦ Δημοσίου. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ κάθε Ὑπουργεῖο θὰ διαθέτει ἐτήσια ἓνα κονδύλι πού θὰ ἐπαυξάνει τὴν πίστωση τῆς διαθέσιμης γιὰ ἀγορὰς καὶ παραγγελίας ἔργων ἀπὸ τὸ Δημόσιο. Ἐπιλογή, παραγγελία καὶ ἀγορὰ τῶν ἔργων θὰ γίνονται ἀπὸ τὸν Κριτικὸ Ὁργανισμὸ μὲ βάση ἓνα πρόγραμμα πού θὰ καταρτίζει.

Ε. Ὁ καλύτερος τρόπος ἐνίσχυσης τῆς τέχνης καὶ τῶν καλλιτεχνῶν δὲν εἶναι ἡ ἀπονομὴ βραβείων ἀλλὰ ἡ παρεμβολὴ τοῦ Δημοσίου στὴν παραγωγή καὶ κυκλοφορία τῶν ἔργων σὺν πελάτου ἐνημερωμένου μὲ δυνατότητες ἀξιολόγησης καὶ ἐπιλογῆς πολὺ μεγαλύτερες καὶ μονιμότερες ἀπὸ τὸν ὁποιοδήποτε ἰδιώτη Μαικήνα.

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ θ' ἀποφεύγονται χηρὰ λάθη στὰ ὁποία ἡ εὐθύνη τοῦ Κράτους δὲν εἶναι μικρὴ, ὅπως τὸ Μουσεῖο Πασσᾶ, ἢ τὸ χτίριο τοῦ Πολεμικοῦ Μουσείου. Ἀλλὰ καὶ ἡ γκάμα τῶν ἔργων πού θ' ἀποχτοῦνται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ εἶναι πολὺ εὐρύτερη, ἀφοῦ κοντὰ στὸ βασικὸ κριτήριον τῆς ποιότητας, θὰ ἰσχύουν καὶ ἄλλα, ὅπως π.χ. τῆς καταγωγῆς τοῦ καλλιτέχνη, ὅταν πρόκειται νὰ ἐμπλουτισθεῖ τὸ μουσεῖο τῆς τοπικῆς πατρίδας του, ἢ τοῦ θέματος, ἀνάλογα μὲ τὸ ἀντιστοιχοῦνται τὰ ἔργα νὰ ἐκτεθοῦν σ' ἓνα λιμάνι ἢ σὲ μιὰ ἀγροτικὴ περιοχὴ.

Στ. Ὅλα πρέπει νὰ εἰσαχθεῖ στὴν Ἑλλάδα ὁ θεσμὸς τῆς καταβολῆς τοῦ φόρου κληρονομίας σὲ ἔργα τέχνης, ὅπως ἰσχύει κίολας μὲ διάφορες παραλλαγές

στὴν Ἀγγλία, Γαλλία καὶ ΗΠΑ, καθὼς καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν δωρεῶν ἔργων τέχνης σὲ μουσεῖα ἢ ἄλλα ἱδρύματα ἀπὸ φόρους δωρεᾶς, ἢ τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἀξίας τους ἀπὸ φόρο εἰσοδήματος κ.τ.λ. Φυσικὰ κ' ἐδῶ ὁ ρόλος καὶ ἡ εὐθύνη τοῦ Κριτικοῦ Ὁργανισμοῦ θὰ εἶναι πολὺ σημαντικὸς κατὰ τὴν ἐπιλογή καὶ ἐκτίμηση τῶν προσφερόμενων ἔργων.

Ζ. Τὸ Κράτος πρέπει νὰ λάβει ἐπείγουσα μέριμνα γιὰ τὴ διάσωση καὶ τὴ συγκέντρωση τῶν κατάλοιπων τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας μεγάλων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν ὅπως τοῦ Χαλεπᾶ, τοῦ Μπουζιάνη, τοῦ Παρθένου, τοῦ Σκλάβου, πού βρίσκονται στὸ ἐξωτερικὸ ἢ μέσα στὴν Ἑλλάδα σὲ χεῖρα ἀτόμων πού δὲν ἔχουν πάντα τὰ μέσα, τὶς γνώσεις ἢ τὴ διάθεση νὰ τὰ διαφυλάξουν γιὰ τὸ κοινὸ ὄφελος.

Ὑπάρχουν φυσικὰ πολλοὶ ἄλλοι τρόποι μὲ τοὺς ὁποίους τὸ Κράτος μπορεῖ νὰ ἐνισχύσει τὴν τέχνη, ἐνισχύοντας ταυτόχρονα τοὺς καλλιτέχνες, καὶ νὰ βελτιώσει σιγὰ σιγὰ τὸ κακὸ γούστο καὶ τὸ κριτικὸ αἰσθητήριον δίχως νὰ προσφεύγει σὲ βεβιασμένες καὶ ἀμελέητες ἐνέργειες, πού ἀποβλέπουν συνήθως σὲ παροδικὸ ἐντυπωσιασμὸ, καὶ περισποῦν καὶ προσβάλλουν τὸ σῶμα τῶν καλλιτεχνῶν, ὅπως κατὰ τὴ δικτατορία τὰ «ἐθνικὰ βραβεῖα», ἢ ὅπως σήμερα μὲ τὶς ἀντεγκλήσεις ἀνάμεσα στοὺς καλλιτέχνες γιὰ τὴν Πανελλήνια καὶ γιὰ τὸ Καλλιτεχνικὸ Ἐπιμελητήριον.

21. 2. 75

Α. Γ. Ξούδης

βιβλίο

ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
Β' Ἑβδομάδα Σύγχρονης Σκέψης
(4-15 Μαΐου 1966)

Ἐκδόσεις: ΘΕΜΕΛΙΟ

Ἡ ἐπανεκδόση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἔρχεται νὰ μᾶς ξαναθυμίσει τὴν ὥραία ἐκείνη πρωτοβουλία πού τόσο συνετέλεσε στὴν ἀπαρχὴ μιᾶς γόνιμης συζήτησης τῆς μαρξιστικῆς σκέψης στὴν Ἑλλάδα. Μὲ τὴν εὐκαιρία θὰ θέλαμε νὰ ποῦμε πῶς μὴ συνέχισή της στὶς συνθήκες τοῦ σήμερα, μετὰ τὶς πρόσφατες (ἐσωτερικὲς καὶ διεθνεῖς) πολιτικὲς καὶ ἱστορικὲς ἐμπειρίες, θὰ εἶχε πολλὰ νὰ προσφέρει στὴν κατεύθυνση τοῦ διαλόγου γύρω ἀπὸ τὰ κρίσιμα θεωρητικὰ καὶ πολιτικὰ προβλήματα.

Ὁ τόμος αὐτὸς περιλαμβάνει: (α) Τὴν ἐναρκτήρια ὁμιλία τοῦ Γιάννη Ἰμβριωτῆ. (β) Τὴ διάλεξη τοῦ Ροζέ Γκαρσντὸν μὲ θέμα «Ὁ Μαρξισμὸς εἶναι ἐπιστήμη ἢ φιλοσοφία;». (γ) Τὴ διάλεξη τοῦ Γιάροσλαβ Μάρτινιτς μὲ θέμα: «Προβλήματα κατάρτισης ἐπιστημόνων στὶς ὑπὸ ἀνάπτυξη χώρες». (δ) Τὴ διάλεξη τοῦ Πιέρ Βιλάρ μὲ θέμα: «Ἡ ἱστορία ὡς ἐπιστήμη τοῦ ἀνθρώπου». (ε) Τὴ διάλεξη τοῦ Νίκου Πουλαντζᾶ μὲ θέμα: «Θέματα τῆς μαρξιστικῆς ἀντίληψης περὶ Κράτους». (στ) Τὴ διάλεξη τοῦ Γιάννη Σκουριώτη μὲ θέμα: «Τὸ νεοελληνικὸ Δίκαιο στὸ φῶς τοῦ Μαρξισμού». (η) Τὴ διάλεξη τοῦ Μάριο Μανασκόπου μὲ θέμα: «Μαρξισμὸς καὶ Παιδεία». (θ) Τὴ διάλεξη τοῦ Γεώργιου

Κουρσάνωφ μὲ θέμα: «Ὁ Μαρξισμὸς καὶ τὰ προβλήματα λογικῆς τῶν ἐπιστημῶν». (ι) Τὴ διάλεξη τοῦ Χένρυ Γκρενέφσκυ μὲ θέμα: «Ὁ ἀνθρώπος καὶ ἡ μηχανὴ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς Κυβερνητικῆς».

Ἡ ἐκδόση αὕτη, ὅπως καὶ ἡ Α', περιλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα σεμινάρια: (α) Μαρξισμὸς καὶ Αἰσθητική. (β) Ἀνώτερη Παιδεία καὶ Ἀνάπτυξη. (γ) Ἱστορία τῶν ἰδεῶν. (δ) Παιδεία - Κοινωνία - Φιλοσοφία. (ε) Τάξεις καὶ Κράτος. (στ) Σύγχρονοι προσανατολισμοὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. (ζ) Οἰκονομικὰ προβλήματα. (η) Ἡ δημοκρατικοποίηση τῆς Παιδείας καὶ ἡ Τεχνικὴ καὶ οἰκονομικὴ πρόοδος. (θ) Μερικὰ προβλήματα τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας

τῆς ἀλήθειας καὶ (ι) Κυβερνητικὴ καὶ κοινωνικὲς ἐπιστήμες.

ΦΑΙΔΩΝΑ ΒΕΓΛΕΡΗ

«Ὑπόμνημα γιὰ ἓνα Σύνταγμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ»
Ἐκδόσεις: ΘΕΜΕΛΙΟ»

Τὸ βιβλίο γράφτηκε πρὶν ἀπὸ τὶς βουλευτικὲς ἐκλογές (17 Νοεμβρίου) καί, ὅπωςδήποτε, δὲν εἶναι μιὰ κριτικὴ ἢ ἓνα «ἀντισύνταγμα» ἀπέναντι σ' αὐτὸ πού κατέθεσε στὴ Βουλὴ ἡ Κυβέρνηση Καραμανλῆ. Ἐπειδὴ τὸ κυβερνητικὸ σχέδιο Συντάγματος θεωρεῖται ἀπὸ τὸν κ. Βεγλερὴ σὺν «μὴ ἐμπνεόμενο ἀπὸ καμμία ἀπὸ τὶς ἐθνικὲς πολιτικὲς ἐμπειρίες πού πρέπει νὰ κατευθύνουν τὴ διάπλαση καὶ τὸ μέλλον τῶν συντα-

γματικών και νομοθετικών μας θεσμών, στο τέλος του βιβλίου προστέθηκε ένα κεφάλαιο.

Το πρώτο μέρος καλύπτει το πρόβλημα των νομικών γενεθλίων της δικτατορίας, το θέμα των δύο πρώτων «Συντακτικών πράξεων» της δικτατορίας, των μεταμορφώσεων του στρατιωτικού καθεστώτος. Στο δεύτερο μέρος αναπτύσσεται το «Υπόμνημα» για ένα νέο Σύνταγμα. Προτάσσονται μερικές γενικές παρατηρήσεις, ακολουθούν οι απόψεις του συγγραφέα για τις τυπικές και εξωτερικές ιδιότητες του συντάγματος και, σε συνέχεια, οι σκέψεις του για το περιεχόμενο του Συντάγματος του Έλληνικού λαού. Άλλα βασικά σημεία του «Υπομνήματος» είναι εκείνα που αφορούν σε θέματα και διατάξεις του Συντάγματος που απαιτούν νέα διαρρύθμιση, στην προστασία του λαού κατά της περιοδικής δικτατορίας και στα όργανα του κράτους.

ΒΑΣΙΛΗ ΦΙΛΙΑ
«Πολιτικά κείμενα»
Έκδόσεις: «ΑΥΡΙΟ»

Τα κείμενα που δημοσιεύονται στο βιβλίο αυτό καλύπτουν τη χρονική περίοδο από το 1965 μέχρι σήμερα. Πρόκειται για: α) άρθρα που γράφτηκαν στη «Νέα Οικονομία», στον «Νέο Πολιτικό». β) Μία όμιλία του Βασιλή Φιλία στο θέατρο «Χατζηχρήστου» και γ) το κείμενο της απολογίας του στο Έκτακτο Στρατοδικείο και άλλα που γράφτηκαν στη φυλακή για διάφορους σκοπούς.

Με τα κείμενα αυτά εκφράζονται οι βασικές απόψεις του συγγραφέα για το Κυπριακό, το πρόβλημα της Δημοκρατίας, τις συνέπειες της δικτατορίας, τα ζητήματα τακτικής και στρατηγικής και αντιδικτατορικού κινήματος.

ΜΑΝΟΛΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ
«Μικρή Νεοελληνική Γραμματική»
Έκδοση του Ίνστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Όπως αναφέρεται σε ειδικό σημείωμα του Διοικητικού Συμβουλίου του Ίνστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών ή «Μικρή Νεοελληνική Γραμματική» του Τριανταφυλλίδη, γνωστότατη στους εκπαιδευτικούς λειτουργούς και σε κάθε μορφωμένο νεόελληνα, ξανατυπώθηκε τώρα από την αρχή, ύστερα από την πρώτη έκδοσή της το 1949. Με τον τρόπο αυτό διορθώνονται όλα λάθη είχαν παρατηρηθεί αλλά γίνονται και μερικές μικροαλλαγές, οι οποίες κατά την κρίση του συμβουλίου υπαγορεύονται από τη σύγχρονη γλωσσική χρήση, όπως π.χ. στα συμφωνικά συμπλέγματα,

στη χρήση του τελικού «ν», καθώς και σε ορισμένα παραδείγματα από την κλίση των ονομάτων. Με τη νέα της αυτή μορφή, η «Μικρή Νεοελληνική Γραμματική» είναι βέβαιο ότι θα αποτελέσει και πάλι τον υπεύθυνο οδηγό για τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας στη δημοτική και τη μέση εκπαίδευση. Κεντρική διάθεση του βιβλίου από το βιβλιοπωλείο «Προμηθεύς», Ι. Μιχαλοπούλου και Υιού, Έρμου 75, Θεσσαλονίκη, και από όλα τα βιβλιοπωλεία Αθηνών και επαρχίας.

ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ
Μάης 1944 - Μάρτης 1945
Έκδοση Έθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ)

Η έκδοση αυτή πραγματοποιήθηκε στην «Ελευθερή Ελλάδα» το 1945, μετά τα Δεκεμβριανά. Περιέχει σειρά ντοκουμέντων που αφορούν τις αιτίες και την εξέλιξη του εμφυλίου πολέμου.

Σταχυολογούμε μερικά από τα ντοκουμέντα αυτά:

α) Το κείμενο της συμφωνίας του Λιβάνου, β) Το κείμενο του συμφώνου της Γκαζέρτας, γ) Το λόγο (προγραμματικό) του Γ. Παπανδρέου τον Οκτώβριο του 1944, δ) Την άλληλογραφία του στρατηγού Σαράφη με το Σκόμπυ.

Τα ντοκουμέντα καλύπτουν την περίοδο από τη συμφωνία του Λιβάνου μέχρι εκείνη της Βάρκιζας.

ΕΛΕΝΗΣ ΜΑΝΕΤΑ
«Κραυγές στο σκοτάδι»

Πρόκειται για την πρώτη ποιητική συλλογή της Ελένης Μανέτα, που όμως δείχνει καθαρά πώς έχει ήδη διανύσει, στη σιωπή, μία μακρινή πορεία. Η ποίησή της ξεχεται απ' τη νύχτα και ο λόγος από την ψυχή. Έτσι είναι απλός. Πολλές φορές ξετυλίγεται σαν όμιλία (ή βουβή συνομιλία) καθημερινή. Άλλες, γίνεται κάτι σαν μουσική ηλεκτρονική που «διασύρει» την καθημερινότητα.

«Τα υποχθόνια ρεύματα μετατοπίζονται
οι ασύστατοι άνεμοι συντάσσονται
λάβετε, λάβετε
Το υποχθόνιο ρεύμα σου καρδιά...»

ΚΛΩΝΤΑΝΕ
«Μάγερλινγκ»
Μετάφραση: ΦΩΝΤΑ ΚΟΝΔΥΛΗ
Έκδόσεις: Σ. Τ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Κλασικό μυθιστόρημα. Ιο βραχύχρονο και παράφορο ειδύλλιο της ελληνικής καταγωγής Μαρίας Βετσέρας και του διαδόχου του θρόνου της Αυστρίας Ροδόλφου, που παίρνει τέλος με τη δραματική αυτοκαταστροφή των ηρώων του.

ΧΑΝΣ ΓΚ. ΣΝΑΪΝΤΕΡ
«Το μέλλον δεν περιμένει»
Μετάφραση: ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΑΜΠΟΥΡΙΑΝΗ
Έκδόσεις: Σ. Τ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Έργο ενός εκπροσώπου της νέας γενιάς. Αποκαλύπτει τις σχέσεις υπερδιαρθρώσεως Κεφαλαίου - Τεχνικής Έπιστήμης - Στρατού - Πολιτικής στο σύστημα το καπιταλιστικό στη Δύση και το κομμουνικό-γραφειοκρατικό στην Ανατολή. Προκύπτει πώς νέα πρότυπα διακυβέρνησης θα εξασφαλίσουν για την ανθρωπότητα την επιβίωση στη μεταβιομηχανική κοινωνία.

TENNESSE OΥΛΙΑΜΣ
«Η Ρωμαϊκή Άνοιξη της Κας Στόουν»
Μετάφραση: ΚΟΣΜΑ ΠΟΛΙΤΗ
Έκδόσεις: Σ. Τ. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Είναι το μοναδικό μυθιστόρημα του θεατρικού αυτού συγγραφέα. Σ' αυτό δείχνεται ο απεγνωσμένος αγώνας εναντίον της αναπόφευκτης φυσικής φθοράς του ανθρώπου, η πάλη ανάμεσα στη συμβατική αξιοπρέπεια και τον «πληρωμένο» έρωτα μιας ηλικιωμένης κυρίας (που είναι και η ήρωίδα του έργου) και ένας συνθετικός πίνακας της σύγχρονης κοινωνίας μας.

Στον ίδιο τόμο περιλαμβάνονται και τρεις νουβέλες του ίδιου συγγραφέα, τις οποίες έχει μεταφράσει ο ΦΩΝΤΑΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ.

ΦΑΚΕΛΟΣ «ΤΟΥΡΚΙΑ»
Μία έκδοση της «Τουρκικής Δημοκρατικής Αντίστασης»
Έκδόσεις: «ΠΑΕΙΑΣ»

Είναι μία συλλογή ντοκουμέντων και αναλύσεων που συγκέντρωσε και κυκλοφόρησε στο εξωτερικό η οργάνωση «Τουρκική Δημοκρατική Αντίσταση», όπου ξεσκεπάζεται το πείραμα της κοινοβουλευτικής δικτατορίας: Τα βασανιστήρια, οι πολιτικές δολοφονίες, η βία, η κατάπνιξη όλων των ελευθεριών και οι δικαστικές παρωδίες. Στον τόμο αυτόν περιλαμβάνονται και χαρακτηριστικές φωτογραφίες από τη σύγχρονη τουρκική τραγωδία.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ
«Όταν ήμουν με τον Άρη»
Έκδόσεις: «ΘΕΜΕΛΙΟ»

Το «Θεμέλιο» επανεκδίδει το βιβλίο αυτό του Γ. Κοτζιούλα, μετά τη λήξη της απαγόρευσης του από τη χούντα στα χρόνια της δικτατορίας. Πρόκειται για αφήγηση-μαρτυρία ενός συναγωνιστή του Άρη, με πολλά ανέκδοτα από τη δράση του σαν αρχικαπετάνιου του ΕΛΑΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΙΓΚΑΒΕ
«Το ήμερολόγιο της χουντικής επιταγίας»

Περιέχει όλα τα πολιτικά γεγονότα της περιόδου από 21/4/67 μέχρι 23/7/74. Τις κυβερνήσεις, τους μετασχηματισμούς, ανασχηματισμούς και συμπληρώσεις τους.

Τους υποψηφίους υποκινητές της Ελλάδας για τις Συμβουλευτικές Επιτροπές, τους εκλεγέντες, τους αριστίνοδη, τους διορισθέντες και τα προεδρεία των Συμβουλευτικών επιτροπών.

Όλα τα σχετικά με την «Ελληνική Λέσχη» και το «ΕΠΟΚ», καθώς και τα ονόματα των ιδρυτικών τους μελών.

Σε κάθε κεφάλαιο προηγείται μία κατατοπιστική εισαγωγή.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΖΩΓΡΑΦΟΙ
Από τον 19ο αιώνα στον 20ό
Έκδόσεις: «ΜΕΛΙΣΣΑ»

Το έργο «Οι Έλληνες Ζωγράφοι» από τον 19ο αιώνα στον 20ό που παρουσιάζει ο έκδοτικός οίκος «ΜΕΛΙΣΣΑ», αποτελεί τον 1ο τόμο μίας σειράς που αποσκοπεί στην παρουσίαση απ' τη μία μεριά των αξιολογότερων Έλλήνων ζωγράφων κι από την άλλη των διαφόρων τάσεων της Νεοελληνικής Ζωγραφικής. Ανθολογεί δώδεκα αντιπροσωπευτικούς ζωγράφους από τον 19ο αιώνα στον 20ό. Η επιλογή έγινε από τους Γιώργο Μουρέλο, Αλέξανδρο Ξύδη, Χρύσανθο Χρήστου. Οι ζωγράφοι που παρουσιάζονται είναι: Π. Ζωγράφος - Ι. Μακρυγιάννης (από τους Σπύρο Άσδραχά-Γιάννη Τσαρούχη), Θεόδωρος Βρυζάκης (από τους Απόστολο Βακαλόπουλο - Στέλιο Λυδάκη), Νικόλαος Γύζης (από τον Γιάννη Παπαϊωάννου), Κων/νος Βολανάκης (από τον Μανώλη Βλάχο), Γεώργιος Ίακωβίδης (από τον Χρύσανθο Χρήστου) Συμεών Σαββίδης (από τον Στέλιο Λυδάκη), Πολυχρόνης Λεμπέσης (από τον Νίκο Ζία), Νικόλαος Κουνελάκης (από την Νίνα Άθανασόγλου), Περικλής Πανταζής (από τον Τώνη Σπιτέρη), Θάλεια - Φλώρεα Καραβία (από τους Μαρία Σκλάβου-Μαυροειδή - Γιάννη Τσαρούχη), Θεόφιλος (από τους Κίτσο Μακρή - Άγαπη Καρακατσάνη).

Στην έκδοση του Α' τόμου συνεργάστηκε η Ρένα Χατζηδάκη στην προεργασία του τόμου και στη σύνταξη από το 1972 μέχρι 10/8/74. Μετά ανέλαβε τη σύνταξη ο Τάκης Βογιατζής. Βοηθός συντάξεως ήταν η Λαμπρινή Βαγενά, η Νίνα Κοντόζη έκανε τις βιβλιογραφικές έρευνες, η Ραχήλ Μιοδράχη-Κάπου τη σελιδοποίηση, οι Μανώλης Βερνάρδος και Μάνης Σκιαδαρέσης φωτογράφησαν έργων του τόμου, και ο Christel Valkenberg φωτογράφησε ορισμένων πινάκων του Π. Πανταζή.

ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ Τ' ΑΝΤΑΡΤΗ

Μουσική: 'Αμάραντος 'Αμαραντίδης, Μιχάλης Τερζής. Στίχοι: 'Ακος Δασκαλόπουλος. 'Ερμηνεία: Πόπη 'Αστεριάδη, Δημήτρης Ζευγιάς, 'Ελένη Βιτάλη. Διεύθυνση ορχήστρας: Νίκος Μαμαγκάκης. 'Εξώφυλλο: Α.Φασσιανός. (Λύρα)

Ο στιχουργός 'Ακος Δασκαλόπουλος, γνωστός και σαν ποιητής και σαν στιχουργός μεγάλων επιτυχιών στο χώρο του ελληνικού τραγουδιού, παρουσιάζοντας το νέο του δίσκο που κυκλοφόρησε τις γιορτές με δώδεκα τραγούδια και με μουσική δύο νέων έλπιδοφόρων μουσικών, γράφει τα εξής: «Τα όνειρα γεννούν τα τραγούδια και τα τραγούδια όνειρα. Όταν γεννιέται ένα τραγούδι ο κόσμος αλλάζει μορφή: ο έρωτας είναι αληθινός κι ως είναι προδομένος, ο θάνατος ένα παιχνίδι αν και πικρό, ή μοναξιά βαθύ αμάρτημα, ή επανάσταση(;) γιορτή. Γράφουμε τραγούδια σημαίνει όνειρενόμε-

στε. 'Ετσι δουλέψαμε κι οι τρεις, ο καθένας στο μέτρο της καρδιάς του».

Ο ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΜΠΙΘΙΚΩΤΗΣ ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης. Στίχοι: Μίκης Θεοδωράκης, Τάσος Λειβαδίτης, Κώστας Βάρναλης, 'Ιάκωβος Καμπανέλης, Δημήτρης Χριστοδούλου, Κ. Γεωργίου. 'Ερμηνεία: Γρηγόρης Μπιθικώτης. Διεύθυνση ορχήστρας: Μ. Θεοδωράκης. (Κολούμπια)

Τον 'Ιανουάριο ο τραγουδιστής με την «ξύλινη φωνή», όπως τον απέκάλεσε κάποτε ο Θεοδωράκης, τιμήθηκε από την Κολούμπια με τον «Χρυσό δίσκο» της Ρωμιοσύνης», δίσκο σταθμό στη σταδιοδρομία του συνθέτη και της μεταπολεμικής 'Ελλάδας, σε ποιήση Γιάννη Ρίτσου. Τιμώντας τον ή εταιρία διπλά, κυκλοφόρησε αυτές τις μέρες δώδεκα τραγούδια του στην πρώτη τους έκδοση, της περιόδου 1960-1966. παρ-

μένα από διάφορες ολοκληρωμένες εργασίες του συνθέτη. 'Αρχίζοντας από το «'Ενα δειλινό» μέχρι τον «Καμμό» του Χριστοδούλου, έχει κανείς την ευκαιρία να ανακαλύψει άλλη μιὰ φορά και να θαυμάσει «πόσος καιρός και κόπος» χρειάστηκε για να γίνει αυτό το εξάισιο «πάντρεμα» στίχου, μουσικής και ερμηνείας.

ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΑ

Μουσική: Γιώργος Κατσαρός. Στίχοι: Πυθαγόρας. 'Ερμηνεία: Δούκισσα, Γιάννης Ντουινιάς. Φωτογραφίες εξωφύλου: Κ. Παπακωνσταντίνου. (Φίλιπς)

Το γνώριμο ύφος των «δίδυμων» Κατσαρού-Πυθαγόρα με την Δούκισσα σαφώς ανανεωμένη και τον Γιάννη Ντουινιά - μιὰ από τις πιο «σκληρές» και ανεκμετάλλευτες φωνές του ρεμπέτικου τραγουδιού και ίσως ο μοναδικός μετά τον Μπιθικώτη και τον Καζαντζίδη που συνεχίζει την «παράδοση των σπηλαίων». «Δώδεκα

τραγούδια» γράφει η Φίλιπς «που αναφέρονται σε καθημερινές ανθρώπινες καταστάσεις και έγιναν για να τραγουδιούνται κάτω από το φεγγάρι». Όσοι ρομαντικοί, λοιπόν, προσέλθετε.

ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ ΓΙΑ 6

Μουσική: Κ. Καπλάνης, Ι. Παπαϊωάννου, Α. Χατζηχρίστου, Ε. Χατζηχρίστου, Α. Σμυρνάιος, Σ. Σουγιουλτζής - Π. Λώρης - Τ. Χάρμας, Σ. Παγιουμτζής, Μ. Χιώτης, Β. Τσιτσάνης, Α. Κέκης. Στίχοι: Κώστας Μάνσης. 'Ερμηνεία: Στράτος, Στέλλα Χασκίλ, Χατζηχρίστου, Τάκης Μπίνης, Πάνος Γαβαλάς, Μαίρη Λίντα. (MARGOPHONE)

Δώδεκα ωραία τραγούδια του βετεράνου στιχουργού Κώστα Μάνση με ερμηνευτές που το όνομά τους σε λίγο ούτε στα λεξικά δεν θα βρίσκεται.

'Επιμέλεια: Μ. Ταξίδης

κινηματογράφος

Μια ταινία του Νίκου Κούνδουρου "Τα τραγούδια της Φωτιάς"

του Χρ. Ντόκα

Ο χρόνος επιστροφής από τα εφτάχρονα δεσμά, την εφτάχρονη σιωπή, στην -έστω- ελευθερία της δημόσιας καταγγελίας τους, σημάδευτηκε από ποικίλες λαϊκές εκδηλώσεις. Ο λαός διαδηλώνει την ικανοποίησή του για την απαλλαγή από την τυραννία, για την επίσημη κατάλυσή της. Καταγγέλλει τις κάθε λογής έγ-

κληματικές πράξεις. Από την ομαδική σφαγή του Πολυτεχνείου ως την πρόσφατη -τότε- εθνική της Κύπρου.

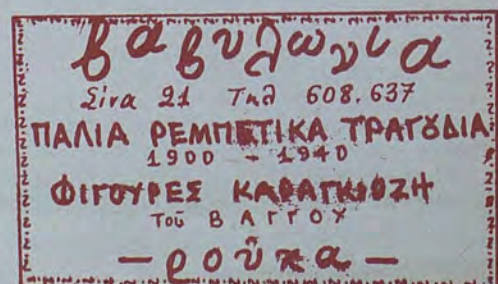
'Απαιτεί οδισιαστική έξυγανση και άμεση κάθαρση κατονομάζοντας τους ενόχους. 'Επισημαίνει, τέλος, τους κινδύνους που έλλοχεύουν στον κρατικό μηχανισμό, ύπονομεύουν τη νεογέννητη κι ευθραυστή δημοκρατία.

Από το πλήθος αυτών των εκδηλώσεων, ο Νίκος Κούνδουρος, επιλέγει σαν αντιπροσωπευτικές εκείνων των ημερών, τις δυο μεγάλες συναυλίες για τη συμπάρασταση στον αγώνα της Κύπρου, που δόθηκαν στα γήπεδα: Παναθηναϊκού και Καραϊσκάκη. Και τη Συγκέντρωση - Πορεία προς την 'Αμερικανική Πρεσβεία, για την επίσημη - σ' αντίθεση με την μαχητική της -15 Νοέμβρη- επέτειο του Πολυτεχνείου της 25ης Νοεμβρίου. Και συμπληρώνει τις επιλογές του με δύο μαρτυρίες από το παρελθόν και το παρόν: την προσωπική καταγγελία του αγωνιστή του ΠΑΚ Χρήστου Ρε-

κλήτη για το βασανισμό του στην ασφάλεια και το Διόνισσο, ή οποία συνοδεύεται από επίδειξη των οργάνων και των μεθόδων που χρησιμοποιήσαν οι επώνυμοι βασανιστές, και τη δολοφονία του Κύπριου Δώρου Λοΐζου στις 30 Αυγούστου του 74, από αδελφικό χέρι. 'Αν η πρόθεση του σκηνοθέτη ήταν ν' αφήσει την αλήθεια να αυτο-παρουσιασθεί - καθώς έχει ο ίδιος δηλώσει - τότε, με τα «τραγούδια της φωτιάς», αφήνει σίγουρα εκτεθειμένο τον εαυτό

του απέναντι στις επιδιώξεις του. Καί, είναι αυτονόητο, στις επικρίσεις των άλλων.

'Αν όμως - κι αυτό είναι δικαίωμα του - επεδίωξε μέσα απ' την άφαρση να δώσει μόνο με μερικές - υπερφορτισμένες με συμβολικά στοιχεία - εικόνες, το λαϊκό ξέσπασμα, για να αποδείξει ότι το τραγούδι εκφράζει τον πόθο και το αίσθημα του λαού και ανεβάζει το ήθικό του και την αγωνιστική διάθεση στη συνάντησή του με το σύνθημα, τότε θα

πρέπει να δούμε αν η μέθοδος που ακολούθησε υπηρετεί ή προδίδει αυτές τις προθέσεις. Και πρώτα οι δύο συναυλίες που αποτελούν και το κύριο μέρος της ταινίας.

Στην πρώτη (Παναθηναϊκό γήπεδο) οι μηχανές περιορίζονται σχεδόν αποκλειστικά στο χώρο της ορχήστρας. Καταγράφουν - προβάλλουν τους τραγουδιστές και μουσικούς. Οι λήψεις γενικό-τερων πλάνων είναι ελάχιστες. Και αυτές, ξανά, στο χώρο γύρω απ' την ορχήστρα. Οι χιλιάδες των κερκίδων αγνοούνται. Μόνιμο -σχεδόν- σημάδι της παρουσίας τους -όχι της συμμετοχής- οι ήχοι των χειροκροτημάτων και έπνευ-φημων που ακούγονται στο τέλος κάθε τραγουδιού διανθισμένοι με συνθήματα.

Στη δεύτερη συναυλία (Κα-ραϊσκάκη) είναι εμφανής η προσ-πάθεια να καλυφθεί η εκδήλωση ποσοτικά, με σκηνές και από τα δύο μέρη. Ωστόσο η σύνθεση των σκηνών αυτών ελάχιστες στιγμές πετυχαίνει το οργανικό δέσιμο λαού και εκτελεστών, στην κοινή έκφραση. Στην κοινή υπόθεση. Κι εδώ, η έπιμονή του σκηνοθέτη να διατηρήσει την ενότητα τραγουδιστή-ορχήστρας, μάλλον παρά εκτελεστών - λαού, μετα-βάλλει τον δεύτερο σε - ενεργη-τικό, είναι, αλήθεια - θεατή-ακροατή ενός εντυπωσιακού μου-σικού θεάματος. Έτσι, τα ρυ-θμικά, επαναστατικά συνθήματα που διέκοπταν το τραγούδι, τονί-ζοντας το ουσιαστικό περιεχό-μενο της εκδήλωσης, ή επιβεβαί-

ώνοντας -εστω- τη λειτουργία των τραγουδιών που υπαινίσσε-ται ο τίτλος της ταινίας «τραγού-δια της Φωτιάς» γίνονται επωδός του. Ένώ στη συγκέντρωση-πορεία, για την επέτειο του Πολυ-τεχνείου, ο σκηνοθέτης φαίνεται να αναζητεί το εικαστικό περι-εχόμενο της μουσικής και του τραγουδιού. Η χρήση του εύρυ-γώνιου φακού, μεταμορφώνει τους ανθρώπους σε ζωτικά, κι-νούμενα μέσα σ' ένα τοπίο άγνω-στο και εφιαλτικό που μοιάζει με σκηνικό ταινίας έπισημονικής φαντασίας.

Αντίθετα, κι εδώ αξίζει κάθε έπαινος στο σκηνοθέτη, στον τρίτο χώρο λαϊκής παρουσίας, στην κηδεία του Δ. Λοΐζου, ή όρθη χρησιμοποίηση των μέσων

από τη μιὰ μεριά, και η ευστοχη έπιλογή εικόνων και ήχων από την άλλη, έξυπνηρετούν με λιτό τρόπο την αυστηρότητα του θέμα-τος. Η εικόνα καταγγέλλει την άνομη πράξη, ενώ το ομαδικό τραγούδι δίνει διέξοδο στην αγα-νάκτηση και υπογραμμίζει την αγωνιστική διάθεση των συντρό-φων του θύματος - των Έλλήνων.

Ολοκληρώνεται έτσι -πάντα σύμφωνα με ό,τι φαίνεται να απο-τελεί την άποψη του σκηνοθέτη και τον γενικότερο στόχο της ται-νίας- το πρόσωπο της Ελλάδας και του Έλληνα. Η εξαίρεση κα-ταγγέλλεται επώνυμα στην - από πρώτη ματιά εμβόλιμη λόγω της απουσίας τραγουδιού και συναι-σθήματος- σκηνή της προσωπικής μαρτυρίας του Χρ. Ρεκληίτη.

Χρίστος Ντόκας

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Διά το «ANTI»
Διά την Ιστορίαν

Είς το τεύχος του ANTI αρ. 12 είδα να δημοσιεύεται έπι-στολή του Κομνηνού Πυρομά-γλου, όπου, μεταξύ άλλων, αναφέρει το αντιδικτατορικό κίνημα της Κορήτας κατά του Μεταξά τον Ιούλιο του 1938.

Λέγει: «...ό στρατηγός Μάντακας έξεδηλώθη μόνος του(;) τότε και έτορπίλισε την δηλ. οργάνωση της οποίας άρχηγός ήτο ο Πλαστήρας, από το Παρίσι, οι Π. Άργυ-ρόπουλος, Ζέρβας, Πυρομά-γλου και άλλοι». Δυστυχώς ο Μάντακας δεν υπάρχει πλέον για να άπαντήσει αυτοπρο-σώπως εις τον κ. Πυρομάγλου. Σάν σύζυγός του, νομίζω έπι-βεβλημένο να γράψω, ό,τι έξέρω από την Ιστορία του κι-νήματος του 1938.

Ένθυμώμαι ότι ο άείμνη-στος σύζυγός μου είχεν έπα-φάς εις Άθήνας με δημοκρα-τικούς άξιωματικούς (στρα-τηγοί Θεόδωρος και Κώστας Μανέτας, νομίζω στρατηγός Όθωναίος και δεν έξέρω ποι-ούς άλλους την άνοιξη ή άρ-χάς του καλοκαιριού του 1938, δεν θυμάμαι καλά). Έπίσης είχεν έπαφή με τους Κρητικούς δημοκρατικούς πολυτευτάς Μανούσο Βολου-δάκη, Άριστομένη Μησο-

τάκη και δεν θυμάμαι ποιους άλλους.

Είχεν ύποσχεθεί την συμμε-τοχή του εις οίανδήποτε αντι-δικτατορική κίνηση δοθέντος του χαρακτήρα του και των παρελθόντων δημοκρατικών άγώνων του (1916, 1922-23, 1924, 1935· είχε παραιτηθεί των τάξεων του στρατού κατά την άλλαγήν του πολιτεύμα-τος).

Κατήλθε εις Χανιά τον Ιούλιον 1938, συγκεκριμένα εις το όροπέδιον Όμαλός, 35 περίπου χιλιόμετρα από τα Χανιά, κι... έπερίμενε.

Περί τας 26 Ιουλίου τον ει-δοποίησαν να κατεβεί έπει-γόντως εις Χανιά, διότι αί κι-νήσεις των δημοκρατικών (Άριστομένης Μησοτάκης, Μανούσος Βολουδάκης, έξά-δελφοί Μουντάκη, Έμμ. Μπακιλατζής, Στρατής Γεωρ-γιαδάκης, Βαγγέλης Χατζη-αγγελής...) είχαν γίνει αντιλη-πταί από την ασφάλειαν και έπρεπε να σπεύσουν διότι θα συναλαμβάνοντο πριν προλά-βουν να κάνουν ό,τιδήποτε. Έρωτώ τον κ. Πυρομάγλου:

Τί θα έκαμνε εκείνος ή οί-οσδήποτε συνεπής δημοκρα-τικός όταν έκαλείτο να συμμε-τάσχει εις μίαν έμπρακτη κι-νήση κατά της δικτατορίας;

Νομίζω έπιβεβλημένην ύπο-χρέωσή μου, να τονίσω και

ύπενθυμίσω εις τους γνωρι-σαντας και μη τον άείμνηστον σύζυγόν μου ότι μοναδική φι-λοδοξία του ύπηρεξε όχι να προβάλλει το άτομόν του, αλλά να ύπηρετεί την πατρίδα του, και την Δημοκρατίαν, διά την όποιαν ήγωνίσθη από την νε-ότητά του.

Η ίδια φιλοδοξία τον ώθησε να ένταχθεί κατά την κατοχή εις την έθνική οργά-νωση του ΕΑΜ, έλπίδα τότε έπιβίωσης του Έθνους μας και καταπολεμήσεως των κα-τακτητών μας. Και ή ίδια συν-έπεια τον έκαμε να δεχθεί να μετάσχει της Κ.Ε. του ΕΛΛΑΣ τον Δεκέμβριον του 1944, όταν, όπως καθαρά λέγει ό ίδιος, «του έζήτησαν τη στρα-τιωτική βοήθειά του» εις τας τόσον κρίσιμους εκείνας στι-γμάς.

Εύχαριστώ για την φιλοξενία
Μαρία - Έμμ. Μάντακα
Δημοχάρους 23

ΥΠΕΡ ΤΟΥ κ. ΒΛΑΧΟΥ

Στο τεύχος του «ANTI» άριθμ. 8, σελ. 6 και 7 καταχωρείται άρ-θρο του συναδέλφου κ. Γιάννη Κάτρη και με τον τίτλο, «Ό βασι-λιάς πέθανε! Ζήτη ή διαβλητή τε-ράδα. (Τό δημοσίευμα αναφέρε-ται στους κ.κ. Γκίκια, Μπίτσιο, Άβέρωφ και Βλάχο. Για τον τε-λευταίο ό κ. Γ. Κ. γράφει:

«Ό τέταρτος, δέν διαθέτει τόσο τιμητικές περγαμινές στο άπαισιο καθεστώς. Όμως σάν γενικός γραμματέας του ύπουργείου Έξωτερικών καθύθυνε μαζί με τον κ. Τετене την έξωτερική πολι-τική της χούντας, ή όποία και κα-τέληξε στην τραγωδία της Κύ-πρου».

Ντοκουμέντα, άποδείξεις, έγ-γραφα, τέλος πάντων κάτι που να έπιμαρτυρεί του λόγου το άληθές, δέ βοήθα στο δημοσίευμα. Έν-τούτοις είναι γνωστό από ποιά πλευρά προήλθαν οι πρώτες βολές περί «χουντικού» Βλάχου. Προσ-ωπικά δεν έχω πεισθεί πώς στην περίπτωση πρόκειται για τον δια-καή πόθο μας για κάθαρση και άποχοντοποίηση.

Σέβομαι την πολιτική τόλμη, κι όχι μόνο στη δημοσιογραφία. Έκ-τιμώ την παρηγορία και χειρο-κροτώ την άσκησι κριτικής και δημοσίου έλέγχου των κρατικών λειτουργών. Παράλληλα, όμως, ύπολήπτομαι της άξιοπρέπειας και της τιμής των ανθρώπων, γι' αυτό και δεν μπορώ να συμβιβασ-τώ με τον άβάσμο κι αναπόδεικ-το ψόγο εναντίον τους. Τέλος, θεωρώ άνεπίτρεπτη τη σιωπή μπροστά στην άδικία, πολύ περισσότερο όταν πιστεύω πώς πρόκειται για σπύλωμα.

Δέν έτάζω νεφρούς και καρ-διάς και δέ μ' ενδιαφέρουν οι πο-λιτικές πεποιθήσεις του κ. Βλά-χου, λ.χ. Τις σέβομαι, όπως άξι-ώνω να σέβονται και τις δικές μου. Νομίζω κι ό κ. Κ. τό ίδιο. Στο κείμενό του στο «ANTI» συνάγει τό «διαβλητό» σε βάρος του Β., εικάζοντας ότι «καθύθυνε μαζί

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

με τον κ. Τετене» την εξωτερική πολιτική, ή όποια «και κατέληξε στην τραγωδία της Κύπρου». Έδω είναι και το «ζουμί». Παραλείπεται εντούτοις μια «λεπτομέρεια» στο προκείμενο. Ότι τόσο ο γενικός γραμματέας, όσο και ο γενικός διευθυντής του υπουργείου Εξωτερικών, ήτοι οί κ.κ. Βλάχος και Τζούνης, είχανε παρατηρηθεί διαχωρίζοντας έτσι τη θέση τους από την πολιτική που «κατέληξε στην τραγωδία της Κύπρου». Ή δεν είναι έτσι; Ή αντικειμενική δημοσιογραφία, την όποια και ο υποφαινόμενος διακονεί κοντά 4 δεκαετίες και μπορεί να μιλεί εξ ονόματός της, επιβάλλει την αναφορά σε όλες τις πλευρές ενός θέματος, του θέματος που παρουσιάζει στο κοινό. Γιατί εδώ ή παραλείψη;

Τόν διακεκριμένο συνάδελφο, τον κ. Κάτη, δεν έχω την τιμή να γνωρίζω προσωπικά. Έχω διαβάσει το εξαιρετικό βιβλίο του «Η γέννηση του νεοφασισμού» και τα αισθήματα εκτίμησης που τρέφω για το πρόσωπό του είναι ευθέως ανάλογα προς την εντύπωση που μου προκάλεσε το περιεχόμενο του βιβλίου του. Κι είναι κι απ' αυτό ένας λόγος που λυπούμαι, πιστεύοντας ότι στην περίπτωση που θίγω εδώ έπεσε θύμα, την «πάτηση», όπως θα λέγαμε στην πιάνσα του επαγγέλματος.

Τόν κ. Βλάχο δεν τον γνωρίζω μόνο από τα έργα του, τη λογοτεχνική του εργασία έννοω. Δηλ. από το «Ο κύριός μου ό Άλκιβιάδης» - σε τελευταία ανάλυση ένας ύμνος προς τη Δημοκρατία. Από το «Οί τελευταίοι Γαληνότατοι» - ένα ανηλές στηλίτευμα του βυζαντινού μεσαιωνισμού και των ενδοανατολικών δολοπολιών, δολοφονιών και αισχρητήτων. Τέλος, από τα δυό αντίστασιακά, κατά τη γνώμη

μου, όσο και θαρραλέα κείμενα που παραθέτει στη μετάφρασή του του Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου. Και να σημειωθεί ότι τα εξέδωκε ο Βλάχος στην Αθήνα και σε περίοδο ακμής της χουντοπαπαδοπουλοκρατίας.

Κατευθειαν μαστίγωμα της Βίας και της Άδικίας, σιγματισμός της δικτατορίας και της τυραννίας του ... Δία. Και είχε διαλέξει την ώρα να το κάνει! Τυχαιά;

— Άν ήμουνα χούντα - του είχα πει τότε - θα σε είχα κιάλας μπαγλαρώσει.

Διαπίστωση την ικανοποίηση του πνευματικού ανθρώπου απ' το γεγονός ότι τον... ήγνωνσε - ο αναγνώστης του.

Άν κι ό κ. Κάτης είχε διαβάσει έστω την εισαγωγή και τον πρόλογο του Άγγελου Βλάχου στην μετάφρασή του του Προμηθέα Δεσμώτη, ίσως είχε πεισθεί πως κι άλλοι κάμαν αντίσταση στο άπαιστο καθεστώς. Κι αν δεν τον αναγνώριζε αντιχουντική περغامνη τα κείμενα αυτά, τουλάχιστο θα είχε ενδοιασμούς να τον κατατάξει μεταξύ των στυλοβατών της χούντας και των υπευθύνων για την κυρίαρχη τραγωδία.

Τέλος πάντων! Κάθε άρνάκι κρέμεται από το ποδαράκι του, λείει μιά ρουμेलιώτικη παροιμία. Άλλ' όμως, όχι κι όποιον πάρει ή πάλα μας!

Γνωρίζω, λοιπόν, και προσωπικά τον κ. Βλάχο. Όταν ήταν πρεσβευτής εδώ στη Μόσχα - και θα έπρεπε να είχε έρευνήσει ό κ. Κ. γιατί ό χουντικός Πιπινέλης τον εξαπέτελε από τη Διεύθυνση που κρατούσε στο υπουργείο, μόλις που ανάλαβε ύπουργός - γευματίσαμε σχεδόν συχνά στο «Νατσιονάλ» και, φυσικά, συζητούσαμε. Βέβαια, όχι περι άνεμων και υδάτων.

Δέ νομίζω ότι ό κ. Βλάχος έχει την ανάγκη της δικής μου συνηγορίας στην περίπτωση. Οί παροικούντες την Καπερναούμ δεν είναι βλητοφάγοι. Έγώ ό ίδιος όμως αισθάνομαι χρέος μου να πω δημόσια τη γνώμη μου, τη βάση από τις συζητήσεις μου και τη συναναστροφή μου με τον κ. Βλάχο, όσο κι αν φοβάμαι ότι μπορεί να τόν «ρίξω» στον κ... Σάββα! Έ, ό κ. Άγγελος Βλάχος ΜΟΝΟ ΧΟΥΝΤΙΚΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ. Ό Βλάχος στάθηκε αντιχουντικός. Και κάτι ιδιαίτερα ενδιαφέρον: στην προοπτική του για το χρονικό μάκρος της τυραννίας και για το τέλος της χούντας, όμολογώ ότι αυτός ήταν περισσότερο αίσιόδοξος και διορατικότερος από το πλείστο των αντιστασιακών προβλέψεων και των αντίστοιχων κειμένων της εποχής. Συζητώντας τότε με τον κατά κ. Κάτη - κ.ά. - «χουντικό» τώρα Άγγελο Βλάχο έπαιρνες κουράγιο. Όταν μιά φορά του παρατήρησα ότι ή χούντα θα καλύψει δέκα χρόνια, τουλάχιστο - ήταν τόν πέμπτο, νομίζω, χρόνο της - διαμαρτυρήθηκε για την τόσο άπαισιόδοξη προοπτική μου. — Σε καμιά περίπτωση. Θα λειτουργήσει κι εδώ, αν όχι τίποτα άλλο, όπωσδήποτε ή φθορά του χρόνου», μου απάντησε.

Άσφαλώς, πολλοί από εκείνους που στά χρόνια της τυραννίας έχουν εξυπηρετηθεί από τον κ. Βλάχο - μερικοί μάλιστα ως τόν να μην πέσουν στα χέρια της δικτατορίας - θα λυπηθούν βαθύτατα από τόν άσπρηχτο κι αναπόδειχτο ψόγο του κ. Κ. κατά του κ. Βλάχου. Κι αν πάρουμε παγανά δλους τούς κρατικούς λειτουργούς που υπηρέτησαν στις θέσεις τους επί χούντας, αλλοίμονον!

Κατά τα άλλα, αναμφίβολα ήταν δυσκολότερη ή θέση όλων

τών Βλάχων, που με τόν τρόπο τους αντίστοιχονταν στη χούντα μέσα από τόν στόμα του λύκου, παρ' ότων άλλων έμ'άς που από τόν εξωτερικό ρίγναμε, όσοι τόν πόραγαν, πέτρες από μακριά!

Μόσχα, Δεκέμβριος 1974

Γεωργούλας Μπέκος

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Ό δαίμονας του τυπογραφείου (ή του «μαρμαρά» και του διορθωτή), ανακάτεψε τόν κείμενο του άρθρου του Δ. Κυριαζή «Ο ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ ΤΟΥ '44», στο 12ο τεύχος του «ΑΝΤΙ», έτσι που δεν δίνεται τόν νόημα που ό συγγραφέας του εκφράζει. Για τούτο παρακαλούμε τούς αναγνώστες μας να τόν ξαναδιαβάσουν με την έξης σειρά: Μετά την έκτη άράδα της πρώτης στήλης της σελίδας 43, θα συνεχίσουν στη δωδεκάτη άράδα της δεύτερης στήλης της ίδιας σελίδας. Δηλ. «Η απάντηση είναι μιά: ΜΠΟΡΟΥΣΕ!!

Στηριγμένο αποκλειστικά στις δικές του δυνάμεις!»

Θα συνεχίσουν ολόκληρη τη δεύτερη στήλη και την τρίτη στήλη της ίδιας σελίδας, μέχρι τη δωδεκάτη άράδα. Από κεί θα γυρίσουν στην όγδοη άράδα της πρώτης στήλης της 43 σελίδας, θα συνεχίσουν μέχρι και την ενδέκατη άράδα της δεύτερης στήλης της ίδιας σελίδας και από κεί θα συνεχίσουν από τη δεκάτη τρίτη άράδα της τρίτης στήλης της ίδιας σελίδας.

ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ Χ-Υ

του Ν. Μαρουλάκη

ΠΛΕΙΑΣ Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

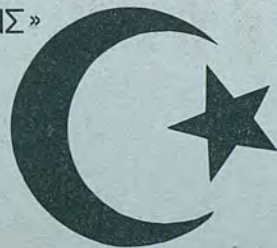

ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΟΥΡΚΙΑ

ΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ

ΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
«ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ»

ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗ
ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΕΙ Η «ΠΛΕΙΑΣ»

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΠΛΕΙΑΣ Ο.Ε., ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 34, ΑΘΗΝΑ 143, ΤΗΛ. 32.48.630

Οι ομοιότητες των εξελίξεων των τελευταίων ετών στην Τουρκία και στην Ελλάδα είναι εξίσου σημαντικές με τις διαφορές. Και οι πρώτες και οι δεύτερες έχουν βαθιές ρίζες στην ιστορία, στην οικονομία και στην κοινωνική διάρθρωση των δύο χωρών, καθώς και στην ιστορική πορεία και στη σύγχρονη θέση τους στον κόσμο. Μέσα σε ανόμοιες γενικές συνθήκες, ο κατάλληλος συνδυασμός διαφορών και ομοιοτήτων μπορεί να προδικάσει ένα αποτέλεσμα λίγο πολύ ζυμιο. Πόσες πιθανότητες έχει ένα τέτοιο ενδεχόμε-
νο στην περίπτωση της Ελλάδας και της Τουρκίας;

Απ' αυτή την άποψη, ο «Φάκελος Τουρκία: Το πείραμα της κοινοβουλευτικής δικτατορίας», ή συλλογή ντοκουμέντων και αναλύσεων που συγκέντρωσε και κυκλοφόρησε στο εξωτερικό η οργάνωση «Τουρκική Δημοκρατική Αντίσταση», είναι πολύ διδακτική για τον Έλληνα αναγνώστη. Πέρα από τις γνωπές ακόμη αναμνήσεις της δικτατορικής φρίκης που αφυπνίζει στον τόπο μας, το πολύτιμο αυτό ντοκουμέντο αποκαλύπτει ένα ακόμη από τα αποτρόπαια πρόσωπα της αντίδρασης, πιο ύπουλο από κείνο που γνωρίσαμε εμείς, και γι' αυτό πιο επικίνδυνο. Κατά το αυτό, ο «φάκελος» που εξέδωσε η «Τουρκική Δημοκρατική Αντίσταση» για την Τουρκία, ενισχύει και διευρύνει τη δημοκρατική επαγρύπνηση στην Ελλάδα.

Και στίς δύο χώρες, κοινά χαρακτηριστικά της πιο φανατισμένης και άδιστακτης μερίδας της αντίδρασης είναι ότι προέρχεται από κύκλους των ενόπλων δυνάμεων, ότι έχει την υποστήριξη της γτόπιας οικονομικής ελιγαρχίας και ότι κυριότερο στήριγμά της είναι η εθνική υποτέλεια.

Στην Τουρκία ωστόσο, η μερίδα αυτή της αντίδρασης χρησιμοποίησε τα ίδια μέσα όπως και η ελληνική: την κατάπνιξη, όλων των ελευθεριών, την καταπίεση, τη βία, τα βασανιστήρια, τη δικαστική παρωδία και τη δολοφονία, αλλά δεν έφτασε να καταλύσει τυπικά το κοινοβουλευτικό καθεστώς, όπως συνέβη στην Ελλάδα.

Διαφορετική υπήρξε και η συνέχεια, τουλάχιστον επιφανειακά και ως τώρα: Στη χώρα μας, όσο ολοκληρωτική ήταν η ανοδος της αντίδρασης, τόσο απόλυτη τείνει να είναι η πτώση της, με την αφαίρεση κάθε δύναμης από τα χέρια της. Στην Τουρκία αντίθετα, χωρίς να φτάσει σε καθεστωτικές ή πολιτειακές ανατροπές, η αντίδραση έγινε και παραμένει ο μόνιμος και μοναδικός ρυθμιστής της πολιτικής ζωής, με πειθήνιο όργανό της το κοινοβούλιο, όπου η θέλησή της είναι νόμος.

Τά χαρακτηριστικά αυτά απεικονίζονται με μεγάλη σαφήνεια για τον αναγνώστη τούτου του βιβλίου, που έχει την πείρα των ελληνικών πραγμάτων, και αυτός ο συνδυασμός του δίνει τα απαραίτητα τεκμήρια για να αντιμετωπίσει το ζωτικότερο ίσως ερώτημα που υπάρχει σήμερα για τη χώρα μας: Έχει άραγε η ελληνική αντίδραση τα περιθώρια για να κάνει τώρα ή στο άμεσο μέλλον τον ελιγμό που εξασφάλισε στην τουρκική αντίδραση τη διαίωσή της στην εξουσία;

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

13α

ΣΩΡΣ ΠΟΛΚ ΕΚΤΑΚΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΟΣΤΑ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ ΨΗΣΟΥΝ ΝΑ ΤΟΝ ΦΟΝΕΥ-
ΓΚΛΗΜΑ. ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΤΑΙ
ΑΛΛΗ ΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ «ΚΑΤ' ΑΓΝΩΣΤΟΥ».- ΤΑ ΜΗ ΑΠΟΚΑΛΥΦΘΕΝΤΑ ΕΙΣΕΤΙ ΠΡΟ-
ΣΩΠΑ.- ΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΙΚΗΝ.- ΤΙ ΘΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ Η ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ

Κ. ΚΟΝΤΟΜΗΤΡΟΣ,
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ς ή δίκη
ΠΟΛΚ

ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ
ΕΠΙΣΗΜΩΝ

ΕΙΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΟΥΣΕΝΙΔΗ

ΠΡΑΤΗΡΟΣ ΝΤΟΝΟΒΑΝ
ΟΤΙ ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ
ΥΠΕ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΝ ΣΤΑ-
ΚΤΟΠΟΥΛΟΥ «ΚΑΤ' ΑΓΝΩΣΤΟΥ»
ΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ
ΔΙΚΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΞΑΦΑΝΙΣΕ

ΦΑΡΜΑΚΟ
ΥΜΕΝΑΙ ΚΑΤΑΘΕ-
ΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ

Πενδερός του δύματος
ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ Κ. ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ.

ΠΟΛΚ
ΟΝ ΝΑ Ε
ΟΝ ΕΙΣ

ΠΟΛΚ

ΠΟΛΚ

Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΟΛΚ

ΟΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΟΥ ΑΠΕΛΘΩΣ
Υ ΚΑΙ ΖΗΤ

ΟΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ Κ.
ΤΙΣ ΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ
ΣΥΝΕΣΟΡΕΥΟΝΤΕΣ
ΖΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΤΗ

ΔΕΝ ΗΤΟ ΙΔΕΝ ΕΓΓΝΩΡΙΖΕΝ ΟΤΙ ΘΑ ΕΦΟΝΕΥΕΤΟ
Ο ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΕΙΤΑΙ

ΤΡΙΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ο ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ ΔΟΗΡΕΣ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΤΗΣ ΡΕΑΣ ΠΟΛΚ Κ ΚΑ
ΜΟΛΙΣ ΕΓΝΩ

Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΤΗΣ ΡΕΑΣ ΠΟΛΚ Κ ΚΑ
ΚΟΝΗ.- ΑΝΕΞΙΧΝΙΑΣΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΕΡΑΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ
ΗΡΧΙΣΕΝ Η ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ

ΘΑ ΔΙΕΞΑΧΘΗ Η ΔΙΚΗ
ΙΝΙΑΝ ΤΟΥ ΤΖ. ΠΟΛΚ

ΕΙΣ ΦΩΣ ΔΙΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΜΑΤΟΣ.- ΜΙΑ
ΣΤΑΛΙΝ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΑΛΕΣΕ ΣΗΤΗΜΑΤΑ

ΚΟΣ ΔΕΙΣΜΑΤΙΣ

ΚΑΙ ΒΑΣΒΑΝΑΣ

ΟΙ ΔΙΚΑΣΘΕΝΤΕΣ ΕΡΗΜΗΝ ΜΟΥΣΕΝΙΔΗ
ΒΑΣΒΑΝΑΣ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΘΑΝ

Ο ΣΤΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΠΟΛΟΓΕΙΤΑΙ

ΟΤΙ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΘΗ
ΠΡΑΧΘΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ Κ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΟΤΙ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΘΗ
ΠΡΑΧΘΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ Κ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ ΟΤΙ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΘΗ
ΠΡΑΧΘΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ Κ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΙΣΤΟΡΙΑ